

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

*****[ग्रन्थांक ४२]*****

श्री जिनपालोपाध्याय-सङ्कलित

खरतरगच्छ बृहद्गुर्वावलि

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 42]*****

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVAVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

SINGHI JAIN SERIES

A COLLECTION OF CRITICAL EDITIONS OF IMPORTANT JAIN CANONICAL,
PHILOSOPHICAL HISTORICAL LITERARY, NARRATIVE AND OTHER WORKS
IN PRAKRIT, SANSKRIT, APABHRAMŚA AND OLD RAJASTHANI
GUJARATI LANGUAGES, AND OF NEW STUDIES BY COMPETENT
RESEARCH SCHOLARS

ESTABLISHED

IN THE SACRED MEMORY OF THE SAINT LIKE LATE SETH

ŚRĪ DĀLCHANDJĪ SINGHĪ
OF CALCUTTA

BY

HIS LATE DEVOTED SON

DANASILA-SAHITYARASIKA-SANSKRITIPRIYA
SRI BAHADUR SINGH SINGHĪ

DIRECTOR AND GENERAL EDITOR

ACHĀRYA JINA VIJAYA MUNI

PUBLISHED

UNDER THE EXCLUSIVE PATRONAGE OF

SRI RAJENDRA SINGH SINGHĪ
AND
SRI NARENDRA SINGH SINGHĪ

BY THE DIRECTOR OF

SINGHI JAIN SHASTRA SHIKSHAPITH
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

KHARATARA GACCHA BRIHAD GURVĀVALI

(A COLLECTION OF WORKS OF JINAPALA UPADHYAYA AND OTHERS
RELATING TO THE SPIRITUAL LINEAGE OF THE EMINENT
ACARYAS OF THE KHARATARA GACCHA)

COLLECTED AND EDITED FROM VARIOUS OLD MANUSCRIPTS

BY

ACHARYA, JINA VIJAYA MUNI

(Honorary Member of the German Oriental Society, Germany; Bhāndārkar
Oriental Research Institute, Poona; Vishveshvaranand Vaidic Research
Institute, Hoshiarpur; and Gujarat Sāhitya Sabhā, Ahmedabad.)
Honorary Director, Rajasthan Oriental Research Institute, Jaipur.
General Editor, Rajasthan Puratan Granthamala; etc.

PUBLISHED BY THE ADHIṢṬHĀTĀ
Singhi Jain Shastra Shikshapith
BHARATIYA VIDYA BHAVAN
BOMBAY

V. E. 2012]

(First Edition)

[1956 A. D.]

Vol. 42]

[Price Rs. 7-0-0]

क ल क त्ता नि वा सी
साधुचरित-श्रेष्ठिवर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त
प्रतिष्ठापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

[जैन आरात्मिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक—इत्यादि विविधविषयगुम्फित
प्राकृत, संस्कृत, जपभाषा, प्राचीनगुर्जर-राजस्थानी आदि नानामाषानियद् सार्वजनीन पुरातन
वाक्य तथा नूतन संशोधनात्मक साहित्य प्रकाशिनी सर्वधेष्ट जैन ग्रन्थावलि]

प्रतिष्ठाता

श्रीमद्-डालचन्दजी-सिंघीसन्तुष्ट

स्व० दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय

श्रीमद् बहादुर सिंहजी सिंघी

प्रधान सम्पादक तथा संचालक

आचार्य, जिनविजय मुनि

अधिष्ठाता-सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

*

संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह सिंघी तथा श्री नरेन्द्र सिंह सिंघी

प्रकाशनकर्ता-अधिष्ठाता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षा पीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशक—अध्यात्मविद्या, इ. द. वि. ऑनररी कॉन्फेरेटर भारतीय विद्या भवन, कोम्पटी रोड, बम्बई, नं. ७
मुद्रक—लक्ष्मीबाई मारामण चौधरी, निर्देशक-रमेश, २६-२८ कोल्हाट स्ट्रीट, बम्बई, नं. २

श्री जिनपालोपाध्याय-विद्वत्कर्तृक

खरतरगच्छबृहद्गुर्वावल्लि

सङ्ग्राहक एवं संपादक

आचार्य, जिनविजय मुनि

ऑनररी मेंबर

जर्मन ओरिएण्टल सोसाइटी, जर्मनी; भाण्डारकर ओरिएण्टल रिसर्च इंस्टीट्यूट प्ला, (दक्षिण);
गुजरात साहित्यसभा, लहमदाबाद (गुजरात); विश्वेश्वरानन्द वैदिक
शोध प्रतिष्ठान, होंसियारपुर (पंजाब)

ऑनररी डायरेक्टर

राजस्थान ओरिएण्टल रिसर्च इंस्टीट्यूट, जयपुर (राजस्थान)

निवृत्त सम्मान्य नियामक भारतीय विद्या भवन, बम्बई

प्रकाशनकर्ता-अधिष्ठाता

सिंघी जैनशास्त्रशिक्षापीठ

भारतीय विद्या भवन, बम्बई

विक्रमाब्द २०१२]

प्रथमावृत्ति

[शिलाब्द १९५६]

॥ सिंघीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपादाख्यो देशो भारतविश्रुतः । रूपाहेलीति सत्ताक्षी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥	१
सदाचार-विचाराभ्यां प्राचीननृपतेः समः । श्रीमच्चतुर्दशसिंहोऽत्र राठोडान्वयभूमिपः ॥	२
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्रः प्रसिद्धिभाक् । क्षात्रधर्मचनो यश्च परमारकुलाग्रणीः ॥	३
मुञ्ज-भोजमुख्या भूया जाता यस्मिन् महाकुले । किं वण्मते कुलीनत्वं तत्कुलजातजन्मनः ॥	४
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसंहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य-सुबाक् सौजन्यभूयिता ॥	५
क्षत्रियार्णां प्रमापूर्णां शौर्योदीसमुवाकृतिम् । यां द्रष्टुं जनो मेने राजन्यकुलजा स्त्रियम् ॥	६
पुत्रः कितनसिंहाख्यो जातस्तयोरनिप्रियः । रणमह्य इति चान्यद् यक्षाम जननीकृतम् ॥	७
धीदेवीदं सनामाऽत्र राजपुत्रो यतीश्वरः । उयोतिर्मैपञ्चविद्यानां पारंगामी जनप्रियः ॥	८
आगतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् चहन् । जातः धीवृद्धिसिंहस्य श्रीति-श्रद्धास्पदं परम् ॥	९
तेनायाप्रतिभ्रमणा स तत्पुत्रः स्वसन्धिर्धौ । रक्षितः शिक्षितः सम्यक्, कृतो जैनमतानुगः ॥	१०
दीर्घायान् तच्छिष्योर्वाक्ये गुरु-तातौ दिवंगतौ । विमूढः स्वगृहाद् सोऽयं यदच्छया विनिर्गतः ॥	११

तथा च—

भ्रान्त्वा नैकेषु देशेषु संसेव्य च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूय जातो जैनमुनिस्ततः ॥	१२
ज्ञातान्यनेकशाखाणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्प्रातस्वगवेणिषा ॥	१३
अपीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येवं प्रवन्ततनकालिकाः ॥	१४
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रसंतिताः । लिखिता बहवो लेखा ऐतिह्यतथ्यगुम्फिताः ॥	१५
बहुभिः सुविद्वद्भिस्तन्मण्डलैश्च स संकृतः । जिनविजयनाम्नाऽयं विख्यात सर्वनाभयद् ॥	१६
तस्य तां विश्रुतिं ज्ञात्वा धीमदुगांधीमहात्मना । आहूतः सादरं पुण्यपत्तनात् स्वयमभ्यदा ॥	१७
पुरे चाहम्मादावादे राष्ट्रीयः शिक्षणालयः । विद्यापीठ इति ख्यात्या प्रतिष्ठितो यदाऽभयद् ॥	१८
आचार्यत्वेन तत्रोच्चैर्निपुणः स महात्मना । रस-मुनि-निधीन्द्रन्दे पुरा तत्रास्य मन्दिरं ॥	१९
वर्षाणामष्टकं यावत् सम्भूय तत् पदं ततः । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिसमिपतवान् ॥	२०
तत आगत्य सैद्धमो राष्ट्रकार्यं च सक्रियम् । कारावास्तोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वातन्त्र्यसङ्गरे ॥	२१
कमात् ततो विनिर्मुक्तः स्थितः दागित निकेतने । विश्ववन्द्यकरीन्द्रधीरनीन्द्रनाथभूयिते ॥	२२
सिंपीपदयुतं जैनज्ञानपीठं तदाश्रितम् । स्थापितं तत्र सिंपीधोडालचन्द्रस्य स्तुनात् ॥	२३
श्रीवृद्धचतुर्दशसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजतालस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥	२४
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदेष्वधिष्ठातृसम्पदः । अस्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाक्ययम् ॥	२५
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य धीसिंपीकुलहेतुना । स्वपितृभ्रमे स्त्रोषा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥	२६
अथैवं विगतं तस्य वर्षाणामष्टकं पुनः । ग्रन्थमालारिखासाधित्रिवृत्तिषु मयस्ततः ॥	२७
बाणैर्भू-मैयेन्द्रन्दे मुंषाङ्गनगरीस्थितः । मुंशीति विरदत्पातः कन्देयालालपीयूषः ॥	२८
प्रवृत्तो भारतीयानां विद्यानां पीठनिर्मितः । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रवक्षः सफलोऽपिरात् ॥	२९
विजुषो श्रीमतो योगान् पीठे जातः प्रतिष्ठितः । भारतीय पदोपेन विद्यामयन सन्ध्या ॥	३०
आहूतः सहकार्यार्थं स मुनिसेन सुहृदः । ततःप्रभृति तत्रापि तत्कार्यं सुप्रवृत्तयन् ॥	३१
तद्वचनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका द्रष्टव्या । स्त्रीहृता च सद्भावनेन साऽन्याचार्यपदाधिता ॥	३२
मन्द-निष्पेक्ष-चन्द्रन्दे वैकमे निहिता पुनः । एतद्ग्रन्थालीस्त्र्यैर्हृत् तेन नव्ययोजना ॥	३३
परामर्शात् तत्तलस्य धीर्मिंपीकुलमाखता । आविद्यामयनायेवं ग्रन्थमाला समर्पिता ॥	३४
प्रदत्ता दत्तासाहस्री पुनस्तयोपदेशतः । स्फुटिस्फुटिमन्दिरकरणाय मुनीर्निर्माता ॥	३५
देवादक्षे गते काले सिंपीयर्षी दिवंगतः । यन्तस्य ज्ञानतेजसां साहाय्यप्रश्रोतं महत् ॥	३६
चित्रकार्यमाख्यं यत्तदालिङ्गसदात्मनः । राजेन्द्रमिहमुन्यैश्च संकृतं तद्वचनम् ॥	३७
पुण्यशोकपितृनाम्ना ग्रन्थामारुहने पुनः । बन्धुग्रेष्टो गुणग्रेष्टो हार्दलक्षं धनं ददौ ॥	३८
ग्रन्थमालाप्रतिरूपं चित्रवत् तस्य वांछितम् । धीर्मिंपीमनुष्यैः सर्वं तद्विनाशमुचिपीयते ॥	३९
विद्वज्जनहताह्लादा सविदानन्ददा सदा । चिरं नन्दारियं होदं जिनपिअयभाहरी ॥	४०

खरतरगच्छ-बृहद्गुर्वावलि-विषयानुक्रम

प्राम्दारिकरक्तव्य	१- ३
खरतरगच्छपट्टावलिसंग्रह - किञ्चिद्वक्तव्य	३- ५
खरतरगच्छगुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व	६-१२
१ चर्द्धमानाचार्यवर्णन	- १
२ जिनेश्वरसूरिवर्णन	१- ६
३ जिनचन्द्रसूरि - अभयदेवसूरिवर्णन	६- ८
४ जिनवल्लभसूरिवर्णन	८-१४
५ जिनदत्तसूरिवर्णन	१४-२०
६ जिनचन्द्रसूरिवर्णन	२०-२३
७ जिनपतिसूरिवर्णन	२३-४८
८ जिनेश्वरसूरिवर्णन	४८-५४
जिनपालोपाध्यायप्रथितग्रन्थभागपूर्ण	(५०)
९ जिनप्रबोधसूरिवर्णन	५४-५८
१० जिनचन्द्रसूरिवर्णन	५९-६९
११ जिनकुशलसूरिवर्णन	६९-८५
१२ जिनप्रमत्तसूरिवर्णन	८५-८८

बृद्धाचार्यप्रबन्धावलि

१ चर्द्धमानसूरिप्रबन्ध	८९
२ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९०
३ अभयदेवसूरिप्रबन्ध	९०
४ जिनवल्लभसूरिप्रबन्ध	९०
५ जिनदत्तसूरिप्रबन्ध	९१
६ जिनचन्द्रसूरिप्रबन्ध	९२
७ जिनपतिसूरिप्रबन्ध	९३
८ जिनेश्वरसूरिप्रबन्ध	९३
९ जिनसिंघसूरिप्रबन्ध	९३
१० जिनप्रमत्तसूरिप्रबन्ध	९३- ९६
खरतरगच्छ-गुर्वावलिसंगतविशेषनाम्नां सूचि :	९७-११२

सिंधी जैन ग्रन्थमालाके ४२ वें गुच्छकके रूपमें, प्रस्तुत होने वाली इस 'खरतर गच्छीय युगप्रधानाचार्य गुर्वावली' (संक्षेपमें—खरतर वृहद् गुर्वावली) की प्राचीन हस्तलिखित प्रति, मूलतः चीकानेर निवासी श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटाको, वहकिं सुप्रसिद्ध क्षमाकल्याणजीके ग्रन्थभंडारमें उपलब्ध हुई थी। कोई १९-२० वर्ष पहले, इनने उस प्रतिको हमें देखनेके लिए भेजा। ग्रन्थको देखनेसे, हमें ऐतिहासिक दृष्टिसे यह बहुत महत्त्वका मादम दिया, अतः प्रस्तुत ग्रन्थमालामें इसे प्रकाशित करनेका हमने निश्चय किया। तदनुसार प्रेसमें देने योग्य ग्रन्थकी प्रतिलिपि (प्रेससॉपी) करवाई गई। प्रतिलिपिके पढ़ने पर ज्ञात हुआ कि मूल प्रति बहुत ही अशुद्ध रूपमें लिखी गई है। प्रत्येक पंक्ति अशुद्धप्राय ज्ञात हुई। अतः इसका कोई प्रत्यन्तर कक्षसे उपलब्ध हो तो उसे प्राप्त करनेका प्रयत्न किया गया पर उसमें हमें सफलता नहीं मिली। तब उसी प्रतिको बारंबार आद्योपान्त पढ़ पढ़ कर, उसकी अशुद्धियोंका तारण किया गया, तो ज्ञात हुआ कि, जिस छहिया (लिपिकारक) ने यह प्रति लिखी है, उसने अपने सममुखवाली मूलधार प्रतिके कुछ अक्षरोंको, भ्रमसे कुछ अन्य ही अक्षर समझ समझ कर, उनके स्थान पर, अपने अक्षर ज्ञानके मुताबिक, अन्य अक्षर लिख डाले हैं; और इससे, ग्रन्थ बहुत ही अशुद्ध हो गया है। ग्रन्थगत विषय हमारे लिये सुपरिचित था और इस प्रकारकी अन्यान्य अनेक छोटी-बड़ी गुर्वावलियां—पट्टावलियां भी हमारे संग्रहमें उपलब्ध थीं; अतः तदनुसार हमने सारे ग्रन्थके पाठको शुद्ध करनेका यथाशक्य प्रयत्न किया। कई महिनोके परिश्रमके बाद हम इस ग्रन्थकी शुद्ध प्रतिलिपि करनेमें सफल हुए। बादमें हमें इस गुर्वावलीकी एक अन्य मुद्रित और अपूर्ण प्रति प्राप्त हुई, जिसके साथ मिलान करने पर हमें ज्ञात हुआ कि हमने जो पाठकी शुद्धि की है वह ठीक उस प्रतिमें उसी तरह मिल रहा है। उस अपूर्ण प्रतिमें, कुछ पाठभेद भी दृष्टिगोचर हुए, जिनको हमने इस मुद्रित पाठके नीचे, पाद-टिप्पणीमें दे दिये हैं। वह अपूर्ण प्रति केवल ५ पन्नेकी थी, जो प्रस्तुत ग्रन्थके २३ वें पृष्ठ पर छपी हुई १२ वीं पंक्ति के 'श्री जिनपतिसुरिरिति नाम कृतम्।' इस वाक्यके साथ खण्डित हो जाती है।

इस गुर्वावलीकी उक्त मूल प्रतिके दो पृष्ठोंका न्याय बनवा कर, उनका प्रतिचित्र साथ दिया जा रहा है, जिससे मूल प्रतिके आकार-प्रकारका एवं लिपिके स्वरूपका तादृश ज्ञान हो सकेगा।

इस ग्रन्थका मुद्रण कार्य बहुत समयसे समाप्त हुआ पड़ा है पर विधिके किसी अज्ञात संकेतानुसार हम अभी तक इसको प्रसिद्धिमें रख नहीं सके। हमारी इच्छा रही कि इस निशिष्ट प्रकारकी ऐतिहासिक गुर्वावलिसे संवद्ध, तत्कालीन जैन भेत्ताम्बर संप्रदायों और गच्छोंके बारेमें भी, निस्तुत ऊहापोहात्मक निबन्ध लिखा जाय और यथाज्ञात सब प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्रीय संकलन कर दिया जाय। इस विषयकी बहुत सी सामग्री हमने संचित कर रखी है; और इसी लिये कई वर्षों तक इसकी प्रसिद्धि रुकी रही। पर हमारे लिये वैसा करना अब संभव नहीं रहा, अतः इसको इसी मूल रूपमें ही प्रसिद्धिमें रच देना उचित समझा है।

प्रस्तुत 'गुर्वावलीका ऐतिहासिक महत्त्व' बनाने वाला श्री अगरचन्दजी नाहटाका एक लेख, हमारी संपादित 'भारतीय विद्या' नामक त्रैमासिकी सोधपत्रिकाके, प्रथम वर्षके ४ थे अंकमें प्रकाशित हुआ है। इस लेखके प्रारम्भमें, गुर्वावलीकी परिचायक एक छोटी-सी नोट (नोट) हमने लिखी थी जिसको यहाँ उद्धृत करते हैं। मागमें आगेके पृष्ठोंमें नाहटाजीय यह लेख भी मुद्रित किया जाता है, जिसने पाठकोंको प्रस्तुत ग्रन्थके ऐतिहासिक तथ्योंके बारेमें योग्य जानकारी प्राप्त हो सकेगी।

[“सिंधी जैन ग्रन्थमालामें खरतरगच्छ-युगप्रधानाचार्य-गुर्वावली नामक एक महत्त्व ग्रन्थ छप रहा है जो तीव्र ही प्रकाशित होगा। इस ग्रन्थमें विषयकी ११ वीं शताब्दीके प्रारम्भमें होने वाले आचार्य वर्द्धमान सूरिसे ले कर १४ वीं शताब्दीके अन्तमें होने वाले विनयन सूरि तकके खरतर गच्छके मुख्य आचार्योंका निस्तुत चरितचर्चन है। गुर्वावली

खरतरगच्छ-पट्टावलि संग्रह

संग्राहक एवं संपादक मुनि जिनविजय, अधिष्ठाता-सिंधी जैन ज्ञानपीठ, शान्तिनिकेतन ।
(प्रकाशक-वावूरण चन्द्रजी नाहार, इण्डियन मिरर स्ट्रीट, कलकत्ता ।)

*

संपादकीय किञ्चित् वक्तव्य ।

लगभग ६१० वर्षों से खरतरगच्छीय पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह छप कर तैयार हुआ था, लेकिन विधिके किसी अद्वैत संकेतानुसार आज तक यह यों ही पड़ा रहा और यदि बिहड़र वावूरणचन्द्रजी नाहारकी उपालम्भ भरी हुई भीखी चुटकियोंकी लगातार भरमार न होती तो शायद कुछ समय बाद यह संग्रह साराका सारा ही बीमरके पैटर्न जा कर मिथीन हो जाता ।

पूनामें रह कर जब हम 'जैनसाहित्य-संशोधक' का प्रकाशन करते थे उस समय अहमदाबाद-निवासी साहित्य-रसिक मित्रान् भ्रायक श्री.के.रावलाल प्रे० मोदी B. A. LL. B. ने खरतरगच्छ की एक पुरानी पट्टावलीकी लिखित प्रति हमें ला कर दी—जिसमें इस संग्रहमें की प्रथम ही छपी 'खरतरगच्छ-सुरिपरंपरा-प्रशस्ति' लिखी हुई थी । उस समय तक खरतरगच्छ की जितनी पट्टावलियां हमारे देखने आयीं संग्रह करनेमें आईं उन सबमें यह प्रशस्ति हमें प्राचीन दिखाने पड़ी इसलिये हमने इसकी तुरंत नकल कर, 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें छपवा देनेके विचारसे प्रेरितमें दे दी । कुछ समय बाद मोदीजीने एक और पट्टावली भेजी जो गद्यमें थी और साथमें उन्होंने यह भी इच्छा प्रदर्शित की कि इसे भी यदि उसी प्रशस्तिके साथ छपवा दिया जाय तो अच्छा होगा । हमने उनकी भी नकल कर प्रेसमें छपानेके दे दी । जब ये प्रेससे कैंपोज हो कर आईं तो दूरे फार्म होनेमें कुछ छुट्ट खाकी रहते दिखाई दिये, तब हमने सोचा कि यदि इसके साथ ही साथ उपोपध्याय श्री लमाकल्याणजी की बनाई हुई गृहपट्टावलि भी दे दी जाय तो खरतरगच्छके आचार्योंकी परंपराका १९ वीं शताब्दि पर्यंतका श्रृंगार, प्रकट हो जायगा और इतिहास प्रेमियोंकी उससे अधिक लाभ होगा । इस पट्टावलीकी प्रेस कापी की हुई हमारे संग्रहमें बहुत प.ले ही से पड़ी हुई थी; अतः हमने उसे भी प्रेसमें दे दिया । इसी तरह की, लेकिन इससे प्राचीन एक और पट्टावली हमारे पास थी उसे भी, प्रत्यंतर होनेसे विशेष उपयोगी समझ कर, इसी संग्रहमें प्रकट करनेका हमें लोभ हो आया और उसे भी छपने दे दिया । इस प्रकार बार पट्टावलियोंका यह छोटा सा संग्रह जब तैयार हो गया, तब हमने इसे 'जैन सा० सं०' के परिशिष्ट रूपमें न दे कर स्वतंत्र पुस्तकाकार, प्रकट करनेका विचार किया और यह स्वतंत्र पुस्तकका विचार मनमें सुसते ही हमारे दिलमें एक नया भूत आ पड़ा । हम सोचने लगे कि जब पुस्तक ही बनाना है तब फिर क्यों नहीं विशेष रूपसे एक संकलित ऐतिहासिक ग्रंथके आकारमें इसे तैयार कर दिया जाय और खरतर गच्छके इतिहासके जितने मुख्य मुख्य और महत्वके साधन हों उन्हें एकत्र रूपमें संग्रहीत कर दिया जाय। क्यों कि हमारे संग्रहमें इस विषयकी कितनी ही सामग्री—इन पट्टावलियोंके अतिरिक्त कई अन्य आपाकी पट्टावलियां, ग्रंथप्रशस्तियां तथा ख्यात आदि विभिन्न प्रकारकी ऐतिहासिक सामग्री—इकट्ठी हुई पड़ी थी । उस सब सामग्रीको संकलित कर ऐतिहासिक क्लृप्तिबोध करनेवाली विस्तृत भूमिका और टीका टिप्पणी आदि साथमें लगा कर इस सप्रत्ये परिपूर्ण बना दिया जाय तो श्रेताम्बर जैन संघके एक बड़े भारी शास्त्र-समुदायका अच्छा और प्रामाणिक इतिहास तैयार हो जाय । इस भूतके आवेष्टागुहार हमने उस सब सामग्रीका संकलन करना शुरू किया । ऐसा करनेमें हमें कुछ अधिक समय लगा गया और अहमदाबादके पुरातत्त्व मंदिरके आचार्यपरदे भारने हमारी पूनाकी विशेष स्थितिके अस्मिर बना दिया । इसलिये इस संग्रहके विस्तृत-संकलनका जो विचार हुआ था वह स्थितिल होने लगा और चिरकाल तक कुछ कार्य न हो सका । इसर जिस प्रेसमें यह संग्रह छपा उसके मालिकने छपाईके खर्च आदिवा तनजा करना शुरू किया । जिस विस्तृत रूपमें इसे प्रकाशित करनेका सोचा था उसमें बहुत कुछ खसय और अर्थव्ययकी आवश्यकता अनुभूत हुई और धीमे ही इस कार्यके परिपूर्ण करने जैसे संयोग दिखाई न दिये, अतः हमने उस विचारको स्मरित किया और यह संग्रह जो इस रूपमें छप गया था, इसे ही प्रकाशित कर देना उचित समझा ।

इसी बीचमें वावूरण श्री पूरणचन्द्रजी नाहारके अवलोकनमें यह छपा हुआ संग्रह आया और आपने इसे अपने खर्चसे प्रकाशित कर अपनी धर्मपत्नी धीमती ईंद्रमुमारीजीके ज्ञान संघकी रूपके उपायन निमित्त लीन कर देना भविष्य प्रकट दिया । तदनुसार पूनासे यह छपा हुआ प्रेम-भावा वलन्ते संगवा लिया गया और प्रेसका बिल इत्यादि चुकता किया गया । इस सप्रत्येका साथमें हम कुछ छोटी सादृष्टि हैं तो इसे प्रकाशित कर दिया जाय ऐसी वावूरणीकी इच्छाके हमने सादर स्वीकार कर, हम इस विषयमें कुछ सोचते ही थे कि कुछ ऐसे प्रसंग, एकके बाद एक, उपस्थित होते गये जिससे वर्षों तक हम उनकी उस आशाका पालन नहीं कर सके और २१४ पृष्ठके कामको २१४ वर्ष तक देखते रहना पडा । .

*

सन् १९२८ के प्रारम्भमें महात्माजीने गुजरात-विद्यापीठकी मुनरेंडना की, और विद्यापीठका श्रेय 'सिंधी' नहीं 'सिंधी' निधित्त किया और साथमें कई प्रतिज्ञाओंका कथन भी लगाया ।—हमारा उसमें कुछ विशेष मतभेद रहा और हमने अपने विचारोंके स्थिर करनेके लिए कुछ समय तक, विद्यापीठके वातावरणसे दूर रहना चाहा । इसीके बाद तुरंत हमारा इरादा युरोप जलनेका हुआ । युरोपमें सामाजिक और औद्योगिक संशोधन विज्ञानावलोकन करनेका हमें अधिक मौका मिला और उसमें हमें व्यापक रसिक उत्पन्न हुई । हमारा जो आजीवन अध्ययन-विषय संशोधनचक्र है, उसमें तो हमें वहां कोई नवीन सीखनेकी बात नहीं दिखाई दी, क्योंकि जिस पद्धति और दृष्टिसे युरोपियन पण्डितगण संशोधन कार्य करते हैं, वह हमें गणेश स्तुति की और वही पद्धति तथा दृष्टिसे हम बहुत समझमें अपनी संशोधन-कार्य करते भी आते थे ।

केवल बहाके विद्वानोंका उत्साह और एकाग्रभाव विशेष अनुकरणीय माहम हुआ। हमें जो खास अध्ययन करनेके विशेष विचार माहम दिये, वे बहाके समाजवाद विषयक थे। इन विचारोंका अध्ययन करते हुए हमारी जीवनाभ्युत्थ जो सशोधन रचि है, वह शिथिल हो चली। समान-जीवनके साथ सम्बन्ध रखने वाली बातोंने मस्तिष्कमें अज्ञा जमाना शुरू किया। इन बातोंका विशिष्ट अध्ययन करनेके लिये हमारी इच्छा बहा पर कुछ अधिक काल तक ठहरनेकी थी, लेकिन सयोगवश हमको जल्दी ही भारत लौट आना पड़ा। इधर आने पर नाहारजीने इस सप्रहकी सर्वप्रथम ही याद दिलाई, लेकिन सत्याग्रहके नूतन युद्धमें जुड़ जानेके कारण और फिर जेलखाने जैसे एकान्तवासके विलक्षण अनुभवानन्दमें निमग्न हो जानेके कारण इन, पुरानी बातोंका स्मरण करना भी कब अच्छा लगता था। एक तो यों ही मस्तिष्कमें समाज-जीवनके विचारोंका आन्दोलन घुड़दौड़ कर रहा था, और उसमें फिर भारतीय इम नूतन राष्ट्रकान्तिके आदर्शनने सहचार किया। ऐसी स्थितिमें हमारे जैसे नित्य परिवर्तनशील प्रवृत्ति वाले और क्रान्तिमें ही जीवनका विकास अनुभव करने वाले मनुष्यके मनमें, क्यों तक पुराने विचारोंका सप्रह कर रखना, और फिर जब चाहें तब उन्हें अपने सम्मुख एकदम उपस्थित हो जानेकी आदत बनाये रखना तु साध्य सा है।

जेलमुक्ति होने पर विद्याता हमें शान्तिनिवेदन खीब लाया। विश्वभारतीके ज्ञानमय वातावरणने हमारे मनको फिर ज्ञानोपासनाकी तरफ खींचना शुरू किया और हमारी जो स्वाभाविक सशोधन रुचि थी, उसको फिर सतत बनाया। वर्षोंसे हमने १४ ऐतिहासिक ग्रन्थोंके सम्पादन और सशोधनका स्रक्षर कर रखा था और उसका कुछ काम हो भी चुका था, इसलिये रह रह कर यह हो मनमें आया ही करता था कि यदि इस स्रक्षरके पूरा करनेको कोई मन पूरा साधन सम्पन्न हो जाय, तो एक बार इनको पूरा कर लेना अच्छा है। बावू श्री बहादुरसिंहजी सिंघीके उत्साह, औदार्य, सौजन्य और सौहार्दने हमारे इम स्रक्षरको एवढम मूर्तिमन्त बना दिया और हम जो सोचते थे, उससे भी बड़ी अधिक मन पूरा साधनकी संप्राप्ति देख कर, परिणाममें हमने सिंघी जैन ज्ञानपीठ और सिंघी जैन ग्रन्थमाला का कार्यभार उठाना स्वीकार कर लिया।

जबसे हम यहा आये, तभीसे इस सप्रहके लिये श्री नाहारजीका बराबर स्मरण दिगना वाल रहता। हम भी आप लिखते हैं, कल लिखते हैं, ऐसा जवाब दे कर उन्हें आशा दिलाते रहते थे। बहुत समय भीत जानेके कारण इस विषयमें जो कुछ हमारे पुराने विचार थे और जो कुछ हमने लिखना सोचा था, वह रसति पट परसे अस्थाय सा हो गया। जिन प्रतियों परसे यह सप्रह सुचित हुआ था, वे भी पासमें नहीं रहनेसे, इस विषयमें क्या लिखें, कुछ सूझ नहीं पडती थी। 'विज्ञप्ति निवेदि', 'हजारस कोप', 'शत्रुजय तीर्थोद्धार प्रबन्ध' इत्यादि पुस्तकोंके संपादनके बाद हमारा हिन्दी-लेखन प्राय बन्द-सा ही है। पिछले कई वर्षोंसे निरन्तर गुजराती भाषा ही में चिंतन, मनन, लेखन, और वाग्व्यवहार चलते रहनेसे हिन्दी भाषाका एक तरहसे परिचय ही छूट गया। इस कारणसे कुछ हिन्दी लिखनेका ठीक ठीक चित्तैराग्य न हो पाता था। लेकिन पिछले कुछ दिनों हमारा साहित्य-सप्रह हमारे पास पहुंच गया और वर्षोंसे संकलनों में बंद पड़े हुए पुराने कागजों और टिप्पणियों ने उषल पुषल करते समय, इस विषयके कुछ साधन भी हाथमें आ गये, जितसे ये पकिया लिखने में होता है कुछ विचार हो आया। यस सही इस सप्रहके बारेमें हमारा किञ्चित् वक्तव्य है।

*

धेताम्बर जैन सप जिस स्रक्षरमें आज विद्यमान है, उस स्रक्षरके निर्माणमें, खरतर गच्छके आचार्य, यति और धावक-समुद्रना बहुत बड़ा हिसा है। एक तपागच्छके छेड़ कर दूसरा और कोई गच्छ इसके गौरवकी बराबरी नहीं कर सकता। कई बातोंमें तपागच्छसे भी इस गच्छका प्रभाव विशेष गौरवान्वित है। भारतके प्राचीन गौरवको अग्रुण रखने वाली राष्ट्रपूतानेकी वीर भूमिना, पिछले एक हजार वर्षका इतिहास, ओसवाल जातिके शौर्य, औदार्य, बुद्धि-चातुर्य और वाणिज्य-व्यवसाय-बौलस आदि महद् गुणोंसे प्रवीत है और उन गुणोंका जो विकास इस जातिमें, इस प्रकार हुआ है, वह मुख्यतया खरतरगच्छके प्रभावान्वित मूल पुरुषोंके सजुपदेत तथा दुभासीवाँदका फल है। इसलिये खरतरगच्छका उन्नवक इतिहास यह केवल जैन स्रक्षके इतिहासका ही एक महत्त्वपूर्ण प्रकरण नहीं है, बल्कि समग्र राष्ट्रपूतानेके इतिहासका एक विशिष्ट प्रकरण है। इस इतिहासके स्रक्षरमें सहायभूत होने वाली विपुल साधन-साधनी इधर-उधर नष्ट हो रही है। जिस तादृकी पडावलिगा इस सप्रहमें स्रक्षीत हुई हैं, वैसी कई पडावलिगाँ और प्रसिद्धिगाँ स्रक्षीत की जा सकती हैं और उनसे विस्तृत और शुक्लाबद्ध इतिहास तैयार किया जा सकता है। यदि समय अनुकूल रहा, तो 'सिंघी जैन प्रथमाला' में एक-आध ऐसा बड़ा सप्रह जिज्ञानुओंके अभियन्त देरनेको मिलेगा।

बाबू श्री पूरणबन्दी नाहारने बड़ा परिश्रम और बहुत इत्य व्यय करके जैतल्योरके जैन शिलालेखोंका एक अधूरा सप्रह प्रकाशित कर इस विषयमें विद्वानों और जिज्ञानुओंके सन्मुख एक सुन्दर आदर्श उपस्थित कर दिया है। इसके अवलोकनेसे, राष्ट्रपूतानेके ज्ये पुराने स्थानोंमें जैनोके गौरवके वितने सारक-स्वम बने हुए हैं तथा उनसे हमारे देशके ज्वलन्त इतिहासकी कितनी विशाल स्रक्षि प्राप्त हो सकती है उसकी कुछ कल्पना आ सकती है। इस ग्रन्थमें प्राय खरतरगच्छके ही इतिहासकी बहुत सामग्री स्रक्षीत है जो इम पडावलिगले सप्रहकी बातोंको उघि करती है तथा कई बातोंकी पूर्ति करती है। इन सब बातोंके दिग्दर्शनकी यह जगह नहीं है। ऐसे सप्रहोंके स्रक्षन करनेमें कितना परिश्रम आवश्यक है वह इस विषयक विद्वान ही जान सकता है 'विद्वानेव जानानि विद्वज्जनपरिश्रम'।

जैतल्योरके लेखोंका ऐसा सुन्दर सप्रह प्रकाशित कर तथा इस पडावली सप्रहमें भी प्रकट करवा कर श्रीमान् नाहारजीने खरतरगच्छकी अनमोल सेवा की है। एतदर्थ आप अनेक धन्यवादके पात्र हैं। आपका इस प्रकार जो स्रक्षणें शत्रुतोषे लिखने में होता है वह सप्रह यों ही नष्ट हो जाता और इसके तैयार करनेमें जो कुछ हमने परिश्रम किया था वह अकारण ही निष्फल जाता। अत इम भी विशेष रूपसे आपके कृतज्ञ हैं।

सिंघी जैन ज्ञान पीठ
शान्ति निकेधन
पट्टपया प्रथम दिन, सं १९८७

मु नि जि न वि ज य

खरतरगच्छ - गुर्वावलिका ऐतिहासिक महत्त्व

[लेखक-श्रीयुक्त अग्रचन्द्रजी नाहटा - सपादक राजस्थानी]

ऐतिहासिक साहित्यकी दृष्टिसे खरतरगच्छ गुर्वावली एक अत्यन्त महत्त्वका और अपने ढंगका अद्वितीय ग्रन्थ है।

कुछ वर्ष पूर्व, बीकानेरके प्राचीन जैन ज्ञान भंडारोंका अन्वेषण करते हुए हमें यह निधि उपलब्ध हुई थी। इसमें विक्रमकी ग्वाहरवीं शताब्दीके उत्तरार्द्धसे लेकर वि० स० १३९३ तकके खरतरगच्छीय जैनाचार्योंका विस्तृत और विश्वसनीय इतिवृत्त लिखा हुआ है। इस वृत्तान्तसे तत्कालीन भारतीय इतिहासकी और और बातों पर भी अच्छा प्रकाश पड़ता है। जो लोग कहते हैं कि भारतमें सप्तानुक्रमसे शुखलाग्रद इतिहास लिखनेकी प्रणाली सर्वथा नहीं थी उन्हें निरुत्तर करनेके लिये यह ग्रन्थ एक पर्याप्त उदाहरणरूप है।

[—प्रस्तुत गुर्वावलीमें स० १३०५ आषाढ सु० १० तस्मा रत्नान्त तो श्रीजिनपति सुरिजीके विद्वान् विन्य श्रीजिनपालोपाध्यायने दिने निवासी सेठ साहुजीके पुत्र हेमचन्द्रजीअभयनाथसे स्वतंत्र किया है। इसके पश्चात्तुर्वावर्णन भी पद्धत आचार्योंके साथमें रहते बाड़े व दक्षतर रखनेवाले विद्वान् सुनियों द्वारा लिखा गया प्रतीत होता है। यह प्रति पत्र ८६ की है और प्रायः पत्रद्वयी या सोलहवीं शताब्दीमें लिखी होकर बीकानेरस्थ श्रीक्षमाकल्याण ज्ञानभंडारमें विश्रयान है। इसमें स० १३९३ तकका इतिवृत्त है। इसके पीछेका इतिहास जाननेके लिये हम कोई भी इस कोटिकी गुर्वावली उपलब्ध नहीं है, परन्तु शुक्लाग्रद इतिहास लिखनेकी प्रणाली तो पीछे की बराबर रही है। स० १८९० की एक सूचीके अनुसार, जेनलमेरके सुप्रसिद्ध ज्ञानभंडारमें, उस समय ३१२ पत्र जिनकी विस्तृत एक गुर्वावली बड़ा विपमान थी। यदि यह गुर्वावली प्राप्त हो जाय तो अनेकों नवीन ज्ञातव्य मिले। नेह है कि अनीतर तो वर्तमान श्रीपुत्रयोगे पाम प्राचीन दक्षतर भी नहीं मिले। पाठकोंको यह ज्ञान कर प्रमत्तता होगी कि द्वायक सम्पादन पुरातत्त्वचार्य श्री जिनविजयजी जैसे विद्वान् द्वारा हो रहा है।]

यह ग्रन्थ दो तरहकी शैलीमें संकलित किया हुआ है। श्री जिनेश्वर सुरिजीसे श्री चिनदत्त सुरिजीके स्वर्गमास स० १२११ तकका वृत्तान्त तो, स० १२९५ में मुमतिगणि द्वारा रचित 'गणधरसार्द्धशतक—धृढवृत्ति' के अनुसार ही प्राचीन शैलीका है। पर इसके पश्चात्तुर्वावर्णन प्रत्येक घटना सप्तानुक्रम और शुक्लाग्रद रूपसे लिखी गई है, जो घटनाओंके साथ साथ लिखी हुई डायरीसी प्रतीत होती है। जैनाचार्योंका निहारानुक्रम, मार्गवर्गी ग्राम-नगर, दीक्षाए प्रतिष्ठाए तत्तद् ग्रामवासी श्रावणोंके नाम, राजसभाओंमें किये गये शास्त्रार्थ, तीर्थयात्रा वर्णन—इत्यादि सभी बातें इतनी विवशताके साथ लिखी गई हैं कि तत्कालीन परिस्थिति आपोंके सामने आ जाती है। भ्रमणशील जैनाचार्योंके प्रवास मार्गका वर्णन तो भारतीय साहित्यमें एक नवीन वस्तु है। क्यों कि भारतके साहित्यमें प्रायः इसका अभाव ही है। हमारे पास, जो कुछ विदेशी विद्वानोंने भ्रमणवृत्तान्त लिखे, वे ही उपलब्ध हैं, पर उनमें स्थानोंके नामादिमें कई भूतं हुई हैं; किन्तु इसमें विशुद्ध भौगोलिक वर्णन मिलता है।

प्रस्तुत निम्नधमें हम, इस गुर्वावलीमें उपलब्ध राजनीय इतिहास नामकी और भौगोलिक ज्ञानोंका तक्षित परिवर्ष देना चाहते हैं। भाषा है, विद्वानोंको इससे कुछ नवीन ज्ञानव्य मिलेगा।

राजकीय इतिहास-सामग्री

पाटणके दुर्लभराज चौलुकपका उल्लेख।

श्री वर्तमान सुरिके शिष्य श्री जिनेश्वर सुरिके अष्टाष्टि पत्तनमें गूर्जेरेश्वर दुर्गराजकी मभामें चैत्यमणिरुपेण गाय शास्त्रार्थ कर उनको पराजित किया जिसका विस्तृत वर्णन इस पत्रावलीमें दिया गया है।

धारानरेश नरवर्मका निर्देश।

श्रीजिनवज्रम सुरि [स्वर्ग सं० ११६७] जब विज्जिद्धमें थे तब, धरतपीठा नरवर्मकी मभामें दो दक्षिणी पण्डितोंने "कण्ठे गुणर कमठे ठकार" यह समस्तपद रखा। स्थानीय विद्वानों व राजपण्डितोंने अपनी अपनी

१ गुर्वावलीके आधार पर, प० द्वायकी सर्मा एम् ए न, इडिलन डिस्टेरिक्ट हाउस, बॉ० १५, न० ४, और द्वायक मणिरुपेण, बॉ० ३, पृ० ७५ में, संज्ञात नष्ट लिखे थे जिनमें उनके ऐतिहासिक महत्त्वका उल्लेखने दिवंगत राजका था। यही वह हम द्वायक पुरा ज्ञानव्य प्रकाश करते हैं।

वृद्धि के अनुसार समस्यावृत्ति की, पर उससे उन दक्षिणी विद्वानोंको स्फुटोप नहो हुआ। तब किसीसे श्रीजिनयल्लभ सूरजीकी प्रतिभाका परिचय पा कर राजाने यह समस्यापद उनके पास भेजा। सूरजीने तत्काल ही सुदरताके साथ उसकी पूर्ति कर दी, जिसे समग्र विद्वान स्तुष्ट हुए। फिर जब सूरजी चित्तौड़से विहार कर धारा पधारे, तब नृपतिने उन्हें अपने प्रासादोंमें बुला कर उनसे धर्मापदेश श्रवण किया। राजा सूरजीका भक्त हो गया और उसने ३ लाख रुपये और ३ ग्राम उन्हें भेंट किये। परन्तु सूरजी निरीह थे। उन्होंने उस दानका प्रहण करना अस्वीकार किया, तब उनके उपदेशानुसार उसने चित्तौड़के दो जैन मन्दिरोंमें २ लाख रूपयोंसे पूजाके लिये मण्डपिकाएँ बनवा दीं।

अजमेरके अर्णोराजका उद्देश।

श्री जिनदत्त सूरजी जब अजमेरमें पधारे तो बहाका राजा अर्णोराज स्वयं दर्शनार्थ आया और उनके उपदेशसे अतीव प्रसन्न हो कर उन्हें सर्वदा अजमेरमें ही रहनेकी विज्ञप्ति की। परन्तु सूरजीने साध्याचारका स्वरूप बतलाया और समय समय पर वहा आते रहनेका वक्तव्य कर राजाको स्तुष्ट किया। इस नृपतिने अजमेरके दक्षिणी भागमें पहाडीके नीचे श्रावकोंको मन्दिर व निगसगृह बनानेके लिये यथेच्छ भूमि दी।

त्रिभुवनगिरिका राजा कुमारपाल।

श्री जिनदत्त सूरजीने त्रिभुवनगिरि पधर कर बहाके महाराजा कुमारपालको प्रतिगोध दिया। श्रीशक्तिनाथ मन्दिरकी प्रतिष्ठा की और उधरके प्रदेशमें प्रचुरताके साथ अपने शिष्योंको विहार कराया।

दिल्लीके महाराजा मदनपाल।

स० १२२३ में श्री जिनदत्त सूरजीके शिष्य श्री जिनचन्द्र सूरजी दिल्लीके निकटवर्ती ग्राममें पधारे। उनको वन्दनार्थ जाते हुए श्रावक समुदायको राजप्रासादस्थित महाराजा मदनपालने देखा और मंत्रियोंसे सूरजीके पधारनेकी खबर पा कर महाराजाने समस्त मुसाहिदों और सेनाको एकत्र किया और बड़े समारोह पूर्वक सूरजीके पास गया। उनसे धर्मापदेश श्रवण कर महाराजा अत्यन्त प्रसुदित हुआ और उनको अपने नगरमें पधारनेकी अत्यन्त आग्रहपूर्वक विनति की। सूरजी अनिच्छाके होते हुए भी राजाके आग्रहसे दिल्ली पधारे। उधे भारी समारोहसे उनका प्रवेशोत्सव हुआ। महाराजा मदनपाल स्वयं सूरजीका हाथ पकड़े हुए उनकी पैशावाईमें चर रहा था। राजाकी प्रार्थनासे उन्होंने वहाँ चातुर्मास किया पर दुर्भाग्यवश उनका वहाँ स्वर्गवास हो गया।

आशिका नरेश भीमसिंह।

श्री जिनपति सूरजी स० १२२८ में बम्बेर नगरको पधारे। सवाद पा कर आशिकाके श्रावक लोग राजा भीमसिंहके साथ सूरजीके दर्शनार्थ आए। सूरजीके उपदेशसे प्रसन्न हो कर उधे आशिका पधारनेकी विनति की। राजाके विशेष अनुरोधसे श्री पूय आशिका आए। भूपति भीमसिंहके साथ पूर्वोक्त दिल्लीके प्रवेशकी भांति आशिकामें प्रवेशोत्सव हुआ। सूरजीने स्थानीय दिगम्बरार्चार्थके साथ शास्त्रार्थ किया और उसमें सूरजीका विजय हुआ। इससे आशिका (हासी) नरेश बहुत प्रसन्न हो कर सूरजीके प्रति श्रद्धालु बना।

स० १२३२ में मन्दिरकी प्रतिष्ठा करनेके हेतु सूरजी फिर आशिका पधारे। उस समय आशिकाना वैभवं दर्शनीय था। नगरके बाहर राजा भीमसिंहके आज्ञावर्त्ती राजाओंके तबू-डेरें लगे हुए थे, राजकीय पौज-पण्डनना जमघट लगा हुआ था। राजप्रासादों और वाग-वगीचोंके मनोहर दृश्यसे आशिका नगरी चरन्तीकी राजधानी सी प्रतीत होती थी।

अजमेरका महाराजा पृथ्वीराज चौहान।

श्री जिनपति सूरजी स० १२३९ में अजमेर पधारे। राजसभामें चेलगसी उपवेद्यमण्डलीय प० पद्मप्रभने साथ उनका शास्त्रार्थ हुआ, जिसमें सूरजीकी विजय हुई। महाराजा पृथ्वीराजने स्वयं नयनयनके राजप्रासादोंमें अजमेर आ

कर सूरिजीको “जयपत्र” समर्पण किया। इस वर्णनमें यह भी बताया गया है कि उसी वर्षमें महाराजाने भादानक देशको जीता था। इस शास्त्रार्थका वृत्तान्त बड़े विस्तारके साथ इस गुर्गवलीमें दिया गया है जिसमें बहुत सी अन्य ऐतिहासिक बातें भी हैं। विशेष जाननेके लिये “हिन्दुस्तानी” नामक त्रैमासिक पत्रिकामें प्रकाशित “पृथ्वीराजकी सभामें जैनधर्मियोंका शास्त्रार्थ” नामक हमारा विस्तृत निबन्ध पढ़ना चाहिये।

अणहिलपुर (पाटण) का राजा भीमदेव।

सं० १२४४ में, अणहिलपुरका कोट्याधिपति थायक अभयकुमार तीर्थयात्राके हेतु संघ निम्नालनेकी इच्छासे महाराजाधिराज भीमदेव और प्रधान मंत्री जगदेव पड़िहारके पास गया और उनसे अरज करके स्वयं राजाके हाथसे अजमेर निवासी खरतर संघके नामका आज्ञापत्र लिखा लाया। फिर एक विनंतिपत्र अपनी ओरसे श्री जिनपति सूरिजीको लिख कर अजमेर भेजा। सूरिजीने निमन्त्रण पा कर अजमेरों संघके साथ बिहार कर दिया। तीर्थयात्राके अनन्तर वापस कौटसे हुए सूरिजी आशापछी पधारे। वहाँ चैत्यवासी प्रबुद्धाचार्यसे उनका शास्त्रार्थ हुआ जिसमें विजयलक्ष्मी सूरिजीको मिली। इससे प्रतिपक्षीके भक्त अभयद दण्डनायकने घुटिलतासे संघको यह कह कर अटका लिया कि—“महाराजाधिराज भीमदेवकी आज्ञा है कि आप लोग हमारी आज्ञा बिना यहाँसे नहीं जा सकेंगे।” इतना ही नहीं उसने संघकी चौकीके लिये १०० तैनिबोंकी गारद डाल दी। इस प्रकार १४ दिन संघ अटक रहा।

द्वार अपने मचायके लिये अभयद दंडनायकने प्रतिहार जगदेवके पास, (जो उस समय गूर्जर कटकके साथ मालव देशमें गया हुआ था) पत्रके साथ, अपना सेनक भेज कर कहलाया—“यहाँ सपादलक्ष—अजमेर। एक विशाल और वैभवाशाली संघ आया हुआ है; यदि आपकी आज्ञा हो तो सरकारी घोड़ोंके लिये दाल-दानका प्रबंध करदें—अर्थात् खट कर या तंग कर द्रव्य एकत्र करूँ।” जगदेव अपने कर्मचारीसे पत्र सुन कर आगबबूला हो गया, और उसी क्षण अपने आज्ञाकारी व्यक्तिके हाथसे एक आज्ञापत्र लिखा भेजा कि—“मैंने बड़े कष्टसे अजमेर नरेश पृथ्वीराजके साथ सन्धि की है; यह संघ भी वही का है; अतः इस संघकी तनिक भी छेड़छाड़ मत करना। यदि करोगे तो तुम्हें गधेकी खालमें सिला दिया जायगा।” जब अभयदको यह आज्ञा मिली तो उसने फौरन संघसे क्षमा माग कर उसे रवाने किया।

लवणखेडाका राणा केलहण।

सं० १२४९ में श्रीजिनपति सूरिजी लवणखेडासे विहार करके पुष्करिणी, विरुमपुर आदिमें विचरते हुए सं० १२५१ में अजमेर गये। दो मास वहाँ पर मुसलमानोंके उपद्रवके कारण बड़े कष्टसे बीते। फिर पाटण, भीमपल्ली, कुहियप हो कर मुन. राणा केलहणके आग्रहसे लवणखेटक पधारे। वहाँ “दक्षिणार्चनभारत्रिकान्तारणोत्सव” बड़ी धूमधामसे मनाया।

नगरकोटका राजा पृथ्वीचन्द्र।

सं० १२७३ में (बृहद्भार) में गमादशहरे पर गमाखानके लिये बहुतसे राणाओंके साथ महाराजाधिराज श्रीपृथ्वीचन्द्र नगरकोटसे आया। उसके साथ ५० मनोनानन्द नामक एक कास्तीरी पण्डित भी था। उसने श्री जिनपति सूरिके उपाश्रय पर शास्त्रार्थके चैलैङ्गका नोटिश लगा दिया। तब सूरिजीके शिष्य जिनपालोपाध्याय आदि शास्त्रार्थके लिये महाराजा पृथ्वीचन्द्रकी सभामें आये, और वाद विवादमें उक्त पण्डितको परास्त कर दिया। महाराजने पण्डितके चैलैङ्गको फाड़ कर उपाध्यायजीको जयपत्र दिया।

पालनपुरका राजकुमार जगसिंह।

सं० १२८८ में पालनपुरके सेठ भुवनपात्रने, राजकुमार जगसिंहकी उपस्थितिमें घजारापणका उत्तर बड़े समारोहसे मनाया।

जावालपुरका राजा उदयसिंह ।

सं० १३१० वैशाख सुदि १३ शनिवार स्वाति नक्षत्रके दिन, श्रीमहावीर विधिचैलमें, राजा व प्रधान पुरुषोंकी उपस्थितिमें राजमान्य महामंत्री जैत्रसिंहके तत्त्वावधानमें, पालनपुर, बागडदेश आदिके श्रावकोंके एकत्र होने पर श्रीचौवीस जिनालय आदिकी प्रतिष्ठा, दीक्षादि महामहोत्सवपूर्ण हुई ।

सं० १३१४ में माघ शु० १३ को राजा उदयसिंहके प्रमोदपूर्ण सान्निध्यसे कनकगिरिके मुख्य मन्दिर पर धजारोप हुआ ।

खर्णगिरिका चाचिगदेव ।

सं० १३१६ के माघ सुदि ६ को, राजा चाचिगदेवके राजत्वकालमें खर्णगिरिके शान्तिनाथ मन्दिर पर खर्णमय ध्वजदंड व कलश स्थापित किये गये ।

भीमपल्लीका राजा माण्डलिक ।

सं० १३१७ वैशाख सुदि १० सोमवारको, भीमपल्लीमें राजा माण्डलिकके राजत्वकालमें दण्डनायक श्रीमीलमाण (!) के सान्निध्यसे महावीर जिनालय पर खर्णदण्ड-कलशादि चढ़ाये गये ।

चिचौडका महाराजा समरसिंह ।

सं० १३३५ सा० क० ५ को, महाराजा समरसिंहके रामराज्यमें, चिचौडके चौरासी मुहल्लेमें जलपात्रापूर्वक स्थानीय ११ मन्दिरोंके ११ छत्र व मुनिसुवन, आदिनाथ, अजितनाथ, वासुप्रभ्य प्रभुकी प्रतिमाएं स्थापित की गई ।

चिचौडके धुवराज अरिसिंह ।

सं० १३३५ फाल्गुन शु० ५ को, समस्त राज्यधुराको धारण करने वाले राजकुमार अरिसिंहके सान्निध्यसे आदिनाथ मन्दिर पर धजारोप हुआ ।

बीजापुर नरेश सारंगदेव ।

सं० १३३७ अश्वेष्ट कृष्ण ४ शुक्रवारको, महाराजाधिराज सारंगदेवके रामराज्यमें, महामाल्य मल्लदेव व उपमंथ्री विन्ध्यदित्तके कार्यकालमें, बीजापुरमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजीका नगरप्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । सं० विन्ध्यदित्त सूरिजीकी स्तुति करता था ।

शम्भानयन (सिंगाना) का राजा श्रीसोम ।

श्रीजिनप्रबोध सूरिजीने (सं० १३४० में) सम्मुख आये हुए श्रीसोम महाराजाकी वीनति स्वीकार कर शम्भानयनमें चातुर्मास किया ।

जैसलमेर नरेश कर्णदेव ।

सं० १३४० के फाल्गुनमें श्रीजिनप्रबोध सूरिजी जैसलमेर पधारे । नगर प्रवेश बड़े समारोहसे हुआ । राजा कर्ण सौम्य दर्शनार्थ सामने आया । महाराजाके आग्रहसे चातुर्मास भी उन्होंने वहीं किया ।

जावालपुरका राजा सामन्तसिंह ।

सं० १३४२ अश्वेष्ट कृष्ण ९ को, जाटैरमें सुप्रसन्न महाराजा सामन्तसिंहके सान्निध्यसे अनेक जिन प्रतिमाओंकी प्रतिष्ठा और इन्द्रमहोत्सव सम्पन्न हुआ ।

शम्भानयनका महाराजा सोमेश्वर चौहान ।

सं० १३४६ फल्गुन शु० ८ को, महाराजा सोमेश्वरकारित विस्तृत प्रवेशोत्सवमें श्रीजिनचन्द्र सूरिजी शम्भानयन पधारे । सा० बाहड, भा० भीमा, जगसिंह, रत्नसिंह सुश्रानकोंके वनगाए हुए आस्तादमें उन्होंने शान्तिनाथ प्रभुकी स्थापना की ।

जेसलमेर नरेश जैयसिंह ।

सं० १३५६ में राजाधिराज जैयसिंहकी प्रार्थनाको मान दे कर, श्रीजिनचंद्र सूरजी, मार्गशीर्ष शुक्ल ४ को जैसलमेर पधारे । पूज्यश्रीके स्वागतार्थ महाराजा ८ कोश सम्मुख गया था । सं० १३५७ मार्गशीर्ष कृष्ण ९ को, महाराजा जैयसिंहके मेजे हुए याजित्रीकी धनिके साथ मालारोपण व दीक्षा महोत्सव संपन्न हुआ ।

शम्भानयन नरेश शीतलदेव ।

सन् १३६० में महाराजा शीतलदेवकी वीनति और मन्त्री नाणचन्द्र आदिकी अन्वयनासे श्रीजिनचन्द्र सूरजी शम्भानयन पधारे और शान्तिनाथ भगवानके दर्शन किये ।

सुलतान कुतुबुद्दीन ।

सं० १३७४ में, मन्त्रिदलीय ठकूर अचलसिंहने बादशाह कुतुबुद्दीनसे सर्वत्र निर्विघ्नतया यात्रा करनेके लिये फरमान प्राप्त कर, नागौरसे संघ निकाला । जब मारवाड़ और बागड़ देशके नाना नगरोंको पार कर, संघ दिल्लीके समीपवर्ती तिलपय नामक स्थानमें पहुंचा तो इथ्यालु द्रमकपुरीय आचार्य (चैत्यवासी) ने यह कह कर उत्कटाया कि—'जिनचन्द्र सूरि नामक साधु स्वर्णका छत्र सिंहासन धारण करता है।' बादशाहने संघको रोक लिया और ठकूर अचलसिंहआदिके साथ सूरजीको अपने पास बुलाया । सूरजीकी शान्त मुद्रा देख कर सम्राट् अत्यन्त प्रभावित हुआ और वातचीत होने पर उसे पूर्ण विश्वास हो गया कि द्रमकपुरी आचार्य मिथ्याभाषी है । अलाउद्दीनके पुत्र सुलतान कुतुबुद्दीन ने कहा—'इन चेतामन मुनियोंमें उसके कपनानुसार एक भी बान नहीं पाई जाती'—अतः दिवानको हुक्म दिया कि इनके आचार व्यवहारकी अच्छी तरह परीक्षा कर अन्यायीको दण्ड दिया जाय । राग्याधिकारियोंने सूरजीको निर्दोष पा कर दमकपुरीय आचार्यको गिरफ्तार कर लिया । दयालु सूरजीने श्रावकोंसे कह कर उसे छुड़वा दिया । सूरजीने दिल्लीकी खण्डासरायमें चातुर्मास किया । पश्चात् सुलतान व संघके कथनसे प्राचीन तीर्थस्थान मथुराकी यात्रा करने पधारे ।

मेड़ताका राणा मालदेव चौहान ।

सं० १३७६ में राणा मालदेवकी प्रार्थनासे श्रीजिनचन्द्र सूरजी मेड़ता पधारे और वहा राणा व संघकी प्रार्थनासे २४ दिन ठहरे ।

दिल्लीपति गयासुद्दीन बादशाह ।

सं० १३८० में दिल्लीनिवासी सेठ रघुपतिके पुत्र सा० धर्मसिंहने प्रधान मन्त्री नेव साहबकी सहायतसे सम्राट् गयासुद्दीन द्वारा तीर्थयात्राका फरमान निकलवाया, और श्रीजिनबुशाल सूरजीके नेतृत्वे शत्रुंजपादि तीर्थोंका संघ निकाला ।

सं० १३८१ में मीमपल्लीके सेठ वीरदेवने भी सम्राटसे तीर्थयात्राका फरमान प्राप्त कर श्रीजिनबुशाल सूरजीके उपदेशसे शत्रुंजपादि तीर्थोंके लिये संघ निकाला । विशेष जाननेके लिए हमारी 'दादा जिनबुशालसूरि' नामका पुस्तक देखना चाहिये ।

सौराष्ट्रनरेश महीपालदेव ।

सं० १३८० में शत्रुंजय यात्राके प्रसंगमें, सेठ मोखदेवने, सौराष्ट्रमंडनभूपाळ महीपाल देवकी दूसरी बेह सदश अर्थात् अत्यंत प्रभावशाली लिखा है ।

बाहलमेरनरेश राणा शिखरसिंह ।

सं० १३९१ में श्रीजिनपन्न सूरजी नामधरे पधारे । उस समय चौहानकुलप्रदीप राणा शिखरसिंह, राजपुरष व नगरिक जनोंके साथ, सूरजीके सम्मुख गया और महोत्सवपूर्वक उनका नगरप्रवेश कराया ।

साचोर (सत्यपुर) का राणा हरिपालदेव ।

सं० १३९१ में श्रीजिनपद्म सूरजी बाहदमेरसे सत्यपुर पधारे उस समय राणा हरिपालदेव आदि उनके स्वागतार्थ सन्मुख गये ।

आशोटाका राजा रुद्रनन्दन ।

सं० १३९३ में पाटणसे नारउद्र होते हुए श्रीजिनपद्म सूरजी आशोटा पधारे । उस समय वहाँका राजा रुद्रनन्दन, राज० गोधा सामन्तसिंहादिके साथ स्वागतार्थ पूज्यश्रीके सन्मुख आया ।

बूजद्रीका राजा उदयसिंह ।

सं० १३९३ में श्रीजिनपद्म सूरजी बूजद्री पधारे । वहाँ सुश्रावक मोखदेवने राजा उदयसिंह एवं समस्त नागरिकोंके साथ सूरजीका बड़े समारोहसे नगर प्रवेश कराया । इसके बाद अन्यत्र विहार करके सूरजी फिर वहाँ पधारे तब, मी राजा उदयसिंह प्रवेशोत्सवमें सम्मिलित हुआ या ।

त्रिशङ्गम नरेश रामदेव ।

संवत् १३९३ में, श्रीजिनपद्म सूरजी त्रिशङ्गम पधारे । मन्नीश्वर सांगणके पुत्र मण्डलिकादिकने, महाराजा महीपालके अंगज महाराजा रामदेवकी आज्ञासे राजकीय याजित्रीके साथ बड़े समारोहपूर्वक प्रवेशोत्सव किया । सूरजीको संघके साथ चैत्यपरिपाटी करते समय उनकी प्रशंसा सुन कर महाराजाके चित्तमें उनके दर्शनकी उत्कण्ठा जागृत हुई । महाराजाने सेठ मोखदेव और मन्नी मण्डलिक आदिको कहा—‘छोटी उम्रगले होते हुए मी आपके गुरु बड़े चमत्कारी हुने जाते हैं, मुसे उनके दर्शनकी अभिलाषा है । आप कहें तो मैं उनके पास चढ़े या वे कृपा कर मेरी सभामें पधारे !’

श्रावकोंकी प्रार्थनासे सूरजी राजसभामें पधारे । वृषतिने उन्हें आते देख कर, राजसिंहानसे नीचे उतर कर, उनकी चरणपद्मना की । पूज्यश्री आशीर्वाद दे कर चौकी पर विराजे । महाराजा सारंगदेवके व्यासने अपनी रचना पढ़ कर सुनाई, जिसमें श्री लब्धजिधान उपाध्यायजीने कई त्रुटियाँ बतलाई । महाराजा रामदेव कहने लगे—‘उपाध्यायजीका वचनचातुर्य और शास्त्रीय ज्ञान असाधारण है । इन्होंने तो हमारे व्यासजीकी मी त्रुटियाँ बतलाई !’ इसी प्रकार अन्य सभासदोंने उपाध्यायजीकी भूरि भूरि प्रशंसा की ।

सूरजीने सात्वलिक कवितामें राजा रामदेवका वर्णनात्मक श्लोक कहा । जिसे सुन कर राजसभामें उपस्थित सम्यगण आश्चर्य निमग्न हो गये । राजा रामदेवने सिद्धसेन आदि पण्डितोंसे उस श्लोकको विकटाक्षरोंमें लिखवाया । सूरजीने नानार्थक नाममात्रा क्लोपके बलसे उसके अनेक अर्थ कह सुनाये, जिससे सब लोग एक नजर हो कर पूज्य श्रीके मुखकमलकी ओर निहारने लगे । इसके बाद सूरजीने लहियोंसे प्रत्येक श्लोकके एक एक अक्षरको भिन्न भिन्न लिखा कर और उन्हें मिटा कर तीसरी बार तीन श्लोकोंको सम्पूर्ण करा दिया । फिर उन तीनों श्लोकोंको एक पट्टी पर लिखा कर वृषतिके मनोरञ्जनार्थ राजहंससमय चित्रकाव्यकी रचना की । सूरजीकी इस प्रतिमा और बुद्धिभयको देत कर राजा और सभाके सारे लोगोंके चित्तमें चमकृति उत्पन्न हुई ।

महामन्त्री वस्तुपालका उल्लेख ।

सं० १२८९ में श्रीजिनेश्वर सूरजीके खंमात पधारने पर महामाल वस्तुपालने बड़े समारोहसे उनका नगर प्रवेशोत्सव किया था । गुर्जरालीमें, श्रीजिज्जुशल सूरजीके खंमात पधारने पर मी इस उत्सवकी याद दिवाई गई है ।

राजकीय हलचलें और उपद्रव ।

स्लेच्छोपद्रव होनेका उल्लेख ।

सं० १२२२ में श्रीजिनचन्द्र सूरजीने रुद्रपल्लीमें विहार कर बोपतिदा प्रान्तके पास संघके साथ पदयात्रा डाला । सूरजीने साध बाटोंको आकुल ब्याकुल देन कर पूजा—‘आप लोग मयभीन क्यों हो रहें हैं !’ उन लोगोंने कहा—

‘भगवन् ! देखिये न इस ओर आकाश धूलिसे आच्छादित हो गया है—मार्दम देता है समीप ही में कोई स्लेच्छ कटक है ।’ पूयश्रीने कहा—‘महानुभावो ! धैर्य रखो, अपने बैल आदि चतुष्पदोंको एकत्र कर लो; प्रसू श्रीजिनदत्त सूरिजी सयका भया करेंगे ।’ पूयश्रीने मध्य-ध्यान पूर्वक अपने दण्डसे संघके पड़ावके चारों तरफ कोटके आकार वाली रेखा खींच दी । सब लोग उसमें छिप गये । संघके लोगोंने आस-पाससे जाते हुए हजारों स्लेच्छोंको देखा पर सूरिजीके प्रभावसे वे लोग संघको न देख सके; केवल कोटको देखते दूर चले गये, जिससे सब लोग निर्भय हुए ।

सं० १२५१ में माण्डव्यपुरसे अजमेरके लिये श्रीजिनपति सूरिजीने विहार किया । वहां स्लेच्छोंका उपद्रव होनेसे २ मास बड़े काष्टसे बीते ।

सं० १२५३ में मुसलमानोंने पाटणका भंग कर दिया । गुर्वाचलीमें “पत्तनभंगानन्तरं धाटीग्रामे चतुर्मासी कृता” लिखा है ।

सं० १३७१ अष्टम वदि १० को, जावालपुरमें कलिङ्गाल-केवली श्रीजिनचन्द्र सूरिजीकी विद्यमानतामें दीक्षा, मालारोपणादि उत्सव हुए । फिर स्लेच्छोंने उस नगरका भंग कर दिया—“ततो स्लेच्छकृतो भंगः श्रीजावालपुरे जातः ।”

सं० १३७७ में, पाटणको “स्लेच्छबहुलेऽपि समप्रजनपदे” लिखा है और सं० १३८० के वर्णनमें “प्रभूतस्लेच्छव्यवहारीसमूहसंकुले श्रीपत्तने श्रीमहाराजाधिराजसैन्यलीलायमान आगसितः” लिखा है ।

सं० १३८४ में श्रीजिनकुशलसूरिजीने सिन्धु प्रांतमें विहार किया । उस समय सिन्धु देशको “महास्लेच्छकुला-कुलगुरुतरश्रीसिन्धुमण्डलोपरि” लिखा है । उच्च नगरके प्रवेशोत्सवके समयमें “हिन्दुराज्यकालमें श्रीजिनपति सूरिजी पधारे थे” लिखा है, इससे निश्चित है कि उस समय वहां मुसलमानोंका शासन हो चुका था ।

पाटणमें सीपण दुष्काल ।

सं० १३७७ में श्रीजिनकुशल सूरिजीके महोत्सवके समय पाटणमें महादुर्मिश्र था । लिखा है कि—“श्रीपत्तने समगताः, तत्र च विपमकाले महादुर्मिक्षप्रवर्त्तमानेऽपि” ।

इस प्रकार इस पद्याल्लिमें ऐतिहासिक दृष्टिसे अनेक महत्वकी बातोंका उल्लेख मिलता है जो अन्यत्र अज्ञात हैं । पद्याल्लि-साहित्यमें यह एक बहुत ही विशिष्ट प्रकारकी रचना है ।

खरतरगच्छालंकार

युगप्रधानाचार्यगुर्वावली ।

नमो युगप्रधानमुनीन्द्रेभ्यः ।

वर्धमानं जिनं नत्वा, वर्धमानजिनेश्वराः । मुनीन्द्रजिनचन्द्राख्याऽभयदेवमुनीश्वराः ॥१॥

श्रीजिनबह्मसूरिः, श्रीजिनदत्तसूरयः । यतीन्द्रजिनचन्द्राख्यः, श्रीजिनपतिसूरयः ॥२॥

एतेषां चरितं किञ्चिन्मन्दमत्या यदुच्यते । वृद्धेभ्यः श्रुतविचित्रेभ्यस्तन्मे कथयतः शृणु ॥३॥

१. अ भो ह र दे शे' जिनचन्द्राचार्या' देवगृहनिवासिनश्चतुरशीतिस्वावलकनायका आसन् । तेषां वर्धमाननामा शिष्यः । तस्य च सिद्धान्तवाचनां गृह्णतश्चतुरशीतिराज्ञातनाः समायाताः । ताश्च परिभावयत इयं भावना मनसि समजनि—'यद्येता रक्ष्यन्ते तदा भद्रं भवति' । अतः गुरोश्च निवेदितम् । गुरुणा चिन्तितम्—'अस्य मनो न मनोहरम्' इति ज्ञात्वा छरिपदे स्थापितः । तथापि तस्य मनो न रमते चैत्यगृहवासे स्थातुम् । ततो गुरोः सम्मत्या निर्गत्य कतिचिन्मुनिसमेतो डि ह्री वा दली प्रभृतिदेशेषु समायातः । तस्मिन् प्रस्तावे, तत्रैवोद्द्योतनाचार्यस्वरिव आसीत् । तस्य पार्श्वे सम्यगागतत्वं बुद्ध्या, उपसम्पदं गृहीतवान् । तदनन्तरं श्रीवर्धमानस्वरितरियं चिन्ता जाता—'अस्य छरिमन्त्रस्य कोऽधिष्ठाता' । तस्य ज्ञानायोपवासत्रयमकारि । कृत्वा योपवासे धरणेन्द्रः समागतः । तेनोक्तं छरिमन्त्रस्याहमधिष्ठाता । ततश्च सर्वेषां छरिमन्त्रपदानां प्रत्येकं फलं निवेदितम् । ततश्च संस्फुरं आचार्यमन्त्रो जातः । तेन च संस्फुराः सपरिवारा वर्धमानसूरयो जज्ञिरे ।

२. अस्मिन् प्रस्तावे विज्ञप्तं पण्डितजिनेश्वरगणिना—'भगवन् ! ज्ञातस्य जिनमतस्य किं फलम्, यदि कुत्रापि गत्वा न प्रकाशयते । गूर्जरादेशः प्रभूतो देवगृहवासाचार्यन्यासः श्रूयते । अतस्त्रयं गम्यते' । 'युक्तमुक्तं परं शत्रुननिमिचादि परिभाष्यते, ततः सर्वे शुभम्' । ततो भामहवृहत्संघातसहिता आत्माष्टादशाश्रयिताः । *क्रमेण प ह्रीं प्राप्ताः । यहिर्भूमिगतस्य पण्डितजिनेश्वरगणिसहितवर्धमानसुरेः सोमध्वजो नाम जटाधरो मिलितः । तेन सहैष्टगोष्ठी जज्ञे । तन्मध्ये गुणं दृष्ट्वा प्रश्नोत्तरः कृतः—

का दौर्गत्ययिनाशिनी हरिविरञ्चयुगप्रवाची च को,

वर्णाः को व्यपनीयते च पथिकैरत्पादरेण श्रमः ।

चन्द्रः पृच्छति मन्दिरेषु मरुतां गोभाविषायी च को,

दाक्षिण्येन नयेन विश्वचिदिनः को वा भुवि आजते ॥

[?]

१ प्रत्यन्तरे—आभोहर । २ प्रते । ३ आगतः । ४ मस्फुर । ५ वर्धमानाचार्याः । * एतद्दिनारश्चान्येनः पाठो गोमन्त्रेभ्यो प्रत्यन्तरे ।

“सो म ध्व जः” । स जटाधरस्तुष्टः । भक्तिर्बद्धी कृता । ततस्तेनैव संघातेन चलिताः क्रमेणा न हि ल प च ने प्राप्ताः । उचरिता मण्डपिकायाम् । तस्मिन् प्रस्तावे तत्र प्राकारो नास्ति, सुसाधुभक्तः श्रावकोऽपि नास्ति यः स्थानादि याच्यते । तत्रोपविष्टानां धर्मो निकटरीभूतः । ततः पण्डितजिनेश्वरेणोक्तम्—“भगवन्नुपविष्टानां किमपि कार्यं न भविष्यति” । ‘तर्हि सुगिष्य, किं क्रियते ?’ । ‘यदि ध्युयं वदथ तदोचैर्गृहं दृश्यते तत्र ब्रजामि’ । ब्रज । ततो वन्दित्वा सुगुरुपादपद्मान् गतस्तत्र । तत्र गृहं श्रीदुर्लभराज्ञैः पुरोहितस्य । तस्मिन् प्रस्तावे स उपरोहितः शरीराभ्यङ्गं कारयंति-ष्ठति, तस्याग्रे स्थित्वा

श्रिये कृतनतानन्दा विशेषवृषसङ्गताः । भवन्तु तैव विप्रेन्द्र ! ब्रह्म-श्रीधर-शङ्कराः ॥ [२]

इत्यादिवादि पठितवान् । ततस्तेन तुष्टो वृत्तिः । विचक्षणो ‘व्रती कश्चित् । तस्यैव गृहमध्यप्रदेशे छात्रान् वेदपाठपरिचिन्तनं’ इत्येतः श्रुत्वा ‘इत्थं मा भणत वेदपाठान्’ । ‘किं तर्हि ?’ ‘इत्थम्’ । ततः पुरोहितेनोक्तम्—‘अहो ! शूद्राणां वेदेऽधिकारो नास्ति’ । ततः पण्डितेनोक्तम्—‘ययं चतुर्वेदिनो ब्राह्मणाः, सूत्रतोऽर्थतश्च’ । ततस्तुष्टः ‘पुरोहितः । ‘कस्माद् देशादागताः ?’ ‘दि छी दे शा त्’ । ‘कुत्र स्थिताः स्य ?’ ‘शृङ्गशालायाम् । अन्यत्र स्थानं न लभ्यते, विरोधिरुद्धत्वात् । मदीया गुरवः सन्ति सर्वे’ अष्टादश यतिनः । ‘चतुःशालमद्गृहे परिच्छिदां वद्धा, एकस्मिन् द्वारे प्रविश्यैकस्यां शालायां तिष्ठनः(थ) सर्वे सुखेन । भिक्षावेलायां मदीये मानुषेऽग्रे कृते ब्राह्मणगृहेषु सुखेन भिक्षा भविष्यति’ । ततः प च ने’ लोके उच्छलिता वार्ता ‘वसतिपाला यतयः समायाताः’ । ततो देवगृहनिवासिप्रतिभिः श्रुतम् । तैर्विदितं नैपामागमनं श्रेयस्करम् । कोमलो व्याधियदि स्थिते तदा कुञ्जलम् । ते चाधिकारिपुत्रान् पाठयन्ति । तैश्च वर्षोपलादिदानेन ते चट्टाः सुखिनः कृत्वा भणिताः—‘धुष्माभिलोकमध्ये भगनीयम्—‘एते केचन परदेशान्मुनिरूपेण श्रीदुर्लभराजराज्यदेहिका आगताः सन्ति’ । सा च वार्ता सर्वजने प्रवृत्ता । सा च प्रसरन्ती राजसभायामपि प्रवृत्ता । राज्ञाऽभाणि—‘यद्यत्रैवविधाः धुद्रा आयाताः, तर्हि तेषामाशयः केन दत्तः ?’ केनाऽप्युक्तम्—‘देव ! तवैव गुरुणा सगृहे धारिताः । ततो राज्ञोक्तमाकारय तम् । आकारित उपरोहितः, भणितश्च—‘यद्येवविधा एते किमिति स्थानं दत्तम् ?’ । तेन भणितम्—‘किनेदं दूषणमुद्रावितम् ?, यद्येषां दूषणमस्ति तदा लक्षपारस्यैः कर्पटिकाः प्रक्षिप्ताः । यद्येषां मध्ये दूषणमस्ति तदा छुपन्तु तां भणितारः’ । परं न सन्ति केचन । ततो भणितं तर्हिः पुर उपरोहितेन—‘देव ! ये मद्गृहे सन्ति ते दद्या मूर्तिमन्त एव धर्मपुञ्जा लक्ष्मन्ते न तेषां दूषणमस्ति’ । तत इमां वार्तामाकर्ष्य सर्वैरपि धराचार्यप्रभृतिभिः परिमायितम्—‘वादे निर्जित्य निस्तारयिष्यामः परदेशागतान् मुनीन्’ । ततस्तेरुपरोहित उक्तः—‘सगृहघृतयतिभिः सह विचारं कर्तुकामा आस्महे । तेषां पुरस्तेनोक्तम्—‘तान् पृष्ट्वा यत्स्वरूपं तद्वर्णिष्यामि’ । तेनापि स्वसदने गत्वा भणितास्ते—‘भगवन्तो ! विप्रथाः श्रीपूज्यैः सह विचारं कर्तुं समीहन्ते’ । तैरुक्तम्—‘युक्तमेव, परं त्वया न मेतव्यम्’ । इदं भणितव्यास्ते—‘यदि ध्युयं तैः सह विवदितुकामास्तदा ते श्रीदुर्लभराजप्रत्यक्षं यत्र भणिष्यथ तत्र विचारं करिष्यन्ति’ । तैश्चिन्तितं सर्वेऽधिकारिणोऽस्माकं वञ्चगता न तेभ्यो मयम्, भवतु राजसमक्षं विचारः । ततोऽस्मिन् दिने पञ्चाशरीरघृहेदेवगृहे विचारो भविष्यतीति निवेदितं सर्वेषां पुरः । उपरोहितेनाप्येकान्ते नृपो भणितः—‘देव !

१ ‘अनचित’ इति आदर्शे । २ ब्राह्मोऽपि । ३ ‘पण्डित’ शब्दो नास्ति प्र० । ४ नास्ति पदमेतत् प्र० । ५ प्र० ‘राजपुरोहितस्य । ६ मूलदर्शे ‘उपरोहित’ इति सर्वत्र । ७ वो यवन्तु च । ८ तुष्टश्चित् । ९ ‘पादपरावर्तनं । १० यद्वान् । ११ किं नदीयम् । १२ पदमिदं नास्ति प्र० । १३ प्र० ‘स तुष्टः’ इत्येव पदम् । ÷ कोष्ठान्तर्गतं यत्किं पतितं मूलदर्शे, मत्पत्यरादवानुसन्धिता । १४ ‘पचने’ नास्ति प्र० । १५ सुलकरम् । १६ मूलदर्शे ‘वर्षोल्कादि’ । १७ ‘राजकुले प्रसूता’ इत्येव प्र० । १८ तत उक्तं राज्ञोऽग्रे । १९ ‘मुनीन्’ नास्ति प्र० ।

आगन्तुकमुनिभिः सह स्थानस्थिता मुनयो विचारं विधातुकामास्तिष्ठन्ति । स च विचारो न्यायवादिराजप्रत्यक्षं क्रियमाणः शोभते । ततः पूज्यैः प्रत्यक्षैर्भवितव्यं विचारप्रस्तावे प्रसादं कृत्वा । ततो राज्ञाऽभाषि—‘युक्तमेव कर्तव्यमस्माभिः’ ।

ततश्चिन्तिते दिने तस्मिन्नेव देवगृहे श्रीसूराचार्यं प्रभृतिचतुरशीतिराचार्याः स्वविभूत्यनुसारं पविष्टाः । राज्ञऽपि प्रधानपुरुषैराकारितः । सोऽप्युपविष्टः । राज्ञोक्तम्—‘उपरोहित ! आत्मसम्मतानाकारय’ । ततः स तत्र गत्वा विज्ञापयति श्रीवर्धमानसूरीन्—‘सर्वे मुनीन्द्रा उपविष्टाः सपरिवाराः । श्रीदुर्लभराजश्च पञ्चाशरीयदेवगृहे । गुप्ताकमागमनमालोक्यते । तेऽप्याचार्याः पूजितास्ताम्बूलदानेन राज्ञा । तच्छ्रुत्वापरोहितमुखात् पञ्चाशरीवर्धमानसूरयः श्रीसुधर्मस्वामिजम्बूस्वामिप्रभृतिचतुः, ... च युगप्रधानान् सूरीन् हृदये धृत्वा पण्डितश्रीजिनेश्वरं प्रभृति कतिचिद्दीतार्थमुसाधुभिः सह चलितः सुशकुनेन । तत्र प्राप्ताः, नृपतिना दक्षिते स्थान उपविष्टाः, पण्डितजिनेश्वरं दत्तनिपद्यायाम् । आत्मना च गुरुभणितोचितं सने गुरुपादान्त उपविष्टः । राजा च ताम्बूलदानं दातुं प्रवृत्तः । ततः सर्वलोकसमक्षं भणितवन्तो गुरवः—‘साधूनां ताम्बूलग्रहणं न युज्यते राजन् !’ । यत उक्तम्—

ब्रह्मचारियतीनां च विधवानां च योपिताम् । ताम्बूलभक्षणं विभ्रा । गोमांसाश्च विशिष्यते ॥३॥
ततो विवेकिलोकस्य समाधिर्जाता गुरुषु विषये । गुरुभिर्भणितम्—‘एष पण्डितजिनेश्वर उत्तरप्रत्युत्तरं यद्गणिप्यति तदस्माकं सम्मतमेव । सर्वैरपि भणितं भवतु’ । ततो मुख्यसूराचार्येणोक्तम्—‘ये वसतो वसन्ति मुनयस्ते पददर्शनवाक्षाः प्रायेण । पददर्शनादीह क्षपणकजटिप्रभृतीनि—इत्यर्थनिर्णयाय नूतनवादस्यलुपुस्तिकां वाचनार्थं गृहीता करे । तस्मिन् प्रस्तावे “भाविनि भूतवदुपचारः” इति न्यायाच्छ्रीजिनेश्वरसूरिणा भणितम्—‘श्रीदुर्लभमहाराज ! गुप्ताकं लोके किं पूर्वपुरुषविहिता नीतिः प्रवर्तते, अथवा आधुनिकपुरुषदक्षिता नूतना नीतिः ?’ । ततो राज्ञा भणितम्—‘अस्माकं देशे पूर्वजवर्णिता राजनीतिः प्रवर्तते नाऽन्या’ । ततो जिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! अस्माकं मतेऽपि यद् गणधैर्यभूतदर्शपूर्वधैर्य यो दक्षितो मार्गः स एव प्रमाणीकर्तुं युज्यते, नाऽन्यः’ । ततो राज्ञोक्तं युक्तमेव । ततो जिनेश्वरसूरिभिरुक्तम्—‘महाराज ! वयं हृददेशादगताः, पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकवृन्दं आनीतम् । एतेषां मतेभ्यो महाराज ! यूयमानयत पूर्वपुरुषविरचितसिद्धान्तपुस्तकगण्डलकं येन मार्गामार्थनिश्चयं कुर्मः’ । ततो राज्ञोक्तास्ते—‘युक्तं वदन्त्येते, स्वगुरुष्वपि प्रेषयामि, यूयं पुस्तकसमर्पणे निरोपं ददध्वम्’ । ते च आनन्द्येपामेव पक्षो भविष्यतीति, तूष्णीं विधाय स्थितास्ते । ततो राज्ञा स्वगुरुषुः प्रेषिताः—‘श्रीमं सिद्धान्तपुस्तकगण्डलकमानयत । श्रीम्रमानीतम् । आनीतमात्रमेव छोटितम् । तत्र देवगुरुप्रसादाद् दशवैकालिकं चतुर्दशपूर्वधरविरचितं निर्गतम् । तस्मिन् प्रथमेमेवेयं गाथा निर्गता—

अष्टष्टं पगढं लेणं, भइज्ज सयणासणं । उच्चारमुमिसंपन्नं, इत्थीपसुविचज्जियं ॥

[४]

एवंविधायां वसतो वसन्ति साधवो न देवगृहे । राज्ञा भावितं युक्तमुक्तम् । + सर्वेऽधिकारिणो विदन्ति निरुचरी-

१ ‘विचारं करिष्यन्ति’ इत्येव प्र० । २ ‘पूज्याः प्रत्यक्षा भवितव्यं’ इति मूला० । + दण्डान्तर्गतपाठस्थाने प्र० ‘विज्ञाया वद्धमानाचार्याः सर्वे उपविष्टाः सन्ति’ इत्येव वाक्यविन्यासः । ३ ‘पश्चात्’ नास्ति प्र० । + प्र० ‘सुधर्मस्वाम्यादिपुगप्रधानान्’ इत्येव । ४ जिनेश्वरगणि प्रभृति । ५ जिनेश्वरगणिदच । ६ ‘पुस्तिका करे धृता’ इत्येव प्र० । ७ ‘प्रस्तावे जिनेश्वरसूरिणा भणितो राजन्’ इत्येव प्र० । ८ ‘पूर्वराजनीतिः’ प्र० । ९ ‘जिनेश्वरेणोक्तं राजन्’ । १० ‘निरचितानि पुस्तकादीनि नागीतानि । ११ ‘सिद्धान्तपुस्तकं येन मार्गेनिश्चयं कुर्मः । १२ ‘ततो’ नास्ति । १३ तूष्णीं स्थिताः । १४ ‘राज्ञा स्वगुरुषुः प्रेषिताः । श्रीमं पुस्तकान्यानीतानि । छोटितानि’ इत्येव पाठः प्रत्यन्तरे । १५ तत्रेयं गाथा । + एतद्विद्वाद्भिन्नपाठस्थाने प्र०—‘सर्वैरधिकारिपुरुषैर्विदितं निरुचरीभूता अम्भद्रवः । ततः सर्वे राजप्रत्यक्षं गुरुत्वेन वद्धमानसुरयोऽप्रीकृताः । येनास्मान् बहुमन्यते राजा’ । इत्येवा पंक्तिः ।

भूता असाकं गुरवः । ततः सर्वेऽधिकारिणः श्रीकरणप्रभृतयः षट्पर्यन्ता वदन्ति प्रत्येकमस्माकमेते गुरव-इति गुरु-निवेदनं राजप्रत्यक्षं कुर्वन्ति । येन राजाऽस्मान् बहु मन्यते, अस्माकं कारणेन गुरुनपि । राजा च न्यायवादी । तस्मिन् प्रस्तावे श्रीजिनेश्वरशरिभिरुक्तम्-‘महाराज ! कश्चिद्गुरुः श्रीकरणाधिकारिणः, कश्चिन्मणिः, * किं बहुना कश्चित्पटवानाम् । या नाभिः (१) सा कस्य सम्बन्धिनी भवति ?’ राज्ञोक्तं मदीया । ‘तर्हि महाराज ! कः कस्याऽपि सम्बन्धी जातो* वयं न कस्याऽपि’ । ततो राज्ञोऽस्तमसम्बन्धिनो गुरवः कृताः । ततो राजा मणति-‘सर्वेषां गुरुणां सप्त सप्त गण्डिका रत्नपट्टीनिर्मिताः, किमित्यस्मद्गुरुणां नीचैरासने उपवेशनं, किमस्माकं गण्डिका न सन्ति ?’ । ततो जिनेश्वरशरिणा भणितम्-‘महाराज ! साधूनां गण्डिकोपवेशनं न युज्यते । यत उक्तम्-

भवति नियतमेवासंयमः स्याद्विभूषा, नृपतिककुद । एतल्लोकहासश्च भिक्षोः ।

स्फुटतर इह सद्गः सातशीलत्वमुच्चैरिति न खलु सुमुखोः सद्गतं गण्डिकादि ॥

[५]

इति प्रत्यर्थः कथितः । राज्ञोक्तम्-‘युयं युयं निवसत ?’ तैरुक्तम्-‘महाराज ! कथं स्थानं विपक्षेषु सत्सु । अहो ऽपुत्रगृहं क र दि ह डी मध्ये बृहत्तरमस्ति, तत्र वसितव्यम् । वरुणादेव लब्धम् । ‘युष्माकं भोजनं कथम् ?’ तदपि पूर्ववर्तुलमम् । ‘युयं कति साधवः सन्ति ?’-‘महाराज ! अद्यादश’ । ‘एकहस्तिपिण्डेन सर्वं तस्मा भविष्यति’ । ततो भणितं जिनेश्वरशरिणा-‘महाराज ! राजपिण्डो न कल्पते, साधूनां निषेधः कृतो राजपिण्डस्य’ । ‘तर्हि मम मातुषेऽग्रे भूते भिक्षाऽपि तुलभा भविष्यति’ । ततो वादं कृत्वा विपक्षान् निजित्य राज्ञा राजलोकैश्च सह वसतो प्रविष्टाः । वस-विस्थापना कृता प्रथमं गूर्ज र प्रा दे शे ।

३. द्वितीयदिनेऽचिन्ति विपक्षैरुपायद्वयं निरर्थकं जातम्, अन्योऽपि निस्तारणोपायो मन्यते^५ । पट्टराक्षीभक्तो राजा विद्यते, सा च यद्भणति तद् करोति । सर्वेऽप्यधिकारिणः स्वगुरु-स्वगुरुवचनेनाप्रकदलीफलद्राक्षादिकलभृतभाज-नान्याभरणयुक्तप्रधानवसनादीनि च ठौकनानि गृहीत्वा गता राज्ञीसमीपे । तस्या अग्रे वीतरागस्येव गलिगिरचनं च-किरे । राक्षी च तृष्टा प्रयोजनविधानेऽभिमुखीभूता । तस्मिन्नेव प्रस्तावे राज्ञः प्रयोजनमुपस्थितम् । राज्ञीसमीपे ततो दि ह्री दे श सम्बन्धी पुरुष आदेशकारी राज्ञा तत्र प्रेषितः-‘इदं प्रयोजनं राक्ष्या निवेदय । देव ! निवेदयामीति भणित्वा शीघ्रं गतः । राजप्रयोजनं निवेदितं राक्ष्याः । अनेकेऽधिकारिणो नानाढौकनिकाश्च विलोक्य तेन चिन्तितम्-‘ये मम देशादागता आचार्यास्तेषां निस्तारणोपायः संभाव्येव, परं मयाऽपि किञ्चित्तेषां पक्षपोषकं राज्ञः पुरो भणनीयम्’ । गतस्तत्र । ‘देव ! प्रयोजनं निवेदितं भवताम्, परं देव ! बृहत् कौतुकं तत्र गतेन दृष्टम्’ । ‘कीदृशं भद्र ?’ । ‘राक्षी अर्हद्वा जाता, यथाऽहेतामग्रे गलिगिरचनं क्रियत एवं राक्ष्या अप्यग्रे’ । राज्ञा चिन्तितम्-‘ये मया न्यायवा-दिनो गुरुत्वेनाऽङ्गीकृताः, अद्यापि तेषां पृष्टिं न मुञ्चन्ति’ । राज्ञा मणितः सोऽपि पुरुष-‘शीघ्रं गच्छ राज्ञीपार्श्वे, गत्वा भणनीयम्-राजा भाषयति राज्ञीं ‘यद्दत्तं भवत्या अग्रे तन्मध्यादेकमपि पूर्णफलं यदि लास्यति तदा न त्वं मम नाऽहं तव’ इति शुभा मीला राज्ञी, भणितं च ‘भो ! यद् वेनाऽऽनीतं तचेन स्वगृहे नेतव्यम्; मम नास्ति प्रयो-जनम्’ । सोऽप्युपायो निरर्थको जज्ञे ।

४. चतुर्थ उपायश्चिन्तितः-यदि राजा देशान्तरीयशुनीन्द्रार्ज्यं बहु मंस्यते तदा सर्वाणि देवसदनानि शून्यानि भुत्वा देशान्तरेषु गमिष्यामो वयम् । केनापि^६ राज्ञो निवेदितम् । राज्ञाऽभाषि ‘यदि तेभ्यो न रोचते तदा गच्छेन्तु’ । देव-

* एतच्चिह्नान्तर्गतो वाक्यविन्यासो नास्ति प्र० । १ प्र० परं वयं न कस्यापि सम्बन्धिनः । २ ‘आचार्याणां’ । ३ ‘हृदयम्’ ।

४ जिनेश्वरेणोक्तं राजपिण्डो न कल्पते । ५ ‘चिन्तितः’ । ६ ‘खला’ । ७ तारकान्तर्गतः पण्डो नास्ति प्र० । ७-७ ‘वलि-ठौकनेनेति’ इत्येव पदम् । ८ ‘समीपे’ । ९ ‘पूर्णफलं न ग्राह्यं यदि’ । १० देशान्तरागतान् शुनीन् मंस्यते । ११ नास्ति प्र० ‘केनापि’ । १२ ‘राज्ञोक्तं गच्छन्तु’ इत्येव प्र० ।

गृहपूजका वृत्त्या वडुका धारिताः । सर्वे देवाः पूजनीयाः । परं देवगृहमन्तरेण [तैः] वहिःस्थातुं न शक्यते, ततः कोऽपि केनाऽपि व्याजिनगताः । किं बहुना, सर्वेऽप्यागता देवगृहेषु स्थिताः ।

५. श्रीवर्द्धमानसूरिपरिषे सपरिवारो राजसन्मानेन सर्वत्र देशे विहरति, कोऽपि किमपि कथयितुं नै शक्नोति । ततः श्रीजिनेश्वरसूरिः शुभलये स्वपट्टे निवेशितः । द्वितीयोऽपि तद्भ्राता बुद्धिसागर आचार्यः कृतः । तयोर्मैत्रिणी कल्याणमतिनाम्नी महत्तरा कृता । पञ्चाक्षरीजिनेश्वरसूरिणा विहारक्रमेण कुर्वता जिनचन्द्र-अभयदेव-धनेश्वर-हरि-भद्र-प्रसन्नचन्द्र-धर्मदेव-सहदेव-सुमतिप्रभृतयोऽन्के शिष्याः कृताः । ततो वर्द्धमानसूरिः सिद्धान्तविधिना श्री अ बु द शि ख र तीर्थे देवत्वं गतः ।

६. पञ्चाक्षरीजिनेश्वरसूरिभिः श्रीजिनचन्द्राभयदेवौ गुणपात्रं ज्ञात्वा सूरिपदे निवेशितौ, क्रमेण युगप्रधानौ जाता । *अन्यौ च द्वौ सूरौ धनेश्वरो जिनभद्रनामा, द्वितीयश्च हरिमद्राचार्यः, तथोपाध्यायत्रयं कृतं धर्मदेव-सुमति-विमलनामानः । धर्मदेवोपाध्यायः सहदेवगणी च द्वावपि भ्रातरौ । धर्मदेवोपाध्यायेन हरिसिंह-सर्वदेवगणिभ्रातरौ सोमचन्द्रपण्डितश्च शिष्या विहिताः । सहदेवगणिनाऽशोकचन्द्रः शिष्यः कृतः । स चातीवबलवान् आसीत् । स च श्रीजिनचन्द्रसूरिणा विशेषेण पाठयित्वाऽऽचार्यपदे निवेशितः । तेन च स्वपदे हरिसिंहाचार्यो विहितः । अन्यौ च द्वौ सूरौ प्रसन्नचन्द्र-देवभद्रारूपौ । देवभद्रः सुमत्पुपाध्यायशिष्यः । प्रसन्नचन्द्राचार्यप्रभृतयश्चत्वारोऽभयदेवसूरिणा पाठितास्तर्कादिशास्त्राणि । यत् उक्तम्-

सत्कर्तव्यायचर्चाचित्तचतुरगिरः श्रीप्रसन्नेन्दुसूरिः,
सूरिः श्रीवर्द्धमानो पतिपतिहरिभद्रो मुनिर्वचचन्द्रः ।

इत्याद्याः सर्वविद्याणं वसकलमुवः सञ्चरिण्णूकीर्त्तिः-

स्तम्भायन्तेऽधुनाऽपि श्रुतचरणरमाराजिनो यस्य शिष्याः ॥*

[६]

७. श्रीजिनेश्वरसूर्य आ शा प ल्यां विहृताः । तत्र व्याख्याने विचक्षणो उपविशन्ति । तत्र लीलावतीकथा कृता अनेकार्थवर्णनसमेता । तथा डि णि ड या णा ग्रा ये कथानककोशः कृतो व्याख्यानानय । प्रथमं स्थानस्थितदेवगृह-निवास्याचार्याणां समीपे व्याख्यानानय पुस्तकयाचनं कृतम् । तैर्न दत्तम् । पश्चात्, पश्चिमप्रहरद्वये विरच्यते, प्रभाते व्याख्यायते । इत्थं कथानककोशश्चतुर्मासां कृतः । तथा मरुदेविगणिन्याऽनशनं गृहीतं, चत्वारिंशद्दिनानि स्थिता । श्रीजिनेश्वरसूरिणा समाधानमुत्पादितं भणितं च-‘यत्रोत्पत्त्यसे तत्स्थानं निवेदनीयम्’ । भणितं ‘निवेदयिष्यामि’ । श्राव्यः एको युगप्रधाननिश्चयामावे उ ज य न्ते गत्वा तस्य निश्चयार्थमुपयामान् कर्तुमारब्धः । तस्मिन् प्रस्तावे ब्रह्मयान्तिस्तीर्थङ्करवन्दनायं म हा वि दे हे’ गतः । तस्याऽयं मरुदेविदेवेन सन्देशो भणितः-

मरुदेचिनामअज्जा गणिणी जा आसि तुम्ह गच्छंमि । सगंमि गया पदमे, देवो जाओ महिद्वीओ ॥

टक्कलपंमि विमाणे दुसागराज सुरो समुप्पन्नो । समणेससिरिजिणेसरसूरिस्स इयं कहिज्जासु ॥

टक्कउरे जिणवंदणनिमित्तमिहागणं संदिट्ठं । चरणंमि उज्जमो मे, कायव्वो किं च सेसेसु ॥ [९]

तेनाऽपि स्वयं गता न कथितं गाथात्रयम् । म श्रावक उपवासं प्रवृत्त उत्थाप्य कथितम्, अश्वलेऽध्यागणि लिगितानि

१ ‘सूर्योऽपि सपरिवारः’ । २ ‘विहन्ति’ । ३ ‘न कथयति’ । ४ ‘ततो पश्चात्’ । ५ ‘रितार’ । ६ ‘वर्द्धमानसूरिर्विधिना-
श्रुते देवत्वे गतः’ । ७ ‘एतद्दिहान्तर्गताः पंचस्यो नेपलमन्ते प्रत्यन्तरे’ । ८ ‘५०’ ‘दिण्डिमगत्रमात्रे’ । ९ ‘कथं’ । १० ‘तथा-
प्यत्राज्ञं’ । ११ ‘तस्यामे’ ।

‘मसद सटच’ । प च ने गत्वा यस्याऽऽचार्यस्य हस्तेन प्रक्षालितानि यास्यति स युगप्रधानः । सर्वास्तु वसतिषु गतः, दर्शितान्यक्षराणि, न केनाऽपि पुद्धानि । श्रीजिनेश्वरस्वरिवसतो गतः । दर्शितान्यक्षराणि । चिन्तयित्वा प्रक्षालितानि, गायत्रयं चालेखि । तेन चिन्तितम्—एष युगप्रधानः । विशेषेण गुरुत्वेनाऽङ्गीकृतः । *इत्यादित्थं कर्महवीरदर्शित-धर्मप्रभावनां कृत्वा* श्रीजिनेश्वरस्वरिर्देवत्वं गतः ।

८. पञ्चाजिनचन्द्रश्वरिः स्वरिव आसीत्, यस्याऽष्टादश नाममालाः सूत्रतोऽर्थतश्च मनस्यासन् । सर्वशास्त्रविदा चेनाऽष्टादशसहस्रप्रमाणा ‘संवेगारंगशाटा’ मोक्षप्रासादपदवी भव्यजन्तूनां कृता । येन जा वा लि पु रे विहतेन श्रव-काणामग्रे ‘चीर्बदणमावस्तय’ इत्यादिगाथाया व्याख्यानं कुर्वता, वे सिद्धान्तसंवादाः कथितास्ते सर्वे सुश्लिष्येण लिखिताः । शतत्रयप्रमाणो ‘दिनचर्याग्रन्थो’ जातः आद्वान्मुखपङ्करी । सोऽपि श्रीवीरधर्म याथातथ्यं प्रकाश्य दिवं गतः ।

९. तदनन्तरं श्रीमदभयश्वरिर्नवाङ्गवृत्तिकर्ता युगप्रधान आसीत् । स कथं नवाङ्गवृत्तिकर्ता, तत्राह—तस्य श म्भा णा ग्रामे श्रीरकारणं बभूव । यथा यथोपधादिः प्रयुज्यते तथा रोगो वृद्धिं याति, न निवर्तते । लोकः प्रथग्रामेषु भक्ताः, यदा यदा चतुर्दशीप्रतिक्रमणं भवति तैतश्चतुर्जिनदूरक्षेत्रादगमत्य प्रतिक्रामन्ति श्रवकास्तत्र । कदाचिदतीव रोगाक्रान्तं श्रीरं ज्ञात्वा दुष्कृतनिमित्तं समाहूताः सर्वे आहूताः । त्रयोदशीदिने पश्चाद्वात्रौ प्रहरद्वये शासनदेवता समा-जगाम । तयाऽभाणि—‘स्रपिपि जागर्षि वा ?’ । ततो मन्दं मन्दं भणितम्—‘जागर्षि’ । तया भणितम्—‘श्रीप्रभुत्तिष्ठ, सूत्रकुम्भकुटिका नवोन्मोचय’ । भणति—‘न शक्नोमि’ । ‘कथं न शक्नोमि ? अद्यापि बहुकालं जीविष्यसि, नवाङ्गवृत्तौ प्रतिविधास्यसि’ । ‘कथं विधास्याम्येवंविधे श्रीरे ?’ । तत उपदेशं ददौति देवता—‘स्त म्म न क पु रे से डी नद्युपकण्ठे खंखरापलाशमप्ये पार्थनाथप्रतिमा स्वयम्भूविद्यते । तस्या अग्रे देवान् वन्दस्व, येन स्वस्वशरीरो भवति’ । पश्चाद्देवता-दर्शनी भूता । प्रमाते मिथ्यादुष्कृतं दौष्यन्ति गुरवः—इत्यभिप्रायेणाऽऽगन्तुकाः स्थानस्थिताश्च सर्वे मिलित्वां समीपयुः । पूज्या वन्दिताः । वन्दितैः सद्भिर्भणितम्—‘स्त म्म न क पु रे श्रीपार्थनाथदेवो वन्दनीयः । ततोऽन्नायि श्रद्धैः—श्रीपूज्यानामुपदेशो जातः । ततो भणितं तैर्वयमप्यागमिष्यामः । ततो गुरुणां वाहनं कृतम् । शुश्रूषा सर्वथैव नष्टा-ऽऽसीत् । प्रथमेऽपि प्रयाणके रसविषयेऽभिलाषोऽभूत् । क्रमेण घ व ल कं यावत् प्राप्तस्य श्रीरं स्वस्य जातम् । पश्चाद् पादैः स्त म्म न क पु रे विहृतः । श्रावकैः श्रीपार्थनाथप्रतिमामवलोकयितुं प्रवृत्ताः । कुत्राऽपि न दृष्टा । पश्चाद् गुरवः पृष्टाः, तैरभाणि—‘पूररापलाशमध्येऽवलोकयत’ । ततोऽवलोकिता दृष्टा देदीप्यमाना । प्रतिदिनं गौरिका स्नानाय दुग्धं धरति । ततस्तैस्तुष्टरागलेभ्यं भणितं गुरोः पुरः—‘भगवन् ! दृष्टा यथा भणिता’ । ततो भगवान् वन्दनाय भक्त्या चलितः । दृष्टा तत्र, वन्दिता भक्त्या । तत ऊर्ध्वं स्थितेन देवप्रभावात् तदेव ‘जय त्रिहुयणे’त्यादि नमस्कारवाङ्मिश्रिका कृता । देवताभिर्भणितम्—‘नमस्कारद्वयमुच्चारय ; तस्मिन् ध्याते सर्वस्याऽपि प्रत्यर्थायत्वं भविष्यति । तदपि कष्टम् । त्रिशताऽपि नमस्कारैर्व्याप्तैः सर्वं मद्रं विधाप्येयमः । तत उच्चारितम् । समुदायेन मह देवचन्दनं कृतम् । समुदायेन विस्तरेण स्नानाद्यभरणपूजा कृता । तत्र स्थापना विहिता । देवगृहं जातम् । सर्वलोकवाञ्छितैर्पूज्येन श्रीमदभयदेव-श्रियापितं श्रीपार्थनाथतीर्थं नाम प्रसिद्धं गतम् ।

* एतत् स्थाने ‘तीर्थं प्रमाज्य’ इत्येव प्र० । १ ‘ततः’ । २ ‘नास्ति पदमेतत् प्र० । ३ ‘वीरशासनं’ । ४ ‘ततोऽभयदे-वश्वरि’ । ५ ‘आसीत्’ नास्ति प्र० । ६ ‘पठितं मूलादर्थे पदमेतत्’ । ७ ‘तत्रा तदा’ । ८ ‘वपुः’ । ९ ‘समागता’ । १० ‘शश्वसि’ । ११ ‘ददते’ । १२ ‘अदृश्यी’ । १३ ‘लभ्यन्ति’ । १४ ‘मिलिताः’ । १५ ‘गताः’ । १६ ‘आहूताः’ । १७ ‘तैः’ । १८ नास्ति पदमेतत् प्र० । १९ ‘आगच्छोक्तं भगवन्’ । २० ‘पूज्या वन्दनाय चलितः’ । २१ ‘करिष्यामः’ । २२ ‘संयेन’ । २३ सर्वलोकेप्सितं ।

१०. तत्स्थानात् प त ने समापताः । क र डि ह डी वसतौ स्थिताः । तत्र स्थितैर्नवाङ्गानां स्थानप्रभृतीनां वृत्तयः कृताः । यत्र सन्देह उत्पद्यते तत्र स्मरणप्रस्तावे, जया-विजया-जयन्ती-अपराजिता देवताः स्मृताः सत्यस्तीर्थकरपार्थे महाविदेहे गत्वा तान् पृष्ट्वा निस्सन्देहं तत्स्थानं कुर्वन्ति ।

११. तस्मिन् प्रस्तावे देवगृहनिवास्याचार्यमुख्यो द्रोणाचार्योऽस्ति । तेनाऽपि सिद्धान्तो व्याख्यातुं समारब्धः । सर्वेऽप्याचार्याः कपालिकां गृहीत्वा श्रोतुं समागच्छन्ति । तथाऽभयदेवसूरिरपि गच्छति । स चाचार्य आत्मसमीपे निषदां दापयति । यत्र यत्र व्याख्यानं कुर्वतस्तस्य सन्देह उत्पद्यते, तदा नीचैः खरेण तथा कथयति यथाऽन्ये न शृण्वन्ति । अन्यस्मिन् दिने यद् व्याख्यायते सिद्धान्तस्थानं तद्गृहचिरानीता । एतां चिन्तयित्वा व्याख्यानयन्तु भवन्तः । यस्तां पश्यति सार्थकां, तस्याऽऽश्चर्यं भवति; विशेषेण व्याख्यातुराचार्यस्य । स चिन्तयति-किं साक्षाद्गणधरैः कृताऽथवाऽ-नेनाऽपि, तस्मिन् विषये स्तीवादो मनसि विहितः । द्वितीयदिने सम्मुखमुत्थातुं प्रयुजः । ततस्तादृशं सुविहिताचार्य-विषयमादरं दृष्ट्वा, कृष्टा व्युत्थिताः सन्तो वसतौ गता भणन्ति देवगृहनिवास्याचार्याः-‘केन गुणेनैषोऽधिका, येना-ऽस्माकं मुख्योऽप्येवंविधमादरं दर्शयति; पश्चात् के वयं भविष्यामः ?’ । द्रोणाचार्योऽपि वृहत्तरः सदर्शो विशेषज्ञो गुणपक्षपाती सन् नूतनं वृत्तं कृत्वा सर्वेषु देवगृहनिवास्याचार्यमठेषु प्रेषितम्-

आचार्याः प्रतिसद्य सन्ति महिमा येपामपि प्राकृतै-

र्मातुं नाऽप्यवसीयते सुचरितैस्तेषां पवित्रं जगत् ।

एकेनाऽपि गुणेन किन्तु जगति प्रज्ञाधनाः साम्प्रतं,

यो पक्षेऽभयदेवसूरिसमतां सोऽस्माकमावेद्यताम् ॥

[१०]

तत् उपशान्ताः सर्वे । द्रोणाचार्येणाऽपि श्रीमदभयदेवसूरीणामग्रे-‘या वृत्तीः सिद्धान्ते करिष्यसि ताः सर्वा मया शोधनीया लेखनीयाश्च ।’ तथा तत्र स्थितेन पारिश्रद्धिकद्वयं प्रतिरोधितम्, सम्यक्त्वद्वादशमशतस्थितं कारितम् । तद्य समाधिना श्रावकत्वं प्रतिपाल्य देवलोकं गतम् । देवलोकात् तीर्थंकरवन्दनार्थं महाविदेहे गतम् । सीमन्धरस्वामि-युग-न्धरस्वामिनौ वन्दितौ, धर्मं श्रुत्वा पृष्टौ-‘मम गुरुः श्रीमदभयदेवसूरिः कतिथे भवे मुक्तिं गमिष्यति ?’ भगवद्भयं भणितम्-‘वृत्तीये भवे सेरस्पती’ति श्रुत्वा तृती देवौ स्वगुरुपार्थं गतौ जिनरातां कथिता । वन्दित्वा गच्छद्भयामिमा गाथा पठिता-

‘भणियं तित्थपरिहिं महाविदेहे भवंमि तहयंमि ।

तुम्हाण चेव गुरवो मुक्तिं सिग्धं गमिस्सन्ति ॥

[११]

सा च स्वाभ्यासं कुर्वत्या प्रतित्या श्रुताऽऽनापिता च गुरुणा निवेदिता । भणितम्-ज्ञाता चैवाऽस्माभिः ।

१२. पश्चात् पाह उ दात्रा मे विहृताः । तत्र भव्यन्धिनो भक्ताः श्रमणोपामर्शः सन्ति । तेषां यानपात्राणि वदन्ति । पयोधौ तानि च प्रेषितानि । तेषां चाऽप्याच्छानां कषाणरुभृतानां वाता जाता-‘बुद्धितानि’ । ते च आद्रा वातां श्रुत्वा-‘अगुणिनो जगिरे’ । ते च श्रीमदभयदेवसूरिस्मरणप्रसंगे वसतौ गताः । वन्दिता भगवन्तः । तत्र पृष्टाः-‘किमिति वन्द-नकषिपपवेलातिक्रमो जातः ?’ । ‘भगवन् । कारणेन ।’ ‘किं कारणम् ?’ ‘यौतमुदनेदन्तार्कणनेनाऽगुगिताः स्मः’ तेन नाऽऽज्ञाताः । ततः धृणमात्रं चित्ते ध्यानं भूत्वा भंजितम्-अत्र विषयेऽर्धमाधानं न विधेयं भगवतिः । पश्चाद् द्वितीयदिने मानुष आगतः । पोताः क्षेमेणोत्तरिताः । वानांमाहर्ष्यं आद्रैः सर्वमभ्यन्तेन गुरोर्भणिताः-‘पापहृत्तमः कषायथरेन

१ सनः पत्ने । २ ‘स्थानात्र’ । ३ ‘राता’ । ४ ‘यपत्र’ । ५ ‘किं’ । ६ ‘वैत्तनिवा’ । ७ ‘कन्दउत्र ग्रामे’ । ८ ‘आद्रा’ ।

९ ‘जताः’ । १० ‘स्मरणप्रसंगे’ । ११ ‘उत्क्रम’ । १२ ‘चिन्ता न कयो’ । १३ ‘उत्तीर्णा’ ।

१५. ततो वाचनाचार्यो जिनवल्लभगणिः कतिचिद्दिनानि पचनभूमौ विहृत्य न तादृशो विशेषेण बोधो विधातुं कस्यापि शक्यते येन सुखमुत्पद्यते मनसि । ततश्चाऽऽत्मनुवीर्य आगमविधिना सुशकुनेन भव्यजनमनसि भगवद्भूषितविधिवर्धनोत्पादनाय चित्रकूटदेशादिषु विहृतः । ते च देशाः सर्वेऽपि प्रायेण देवगृहनिवासिमुनीन्द्रैर्व्याप्ताः । सर्वेऽपि तद्वासितो लोकाः, किं बहुना । नानाग्रामेषु विहारं विदधंश्चित्रकूटे प्राप्तः । १ यद्यपि तत्राऽऽशुभमाविता लोकास्तथाऽप्युक्तं कर्तुं न शक्नुवन्ति, पचने गुरुणां प्रसिद्धिश्च वणताम् । स्थानं याचितास्तत्रत्यथाद्वाः । तैश्च भणितम्—“चण्डिकामटोऽस्ति यदि तत्र तिष्ठथ” । ततो जिनवल्लभगणिना ज्ञातमशुभमुद्ध्या भणन्त्येते, तथापि तत्रापि स्थितस्य देवगुरुप्रसादाद् भद्रं भविष्यतीति चिन्तयित्वा भणितास्ते—“तत्रैव बहु मन्यध्वं यूयं येन तिष्ठामः” । तैरभाणि तिष्ठत । ततो देवगुरुन् स्मृत्वा देवतां चानुज्ञाप्य स्थितास्तत्र । देवता च तेषां ज्ञानेन ध्यानेन सदनुष्ठानेन तुष्टा सती तान् प्रत्ययुक्तं रक्षति । ते च जिनवल्लभगणयः सर्वविद्यानिधानभूताः । १ कथम्, तथाहि—वेदितारो जिनैन्द्रमतस्थापकतर्काभयदेवानेकान्तजयपताकादि परदर्शनकन्दली—किरणवली—न्यायतर्कादि पाणिन्यायघटव्याकरणं सूत्रतोऽर्थतश्च, चतुरशीतिनाटक-सर्वज्योतिष्क-शास्त्र-पञ्चमहाकाव्यादिमर्मकाव्य-जपदेवप्रभृतिसर्वच्छन्दोज्ञातारः । इति प्रसिद्धिश्चित्रकूटे जाता । सर्वे परदर्शनीयविभ्रादिलोका आगन्तुं प्रवृत्ताः । यस्य यस्य यस्मिन् यस्मिन् शास्त्रविषये संशय उत्पद्यते स सर्वोऽपि जनः पृच्छति, यथा सन्देहस्तुष्यति तथोत्तरं ददाति । श्रावका अपि केचन केचन समाजगृहः । सिद्धान्तवचनानि श्रुत्वा तदनुसारेण क्रियामपि दृष्ट्वा साधारण-सन्तुष्टप्रभृतिश्रावकैः समाधिना श्रीवाचनाचार्यजिनवल्लभगणयो गुरुत्वेन प्रतिपन्नाः । गुरूप-देशेन परिज्ञानं, ज्योतिष्कपरिज्ञानमप्यतीनाऽऽसीत् । साधारणेन परिग्रहपरिमाणवाचनं कृतम् । गुरुणा भणितम्—“गृहार्ण कियन्मात्रं गृहीप्यसि ?” । “भगवन् ! विंशतिसहस्रमात्रं सर्वसंग्रहे करिष्यामि” । पश्चाद् गुरुर्निर्लेकम्—“बहुतरं कुरु, किं बहुना, लक्षं द्रुमाणां परिमार्णं कारितः । पश्चाद् यथा यथा सर्वमम्पदा प्रवर्धमानः साधारणो जज्ञे तथा तथा संघस्य सर्वसामर्थ्येन गुर्वाज्ञया साधारणो भवितुं प्रवृत्तः । अन्ये तु आद्धास्तथा प्रवर्तितुमारब्धाः ।

१६. तथाऽध्ययुजि मासे कृष्णपक्षे त्रयोदश्यां श्रीमहावीरगर्भापहारकल्याणकदिने भणितं श्रीजिनवल्लभगणिना आद्धानां पुरः—“यदि देवा वन्द्यन्ते देवगृहे महावीरस्य तदा सुभद्रं भविष्यति । पट्टमपि कल्याणकं गर्भापहारलक्षणम्, अथतः “पंच हस्त्युचरे होत्था साङ्गा परिनिवृद्धे” इति सिद्धान्ते भणनात्* । तस्मिन् प्रस्तावे विधिचैत्यं नास्ति । चैत्यनिवासिगुरुदेवगृहेषु गम्यते । पश्चाच्छ्रावकर्मणितम्—“भगवन् ! यदि युष्माकं सम्मतं तत् क्रियते” । ततः सर्वे श्रावका निर्मलशरीरा निर्मलवस्त्रा गृहीतनिर्मलपूजोपकरणा गुरुणा मह देवगृहे गन्तुं प्रवृत्ताः । ततो देवगृहस्थितयाऽऽयिकया गुरुन् श्रोत्रसमुदायेनाऽऽगच्छतो दृष्ट्वा पृष्टम्—“को विशेषोऽद्य ?” केनापि कथितम्—वीरगर्भापहारप्रेक्षकल्याणकपूजाकरणार्थं समागच्छन्ति । तयाऽचिन्ति—पूर्वं केनापि न कृतमेते करिष्यन्तीति न युक्तम् । पश्चाद् संयती देवगृहद्वारे पतित्वा स्थिता, द्वारे समागतान् दृष्ट्वा तयाऽशुभयाऽभाणि—“मया श्रुत्या यदि प्रविद्यते” । ततोऽप्रीतिकं ज्ञात्वा निवर्त्य स्वस्थाने गत्वा आदरुक्तम्—“गृहचरसदनानि सन्त्येकस्य गृहस्योपरि चतुर्विंशतिजिनपङ्क्तं धृत्वा देववन्दनादिसर्वधर्मप्रयोजनं क्रियते” । गुरुणा भणितं युक्तमेव । तत आराधितं विस्तरेण कल्याणकम् । समाधानं मनजनि । ततो

१ कोऽपि बोधः । २ नास्ति । ३ येन चित्ते । ४ तन आत्मना तृतीयः । ५ नास्ति । ६ चैत्यनिवासि० । ७ कुर्वं । ८ गतः । ९ एतदन्तर्गता पंक्तिर्नास्ति प्र० । १० लोकाः । ११ जिनवल्लभेनाऽचिन्ति—एतेऽशुभमुद्ध्या भणन्ति । ११ वा० जिन । १२ एतद्विज्ञानार्गता पादो नास्ति प्र० । १२ आद्वाः । १३ समाजगृहः । १४ नास्ति प्र० । १५ याचितं । १५ गुरुणोक्तं । १६ लक्षं परिमाणं इत्येव प्र० । १७ ततो । १८ उक्तं । १९ भद्रं भवति । २० श्रीनीरम्य पणं कल्याणकं । * नास्ति प्र० । २१ आदितः सहा । २२ केनोक्तं । २३ वीरपणं । २४ चिन्तितं । २५ चैत्यद्वारे पतिता मया श्रुत्या यदि प्रविद्यते इत्येव । २६ गुरुणोक्तं ।

गीतार्थैः श्रावकैर्मन्त्रितम्—‘विषक्षैरविधिप्रवृत्तैर्विधिजिनोक्तो विधातुं न लप्स्यते, ततो यदि गुरोः सम्मतं भवति तदा तले उपरि च देवगृहद्वयं कार्यते । स्वसमाधानं गुरोर्निवेदितम् । ततो गुरुणा कथितम्—

जिनभवनं जिनविम्बं जिनपूजां जिनमतं च यः कुर्यात् ।

तस्य नरामरशिवसुखफलानि करपल्लवस्थानि ॥

[१४]

इति देशनया ज्ञाते गुरोरप्यभिप्रेतमेव । लोके च प्रवृत्ता वार्ता—एते देवगृहे कारयिष्यन्ति । प्रह्लादनवृहत्तरेण बहुदाकेनाऽपि कथितम्—एते कापालिका देवगृहे कारयिष्यन्ति, राजमान्या भविष्यन्ति । इदं च श्रुतं गुरुणा । ततो बहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनवल्लभगणैः सोऽपि मिलितस्तथा भणितः—‘भद्र ! सर्वो न विधेयः । एतेषां मध्यात् कश्चिद्वाजमान्योऽपि भविष्यति, यस्त्वां चद्रघृच्छोटयिष्यति । ततः श्रावकैः सोत्साहैर्मिलित्वा देवगृहे कारयितुमारब्धे । देवगुरुप्रसादेन प्रमाणीभूते । उपरि श्रीपार्श्वनाथविम्बं तले च महावीरविम्बं कारितम् । विस्तरेण प्रतिष्ठा जाता । विधिना श्रीजिनवल्लभगणैः कृता । सर्वत्र प्रसिद्धिर्जातैव एव गुरुः ।

१७. अन्यदा ब्राह्मणः कश्चिज्ज्योतिष्किकः पण्डितमानी श्रीजिनवल्लभगणिसमीपे समागतो लोकमध्ये श्लाघां कृ (श्रु ?) त्वैवंविधा धर्मशास्त्रविदः, श्वेतपटाः समाजगम्भः । श्रावकैः पट्ट आसनं दत्तम् । गुरुणा पृष्टः—‘कुत्र भवतो वासः ?’ ‘अत्रव । पश्चाद्गुरुमभिर्षितः—‘कस्मिन् शास्त्रे विशेषेणाम्यासोऽस्ति ?’ ‘ज्योतिष्के ।’ ‘चन्द्रादित्यलग्ने सम्यग्वेतिस् ?’ ‘सम्यगेव, किमत्रैवामणित एकं द्वे त्रीणि च लग्नानि भणामि ।’ जिनवल्लभगणिना ज्ञातम्—‘गवेषाऽऽगतः ।’ गुरुणोक्तम्—‘भद्रं परिज्ञानम् ।’ स ब्राह्मणः पृच्छति—‘युष्माकमपि परिज्ञानं विद्यते, लग्नविषये भविष्यति किञ्चित्चिद् कथयन्तु भगवन्तः ।’ ‘कति कथयामि दश विंशतिर्वा लग्नानि ?’ तस्मात्तीवार्थमभूत् । पश्चाच्छ्रीजिनवल्लभगणिना भणितम्—‘भो विप्र ! गगने हस्तद्वयमाना डम्बरिका दृश्यते सा कियन्मात्रं पोनीयं करिष्यति ?’ [विशोऽज्ञानानः शून्यदृष्टिर्दिशोऽवलोकयति । ततो भणितं गुरुणा—‘भो विप्र ! भाजनद्वयं यावत्’] पश्चादत्रैवोपविष्टस्य क्षणमात्रेणैव तया डम्बरिकया सकलं गगनमाच्छाद्य ‘वृष्टिः कर्तुमारब्धा, तावद्वृष्टिर्जने यावद्भाजनद्वयमपि परिपूर्णंभूतम् । ततो विप्रो मस्तके हस्तौ योजयित्वा सुगुरोः पादयोः पतित्वा भणितवान्—‘यावत्तिष्ठाम्यत्र तावद्भगवन्तं पादान् वन्दित्वा निश्चयेन भोजनं विधास्यामि । न मयाऽत्रापि भगवन्त एवविधाः ।’ पश्चात् सर्वत्रैव प्रसिद्धिर्जाता ज्ञानिन एव श्वेतपटा भवन्तीति ।

१८. अन्यदा कदाचिन्मुनिचन्द्राचार्येण शिष्यद्वयं सिद्धान्तवाचनानिमित्तं श्रीजिनवल्लभगणिपाश्वे प्रेषितम् । गणिरपि तयोर्वार्चनां दातुं प्रवृत्तः । तावप्युभयौ चिन्तयतो जिनवल्लभगणैः श्राद्धान् विप्रतरयात् इति युद्धा रञ्जयन्तः श्रावकान् । कदाचित् स्वगुरुपार्श्वे प्रेषितुं लेखोऽलेखि । तं च वाचनाकपल्लिकायां प्रक्षिप्य वाचनां ग्रहीतुं गतौ गौ वसतौ । गणिसमीपे वन्दनं दक्षोपविष्टौ तत्र । उच्छोटिता कपालिका । ततो नूतनो लेखो दृष्ट्वा गृहीतः, उच्छोटितश्च । तावपि हस्ताद् गृहीतुं न शक्नुतः । अवधारितो लेखः । तत्रालेखि—‘जिनवल्लभगणैः केचिच्छाद्वाः स्वग्रो नीताः सन्ति, क्रमेण सर्वे (सर्वा ?) वशीकरिष्याव इति मनोवृत्तिरस्ति । ततः श्रीजिनवल्लभगणिना द्विधा विधायाऽऽर्प्यामाणि—

१—१ पत्तद्वयमध्यगतः पादो नास्ति प्र० । २ चैत्ये । ३ चैत्ये । ४ जिनवल्लभेन कृता इत्येव प्र० । ५—५ गुरुपार्श्वे आगतः । आसनं दत्तं श्राद्धैः—इत्येव प्र० । ६—६ ‘गुरुणा भाषितः’ इत्येव प्र० । ७—७ युष्माकं परिज्ञानमस्ति । किञ्चित् । कथयन्तु भवन्तः—इति प्र० । ८ ततो गुरुणोक्तम् । ९ जलं । १० प्र०—वृष्टिः कृता भाजनः । ११ नियोग्य । १२ भवता । १३ नास्ति । १४ करिष्ये । १५ ‘ज्ञानिनः श्वेतपट इति लोके प्रसिद्धिर्जातेति ।’ इत्येव । १६ श्राद्धान् । १७ अन्यदा । १८ ‘कपालिका’ मूलादसौ । १९ ‘नूतनं लेखं’ प्र० ।

आसीजिनः कृतघ्नः कियमाणघ्नस्तु साम्प्रतं जातः ।

इति मे मनसि चित्को भविता लोकः कथं भविता ॥

[१५]

अहो ! सुतं वाचनया भवतोरैवंविधाशुभभावेन । पश्चाद्विमुखौ गतौ स्वस्थानं पुनर्न दृष्टौ तदैव गतौ ।

१९. कदाचिजिनवल्लभगणैर्वहिभूमौ गच्छतो विचक्षणः कथित् प्रसिद्धिं ज्ञात्वा पाण्डित्यस्य मिलितः । सम-
स्यापदं प्रक्षिप्तं कस्यापि राज्ञो वर्णनामाश्रित्य

‘कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः’

पथान्मनाक् परिभाष्य पूरिता समस्या, तदैव कथिता तस्य पुरः-

चिरं चित्तोद्याने वससि च सुखाब्जं पियसि च,

क्षणदेणाक्षीणां विषयविषमोहं हरसि च ।

नृप ! त्वं मानाद्रिं दलयसि च क्षितौ कौतुककरः,

कुरङ्गः किं भृङ्गो मरकतमणिः किं किमशनिः ? ॥

[१६]

इति श्रुत्वाऽतीव तृष्टः । कथितवान्-सत्या लोके प्रसिद्धिः, अस्मिन्विषये, गुणस्तुतिं कृत्वा पादयोः पतित्वा गतः ।
पश्चात् सुगुरुर्वसतौ समागतः । ततः श्रावकैः पृष्टः सुगुरुः-‘बह्वी वेला तया सुगुरोः, किं कारणम् ?’ पश्चात् सहगतेन
शिष्येण सर्वा वार्ता कथिता । प्रमोदो जवेऽतीव श्रावकाणाम् ।

२०. तथा गणदेवश्रावकैः स्वर्णार्थी जिनवल्लभगणिपाथे सुवर्णसिद्धिरस्तीति श्रुत्वा तस्यै समीपे चित्रकूटे गत्वा पटु-
पासनां कर्तुमारब्धः । लक्षितो भावो गणिना । ततो योग्यं ज्ञात्वा तथा तथा तस्य देशना कृता यथा संविप्रभावो
जातः । पश्चाद् भणति गणिः-‘मद्र ! सुवर्णसिद्धिं कथयामि ?’ । ‘भगवन् ! सुतम्, विंशतिप्रश्नानीत्या व्यवहारं
कुर्वन् आद्वधर्मं करिष्यामि’ । भव्यानां धर्मकथने लब्धिरस्ति तस्य । ततः शिक्षयित्वा धर्मं प्रेषितो वागडदेशे । ततो
लिखितकुलफलेभ्यः सर्वोऽपि लोको जिनवल्लभगणिधर्मं अभिप्रेतः ।

२१. श्रीजिनवल्लभगणेष्वार्याख्याने सर्वे विचक्षणजना उपविशन्ति; विशेषतो ब्राह्मणाः स्वस्वविद्यानिःसन्देहार्थम् ।
कदाचिदियं गाथा व्याख्याने समागता-‘विज्झार्हणं गिहीणं’ इत्यादि-विग्जातीया ब्राह्मणाः-इति व्याख्यानं श्रुत्वा
रुष्टा विप्रा बहिर्निर्गताः, कुपिता एकत्र मिलिताः, विपश्चात् निकटीभूताः । ‘एतैः सह विवादं विधाय निष्प्रभीकरि-
ष्यामः’ । किं तेषां स्वरूपं ज्ञात्वा श्रीजिनवल्लभगणैर्हृदि तेभ्यो भयं समजनि ? न मनावापि । तस्य तीर्थं परसदृश-
त्वात् । ततश्च

मर्यादाभङ्गभीतेरमृतमयतया धैर्यगाम्भीर्ययोगान्

न क्षुम्पन्त्येव तावन्नियमितसलिलाः सर्वदेते समुद्राः ।

आहो क्षोभं व्रजेयुः क्वचिदपि समये देवयोगात्तदानीं

न क्षोणी नाद्रिचक्रं न च रवि-शशिनौ सर्वमेकार्णवं स्यात् ॥

[१७]

इदं वृत्तं भूर्जपण्डे लिखित्वा विवेकिजनहस्ते दत्त्वा प्रेषितम्, गणितश्च संमिलितवान् मध्ये बृहद्ब्राह्मणहस्ते दातव्यम् ।
तेन तथैव कृतम् । तेनाचिन्ति विवेकबुद्ध्या-वयमेकैकविधाधारिणस्ते च सर्वविद्यानिधानम्, कथं तैः सह विवादं कर्तुं
शक्यते । तेन सर्वे विप्राः सम्बोध्योपशमं नीताः ।

१ ‘वाचनया सुतं’ इत्येव प्र० । † एतत् सम्प्रतं प्रकरणं नोपलभ्यते प्र० । २ आद्वः । ३ हेमसिद्धिं श्रुत्वा । ४ नास्ति प्र० ।

५ गुरुसेवा भारव्या । ६ गणिमिलितम् । ७ हेमसिद्धिं । ८ कथनेन । ९ जनो ।

२२. अन्यदा धारानगर्या श्रीनरवर्मराज्ञो राजमान्यां पण्डितसमां श्रुत्वा दक्षिणदिग्विभागात् पण्डितद्वयं कौतुकेन पाण्डित्यस्य दर्शनार्थमाजगाम । आगत्य पण्डितसभामध्ये 'कण्ठे कुठारः कमठे ठकारः' इत्येकपदानुसारिणाऽन्य-
पदत्रयेण पूरयन्तु समस्यां भवन्तः । प्रत्येकं पूरिता, परं न तयोस्तां दृष्ट्वा मनो मुमुद्रे । केनापि राज्ञः पुरो भणितम्-
'देव ! न पण्डितपूरिताः समस्याः प्रतिभान्त्यनयोः ।' देवेनाभाणि- 'अस्ति कश्चिदुपायो येनानयोर्मनो रज्यते ?'
केनापि विवेकिना पुरुषेणोक्तम्- 'देव ! चित्रकूटे श्वेतपटो जिनवल्लभगणिः सर्वविद्यानिधानमाकर्षते ।' राज्ञा तदैवो-
पद्रव्यं शीघ्रगतिं सपुरुषं सलेखं श्रेयितम्- 'इयं समस्या पूरिता मनोहारिणी सती स्वगुरोः पार्श्वत् समागच्छन्ती शीघ्रं
भोः साधारण ! तथा कार्यम्' । प्रतिक्रमणवेलायां सन्ध्यासमये प्राप्तं स्वरूपं साधारणेन । गुरोर्दक्षितं स्वरूपम् । प्रति-
क्रमणं कृत्वा पूरिता, लेखिता च-

रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्मभूप्रसादनाय क्रियतां नताङ्गैः ।

कण्ठे कुठारः कमठे ठकारश्चेत् यदन्वोऽग्रचतुराग्रघातैः ॥

[१८]

आगन्तुकपुरुषद्वयं रात्रावपि मुत्कलितं शीघ्रं प्राप्तम् । तया समस्याया रजितं तयोर्मनः, भणितं तान्भ्याम्- 'अस्यां
सभायां नास्तीदृशो विद्वान्, येनेयं पूरिता; किं तर्ह्यन्यः कश्चित्' । वस्त्रादिदानेन पूजयित्वा मुत्कलितौ ।

२३. श्रीजिनवल्लभगणिरपि कतिचिद्दिनैर्विहृतो धारायाम् । केनाप्युक्तं राज्ञः पुरो- 'देव ! सोऽपि श्वेतपटो सम-
स्यापूरक आगतोऽस्ति ।' राज्ञोक्तम्- 'शीघ्रमाकारय तम्' । तमाकारितः । राज्ञा तुट्टेनोक्तम्- 'भो जिनवल्लभगणे ! पारु-
त्यलक्षत्रयं ग्रामत्रयं वा गृहण्य' । भणितं गणिभिः- 'भोः महाराज ! वयं व्रतिनोऽर्थादिसद्ग्रहं न कुर्मः । चित्रकूटे देवगृ-
हद्वयं श्रावकैः कारितमस्ति, तत्र पूजार्थं स्वमण्डपिकादानात् पारुत्यद्वयं प्रतिदिनं दापय' । ततो राजा तुष्टः- 'अहो निर्लो-
भता एतस्य महारमनः श्रीजिनवल्लभगणेरिति चिन्तितवान् । चित्रकूटमण्डपिकावस्तत् शश्वतदानं भविष्यतीति
कृतम् । श्रीजिनवल्लभगणेरार्थमिच्छत्वेन सर्वत्र प्रसिद्धिर्जते* ।

२४. श्रीनागपुरे श्रावकैर्नेमिनाथदेवगृहं नेमिनाथविम्बं च कारितमस्ति नूतनम् । तेषामेषोऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयं श्री-
जिनवल्लभगणिं गुरुत्वेनाङ्गीकृत्य तस्य हस्तेनोभयोः प्रतिष्ठां कारयिष्यामः'-इति चिन्तयित्वा सर्वसम्मतेन प्रतिपत्त्या
श्रावकैराकारितः श्रीजिनवल्लभगणिः । ततः शुभलग्नेन देवगृहं नेमिनाथविम्बं च प्रतिष्ठितम् । तत्प्रभाषाछलपतयः
श्रावका जज्ञिरे । नेमिनाथविम्बे स्तनमध्यान्ध्रभरणानि कास्तिवन्तः । [एवमनेके श्राद्धाः प्रतियोगितास्तत्र, प्र०] तया
नरवरश्रावकाणां तथाऽभिप्रायो जज्ञे- 'वयमपि जिनवल्लभगणिं कक्षीकृत्य गुरुत्वेन प्रतिष्ठां देवगृहे च विम्बे च कार-
यामः'-इति पर्यालोच्य कृतं तथैव । उभयोरपि देवगृहयो रात्रौ बलिधरण-स्त्रीप्रवेश-लकृटादिदानं निषेधादिको विधि-
लिखितो मुक्तिसाधकः* । ततो मरुकोटिश्रावकैः श्रीजिनवल्लभगणयो विहारक्रमेण समाहृतास्ततो विक्रमपुरमध्येन
मरुकोट्टे विहृताः । तत्र श्राद्धः श्राद्धवर्द्धिवसतिगुप्तिस्थानयुक्ता दत्ता । स्थितास्तत्र । श्रावकैरभाणि- 'भगवन् ! युष्मद्व-
दनारविन्दोजिनवचनरसमासादितमिच्छामः' । 'युक्तमेतच्छ्रावकाणाम्, तर्ह्युपदेशमाला कथयितुमारभ्यते' । तैरभाणि
- 'पूर्वमेव ध्रुता । तथाऽपि पुनरपि भणितव्या'-अभयदिने भणितुमाश्चा । 'संवच्छरमुममजिणो'-इत्यादिगाथाया एक-
स्या भणने पञ्चासावधिः कालो लग्नसंज्ञाऽपि श्रावकाणां नानासिद्धान्तोद्गहराणां हस्तेन वृत्तिर्न जाता । वदन्ति- 'भगवन् !
तीर्थंकरा एवैतत्सुसुत्पादयितुं समर्थाः, वचनामृतेन भगवन्तोऽप्येवंविधातुं समर्थाः-इत्याथर्वतुष्टाः श्रावकाः देशनया ।

२५. अन्यदा कदाचिद् व्याख्यानं कृत्वा श्राद्धः सह वसतौ समाजगाम । तस्मिन्नेव प्रस्ताव एकः पुरुषोऽथारुटः

* एतत् प्रकरणं नाम्नि प्र० । १ *गृहं विम्बं । २ जाताः श्राद्धाः । ३ नेमिविम्बे । ४-४ एतद्विज्ञाता भक्तिर्नाम्नि प्र० ।

५-५ एतत् समन्यकरणस्याप्येव प्र० 'ततो मरुकोट्टे विहृतास्तत्र श्राद्धः सह वसतौ समाजगाम'-इत्येव पाठः ।

स्त्रीभिर्गीयमानो बहुपरिवारो गच्छन् परिणेतुं दृष्टः । श्रीजिनवल्लभगणिना मणितम्—‘एता एव स्त्रियो रोदनं कुर्वन्त्यो व्या-
घ्रुष्टिप्यन्ति’—इति परिभाष्यम् । पश्चाद्गतास्तत्र । तेषां मध्यात् परिणेतो निःश्रेण्यामारुह्य चटितुमारुह्यः । आरोहतः
पौदश्चलितः, पतितस्तथा यथाऽभौ पतन् घट्टोपरि पतितः, उदरं द्विधा जातम्, मृतम् । ता अपि तथाभूतो आगच्छ-
न्त्यो दृष्टाः सैरपि । अहो ! परिव्रजानं गुरुणाम् । पश्चाच्छ्रान्तकौषां धर्मपरिणाममुत्पाद्य पुनर्नागपुरे निहताः श्रीजिन-
वल्लभगणयः ।

२६. तस्मिन् प्रस्तावे देवभद्राचार्या निहारकं विदधाना अण्डहिल्लपत्तने समायाताः । तत्रागतैश्चिन्तितम्—‘प्रसन्नच-
न्द्राचार्येण पर्यन्तसमये भणितं ममाग्रे “भारता श्रीजिनवल्लभगणिः श्रीमदभयदेवसूरिपट्टे निवेशनीयः” । स च प्रस्ता-
वोऽयं’ । ततः श्रीनागपुरे श्रीजिनवल्लभगणेऽन्तिरेण लेखः प्रेषितः—‘त्वया शीघ्रं समुदायेन सह चित्रकूटे समागन्त-
व्यम्, येन वयमागत्य चिन्तितप्रयोजनं कुर्यात्’ । ततः समागताः श्रीजिनवल्लभगणयः सपरिवाराः । तेऽपि तथैव
समागता देवभद्रस्वरयः । पण्डितसोमचन्द्रोऽप्याकारितः पर नागन्तुं शक्तः । ईदानीं श्रीदेवभद्रस्वरिभिः श्रीमदभ-
यदेवसूरिपट्टे श्रीजिनवल्लभगणिनिवेशितः, स० ११६७ आषाढ सुदि ६, चित्रकूटे वीरप्रतिष्ठिते । अनेके भव्यजनाः
श्रीजिनवल्लभसूरीन् युगप्रधानान् युगप्रधानश्रीमदभयदेवसूरिपादभक्तान् समालोक्य मोक्षमार्गं प्रवृत्ताः । देवभद्रा-
चार्यादयोऽपि स्वस्थाने प्राप्ताः । क्रमेण ११६७ एकादशशतपष्टिसप्ताधिकसंस्तरे कार्तिककृष्णद्वादश्या रजन्याश्वरम-
यामे दिनत्रयमनग्नं विधाय मिथ्यादुष्कृतपूर्वकं नमस्कारपरायनं कुर्वन्तः श्रीजिनवल्लभसूरयश्चतुर्धंदवलोकं प्राप्ताः ॥

२७. पूर्वं श्रीजिनेश्वरद्वीणा श्रीधर्मदेवोपाध्यायस्य त्रतिनीभिर्गीतार्थाभिधुतमसी धनलके कृता । ध्वनरुभक्तग-
तिगपत्नी बाहवपुत्रसहिता त्रतिनीपार्श्वे धर्मकथा श्रोतुं समागच्छति । त्रतिन्यर्थं विज्ञेयेण धर्मं कथयन्ति । ताश्च पुरुष-
लक्षणं शुभाशुभं विदन्ति । तस्याः पुत्रस्य प्रधानलक्षणानि पश्यन्ति । तल्लभनिमित्तं उद्वाक्षिपन्ति तन्मातरम् । किं-
चहुना तथा भक्ता कृता यथा शिष्यत्वेन पुत्रं दास्यतीति । चतुर्मास्यनन्तरं धर्मदेवोपाध्यायस्य स्वरूपं दत्तम्—‘पात्र-
मेकं प्राप्तमस्ति यदि युष्माकं प्रतिभासति’ । ततः शीघ्रं सुशृणुनेन समागताः । दृष्ट्वा यथोक्त एव । ततः शुभलक्षणे
एकादशशतैकचत्वारिंशत्संवत्सरे (सं० ११४१) सोमचन्द्रनामा विनयो निहितः—‘सर्वदेवगणे ! त्वया प्रतिपाल्यः,
सर्वं बहिर्भूमिनयनादिकार्यमस्य कार्यम्’ । एकादशशतद्वात्रिंशत्संवत्सरे (सं० ११३२) जन्माऽस्य । स्वयमेव मातृका-
दिपाठोऽपाठः । अशोकचन्द्राचार्येणोत्थापना कृता । प्रथमत्रयदिरसे बहिर्भूमौ नीतः सर्वदेवगणिना सोमचन्द्रद्विजः ।
शिष्टशुद्धादज्ञानस्वादुद्रतचरणक्षेत्राण्यामूलात् रोदितानि । शिधानिमित्तं रजोहरणं ध्वनरुभिक्षिका च गृहीता—‘स्वंग्रहं
गच्छ ! त्रते गृहीते न रोदयन्ते क्षेत्राणि’—‘युक्तं गणिना कृतं, पर सामम मस्तके चोदिकाऽस्मीन् ता तु दापय, येन
गच्छामीति’ भणिते गणेशार्घ्यमभूत्—‘अहो ! असौचर नास्ति’ । एषा वार्त्ता धर्मदेवोपाध्यायसाम्रे जने । शुरुंभिधि-
न्तितम्—नविप्यति योग्य एषः ।

२८. सर्वत्र पत्तने परिभ्राम्य परिभ्राम्य लक्षणपञ्जिकादिशास्त्राणि मणितुमारंभे सोमचन्द्रः । एरुदा पञ्जिका-
भणनार्थं भोजडायरियसमीपे गच्छन्तं दृष्ट्वा केनाप्युद्धतेन भणितम्—‘अहो सितपट ! कपलिस्रावहणं किमर्थम् ?’—‘स्व-

१ श्रीजिनवल्लभनैकोक्तम् । २ लक्ष । ३-३ पादश्चलित, पतित, पतन् । ४ तथैवा० । ५ एव आद्याना । ६ नागपुरे गता ।
७ प्र० ‘अनघिल्लपत्तनं प्राप्ता’ । ८ ममाग्रे उक्तमसीत् । जिनवल्लभोऽभयदेवपट्टे स्थाप्य । ९ नाम्नि म० । १० चिन्तित कार्य ।
११ ‘तेऽप्यागता’ इत्येव । १२ शक्ति । १३-१३ एतद्वाङ्मार्गगतपाठस्थाने प्र० ‘जिनवल्लभोऽभयदेवपट्टे स्थापित । युगप्रधानान्
श्रीअभयदेवसूरिपादभक्तान् जिनवल्लभसूरीन् दृष्ट्वा सर्वे दृष्टा । आचार्या सर्वे स्वस्थाने प्राप्ता’ । १४ नास्ति पदमिदं म० । १५
ततो । १६ सर्वदेवगणे पाल्नाय दत्त । १७ नास्ति वाक्यमेतत् म० । १८ ‘गच्छेत्सुवते शिष्येणेवमम्’ इत्येव म० । १९
गुरुणा । २० प्र० ‘वीरामरिच’ । २१ उक्तम् ।

दीयमुखचूरणार्थमात्ममुखमण्डनार्थं च' । पश्चाद्भूतः स न किमपि वक्तुं शक्तेः । भणनस्थाने गतः । तत्रानेकेऽधिकारिपुत्रा भणन्ति पञ्जिकां । सा च धर्मशास्त्रा । तत्र सोमचन्द्रोऽपि भणति । अन्यदा कदाचित्तेनाचार्येण परीक्षार्थं पृष्टः—'भो सोमचन्द्र ! नवकारो यथार्थं नाम ?' पश्चादभाणि सोमचन्द्रेण—'मैवमाचार्या भणन्तु, किं तर्हि ? नवकरणं नवकार एव व्युत्पत्तिः कार्या । आचार्येण ज्ञातं वक्तुं न शक्यतेऽनेन सह । सदुत्तर एव ।

अन्यदा लोचदिने न गन्तुं शक्तितो व्याख्याने । व्याख्यानव्यवस्थेदृष्टी—यद्येकोऽपि छात्रो नागच्छति तदा व्याख्यानं न भाणयत्याचार्यः । ते अधिकारिपुत्रा गर्विष्ठा भणन्ति—'तस्य स्थाने पापाणो धृतः' भाणयन्त्याचार्या व्याख्यानम् । तदनुरोधेन भाणितम् । द्वितीयेदिने स्वागतः सोमचन्द्रो भणितवान्—'युक्तं कृतं यन्मम स्थाने पापाणो धृतः । परं यावती पञ्जिका भाणिता तावती मां पृच्छन्तु, एतानपि; याथातथ्या यो भणिष्यति, स न पापाणोऽन्यः पापाण एव' । 'भोः सोमचन्द्र ! तं कस्तूरिकां जानाम्येव परमेवैर्मूर्खः प्रेरितो व्याख्याने, श्रुतव्यं भवता ।'

२९. हरिसिंहाचार्येण सर्वा सिद्धान्तवाचना दत्ता पण्डितसोमचन्द्राय । तथा मन्त्रपुस्तिका कपलिका च दत्ता यया सिद्धान्तवाचना गृहीता, भगवता तुष्टेन । तथा देवभद्राचार्येण कटाखरणं दत्तं येन महावीरचरितदि चत्वारि कथाशास्त्राणि पञ्जिकायां लिखितानि तुष्टेन । पण्डितसोमचन्द्रगणिग्रामानुयायं ज्ञानी ध्यानी मनोहारी सन् विहरति यतिक्रमेण श्रावकाणामतीवाह्लादकारी^१ ।

३०. एवं सोमचन्द्रे पण्डिते विहारं कुर्वति सैति श्रीदेवभद्रस्वरिभिः^२ श्रीजिनवल्लभद्वेरीणां देवलोकागमनमश्रावि । अतीर्थं सन्ताप उत्पन्नः । अहो सुगुरुणां पदमुद्योतितमासीत् परं विधटितम् । पश्चाद् देवभद्राचार्याणामीदृशं चित्तमुदपादि—यदि श्रीजिनवल्लभद्वेरीयुगप्रधानपदं योग्यस्थानेन नोद्ध्यते तदा का भक्तिः कृता भवति । पश्चाच्चिन्तयत्याचार्योऽस्मिन् गच्छे कस्तत्पदयोग्यः । चिन्तयतश्चित्ते पण्डितसोमचन्द्रो लभः—एव एव योग्यः, श्रावकाणामानन्दकारी ज्ञानध्यानक्रियापरत्वात् । पश्चात् सर्वसम्भवेन 'पण्डितसोमचन्द्रस्य लेखो दत्तः—तया चित्रकूटे समागतव्यम्, येन श्रीजिनवल्लभद्वेरीणां पदे निवेशयामि त्वाम् । तेपामपि सम्मतमेतत् श्रीजिनवल्लभद्वेरीणाम् । यतः पूर्वमेवाकारित आसीत् । अनेके तत्पदे स्थातुमभ्युद्यता आसन् । किं बहुना सोमचन्द्रपण्डितो देवभद्राचार्या अपि समाजगम्भः । सर्पोऽपि लोको वैचि सामान्येन श्रीजिनवल्लभद्वेरीपदे स्वरिस्वापनं भविष्यतीति^३ । 'श्रीचित्रकूटे श्रीजिनवल्लभद्वेरीप्रतिष्ठिते श्रीमहावीरचित्ते श्रीसाधारणसाधुना श्रोद्धेन पूजिते श्रीमहावीरसंघे—त्वामहं श्रीजिनवल्लभद्वेरीपदे स्थापयिष्यामि'^४—अर्वांगेव दिने पण्डितसोमचन्द्रं भणितवान् श्रीदेवभद्रस्वरिकान्ते—'अस्मिन् दिने परिमावितमस्मि लभम्' । 'युक्तमेतत्, परं यद्यस्मिन् लभे स्थापयिष्यथ तदा न चिराय जीवितं भविष्यति । यदा तु पर्णां दिनानामुपरि श्वेत्तैश्चरित्वारे यल्लभं भविष्यति तत्रोपविष्टानामस्माकं चतुर्दिक्षु विहरतां चैतुर्विधश्रीभ्रमणसंघः श्रीजिनवल्लभद्वेरीवचने प्रैभूतो भविष्यति । श्रीदेवभद्रस्वरिभिरभाणि—'तल्लभं न दूरे, तत्रैव भवतु' । ततस्तस्मिन्नेव दिने^५—११६९ वैशाख शुदि १—चित्रकूटे श्रीजिनवल्लभद्वेरीपदे चित्तरेण संस्थापिताः श्रीजिनदत्तस्वरिनामानः । सन्ध्यासमयं यावत्तल्लभेला, ततो चादित्रैर्वाद्यमानैः समागता वसता । प्रतिक्रमणानन्तरं वन्दनकं दत्त्वा श्रीदेवभद्रस्वरिभिर्मणितैम्—'दिशनां कुरुत' । तथा देशना सिद्धान्तोदाहरणः सुधा-

१ नास्ति प्र० । २ शक्तिः । ३ पृष्टः सोमचन्द्रः । ४ इति । ५ नास्ति । ६ गणत्या० । ७ व्याख्यानं । ८ द्वितीयेऽह्नि । ९—९ किं करोम्याचार्येणोक्तमेतैर्मूर्खैः प्रेरितः । १०. हरिचन्द्राच० । ११—११ एतद्व्याख्या पंक्तिर्नास्ति प्र० । १२. ज्ञानी ध्यानी श्राद्धानामतीवाह्लादकारी विहरति । १३ एवं विहरति । १४ 'सूरिणा । १५ 'सूरेः । १६ 'अतीव' नास्ति । १७—१७ 'ततो गच्छे' आचार्येणोपयोगो दत्तः । 'सोमचन्द्रो लभः, जनानन्दकारी' । १८ लेखः प्रेषितः सोमचन्द्राय । १—१ एतद्व्याख्या पंक्तिर्नास्ति प्र० । १९—१९ श्रीजिनवल्लभद्वेरीप्रतिष्ठिते श्रीवैरचित्ते स्वरिपदे स्थापयामि । २० यदि । २१ शनिवारे । २२—२२ 'चतुर्विधः संघः प्रभूतो' । २३ आचार्येणैकं तत्र भवतु । २४ दिने स्वरिपदे । २५ श्रीआचार्येणैकं ।

सदृशैः कृता यथा सर्वाऽभयाप्रजाराजिता सती भणति—‘धन्या देवभद्राचार्या यैरिदं सुपात्रं पात्राणां पदे निवेशितम् । यच्छ्रीजिनवल्लभसूरिभिरुक्तमस्मात्पदे सोमचन्द्रगणिर्भरद्भिः स्थापनीय इति तत्सफलीकृतम् । विज्ञप्तं च देवभद्राचार्यैः—‘कतिचिद्दिनानि पत्तनादन्यत्र विहर्तव्यम्’ । एवं करिष्यामः’ ।

३१. अन्यदा जिनशेखरेण व्रतविषयेऽयुक्तं कृतं किञ्चित्, ततो देवभद्राचार्येण निस्सारितः । ततो यत्र भूमौ बहिर्गम्यते तत्र गत्वा स्थितः । यदा श्रीजिनदत्तसूरयो बहिर्भूमौ गतास्तदा पादयोः पतितो भणितवान्—‘मदीयोऽन्यायः क्षन्तव्यो वारमेकं न पुनः करिष्यामि’ । कृपोद्दयः श्रीजिनदत्तसूरयः । प्रवेशितः । पश्चादाचार्यैर्भणितम्—‘न सुरापहो भवतां भविष्यति’ । सूरिभिरभौणि—‘श्रीजिनवल्लभसूरिपृष्ठे लभो यावदनुवर्तयितुं शक्यते तान्वदनुवर्त्यते । पश्चादाचार्यादयः स्वस्थाने गताः ।

३२. ततः श्रीजिनदत्तसूरिणां विहारक्रमः । क क्रियते—‘देवगुरुस्मरणार्थमुपनामध्वपमकारि । ततो देवलोक-च्छ्रीहरिसिंहाचार्य आगतः । ‘स्मिमिति स्मरणा कृता ?’ ‘वृत्र विहरामीति ।’ मरुस्थलीप्रभृतिषु देशेषु विहरेत्युपदेशो जातः । तत्रैव स्थितवतां मेहर-भोरर-वासल-भरतादयः श्रावकास्तत्र व्यवहारे समागताः । तत्र श्रीजिनदत्तसूरिगुरु दृष्ट्वा वचनं च श्रुत्वाऽतीतं सुष्ठुदिरे । ते गुरुवेन प्रविपन्नाः । भरतस्तत्रैव स्थितो वाचकत्वेन । अन्ये स्वस्थाने गत्वा कुटुम्बेषु गुरुवर्णनं कुर्वन्ति । तत्रापि स्मिञ्चित् प्रवेशो जातः । ततो नागपुरे विहृताः । तत्र घनदेवः श्रावकः प्रतिपत्तिं करोति, भणति च—‘यदि मदीयवचनं करोषि तदा मयैषां पूज्यो भवसि ।’ पश्चाद् भणितं श्रीजिनदत्तसूरिभिः—‘भो घनदेव ! सिद्धान्ते श्राद्धेन गुरुवचनं विधेयं न तु श्राद्धवचनं गुरुणैति भणितम् । न च धैक्तव्यं परिवागमानात् पूजा न भविष्यति । यत उक्तम्—

मैवं संस्था बहुपरिकरो जनो जगनि पूज्यतां गानि ।

येन घनतनयमुक्ताऽपि शुकरी गृध्रमदनाति ॥

[१९]

पश्चात् भारितं घनदेवस्य । यद्यपि न भाविनं तस्य तथापि गुरुणा युक्तमेव वक्तव्यं (उक्तमिति) केषांचिद्विधे-किनां भावितम् । ततोऽजयमंसौ विहृताः । तत्र ट० आगधर मा० गमलप्रभृतिभावराः गन्ति । माहटदेवगृहे गच्छन्ति देवैर्बन्धनार्थं श्रीजिनदत्तसूरयः । अन्यदा तत्रान्य आचार्य आगतः । स च पर्यायेण लघुः, तत्र धैत्यं गच्छतां गुरुणां व्यवहारे न करोति । ततश्च गुरुणाऽऽमधरप्रभृतिभार्यैर्भणितम्—‘स्मिमिति गच्छतां फले यदि युक्तं न प्रयत्ने ?’ ततो बन्धना-दिव्यवहारे निवृत्तः । ततः श्रावकाः प्रभोऽभौगता—‘देवाम्माकः श्रीजिनदत्तसूरयः म्यगुरुयः समागताः गन्ति ।’ राजाऽ-भौणि—‘यथागतास्तदा भद्रम् । कथं वधया’ । देव ! भूमिगण्टमरन्त्रोक्तये, यत्र देवगृह-धर्मस्थानानि श्रावराणां स्वकुटुम्बवदनानि सम्पादन्ते । पश्चादभौणि—‘दक्षिणदिग्भागे यः पर्वतमस्मिन्मत्तने च यद्वीर्यं मरुहृत । आर्यापगु-रवर्थं दर्शनीयाः—इदं मरुपं मुगुमेरुमणितवन्तः श्रावर्षाः । ततो गुरुणाऽभौणि—‘आर्यो गयितव्यो राजा य एवं मय-मेव भणति, गुण एव नम्याऽऽगतसः । आशरितो मय्यदिने । आमेनमेन नमय्यारः कृतः मुगुम्बु नेष्टु । आर्यावर्षाः

[२१]

तानां श्रीजिनदत्तसूरीणामतिशयज्ञानिनां पार्श्वे विमलचन्द्रगणिदेवगृहनिवासी सोऽप्याचार्ययोर्वसति निवासप्रतिपत्तिं
श्रुत्वा वसतिमार्गमङ्गीकृतवान् । तस्मिन्नेव प्रस्तावे जिनरक्षित-शीलभद्रौ मात्रा सह प्रव्रजितौ । तथा धिरचन्द्र-चरद-
चनामानौ आतरो प्रव्रजितौ । जयदचनामा शुनिर्मञ्जवादी । तस्य पूर्वजा मन्त्रशक्तियुक्ता आसन् । ते सर्वेऽपि रुष्टया
देवतया विनाशिताः । एष पुनर्यतः श्रीजिनदत्तसूरीणां शरणागतो व्रतं गृहीतवान् । श्रीपूज्यैस्ततो रक्षितो देवतातो ।
गुणचन्द्रगणिः सोऽपि श्रीजिनदत्तसूरीभिर्दीक्षितः । पूर्वं स श्रावकः सन् तुरक्यैर्नीत आसीत् । हस्तदर्शनेन चज्ञौ
भाण्डारिको भविष्यतीति । नाशनभयात् संकलानिवद्धः । तेन च नमस्कारलक्षं गुणितम् । तत्प्रभावात् संकला स्वय-
मेव वृद्धिता । ततो निर्गत्य रात्रिपश्चिमप्रहरार्धे कस्याश्चिद्दृष्ट्वा गृहेऽवातिष्ठत् । तथा च कृपया कोष्ठिकामध्ये प्रक्षिप्त-
स्तुरकैः प्रेक्षितो न लब्धः । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतः । तेन च संवेगेन व्रतं गृहीतम् । रामचन्द्रगणिर्जीवानन्दपुत्र-
सहितोऽन्यगच्छाद्भव्यं धर्मं ज्ञात्वा श्रीजिनदत्तसूरेणां प्रतिपन्नः । तथा ब्रह्मचन्द्रगणिव्रतं गृहीतवान् । एतेषां मध्या-
जिनरक्षित-धिरचन्द्रप्रभृतिसाधवः, श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्रीप्रभृतितत्पुत्र्य धारायां प्रेषिता वृत्तिपञ्जिकादिलक्षण-
भगनार्थम् । तैश्च भणितं श्रावकसाहाय्येन । आत्मना श्रीजिनदत्तसूरीयो रुद्रपत्न्यां विहृताः । तत्र पथि गच्छतामेक-
स्मिन् ग्रामे श्रावक एकः प्रतिदिनं व्यन्तरेण प्रचण्डेन पीड्यते, तस्य गुण्येन श्रीजिनदत्तसूरीस्तत्रैवोत्तरितः । तेन निहन्तं
शरीरस्वरूपम् । परिभाषितं दूरिर्मन्त्रतत्रैः साध्यः पीडाकर्तव्यन्तरः । ततो गणधरसप्तिकां कृत्वा, टिप्पणकं लेख-
यित्वा, हस्ते टिप्पणकं दत्तम्, हृदयं दृष्टिश्च निवेशनीया आद्वयग्रे कथितम् । तेन च तथा कृतम् । स च व्यन्तरो
विस्तरेण पीडयै समागतः खट्वासीमाम्, न शरीरे संक्रान्तो गणधरसप्तिकाप्रभावात् । द्वितीयदिने द्वारसीमां समाग-
तस्तृतीयदिने नाऽऽगतः, श्रावकः स्वस्यो जातः, किं बहुना । रुद्रपत्न्यां प्राप्ताः । जिनशेखरोपाध्यायाः श्रावकैः स-
हिताः सम्भ्रुताः समाजगुणविस्तरेण मध्ये प्रविष्टाः । विशत्युत्तरं शतं कुटुम्बानां तत्र श्रीजिनरचने कारितम् । पार्श्वनाथ-
श्रमणचैत्यद्वयं प्रतिष्ठितम् । श्रावकैः सम्पत्तवमङ्गीकृते देशविरतरङ्गीकृता । सर्वरितविश्वे देपालगणिप्रभृतिभिः श्रावकैः
सङ्गिः परिगृहीता । तेषां समाधानमुत्पाद्याच्च जयदेवाचार्यं प्रेषयिष्याम इति भणित्वा पुनः पश्चिमदेशे विहृताः ।

३५. बागडदेशे समायाताः तत्रापि व्याघ्रपुरे । श्रीजयदेवाचार्याः शिष्यां दत्त्वा श्रीरुद्रपत्न्यां मुक्तलिताः । तत्र
स्थितैश्च च ब री श्रीजिनरुद्रमन्त्ररिप्ररूपितश्रीचैत्यगृहविधिरूपा कृता । सा च टिप्पणके लेखयित्वा प्रेषिता.....वास-
लप्रभृतिश्रावकाणां ज्ञानार्थम् । विक्रमपुरे देवधरपितृसङ्घिष्यागृहसमीपे पौषधशालाऽस्ति । तत्र श्रीजिन.....श्रावकैरुप-
निष्योच्छोदितं चचरीटिप्पणकम् । 'चचरीटिप्पणकं कचरीटिप्पणकं' भणित्वा मदोन्मत्तेन देवधरेण हस्तादुदात्तं द्विधा
कृतम् । तस्य किमपि कर्तुं न शक्नुवन्ति । पितृग्रे वार्ता कथिता । तेनोक्तम्-गाढ एषः, तथापि धारयिष्यामः । पुनरपि
पूज्यैर्म्यो लेखो दत्तस्तत्र चचरीटिप्पणकस्वरूपं लिखितम् । श्रीपूज्यैरेखस्वरूपं परिभाष्य द्वितीयटिप्पणकं प्रेषितम्,
लेख्यं प्रेषितः । इदं च लिखितम्-देवधरसोपरि गिरूपकं न भगनीयम्, देवगुरुसदाद्रव्यो मरिष्यति । द्वितीय-
टिप्पणकं प्राप्तं तेषाम् । प्रतिपश्योच्छोदितं वाचितं समाधानं जज्ञे । देवधरेण चिन्तितम्-यद्यपि मया स्फाटितं टिप्पणकं
तथापि पुनरपि प्रेषितम्, कारणेन मरितव्यम् । किं तत्राप्तेरि प्रच्छन्नं परिभारयाम्येकान्ते । यदा आद्वयटिप्पणकं
स्वापनाचार्यालके मुक्त्वा द्वारं स्वययित्वा गतास्तदोपरि पाटके खण्डहात् प्रविश्य बहिर्द्वारं स्थितेऽपि टिप्पणकं गृहीतम् ।
वाचयितुं प्रवृत्तः । यथा यथाऽर्थानवधारयति तथा तथा मनस आह्लाद उत्पद्यते । अनापतनं निम्बम्, स्त्री पूजा न

१ 'गुरुणा' इत्येव प्र० । २ विमलचन्द्राचार्यं चैत्यवासिभिर्वसतिगमोऽङ्गीकृतः । ३-३ एतदङ्काद्विना पत्तिर्नस्ति प्र० ।
४-४ एतदङ्कितपाठस्थाने प्र० 'गुणचन्द्र सोऽपि दीक्षित । पूर्वं श्रावकः सन् तुरक्यैर्नीतो हस्तदर्शनात् मध्यो माहारी भविष्यति ।
नाशनभयात् संकलया बद्धः । नमस्कारलक्षं गुणितं । संकला स्वयमेव वृद्धिता । रात्रौ निर्गत्य स्वदेशे गतो गुरु इहा संवेगेन व्रतं
गृहीतम् ।' इत्येव पाठो लभ्यते । ५-५ नास्ति पत्तिरियं प्र० । ६-६ ततो विहृताः । ७-७ एतदङ्काद्विने मन्त्रणं नास्ति प्र० ।

करोतीति सन्देहद्वयं प्रञ्जनीयमन्यत्सर्वं भव्यम् । पश्चाद् यत् कथयिष्यति तत् करिष्यामि । अग्रे श्रीपूज्यैर्वागडदेशे स्थितैर्ये धारायां प्रेषिता आसन् ते सर्वेऽप्यानायिताः, सिद्धान्तं श्राविताः । ततः स्वदीक्षितो जीवदेवाचार्यो मुनीन्द्र-पदे निवेशितः । तथा दश वाचनाचार्याः कृताः । वा० जिनचक्रित (चन्द्र ?) गणिः, वा० शीलभद्रगणिः, वा० स्थिर-चन्द्रगणिः, वा० ब्रह्मचन्द्रगणिः, वा० विमलचन्द्रगणिः, वा० वरदचमणिः, वा० भुवनचन्द्रगणिः, वा० वरणागगणिः, वा० रामचन्द्रगणिः, वा० माणिभद्रगणिरिते दश । श्रीमति-जिनमति-पूर्णश्री-जिनश्री-ज्ञानश्रियः पञ्च महत्तराः । हरिसिंहाचार्याणां शिष्यो मुनिचन्द्राभिध उपाध्याय आसीत्, तेन जिनदत्तक्षरिः प्रार्थित आसीद्-यदि कश्चिन्मदीयः शिष्यो भवतां समीपे समागच्छति योग्यस्तदाऽऽचार्यपदे दातव्यमेवं प्रतिपन्नम् । तस्य शिष्यो जयसिंहनामा चित्र-कूटे मुनीन्द्रपदे निवेशितः । तस्यापि शिष्यो जयचन्द्रनामा पचने समयसरणे मुनीन्द्रपदे स्थापितः । भणितं द्वयोर-प्यग्रे-रीत्या प्रवर्तितव्यम् । तथा जीवनानन्द उपाध्यायपदे निवेशितः । यद्याचार्योपाध्यायवाचनाचार्यपदानां प्रत्येकं स्थानादिविशेषो भण्यते तदा विस्तरो भवति तेनैकत्रैव भणितम् । सर्वेषु पदस्थेषु शिक्षां दत्त्वा विहारदिस्थानानि भणित्वा स्वयमजयमेरौ विहृताः । विस्तरेण प्रवेशो जातः ।

३६. ततः श्रावकैश्चैत्यगृहत्रयाभ्यंकास्थानानि पर्वते प्रगुणीकारितानि । ततः श्रीजिनदत्तक्षरिः शोभने लगे देव-गृहेषु मूलनिवेशे वासान् प्रक्षिप्तवान् । ततः शिरुरादिनिवेशं कारितवन्तः-श्रावकाः । ततो विक्रमपुरे संहियापुत्र-देवधरेण स्वकुटुम्बानां पञ्चदश श्रावकसमुदायं कृत्वा स्वपितृश्रेयोऽर्थम्, आसदेवादयः श्रावका भणिताः-मयाऽत्र श्रीजिनदत्तक्षरयो विहारक्रमं कारयितव्याः । तस्यग्रे कोऽपि किमपि भणितुं न शक्नोति । आद्वसमुदायेन निर्गतो नागपुरे प्राप्तः ।

३७. तस्मिन् प्रस्तावे तत्र देवाचार्यो विशेषेण प्रसिद्धो वर्चते । देवधरोऽपि प्रसिद्धो विक्रमपुरादागतः श्रुतः । पश्चा-देवगृहे व्याख्यानप्रस्तावे देवाचार्य उपविष्ट आस्ते । देवधरोऽपि पादप्रक्षालनादिशौचं कृत्वा देवगृहे गतः । आचार्यो वन्दितस्तेनापि क्षेमवार्तां पृष्टा । ततः प्रथमत एव देवधरेण पृष्टः-‘भगवन् ! यत्र रात्रौ देवगृहे स्त्रीप्रवेशादि प्रवर्तते तत्कीदृशं चैत्यं भण्यते ?’ इति प्रश्नकृते चिन्तितं देवाचार्येण-‘कथञ्चिजिनदत्ताचार्यमग्नौऽस्य कर्णे प्रविष्टोऽस्तद्वा-सित इव लक्ष्यते’ इति विचिन्त्योक्तम्-‘श्रावक ! रात्रौ स्त्रीप्रवेशादिकं संगतं न भवति’ । देवधरः-‘तर्हि किं न वार्यते ?’ आचार्यः प्राह-‘लक्षसंख्यलोकानां मध्ये को वार्यते ?’ देवधरः-‘भगवन् ! यत्र देवगृहे जिनाज्ञा न प्रवर्तते, किं तर्हि जिनाज्ञानिरपेक्षः सेच्छया जनो वर्तते, तज्जिनगृहं जनगृहं वा प्रोच्यत इति प्रतिपादयध्वं यूयम्’ । आचार्यः-‘यत्र साक्षाजिनोऽन्तर्निविष्टो दृश्यते तत्कथं जिनमन्दिरं नोच्यते ?’ देवधरः-‘आचार्य ! वयं तावन्मूर्खाः, परमेष्ठ वयमपि जानामी यदुत यत्र यस्माज्ञा न प्रवर्तते तद्गृहं तदीयं नोच्यते । एवं च पाषाणरूपाहर्द्रिभ्यमात्रान्तर्निवेश-नेन भगवदाज्ञापरिहारेण सेच्छया व्यवहारे कथं नाम तज्जिनमन्दिरमुच्यते । परमेवं जानाना अपि यूयं प्रज्ञासार्गं न निवारयध्वे प्रत्युत पोषयध्वे, तदेते वन्दिता अनुज्ञापिताश्च मया यूयम्-यत्र तीर्थं राज्ञा प्रवर्तते स मार्गो मयाऽभ्यु-पेतव्यः’-इत्यभिधायोत्थितो देवधरः । सहानीतस्वकुटुम्बरूपश्रान्काणां जातं स्थिरिकरणं विधिमार्गविषये । प्राप्तः श्रावकममुदायमहितोऽजयमेरौ । वन्दिता भावसारं श्रीजिनदत्तक्षर्यस्तदभिधायानगमपूर्वकं कृत्वा पूज्यदेशना । जातो-ऽनौ निःसन्देहः । अम्पार्थिताः प्रभयः श्रीविक्रमपुरविहारं प्रति । ततो विस्तरेण तत्र देवगृहविभ्यामभ्युपगमधरादि-प्रतिष्ठां विधाय समागताः श्रीदेवधरेण सह विक्रमपुरे । प्रतीयतस्तत्रत्यो जनो बहुः । म्यापिता श्रीमहारीप्रतिमा ।

३८. तत्र उपायां गच्छतामन्तराये भूतादयस्तेऽपि प्रतियोधिताः । किं पुनश्चरुपीप्लोरुः । उतो नरहरं विहृताः । ततश्चिह्ननगरी, प्रतियोधितस्त्रज इमारप्लो नाम राजा । कृतस्तत्र प्रचुरतरपतिवन्निहारः । प्रविष्टिनो भगवान् शान्ति-नायदेवः । उपोऽपिन्या विहारेण प्रतियोधितं पूज्यैर्गोमिनीचक्रम् । तथैकदा श्रीचित्ररूपायैकके दुर्दण्डगुनाय सम्भू-

स्वीकृतो रश्मिबद्धः कृष्णभुजङ्गमः । ततो मन्दीभूतानि गीतवादित्रादीनि । श्रावका अद्याहो न सुन्दरमिति जाताः सविपादाः । ततः प्रोक्तं ज्ञानदिवाकरैः श्रीजिनदत्तस्वरिभिः—‘भो किमेवं विमनस्का यूयम् ? यथैष कृष्णभुजङ्गो रश्म्या बद्धः, एवमन्येऽपि ये केचनासदुदृष्टेष्वां बन्धनं पतिप्यतीति प्रेरयितास्तीव सुन्दरं शकुनमेतत् । पुनरग्रतो गच्छतां दुष्टैरेका कृचनासिका दुर्निमित्तविधानाय प्रेषिता । सा चाग्रतः स्थिता दृष्टा पूज्यपादैर्जल्पिता च यथा ‘आई ! भल्ली !’ ततस्तया दुष्टरण्डया दत्तं प्रतिवचो यथा ‘मल्ल द्वाणुकइ मुकी’ । पुनरुक्ता किञ्चिद्विद्विहस्य सप्रतिभैः श्रीपूज्यैर्यथा—‘पम्सहरा तेण हुह छिन्ना । ततः सा गयविलम्बा उच्चर निक्खुट्ठी (१) । इत्यनेकाश्रयनिधानानां निरन्तरं किङ्करैरिव सुरैः सर्वदोषास्यमानपादानां करुणासमुद्राणां धारापुरी-गणपद्मादिस्थानेषु प्रतिष्ठितवीरपार्श्वशान्त्यजितादितिर्यकुद्विम्ब-देवगृह-शिखराणां स्वज्ञानबलदृष्टनिजपद्मेद्वारकारिरासलाङ्गरुहाणां भास्करवद्विबोधितभुवनमण्डलभग्याम्भोरुहाणां श्रीजिनदत्तस्त्रीणां चरित्रलेशः प्रतिपादितः । ततो महता विसारेण श्रीचित्रकूटे प्रविष्टाः । ततः श्रीजिनविम्बप्रतिष्ठादि-महामहोत्सवाः कृताः । ततः सं० १२०३ अजयमेरौ फाल्गुन सुदी ९ जिनचन्द्रस्वरिदीक्षा । सं० १२०५ वैशाखशुक्ल-पष्ठ्यां विक्रमपुरे, इतरजनदुःसाध्यप्यानतपोधलावलोक्तितानवधविद्यामन्त्रवयप्रभमौ वैश्वान्तामणिगणायमानाः—चिन्ता-मणिगणा इवाचरन्ति चिन्तामणिगणायन्ते, चिन्तामणिगणायमाना उपदेश्या येषां ते तथा तैर्देशैः—श्रीजिनदत्तस्वरिभिः स्वकीयपदे सा० रासलकुलव्योममण्डलायमाननववर्षवयोमानवियुधजनमनोहारिसौभाग्यभाग्यारोग्यादिगुणगणनिधान-श्रीजिनचन्द्रस्वर्य उपवेशिताः । सं० १२११ आपाढ वदि ११ जिनदत्तस्वरयो दिवं गताः ।

३९. सं० १२१४ श्रीजिनचन्द्रस्वरिभित्तिभुवनगिरौ श्रीशान्तिनाथशिखरे सज्जनमनोमन्दिरे प्रमोदारोपणमिव सौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं महता विस्तरेण कृत्वा, हेमदेवीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, मधुराया पात्रां कृत्वा, सं० १२१७ फाल्गुनशुक्लदशम्यां पूर्णदेवगणि-जिनरथ-वीरभद्र-वीरजय-जगद्विह-जयशील-जिनभद्रैः साधुं श्रीजिनप-तिस्वरयो दीक्षिताः । सा० क्षेमन्धरः प्रतियोधितः । वैशाखशुक्लदशम्यां मरुकोट्टे चन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये साधुगोष्ठक-कारितसौवर्णदण्डकलशध्वजारोपणं कृतम् । तत्र च सा० क्षेमन्धरेण पारुत्थद्रुमशतपञ्चकेन माला गृहीता । सं० १२१८ उवायां श्रुपभदत्त-विनयचन्द्र-विनयशील-गुणवर्धन-वर्धमानचन्द्रसाधुपञ्चकं जगन्धी-सरस्वती-गुणधीसाध्वी-त्रयं च दीक्षितम् । अनेन क्रमेण साधवो [वहव]श्च कृताः । सं० १२२१ सागरपादे सा० गयधरकारिता श्रीपार्श्वनाथ-विधिचैत्ये देवकुलिका प्रतिष्ठिता । अजयमेरौ श्रीजिनदत्तस्वरिस्तूपः प्रतिष्ठितः । बम्बैके च वा० गुणभद्रगणि-अभय-चन्द्र-यशश्चन्द्र-यशोभद्र-देवभद्रा दीक्षिताः । देवभद्रभार्याऽपि दीक्षिता । आशिकायां नागदत्तस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । महावने श्रीअजितस्वामिविधिचैत्ये प्रतिष्ठा देवनागकारिता । इन्द्रपुरे शान्तिनाथविधिचैत्ये सौवर्णदण्डकलश-प्रतिष्ठा वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेभावककारिता । तत्र(१)लाग्रामेऽजितस्वामिविधिचैत्यं प्रतिष्ठा च । कृताश्च सर्वा अपि श्रीजिनचन्द्रस्वरिभिः । सं० १२२२ बादलीनगरे श्रीपार्श्वनाथभवनं वा० गुणभद्रगणिपितामहलालेभावकका-रितसौवर्णदण्ड-कलशो प्रतिष्ठाप्याम्बिकाशिखरयोग्यं सौवर्णकलशं च प्रतिष्ठाप्य, रुद्रपल्ल्यां विहृताः । ततोऽपि परतो नरपालपुरे कञ्चिज्ज्योतिःशास्त्रसम्यक्परिज्ञानाभिमानादागतं ज्योतिषिकं धृपलग्रस्तैर्लोकनविशान्निदाशे शृगशीर्षगृहेतं पदसप्तत्यधिकवर्षशताचलस्थित्यवधिप्रदानप्रतिष्ठाया श्रीपार्श्वनाथदेवगृहपुरतो रङ्गायामेकां शिलां स्थापयिता जितवन्तः । तच्छिलोपरितना भित्तिरद्याऽपि तथैव वर्तते ।

४०. पुनरपि रुद्रपल्ल्यां विहृताः । तत्र चान्यदा कदाचिन्मुनिमण्डलीमण्डितपार्श्वदेशाद्गुणवयसो बहिरूर्ध्व्यां गच्छ-तः श्रीजिनचन्द्रस्वरिं दृष्ट्वा श्रीपञ्चचन्द्राचार्यो मत्सरवशात् वृच्छति स्म—‘आचार्यमित्राः ! यूयं भद्राः स्य ?’ श्रीमत्पू-ज्यैरुक्तम्—‘देवगुरुप्रसादात्’ । पुनरपि स प्राह—‘साम्प्रतं किं किं श्रास्त्रं वाच्यमानमस्ति ?’ पार्श्वस्थेन मुनिना मणितम्—‘साम्प्रतं श्रीमत्पूज्या न्यायकन्दलीं चिन्तयन्ति’ । स प्राह—‘आचार्यमित्राः ! तमोवादधिनित्ताः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—

‘चिन्तितः’ । स ग्राह ‘हृदयेऽवगतः ?’ श्रीमत्पूज्यैरुक्तम्—‘अवगतः’ । स ग्राह ‘तर्किक तमो रूपविशेषमेव ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘ननु भवतु स्वस्वरूपेण यादृशं तादृशं तमः, परं वादव्यवस्थया राजसमायां प्रधानसम्पत्तयः वादिना कदापि क्रीदयं स्याप्यते, नतु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपं त्यजति’ । पुनरपि स ग्राह—‘मा त्याक्षीतु स्थापनामात्रेण वस्तु स्वस्वरूपम्, परं परमेश्वरैस्तीर्थकरैस्तमो द्रव्यमेवोक्तम्’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘को नाम न मन्यते द्रव्यत्वं तमसः । परमाचार्य-दर्पिष्ठ । प्रतिवादी यथा तथा जितो विभीष (१) ?’ तदनन्तरं कोपावेगाद्रक्षीभवक्त्रेण कम्पमानगात्रः सन् स इदमाह—‘प्रमाणीरित्या द्रव्यमेव तम इति स्थापयति सति मयि, तव योग्यताऽस्ति सम्मुखी भवितुम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कस्याऽपि योग्यताऽस्ति, कस्याऽपि नास्तीति ज्ञास्यते राजसमायाम् । पशुप्रापणामेवार्ण्यं रणभूमिः । तथाऽऽचार्य ! माऽस्मान् लघुवयसो दृष्ट्वा स्वशक्तिं स्फोरय; लघुरपि सिंहः पर्वतसमानोपममतङ्गजानुप्रासयति’ । एवं च विवदतां तेषां कौतुकदर्शनार्थं मिलितः सर्वोऽपि नागरिको लोकः । उभयभक्तश्रावकाश्च निजनिजाचार्यपक्षपातेन परामहङ्कार-कोटिमारुढाः । किम्बहुना राजलोकसमक्षं व्यवस्थापत्रे लिखिते सति सावष्टम्भेषु च श्रीजिनचन्द्रस्वरिषु सत्सु, वाद-घातं याऽपि भग्नं श्रीपद्मचन्द्राचार्यं दृष्ट्वा सर्वलोकसमक्षं राजलोकैर्दत्तं जयपत्रं श्रीजिनचन्द्रस्वरीणाम् । जयकारश्चक्रे । लोके महती प्रभावना संजाता जिनशासने । महानन्दभरनिर्भरैश्च श्रावकैर्बहुवर्धपनकं कारितम् । तदनन्तरं श्रीपूज्य-भक्तश्रावका ‘जयतिहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । पद्मचन्द्राचार्यभक्ताश्च श्रावकाः सर्वैरपि लोकैस्तर्क्यमाना हस्य-मानाः ‘तर्कहट्ट’ इति नाम्ना प्रसिद्धिं गताः । अनया रीत्या कानिचिद्दिनानि स्थित्वा, सिद्धान्तोक्तविधिना मुमाथेन सह ततः प्रचलिताः ।

४१. मार्गे च चौरसिदानकग्रामसमीपे उचरितः संघातः । तत्र च म्लेच्छभयादाकुलीभूतं संघातलोकं दृष्ट्वा श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘किमिति भो ! यूयमाकुलीभूताः ?’ तैरुक्तम्—‘प्रभो ! म्लेच्छकटकमागच्छदस्ति, पश्यता-ऽस्यां दिशि गगनतलावलम्बिनीं धूलिम्, शृणुत निखानशब्दम्’ । श्रीपूज्यैरवधानं दत्त्वा भणितम्—‘अहो सार्धिक-लोका ! विश्वस्तीभवत, सर्वमपि वस्तु ध्रुवमादिचतुष्पदादिकमेकत्र कुलत, प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिर्भलिष्यति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपुरस्सरं निजदण्डकेन संघातकस्य चतुर्दिक्षु कोष्ठाकारा रेखा कृता । सार्धलोकश्च सर्वोऽपि गोणीपू-पविष्टः । संघातनिकटदेशे बहमानान् तुरगाधिरूढान् सहस्रसंख्यान् म्लेच्छान् पश्यति, म्लेच्छाश्च संघातं न पश्य-न्ति, केवलं कोट्टं पश्यन्तो दूरं गताः । निर्भये सति ततः स्थानात् प्रचलितान् दृष्टग्रामे संघातेन सहाऽऽज्ञातान् श्रीपू-ज्यान् ध्रुवा दिक्षीवास्तप्य ठं लोहट-सां पाहण-सां कुलचन्द्र-सां गृहचन्द्रादिसंघसमुत्पन्नश्रावका महता विस्तरेण बन्दनार्थं सम्मुखं प्रचलिताः । तांश्च प्रधानवेषान् प्रधानपरिवारान् प्रधानवाहनाधिरूढान् दिक्षीनगराद्वहिर्ग-च्छन्तो दृष्ट्वा स्वप्रसादोपरि वर्तमानः श्रीमदनपालराजा विस्मितः सन् स्वस्त्रीपराजप्रधानलोकं पप्रच्छ—‘किमित्येष नगरवास्तव्यलोकः सर्वोऽपि परिगच्छति ?’ राजप्रधानैरुक्तम्—‘देव ! अतीवरमणीयरूपोजनेकशक्तिपुक्तो गुरुतेषां समागतोऽस्ति । तस्य सम्मुखं भक्तिव्रथाद्यान्त्येते’ । तदनन्तरं कुतूहलनिवेनं राजोक्तम्—‘महामाधनिक ! प्रगुण्य पट्ट-तुरङ्गमं, वाद्यं च काहलिकहस्तेन काहलं यथा सर्वोऽपि राजलोकः प्रभूय प्रभूय श्रीधमत्राऽगच्छति’ । आदेशान-न्तरं सहस्रसंख्यपोटकाधिरूढसुमहर्लोकक्रियमाणः श्रीमदनपालराजा श्रावकलोकात् प्रथममेव श्रीपूज्यानां पार्थं गतः । सत्र च सार्धमप्यस्थितलोकः प्रभूतौकनिकदानपुरस्सरं राजा ज्योत्कृतः; श्रीपूज्यश्च कर्णमुत्तरागारिण्या वाण्या धर्मदे-शनं कृता । राजा चोक्तम्—‘आचार्या ! व्रतः स्थानाव्ययमयाऽऽज्ञताः ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘हृदपाटीतः’ । राजोक्तम्—‘आचार्या ! उचिष्ठत यूयम्, पवित्रीरुक्त मदीयं नगरम्’ । श्रीपूज्यैः प्रभुश्रीजिनदत्तस्वरिदत्तोपदेशमप्राप्त किमपि भणितम् । पुनरपि राजोक्तम्—‘आचार्या ! किं न व्रत यूयम्, किं मदीये नगरे शुष्मकं प्रतिपत्न्यां फथितं ?, आहो-

श्वित् परिवारोपयोग्यपानादि न लम्प्यतेऽथवाऽन्यत्किमपि कारणं वर्तते यद्यप्यं भार्गवस्य आगतमपि मदीयं नगरं परिहृत्याऽन्यत्र व्रजय ?' श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! गुप्पदीयं नगरं प्रधानं धर्मक्षेत्रम्' । 'तर्ह्युचिष्ठत चलत ठिछीं प्रति, न कोऽपि गुप्पानङ्गलिकायाऽपि संज्ञास्यतीत्यादि' । 'श्रीमदनपालमहाराजोपरोधाद् गुप्पामभिर्योगिनीपुरमप्ये कदापि न विहर्तव्यमि'त्यादिश्रीजिनदचक्षुरिदोषोपदेशत्वागेन हृदये दूयमाना अपि श्रीपूज्याः श्रीठिछीं प्रति प्रस्थिताः । बाधमानासु चतुर्विंशतिषु निखानयुमालीषु, विरदावलीं पठत्सु भङ्गुलोकेषु, धवलेषु दीयमानेषु, वसन्तादिमाङ्गलिक्य-
रागेण गायत्सु गायनेषु, नृत्यमानासु नर्तकीषु, ऊर्ध्वाकृतेष्वालम्बसहस्रेषु, मस्तकोपरि ध्रियमाणछत्रैर्लक्षसंख्यलोकैर-
नुगम्यमानैः श्रीमदनपालमहाराजदत्तहस्तैः श्रीजिनचन्द्रक्षरिभी राजादेशात्कृततलिकातोरणादिमहाशोभे श्रीयोगिनीपुरे प्रवेशः कृतः ।

४२. तत्र चान्यदा कदाचिदत्यन्तभक्तं कुलचन्द्रथावकं दुर्बलं दृष्ट्वा कृष्णार्द्रहृदयैः श्रीपूज्यैर्दत्तो द्रवरूपीकृत-
कुङ्कुमकस्तूरिकागोरोचनादिसुरभिद्रव्यलिखितानेकमन्त्राक्षरो यन्त्रपटः, भणितं च तस्याप्रतः—'महानुभावकुलचन्द्र !
निजमुष्टिप्रमाणैर्वासरेषु पटो दिने दिने पूजनीयः, निर्माल्यपीभूताश्चैते वासाः पारदादिसंयोगात् सुवर्णा भविष्यन्ति' ।
स च गुरुपदिष्टरीत्या पटं पूजयन् कोटीपूजः सञ्जातः ।

४३. अन्यदोत्तरप्रतोल्यां बहिर्भूमौ गच्छद्भिः श्रीपूज्यैर्महानवमीदिने मांसनिमित्तं मिथ्यादृष्टिदेवताद्रूपं महासं-
रम्भेण युध्यमानं दृष्ट्वा कृष्णयाऽधिगालिनाम्नी देवता प्रतियोगिता । तथा चोपशान्तचित्तया श्रीपूज्या विज्ञप्ताः—'भग-
वन्तो ! मया परित्यक्तो मांसखलिः, परं मम किञ्चिद्वासस्थानकं दर्शयत यथाऽहं तत्र खिता गुप्पदादेशं प्रतिपालयामि' ।
श्रीपूज्यैस्तदग्रतो [भणितम्—] 'महानुभावे ! श्रीपार्श्वनाथविधित्वैत्ये प्रविशतां दक्षिणस्तम्भे त्वयाऽवस्थातव्यम्' इत्युक्ता
चौपधशालायां चाऽज्ञात्य सा० लोहड सा० कुलचन्द्र सा० पाल्दणादिप्रधानथावकाणामग्रे कथितम् यथा—'श्रीपार्श्व-
नाथप्रासादे प्रविशतां दक्षिणस्तम्भेऽधिष्ठायकमूर्त्तिमुत्कारयतेति' । आदेशानन्तरं आर्द्रस्तथैव सर्वं कारितम् । महावि-
स्तरण श्रीपूज्यैस्तत्र प्रतिष्ठा कृता । 'अतिवल' इति नामाऽधिष्ठायकस्य कृतम् । थावकैश्च तस्य महान् भोगः कर्तुं
प्रारम्भे । अतिप्रलोऽपि थापकाणां वाञ्छितं पूरयितुं प्रयुक्तः ।

सं० १२२३ समस्तलोककृतधामणापूर्वकमनशनविधिना द्वितीयमाद्रपद वदी १४ देवीभूताः श्रीजिनचन्द्रक्षरयः ।

४४. तदनन्तरं थावकैर्महाविस्तरेणानेकमण्डपिकामण्डिते विमान आरोप्य 'यत्र काप्यस्माकं संस्कारं करिष्यत
युयं तावतीं भूमिकां यावन्नगरपसतिर्भविष्यती' त्यादिगुल्वाक्यस्युत्तरतीव्र द्रुभूमौ नीताः । तत्र च भूमौ धृतं
श्रीपूज्यविमानं दृष्ट्वा जगद्दयानन्ददायकश्रीपूज्यगुणसरणात् समुच्छलत्परमगुरुल्लाहाच—

चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा प्रयतते त्वद्रूपमालोकितुं,

मादृक्षाश्च महर्षयस्तव वचः कर्तुं सदैवोद्यताः ।

शाक्तोऽपि स्वयमेव देवसहितो गुप्पमत्प्रभामीहते,

तर्त्तिक श्रीजिनचन्द्रसूरिसुगुरो ! स्वर्गं प्रति प्रस्थितः ॥

[२२]

साहित्यं च निरर्थकं समभवन्निलक्षणं लक्षणं,

मन्त्रैर्मन्त्रपरैरभूयत तथा कैवल्यमेवाधितम् ।

कैवल्याज्जिनचन्द्रसुरिवर ! ते स्वर्गाधिरोहि हहा !,

सिद्धान्तस्तु करिष्यते किमपि यत्तद्वैव जानामीह ॥

[२३]

इत्यादिदेशनाया गाढतरमावर्जितो राजोक्तवान्—‘आचार्य ! किमिति विलम्बः क्रियते ?; नगरप्रवेशेऽपि बृहती वेला लग्न्यतीति’ । तदनन्तरं चतुर्विधसंघेन पृथ्वीपतिश्रीभीमसिंहेन च सार्धं पूर्वोक्तदिल्लीप्रवेशकरीत्या श्रीआसिकायां श्रीपूज्याः प्रविष्टाः ।

४६. तत्र चान्यदा बहिर्भूमौ गच्छतां साधुवृन्दालङ्कृतपद्माङ्गाणां श्रीपूज्यानां प्रतोलीप्रदेशे मिलितः सम्मुखमागच्छन् महाप्रामाणिको दिगम्बरः । सुखवार्ताश्रव्याजिनाऽऽलाप्य श्रीपूज्यैः सज्जनस्वरूपप्रतिपादकवृत्तेषु व्याख्यायमानेषु मिलितः कुतूहलात् सर्वोऽपि नागरिकलोको राजलोकश्च । तत्र च श्रीपूज्यानां स्फुर्जितं दृष्ट्वा लोकः सर्वोऽपि लघुनाऽपि श्वेताम्बराचार्येण जितो दिगम्बरः पण्डितराज इति परस्परं वार्तायामास । राजप्रधानदिदा-ककरिड-कालाश्च राजसभायां गत्वा राजश्रीभीमसिंहस्याग्रि कथयामासुः—‘देव ! यस्याऽऽचार्यस्य सम्मुखं तस्मिन् दिने यूयं गता आसन् तेनाऽऽचार्येण लघुनाऽप्यत्रत्यो दिगम्बरो जित इति’ । राजा हर्षवशाद् विकसितवदनः प्राह—‘सत्यम् ?’ ते प्राहुः—‘देव ! सत्यं, नास्त्यत्र हास्यम्’ । राजोवाच—‘भोः कथं कथम् ?’ ते च हर्षविगात् परवशा इवोचुः—‘देव ! प्रतोलीप्रदेशे सर्वलोकसमक्षं तैरित्यमित्यं दिगम्बरो जितः’ । राजा प्राह—‘अहो ! पौरुषमेव प्राणिनां सर्वसम्पदो हेतुर्न लघुत्वं महत्त्वं वा । मया तस्मिन्नेव दिने तदाकृतिं दृष्ट्वा सम्भावितं यदस्याप्रतो दिगम्बरो वाऽन्यो वा विद्वान् ह्यातुं न शक्यते’—इत्यादिकां बह्वीं प्रशंसां कृतवानिति । फाल्गुनशुक्लतृतीयायां देवगृहे श्रीपार्श्वनाथप्रतिभां स्थापयित्वा श्रीसारगपाटे देवकुलिकां प्रतिष्ठिता श्रीपूज्यैः ।

४७. सं० १२२९ धानशाल्यां श्रीसंभवस्थापना शिखरप्रतिष्ठा च कृता । सागरपाटे च यं० माणिभद्रपदे विनयभद्रस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम् । सं० १२३० विक्रमपुरे थिरदेव-यशोधर-श्रीचन्द्राणाम्, अभयमति-जयमत्यासमति-श्रीदेवीसाध्वीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२३२ फाल्गुनसुदि १० विक्रमपुरे भाण्डागारिकगुणचन्द्रगणिस्तूपः प्रतिष्ठितः । तत्रैव धर्मे निजप्रभुप्रासादननिमित्तसमागतमण्डलीकभूपमण्डलीमण्डितमण्डलाकारस्कन्धावरोपशोभितकोट्टबहिःप्रदेशस्वकीयप्रासादमध्यवर्तमानचक्रवर्तिराजधानीसमानलक्ष्मीकतकालनिष्पन्नश्रीपार्श्वनाथमन्दिरशिखरहिरण्यमयकलशदण्डप्रभृतिप्रभृत्यधर्मस्थानार्थप्रारब्धप्रतिष्ठामहोत्सवदर्शनकुतूहलबलमिलितनानादेशवास्तव्यभण्डलोकसंघसंघाताकारसन्निवेशविशेषशोभमानबहिःपरिसरश्रीमदासिकायां चत्वारिंशत्संख्यसर्वानवधविद्याभ्यासजितवाचस्पतिमितुसुयतिजनमनःकुमुदखण्डमार्तण्डमण्डलायमानोपदेशैः श्रीपूज्यैर्विक्रमपुरीयसमुदायेन सार्धं विज्ञे । तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण समकालपुरःप्रारब्धपृथक्पृथक्प्रेक्षणीयकपञ्चशब्दवादानादिवर्धोपनकहर्षमरनुत्यमानास्तोक्तलोकोक्तोचरितनिरुच्छनकदानगीयमानुग्रहप्रधानगुरुनामभ्रवणानन्तरप्रतिर्यमाणार्थसार्धविरस्कृतैवथ्रवणद्रव्यगर्वगान्धर्विकलोकोपश्लोकममाननिजनिजदशवर्षजनमधेयाकर्णनोच्छलदम्बानन्दामृतसरस्तरङ्गभङ्गिसङ्गसुखीभवदङ्गसमग्रमङ्गानुगम्यमानानां श्रीपूज्यानां प्रवेशः सञ्जातो ज्येष्ठशुक्लतृतीयायाम् । दादलच्छिन्नलज्जजगन्मध्याध्याममाधुवादाशीतिसंख्यसाधुमधुपपयुपास्यमानक्रमक्रमलैः श्रीपूज्यैर्महता विस्तरेण प्रतिष्ठिते श्रीपार्श्वनाथशिखरे प्रतिष्ठितो सुवर्णदण्ड-कलशावध्यारोपितो । तस्मिन्नेव समये दुसाक्षसादलपूज्या साऊंश्राधिकया पारुत्यद्रम्यशतपञ्चकेन माला गृहीता । धर्मसारगणि-धर्मरुचिगणी प्रतिनी कृता । आपाटमासे च कन्यानयने विधिचैत्यालये गृहस्थावस्थजिनपतिस्वरूपित्वव्यविक्रमपुरवास्तव्यसा० मानदेवकारितश्रीमहावीरदेवप्रतिमा स्थापिता । व्याघ्रपुरे पार्श्वदेवगणितर्दिशितः श्रीपूज्यैः । सं० १२३४ फलवर्धिकायां विधिचैत्ये पार्श्वनाथः स्थापितः । लोकयात्रादिकारणकलापमावि विज्ञस्वकीयधर्मध्यानशास्त्रपरिग्रहानहानिसंभावनानदीकृतलम्पमानाचार्यपदानुमेयजगदसाधारणगुणगणस्य जिनमतस्य चोपाध्यायपदं दत्तम्, गुणश्रीगणिन्या महत्तरापदं च, श्रीसर्गदेवाचार्याणां च दीक्षा जयदेवीसाध्व्याश्च । सं० १२३५ अजयमेरौ चतुर्मासी कृता । श्रीजिनदक्षरिस्तूपः पुनरपि महाविस्तरेण प्रतिष्ठितः । देवप्रभो दीक्षितस्तन्मत्ता चरणमतिगणिनी च । सं० १२३६ अजयमेरौ पासटकारितमहावीरप्रतिमा प्रतिष्ठिता, अम्बि-

काशिखरश्च । सागरपाटेऽप्यम्बिकाशिखरः । सं० १२३७ बन्धेरके जिनरथो वाचनाचार्यः कृतः । सं० १२३८ आसि-
कायां बृहज्जिनयुगलं स्थापितम् ।

४८. सं० १२३९ फलवर्धिकायां भक्तिवशादनेकश्रावकैरनुगम्यमानान् वहिर्भूमौ गच्छतः श्रीजिनभक्ताचार्यान्
दृष्ट्वा मत्सरवशादज्ञानाद्वा महर्द्धिकश्रावकदर्पाद्वा कुकर्मपरिपाकाद्वा नटभटपटलवेष्टित उकेशगच्छीयः पद्मप्रभनामा
पण्डितमन्य आत्मनः पुरः पद्मप्रभेण जितो जिनपतिस्त्वरिरिति भट्टान् पाठयितुं लभः । तदनन्तरं कोपावेगादुत्थालगत्या
गत्या श्रीपूज्यभक्तश्रावकैरालाषितः स-‘आः पाप ! अलीकभापिन् पद्मप्रभ ! कस्मिन् काले जितस्त्वया जिनपतिस्त्वरि-
र्यदेवं भट्टान् पाठयसि ?’ तेनोक्तम्-‘यद्यलीकं मन्यथ तदा पुनरप्यानयत खगुरुमिदानीमपि जेष्यामीति’ । तैरु-
क्तम्-‘आस्ताम[स]मभीमसमप्रकृते दुरात्मन् ! गृगालोऽपि सन् सिंहेन सह स्पर्धमानो निश्चितं मुमूर्षती’ त्वादिवद-
स्तु तेषु, मिलिता उभयभक्तश्रावका अहङ्कारवशात् पणत्यागपूर्वकं चक्रुर्वदिव्यवस्थाम् । श्रुता च वार्ताऽजयमेरौ श्रीपू-
ज्यैः, प्रेषितश्च तत्र तद्विजयार्थं संघप्रमोदार्थं च श्रीजिनमतोपाध्यायः । पुनरपि तत्रत्यसमुदायेन चिन्तितम्-‘एष
दुरात्मा मृषाभाषी कथयिष्यति मया पूर्वं जिनपतिस्त्वरिर्जितोऽतो ममाग्रे स्थातुमशक्नुवन् स्वकीयपण्डितं प्रेषितवानि-
त्यादि’ । तस्माच्छ्रीपूज्याः श्रीमुखेन जयन्त्वेनमिति विचार्य समुदायः श्रीजिनमतोपाध्यायेन सहाजयमेरौ गतः ।
तत्र च राजमान्येन श्री० रामदेवेन विज्ञप्तः श्रीपृथ्वीराजः पृथ्वीपतिः-‘देव ! असहस्ररूपां श्वेताम्बरैर्यैकेन सह वाद-
व्यवस्था निष्पन्ना वर्तते, अतो यथा महापण्डितमण्डलीमण्डिते युष्माकं समामण्डपे फलवती भवति तथा प्रसादं
कुरुतावसरं प्रयच्छतेति’ । केलिप्रियेण राज्ञोक्तम्-‘इदानीमेवावसरः’ । अ० रामदेवेन विज्ञप्तम्-‘गोस्वामिन् ! द्वितीयः
श्वेताम्बरः पद्मप्रभनामा फलवर्धिकायां वर्तते’ । कौतुकाथिना राज्ञोक्तम्-‘तद्विषयेऽहं भलिष्यामि, स्वकीयान् गुरुन्
प्रगुणयेति’ । अ० रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! अस्मद्गुरुवोऽत्रैव वर्चन्त इति’ । तदनन्तरं राजा भट्टयुत्रात् प्रेष्य पद्मप्रभ
आनायितः । तस्मिंश्चागते दिग्बिजयार्थं नरानयने प्रस्थानीभूतः सकलबलसमेतः श्रीपृथ्वीराजः । तत्र पुनरपि श्रेष्ठि-
रामदेवेन विज्ञप्तो राजा-‘देव ! अस्मद्भित्तिकाविषये कीदृश आदेशः ?’ प्रतिपद्मप्रतिपालकेन राज्ञोक्तम्-‘प्रगुणय
खगुरुन्, काचित्कगुरुस्तस्मीदिने वादावसरः’ । अ० रामदेववचनात्तद्दिनोपरि श्रीअजयमेरुतः श्रीजिनमतोपाध्याय-
प० थिरचन्द्र-वा० मानचन्द्रादिसाधुवृन्दपरिकरिताः श्रीजिनपतिस्त्वरयो नरानयने राजसभायां प्रभूताः, पद्मप्रभोऽपि
भट्टयुत्रसमेतस्तत्र समागतः । ‘यावदहमागच्छामि तावच्चया वागीश्वर-जनार्दनगौड-विद्यापतिप्रभृतिपण्डितसमक्षमेतौ
वादीयतव्यौ’ इत्यादेशं मण्डलेश्वर-कहमास्तस्व दत्त्वा स्वयं राजा श्रमकृते श्रमस्थानं गतः । अतीवसमणीयां श्रीपूज्यानां
मूर्तिं दृष्ट्वा हर्षादाह मण्डलेश्वरः-‘अहो ! एके ईदृशा दर्शनिनः सन्ति ये दृष्टाः सन्तो नेत्रयोरानन्दं जनयन्ति, निर्वा-
साथ दिगम्बराः पिशाचप्राया दृष्टाः सन्तो नेत्रयोरेकदृष्टत्पादयन्तीति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यरुक्तं मण्डलेश्वरं [प्रति]-

पञ्चैतानि पवित्राणि सर्वेषां धर्मचारिणाम् ।

अहिंसा सत्यमस्तेषु रंयागो मैथुनचर्जनम् ॥

[२६]

अतो दर्शनिनां निन्दा न कर्तव्येत्यादि व्याचख्यानेषु पूज्येभ्यन्तरेवैष्यादुत्थालः पण्डितपद्मप्रभो घृष्टं पठितुं
प्रयुक्तो मण्डलेश्वरं [प्रति]-

प्राणा न हिंसा न पिबेच्च मद्यं, वदेच्च सत्यं न हरेत्परस्वम् ।

परस्य भार्या मनसा न वाञ्छे, स्वर्गं यदीच्छे विधिवत्प्रविष्टुम् ॥

[२७]

-इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘अहो शुद्धपाठकता’ । स ग्राह-‘आचार्य ! मामुपहससि ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महानुभाव पद्म-
प्रभ ! कलाधिकले कालेऽस्मिन् क एक उपहस्यते को वा नोपहस्यते’ । स ग्राह-‘तर्हि किमित्यहो शुद्धपाठकतयुक्तम्’ ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘महामत्त ! पण्डितसभायां शुद्धमेव पठ्यमानं गुरालङ्कृतये भवति । स ग्राह-‘किं कथित् मोऽप्यसि

यो मयि वृत्तादिकं पदानि कृतानि निष्कम्बयति ? श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘चदेदं तमेदेदं वृत्तं पुनरपि पठ’ । ‘जनाईन-
विद्यापत्रिमशुनिनित्तिनविश्राः । वृत्तं मादवान्नात्तुय श्रुतम् । पञ्चमेन चत्तमेन इदम् । नोत्तमः शुभितोऽपि धाटयति
पठितुं लभः । श्रीपूज्यैः नम्यान् माद्विना कृत्वा नत्तत्तिहने दस ह्यननि कर्त्तव्यः तदा महापुरुः । एवं पञ्चमानं
श्रुदं वृत्तं भवति; यथा—

प्राणाञ्च द्विभ्याञ्च त्रिवेद्यं मयं, वदेद्यं सत्यं न हरेत् परस्वम् ।

परस्य आचार्यो मनसा न वाञ्छेत्, स्वर्गं यदीच्छेत् विधिवत् प्रवेष्टुम् ॥ [१८]

‘महेश्वरान् पुनरपि न ग्राह—‘आचार्य ! अनया वचनरचनया सुभञ्जनत् विप्रतरापति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘त्वमपि
विप्रतराप यद्दि शक्तिरिति’ । मण्डलेश्वर-‘इदमासेनोक्तम्—‘किमिति प्रथमनेन दुष्कृताः प्रारब्धः ? यदि पुनर्योः
प्रापि शक्तिरिति तद्वदः कश्चिन् पदार्थं व्यापयत्, द्वितीयस्तद्विपत्तौ’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘पञ्चमः । त्विदं भवति
मण्डलेश्वर इति, कश्चिन् पदार्थं कर्त्तव्यं श्रुति’ । स ग्राह—‘आचार्य ! जिनज्ञानाधारभूतभूतश्रीमदाचार्यसंमतदक्षि-
णावतारग्राहकप्राणविधिपरित्यागे किं कारणम् ?’ । ‘वक्रो वक्रोक्त्यैव निलोडः’ इत्याद्यवयवः श्रीपूज्यैरुक्तम्—
‘किं यद् वक्रजननमर्थं भवति तदादर्शयाम् ?; मिथ्यात्वमपि तर्हि किमिति नाद्रिपते’ । स ग्राह—‘इदपरम्परया-
ऽऽचार्यं गर्वमप्याद्रियामहे’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘इदपरम्परानामतोऽपि किमिति भवत्पूर्वजैश्चैत्यम आहतः ?’ । स ग्राह—
‘कथं प्रापेत् इदपरम्परानामनः ?’ इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘किं श्रीमहावीरसमवसरणेऽप्यस्मिन् वा जिनमयने श्रीगौ-
तमस्यामिगणधरः प्रायानो वृद्धानो वा कदाऽपि क्वापि श्रुतः ?’ । उत्तरदानासामर्थ्यैरुक्तम् स ग्राह—‘आचार्य !
कर्णं शृणुः फर्ति नालयसि ?; अहमश्रुते दक्षिणावतारग्राहकवतारणविधिइदपरम्परामतोऽपि किमिति परित्यक्त इति,
त्वं न च परित्यागमादायोऽस्मिन्’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘मूर्ख ! वक्रो कष्टे वक्रो वेषः क्रियत इति न्यायो भवता विस्म-
रिताः ?; अथवा भवसिद्धानीं सावधानीभूय शृणु—ननु दक्षिणावतारग्राहकवतारणविधिइदपरम्परामत इति कथं
प्रापेत् ? । मिद्धानो तापदाग्राहकविचारो नास्ति; किन्तु श्रेयस्कृते पाश्चात्यैर्बहुश्रुतराचोर्णः । तैश्च स किं दक्षिणा-
वतारं वामावतारं वाऽऽशीर्णं इति विप्रतिपत्तिनिरासार्थं श्रुतिर्गवेषणीया । न श्रवणमिदं प्रापेत्; कर्तव्यः । यद् श्रुतं प्रति-
भाति तदादर्शयाम् न श्रेयम्’ । गम्यैरुक्तम्—‘पञ्चमः । सत्यमाहाचार्यः’ । तदनन्तरं सम्यक्सम्मत्या प्रमाणरीत्या
श्रीपूज्या गम्यप्रतीतिरामाहुरपुनरेतदेकप्रमाण्या गीर्वाणवाण्या तस्मां सभायां यथा वामावतारग्राहकवतारणं स्थापितं तथा
प्रमुखाचार्यकृतमाद्वान्तोऽपि श्रीपूज्यकृतमाद्वान्तोऽप्येवमेव । अत्र गौरवभयाच्च लिखितम् । किम्बहुना, हर्षप-
रपेक्षया गम्यः श्रीपूज्यानुदिश्य अयजयकारधके ।

४९. अगिमागरे श्रीपूज्यीराजः सभाध्ये समागतः । मिहासने चोपविश्य पञ्च मण्डलेश्वरम्—‘केन जितं
केन हारितम् ?’ । श्रीपूज्यामगुण्या दर्शयता मण्डलेश्वरेशोक्तम्—‘देव ! एतेन जितमिति’ । अमर्यात् पञ्चमः ग्राह—
‘माहारज ! मण्डलेश्वरो तस्माप्राण एव प्रवीणो न गुणिनां गुणग्रहणे’ । उच्छलकोपावधानमण्डलेश्वरः ग्राह—‘रे
गुणिक ! भोसपट ! अद्यापि न किमपि विनष्टम्, अयमाचार्यो वर्तते, स एवैते सत्यावर्तन्ते; मया तस्मा गृहीता-
ऽस्त्यतोऽहं मौनं कृत्वा निष्ठामि लभः; त्वं चेदिदानीमपि श्रीपूज्यीराजसमथमाचार्ये ज्ञेयसि तदा प्रागपि जित-
मेवेति’ । स ग्राह—‘मण्डलेश्वर ! नार्हं कथयामि भवताऽऽचार्यपार्थाङ्ग्यं गृहीता; किन्तु सर्वोपाचार्यसंमतदक्षिणावतार-
ग्राहकवतारणविधिं श्रुददक्षिणाप्राणैर्न निषेध्याचार्येण प्रत्यापितो मण्डलेश्वर इति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘महामन्त्र पञ्च-
मः । सर्वोपाचार्यसंमतगिर्युक्तमुक्तम्, अमदासावर्ण्यानापार्णामसंमतत्वात्’ । स ग्राह—‘किं युयमन्यनराचार्यस्यो
पनतरं प्रातारो यथेषां संमतमर्थे न मन्यन्ते ?’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘पञ्चमः । किमन्ये आचार्यो अस्मादाचार्योपाचार्यस्यो
पनतरं प्रातारो यथेषां संमतं पापावतारग्राहकविधिं न से ॥ १९ ॥’ इत्यादि वक्रोक्तिमयनेन श्रीपूज्यीराजसमर्थं

निर्वचनीकृतः पद्मप्रभः प्रोक्तवान् यथा—‘महाराज ! यदि यौष्माकीर्णं वचनं भवति तदिदानीमत्रोपविष्टविशिष्टलोक-
प्रमोदोत्पादनाय कुतूहलानि दर्शयन्ते; तद्यथाऽऽकाशमण्डलादवतीर्थं युष्मदुत्तङ्गे निविष्टामतिरुपपात्रामेकां विद्या-
धरीं दर्शयामि, पर्वतमङ्गुलमयं कृत्वा दर्शयामि, नभस्तल इतस्ततो नृत्यमानान् हरिहरादीन् देवान् दर्शयामि, उच्छ-
लत्कण्डोलमालाकरालं पारावारं समागच्छन्तं दर्शयामि, सकलमपीदं नगरमाकाशस्थितं दर्शयामीत्यादि’ । सम्भैविह-
स्योक्तम्—‘पण्डित पद्मप्रभ ! यदि भवतेदृक्सेन्द्रजालकला शिक्षिता तत्किमाचार्यः सह वादः प्रारब्धः । श्रीपृथ्वीराज-
दानलाभाभिप्रायनिरन्तरसमामच्छदपरलक्षसंख्येन्द्रजालिकैः समं प्रारम्भ्यताम्’ । हर्षकुलचित्तेन तेनोक्तम्—‘पण्डित-
मित्रा ! अयमाचार्यः सर्वकलाकुशलमात्मानं मन्यतेऽतो यद्यद्य श्रीपृथ्वीराजसभायां युष्माकं समक्षं गर्वपर्वतान्नोच्चार-
यिष्यते तदैव वातेन मिथमानो धर्तुमपि न शक्यते’ । विहसितवदनाम् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वा तेनोक्तम्—‘आचार्य ! किं वि-
लक्षं हससि ? अयं सोऽयसरो यदि काचिच्छक्तिरस्ति तदा दर्शय सर्वलोकचेतश्चमत्कारि किमपि कलाकौशलं स्वकी-
यम्, किं वाऽमुष्याः सभातो बहिर्निःसरेति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैर्जिनदत्तचरित्तराममन्त्रसरणपूर्वमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वं
तावदात्मशक्तिस्फोरणानुसारेण यथोक्तमिन्द्रजालं प्रथमं निष्कासय, पश्चाद् वर्तमानकालोचितं किमपि वयमपि क-
रिष्यामः’ । कुतूहलावलोकनाभिलाषाकुलतया श्रीपृथ्वीराजेन सोत्सुकमुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! आचार्येणानुमतिर्दिताऽ-
स्त्यतो वेषं कृत्वा स्वेच्छानुसारेण दर्शय नानाविधानि कौतुकानीति’ । तदनन्तरमन्तःशून्यत्वादाकुलव्याकुलेन श्रीम-
त्पूज्यपुण्यप्रारम्भारप्रेरितेन च पद्मप्रभेणोक्तम्—‘महाराज ! अद्य रात्रौ देवीं पूजयित्वाऽभीष्टदेवताह्वानमन्त्रमेकाग्रचित्तेन
ध्यात्वा कल्पे नानाविधमिन्द्रजालं दर्शयामि’-इति श्रुत्वा च हास्यसौत्कार्योच्छलदमन्दानन्दाश्रुव्यापूर्णनयैः सर्वरपि
लोकेर्देवकीव्यभाषणपूर्वकं गाढतस्त्रुपहसितः पद्मप्रभः । तत्पश्चात्त्रिलज्जुडामणिना तेन सविकाशवदनाम् श्रीपूज्यानवे-
क्ष्योक्तम्—‘आचार्य ! किं हससि ?, यदि त्वं भद्रोऽसि तदिदानीमेव किमपि दर्शय’ इति विहस्य श्रीपूज्यैरुक्तम्—
‘पद्मप्रभ ! स्थिरीभूय ब्रूहि, किमिन्द्रजालमुच्यते ?’ तेनोक्तम्—‘त्वेमेव ब्रूहि’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘दिवानाम्प्रिय ! असंभ-
वद्वस्तुसत्ताविर्भावः’ । ‘तत् किम् ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! तदिदमद्य तवैव प्रत्यक्षीभूतं किं न पश्यसि ?’ तेनो-
क्तम्—‘किमिति ?’ तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सौत्कार्यमुक्तम्—‘महानुभाव ! किं त्वया स्वप्नान्तरेऽपि संभावितमिदं कदाचिद्,
यदहं विशिष्टासनोपविष्टसहस्रसंख्यमुकुटपद्मराजराजविराजितायां श्रीपृथ्वीराजसभायां गत्वा यथेच्छया वक्ष्यामीति;
परमिदमसंभाव्यमपि दैवनियोगादस्मात्सामिध्यादद्य संजातमिति, कोऽस्येन्द्रजालाद् भवधिकीर्पिताद् भेद इति ?’ । पुन-
रपि क्रूराशयतया लोकोपहासमवगणय्य राजानमुद्दिश्य तेनोक्तम्—‘महाराज ! अनाक्रमणीयपराक्रमाक्रान्तनिजपदाधः-
कृतप्रतापप्रचण्डप्रभूतभूषितव्रातसततमृग्यमाणादेशामृतसर्वस्वे त्वपि सकलमपि पृथ्वीं शसति युगप्रधान इति विरु-
दमात्मन्ययमाचार्यः प्रचुरत्यागदानवशीकृतसमस्तमङ्गुलकण्डुलेन पाठयति’ । राज्ञोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! युगप्रधान इत्यस्य
कः शब्दायः ?’ सहर्षेण तेनोक्तम्—‘महाराज ! युगशब्देन वर्तमानः कालो भण्यते, तस्मिन् यः प्रधानः सर्वोत्तमः स
युगप्रधानशब्देनोच्यते’ । अत्रान्तरे श्रीपूज्यैर्वेगादेवोक्तम्—‘मूर्ख पद्मप्रभ ! यदपि तदपि भणित्वाऽस्माकं मुतोपरि
राजानमुच्छलपितुमिच्छसि ?’ । श्रीपृथ्वीराजराजानमुद्दिश्य चोक्तम्—‘महाराज ! भिरुरुचयः सर्वेऽपि प्राणिन इति
केपांचित् कोऽपि सुप्रापते । ततो यः कश्चिेषामभीष्टो भवति तं प्रति नानाविधान्तरङ्गरङ्गद्वयकानेकविरुदन्त्यासम-
नोहरान् प्रधानशब्दानुचरन्ति ते । यथा स्वामाश्रित्य-जीवाऽऽदिश, पादावधार्यताम्-इत्यादिशब्दान् मण्ति मय-
त्पादाविन्दाराधनैकमावधानमानसश्रीकृष्णसमण्डलेधरप्रभुसराजप्रधानलोकाः, तथैतानुद्दिश्य यथोक्तान् शब्दानुच्चार-
यन्त्येतत्सेवका इति । एवं तेषामपि सेवकाः प्रवर्तन्ते । अन्योऽपि लोकः सर्वोऽपि स्वच्छमजनं नानाविधैर्वर्चनैरादयति
परं न कोऽपि तेषां दोषमुद्घाटयति । अयं च पद्मप्रभोऽस्यां सभायामित्यं यदपि तदप्युल्लङ्घ्यं वदन् सस्य सर्वजनप्रत्य-

नीकतां प्रकाशयति' । तदनन्तरम् 'अयमाचार्यो लोकाचारानुसारेण युक्तं मापते, पद्यप्रमथ वलक्ष्यात् पेश्यन् प्रकटयती'ति विचिन्त्य श्रीपृथ्वीराजेनोक्तम्—'जनार्दन-विद्यापतिप्रभृतयः पण्डितमित्राः । सावधानीभूय व्युपमनयोः परीक्षां कुरुत, यथा यो महाविद्वान् भवति तस्मै जयपत्रं दीयते सत्कारश्च क्रियते' । पण्डितैरुक्तम्—'देव । तर्कविद्या-विषये महाशुष्णमतिराचार्य इति परीक्षितम्, इदानीं युष्मददेशात् साहित्यविषये परीक्षां कुर्मः । पण्डितमित्रौ । युवां श्रीपृथ्वीराजेन भादानकोर्वीपतिर्जित इति वर्णयतम्' । श्रीपूज्यैः धणमेकमेकाग्रीभूय—

यस्याऽन्तर्बाहुगेहं बलभृतककुभः श्रीजयश्रीप्रवेदो,

दीपप्रासप्रहारप्रहतघटतटप्रस्तमुक्तावलीभिः ।

नूनं भादानकीयै रणभुवि करिभिः स्वस्तिकोऽर्प्यतोच्चैः,

पृथ्वीराजस्य तस्यातुलबलमहसः किं वयं वर्णयामः ॥

[२९]

इति वृत्तं पठित्वा व्याख्यातम् । पद्यप्रमेणापि लाघवमीरणा पौर्वापर्यमनालोच्य शीघ्रं वृत्तं पठितम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'वृत्तं चतुष्पदमेव दृष्टं ध्रुवं किमेतत् पञ्चपदं कृतम् ?' सम्पानां च तत्पठिते वृत्ते पञ्चापशब्दा दर्शिताः । ईर्ष्या-वशात् तेनाप्युक्तम्—'पण्डितमित्रा ! यस्यान्तर्बाहुगेहमित्यादिवृत्तमाचर्येणेदानीं न कृतं पूर्वपठितमेव पठितम्' । पण्डितैरुक्तम्—'स्यरीमव ज्ञायते लग्नम्' । 'आचार्य ! श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपं गद्यवन्धेन वर्णय' । श्रीपूज्या मनसि सभावर्णनं कृत्वा खटिकया भूमौ लिखितं प्रवृत्ताः, यथा—'चञ्चन्मेचकमणिनिचयचरित्रचनारचितकुट्टिमोच्चरन्मरीचिप्रपञ्चखचितदिक्चक्रबालम्, सौरभरसम्भूतलोमवशबम्भ्रयमाणझङ्कारभूतभुवनमयनाभ्यन्तरभूरिभ्रमरसम्भूतविकीर्णकुसुमसम्भारविभ्राजमानप्राज्ञगम्, महानीलश्यामलनीलपट्टचेलेलेहसदुल्लोचाञ्चललम्बमानानिलविलोचबलहलविमलमुक्ताफलमालातुलितजलपटलाधिरलविमलदुज्ज्वलसलिलधारम्, दिग्विभक्तसलक्षचक्षुःकटाक्षलक्षविक्षेपक्षोभितकामुकपक्षासुक्तमौ-क्तिकाघनर्धपञ्चवर्णनूतनरत्नालङ्कारविसरणिःसरकिरणनिकुरुम्बचुम्बिताभ्यराब्धनिरालम्बनविचित्रक्रमप्रविशत्कुसुमाधु-धराजधानीविलासवारविलासिनीजनम्, क्वचिच्छृङ्गचरित्रचारुवचनरचनाचातुरीचञ्चुनीतिशास्त्रविचारविचक्षणसचिवचक्र-चर्च्यमाणाचारानाचारविभागम्, क्वचिदसीनोद्दामप्रतिवाद्यमन्दमदभिदुरोद्यदनवद्यहृद्यसमप्रविद्यामन्दरीचुम्बमाना-वदातवदनारविन्दकोविदघृन्दारकटुन्दम्, उद्धतकण्ठरविविधभागधवर्णमानोद्धुरधर्षशौर्वादायवधिष्णु, सुपाधामदीधि-तिसाधारणयशोराशिधवलितसन्धराभोगनिविशमानसामन्तचक्रम्, प्रसरभानामणिकिरणनिकरिचितशशयशरासन-सिंहासनासीनदोर्दण्डचण्डिमाडम्भराखण्डिताखण्डवैरिभूमण्डलनमन्मण्डलेखरपटलस्पर्धोद्धटकिरीटतटकोटिसंकटविष-टितविसंकटपादविधूरभूपालम् ; अपि चोद्यानमिव पुष्पागालङ्कृतं श्रीफलोपशोभितं च, महाकविताव्यभिच वर्णनीयवर्णकीर्णं व्यञ्जितरसं च, सरोवरमिव राजहंसावतंसं पशोपशोभितं च, पुरन्दरपुरमिव सत्या(?)धिष्ठितं विबुधकुलमङ्गलं च, गगनतलमिव लसन्मङ्गलं कविराजितं च, कान्तावदनमिव सदलङ्कारं विचित्रचित्रं च' । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्—'आचार्य ! समर्थं वर्णनं स्यात्पुलाकन्यायेन, वास्यते युष्माकं शक्तिः' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः—'एवंविधे श्रीपृथ्वीराजसभामण्डपमवलोक्य कस्य न चित्रीयते चेत्'—इति समर्थनं कृतम् । पुनरापि वाचयित्वा विस्तरेण व्याख्यातं च । श्रुत्वा च पण्डितैर्विष्णुपद्मानिजशिरो धूनिवम् । पद्यप्रमेणोक्तम्—'पण्डितमित्राः ! एतदपि कादम्ब्यादिकथा-सम्यन्धि सम्भाव्यते' । पण्डितैरुक्तम्—'मूर्ख ! कादम्ब्यादिकथाः सर्वा अयामिवाचिताः सन्ति, अतस्त्वं मौनं कुरु । मा भार्यासदृस्तेन स्वं मुरां भूलिभिः' ।

५०. पूज्यानुदिश्योक्तम्—'आचार्य ! प्राकृतभाषया वाचावन्धेन श्लेषालङ्कारेण श्रीपृथ्वीराजमत्कान्तःपुरमुभटौ वर्णय' । श्रीपूज्यपक्षेहर्तमेकं चिन्तयित्वोक्तम्—

वरकरवाला कुचलयपसाहणा उल्लसंतसत्तिलया ।

सुंदरिर्विंदु व्व नरिंद ! मंदिरे तुह सहंति भडा ॥

[३०]

इति गाथाया विस्तरेण व्याख्याने च श्रीपूज्यमुखसम्मुखमतिकृतहलात् सकलमपि लोकमवलोकमानमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रभेणोक्तम्—‘आचार्य ! मया सह वादमारम्भेदानीमन्यतराणामग्रे आत्मानं भद्रं भावयसि ?’ श्रीपूज्यैश्च नन्दिनीनाम्ना छन्दसा—

पृथिवीनरेन्द्र ! समुपाददे रिपोरवरोधनेन सह सिन्धुरावली ।

भवतां समीपमनुतिष्ठता स्वयं नहि फल्गुचेष्टितमहो ! महात्मनाम् ॥

[३१]

इदं नयं वृत्तं पठितोक्तम्—‘पद्मप्रभ ! किमिदं छन्दः ?’ पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! अनेनाज्ञानेन सह शुवाणस्त्वमात्मानमेव केवलं क्लेशयति न फलं किञ्चिद्भवति । तथाऽऽचार्य ! खड्गवन्धेन चित्रकाव्यं कुरु । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः खटिकया भूमौ रेखाकारं खड्गं कृत्वा तात्कालिकम्—

लसच्चशःसिताम्भोज ! पूर्णसम्पूर्णविष्टप ! ।

पयोधिसमगाम्भीर्य ! धीरिमाधरिताचल ! ॥

[३२]

ललामविक्रमाक्रान्तपरक्ष्मापालमण्डल ! ।

लब्धप्रतिष्ठ ! भूपालावनीमव कलामल ! ॥

[३३]

इत्येवंरूपश्लोकद्वयाक्षरलिखनेन भरितम् । तच्च चित्रकाव्यं वाचयित्वास्तितृष्टैः पण्डितैः प्रशस्त्यमानान् श्रीपूज्यान् दृष्ट्वाऽमर्षवशाद्वा पद्मप्रभः—‘पण्डितमिश्रा ! द्रम्ममहसमेकं दातुमहमपि समर्थो वतेश्चो मामपि प्रशंसयत । मण्डलेश्वरकहमासेनोक्तम्—‘रे मुण्डिक ! श्रीपृथ्वीराजसमक्षं यदपि तदपि शुवाणस्त्वमात्मानं गले ग्राहयसि’ । राज्ञोक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एनमपि वराकं समदृष्ट्या वादयत’ । तैरुक्तम्—‘देव ! यदि गोरूपः किमपि वेत्ति तदैवोऽपि वेत्ति’ । राज्ञोक्तम्—‘मूर्खोऽपि दृष्ट्या ज्ञायत आचार्यो विद्वान्, परमस्मत्सभायां न्यायमय्यां वचनीयता यथा न भवत्यतः कारणात् पद्मप्रभोऽपि सर्वविषये युष्माभिः परीक्षयितव्यः’ । पण्डितैरुक्तम्—‘गोस्वामिन् ! पद्मप्रभः काव्यं कर्तुं न जानाति, आचार्यपठिते वृत्ते छन्दो नोपलक्षयति, आचार्येण तर्करीत्या वामावतारान्त्रिकावतारणे स्थापिते प्रत्युत्तरं किमपि न दत्तवान्, तर्कमार्गमपि न परिछिनत्ति, केवलं विरुपं भाषितुं वेत्ति, तथापि युष्मन्निरोधाद् विशेषेण समदृष्ट्या प्रक्ष्यामः’ । ‘आचार्य ! पण्डितपद्मप्रभ ! युवाम्—

“चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।”

इति समस्यां पूरयतमिति । क्षणादेव श्रीपूज्यैरुक्तम्—

चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः ।

भूपालसन्दोहनिषेवितकम ! क्षोणीपते ! केन किमत्र संगतम् ॥

[३४]

—इति । सम्भैरुक्तम्—‘आचार्य ! न किमपि लभ्यते, ईदृशया समस्या पूरिता; यदस्माभिरसंगत्युच्चारणाय युवां पृष्टौ, त्वया च सैव समर्थितेति । तथा सरलकाव्यादेतदेव समस्याया दुःखतं यदसांगत्यमपनीयते’ । पूर्वैरुक्तम्—‘पण्डितमिश्रा ! एवमपि समस्या पूर्यत एव; यतः श्रीभोजदेवसमायां केनाप्यागन्तुकपण्डितेन—

“सा ते भवाऽनुसुप्रीनाऽव्यचित्रकनामरैः । आकाशेन यका यान्ति”.....

इति समस्यापादत्रयं कथितम्; ‘देव ! किं केन संगतम्’ इति चतुर्थपादप्रक्षेपेण श्रीभोजराजसत्कपण्डितेन पूरिता । पण्डितैरुक्तम्—‘एवमपि पूर्यत एव, यदि पद्मप्रभसदृशः कोऽपि पूरको भवति; युष्माद्व्यानां त्वेवंविधकाव्य-

शक्तियुक्तानां न युज्यत इदृशीं सम्पत्त्यां पूरयितुमिति । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः क्षणमेकं विमृश्योक्तम्—
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनः शरैः कीर्त्या भवान् यः करिणो रणाङ्गणे ।
दिदृक्षया यान्तमिलाप दूरतः क्रमादसुं नारदमित्यबोधि सः ॥ [३५]

इत्येतद्व्याख्यानावसाने च विस्मयरसपरवशैः पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! भगवती सरस्वती तय्यैवैकस्मिन्नुदा,
यदेवं चिन्तितान् पदान् ददाति’ । पार्थोपविष्टश्रीजिनमतोपाध्यायेनोक्तम्—‘पण्डितमिश्राः ! सत्यमेतद् यदाचार्यविषये
परमेश्वरी श्रीवादेवी प्रसन्नाऽभूदिति, कथमन्यथैषा भगवती निजपुत्रैर्युष्माभिः सहाचार्यस्य साङ्गत्यमकारयत्’ ।
पण्डितैरुक्तम्—‘पद्मप्रभ ! त्वमपि किमपि ब्रूहि’ । स ग्राह—‘क्षणमेकं प्रतीक्षध्वं चिन्तयन्नसि’ । तैश्च स—‘पन्नासान्
यावचिन्तयेरि’त्युपहसितः । तथा भणितम्—‘सर्वाधिकारिन् ! मण्डलेश्वरकइमास ! आचार्यसदृशः कोऽपि विद्वान्
हृष्टः ?’ स ग्राह—‘अद्याग्रतो न हृष्टः’ । अहुल्या निजतुरङ्गमान् दर्शयता राज्ञोक्तम्—‘आचार्य ! परतः पश्य पश्येत्यमी
पट्टघोटकाः केन कारणेनोत्पतन्ति ?’ श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्—‘शृणु महाराज !

ऊर्ध्वस्थितश्रोत्रवरोत्तमाङ्गा जेतुं हरेरम्भविबोद्धुराङ्गाः ।

खमुत्प्लवन्ते जवनात्तुरङ्गास्तवाऽवनीनाथ ! यथा कुरङ्गाः ॥ [३६]

एतदर्थश्रवणे च प्रसन्नवदनं राजानं दृष्ट्वा पण्डितैरुक्तम्—‘आचार्य ! उदयगिरिनाम्नि हस्तिन्यध्वारूढः कीदृशः
पृथ्वीराजः शोभत इति वर्णय’ । पूज्यैर्हृदये विमृश्योक्तम्—

विस्फूर्जन्तकान्तं लसदुरुकटकं विस्फुरद्वातुचित्रं,

पादैर्विभ्राजमानं गरिमभूतमलं शोभितं पुष्करेण ।

पृथ्वीराजक्षितीशोदयगिरिमभिविन्ध्यस्तपादो विभासि,

त्वं भास्वान् ध्वस्तदोषः प्रवलतरकराक्रान्तपृथ्वीभृदुच्चैः ॥ [३७]

इति वृत्तार्थं श्रुत्वा प्रसाददानामिच्छेते राजनि सति पण्डितैरुक्तम्—‘देव ! इतः स्थानाद्यतुर्दिक्षु योजनशतमध्ये ये
केचन विद्वांसो विद्याबाहुल्यस्फुटदुदरोपरिदत्तसुवर्णपट्टाः श्रूयन्ते तेभ्यः सर्वेभ्य एव लक्षणसंस्तुत्या साहित्यपरिचयेन
तकोभ्यासेन सिद्धान्तावगत्या लोकव्यवहारपरित्यागेनायमेवाचार्यः समधिकः । किम्बहुना, सा विद्वंष नास्ति या-
ऽस्य सुखाम्भोजे सुखासिकया न विलसति’ । समस्यामपूरयित्वाऽपि पद्मप्रेमोक्तम्—‘महाराज ! केषांचिन्मानुषाणां
पार्श्वे विद्या असन्त्य एव भद्राः, यतस्ते तद्विद्यावलेन लोकैः सह निरन्तरं कलहायमानाः सकलमपि जगदुत्पन्न-
यन्ति । यदुक्तम्—

विद्या विवादाय धनं मदाय प्रज्ञाप्रकर्षाऽपरवञ्चनाय ।

अभ्युद्यतिर्लोकपराभवाय येषां प्रकाशे तिमिराय तेषाम् ॥ [३८]

श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘मद्र पद्मप्रभ ! त्वदग्रे किञ्चिदभिहितं भणामि भगवन्तं मा रूपं तेनोक्तम्—‘भण महानुभाव !’
‘इत्थमशुद्धं वृत्तादिकं पठन्तमेकमपि यतिनं दृष्ट्वा सर्वोऽपि मिथ्यादृष्टिलोको—अहो ! एते श्वेतपटाः शुद्धमपि पठितुं न
जानन्ति किमन्यज्ज्ञास्यन्तीत्युपहसति—अतः कारणादस्मिन् वृत्तेष्वप्यथाङ्गवता ‘प्रकर्षः परवञ्चनाये’ति ‘प्रकाश-
स्तिमिराये’ति च पठनीयम् । तथाऽसिन्धुत्वाच्च ‘विद्या विवादाये’त्यादिसुभाषितममम्बद्वयुक्तम्, यतो धर्मशील !
‘किमस्माभिरुक्तं यच्चमस्माभिः सह वादं गृहाण, किं वा त्वयैवासङ्गतत्वावकाणामग्रे कथितं यदहो ! अत्रानपत स्व-
गुरुं यथेदानीमपि जयामीति’ । स स्वस्कन्धास्फालनपूर्वं ग्राह—‘मया कथितम्’ । पूज्यैरुक्तम्—‘कस्य शक्या ?’ ग ग्राह
‘सशक्या’ । पूज्यैरुक्तम्—‘इदानीं सा किं कौकर्मक्षिता ?’ स ग्राह—‘नहि नही’ति । पूज्यैरुक्तम्—‘तर्हि क गता ?’ ग

ग्राह-‘मम भुजयोर्मध्ये वर्तते, परमवसरमन्तरेण न प्रकाश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्-‘अवसरः कदा भविष्यति ?’ । स ग्राह-‘इदानीमेव’ । ‘तर्हि किमिति विलम्बः क्रियते ?’ स ग्राह-‘राजानमालाप्य स्वशक्तिं स्फोरयिष्ये’ । पूज्यैरुक्तम्-‘वेगं कुरु’ । तत्पश्चात् पद्मप्रभः स्वचेतस्यनेनाचार्येण निजशरीरसौभाग्येन वचनचातुर्येण विद्यावलेन वशीकरणादिमन्त्रप्रयोगेण वा सर्वोऽपि राजलोकः स्वात्मनि सातुरामी कृतः, मया पुनरात्मभक्ताः आश्रया अपि तादृशराजप्रसादवर्णनोद्भूतविकाराश्रया अपि श्याममुखीकृताः, किं क्रियते ? कोऽप्युपायो न फलति; मवतु, तथापि “पुरुषेण सता पुरुषकारो न मोक्तव्यः” इति न्यायादिदानीमपि यदि किञ्चित्साहसं कृत्वाऽऽवयोर्द्वयोरेषां समश्रीकता भवति तदाऽस्मिन् देशे स्थातुं शक्यतेऽन्यथा महान्तं लोकपेहासमसहमानानामस्माकं सन्नायकाणां देशत्याग एव भविष्यतीति विभाव्य, राजानमुद्दिश्य चोक्तवान्-‘महाराज ! अहं पट्टविश्वस्तंरूपदण्डनोपकषुधप्रकाराभ्यासेन मल्लविद्यायां कृतश्रमो वर्तेऽतो मया सममेनमाचार्यं बाहुयुद्धेन बोधयेति’ । राजा च दर्शनिनामाचारानभिज्ञतया कौतुकदिदृक्षया च श्रीपूज्यमुखसंभ्रमवलोक्तवान् । पूज्यश्चाकारेक्षितादिभिः श्रीपृथ्वीराजाभिप्रायमनुमीयोक्तम्-‘महाराज ! बाहुयुद्धादिकं दिक्रिकाणामेव क्रीडा, यतो गलामलिलमा बालका एव शोभन्ते न महान्तः, शस्त्राशस्त्रि युध्यमाना राजपुत्रा एव शोभन्ते न वणिजः, दन्तकलहेन युध्यमाना रण्डा एव शोभन्ते न राजदाराः, तत्कथमस्य वचनमुपादेयं स्यात् ? । पण्डिताश्चोत्तरप्रत्युत्तरदानशक्त्या परस्परं स्पर्धमानाः शोभन्ते’ । अत्रान्तरे पण्डितैरुक्तम्-‘देव ! वयमपि पाण्डित्यगुणेन युष्माकं पार्थाद् वृत्तिं लभामहे न मल्लविद्याकुशलतया’ । पूज्यैरुक्तम्-‘पद्मप्रभ ! अस्यां सभायामेवं द्रुवाणः स्वदंष्ट्रिकयाऽपि न लज्जसे ? ; महाराज ! यद्यस्य शक्तिरस्ति तदैवोऽस्माभिः सह शुद्धया प्राकृतभाषया संस्कृतभाषया मागधीभाषया पिशाचभाषया शरसेनीभाषया शुद्धयाऽपभ्रंशभाषया श्येन वा पथेन वा लक्षणेन वा छन्दसा वाऽलङ्कारेण वा रसविचारेण वा नाट्यविचारेण वा तर्कविचारेण वा ज्योतिर्विचारेण वा सिद्धान्तविचारेण वा भूताम्, यदि पश्चाद् वयं भवामस्तदा यादृशनेप कथयति तादृश एव वयम्, परं यदेवोऽस्माकं हस्तेन लोकविरुद्धं स्वदर्शनविरुद्धं मल्लयुद्धादि कारयति तत्कथमपि न कुर्मः । न चास्माकं तावन्मात्राकरणे लाघवम् ; यतः कदाचित् कोऽपि हालिकादिः कथयिष्यति-यदि यूयं पण्डितास्तदा मया सह हलकर्षणादि कुरुष्वमिति-तदा किमस्माभिस्तत्कर्तव्यम्, अकरणे च किमस्माकं पाण्डित्यं याति ? । तथा महाराज ! यद्येव यथाऽस्मान् जेतुं वाञ्छति तदाऽस्माकं पार्थाद् क्लृप्तं काव्यं प्रश्नोत्तरं वा गुप्तक्रिया-कारकादिकं वा पृच्छतु । अथवा खेञ्जानुमारकर्तव्याक्षरसन्निवेशरूपया कल्पितया लिप्या किञ्चिद्भूतं सम्प्रकर्णे कथयित्वा रटिकया भूमौ लिखतु, यद्यदसौयहृदयसं वृत्तं न निष्काशयामस्तदा हारितमेव । अथवा वृत्तस्य केवलान् स्वरान् लिखतु केवलानि व्यञ्जनानि वा लिखतु, यदि केवलैस्तेरस्य हृदयसं वृत्तं न निष्काशयामस्तदापि हारितमेव । तर्कवारश्रुतवृत्ताधाराणि पश्चादुपव्यं लिखतु, किं वा वयं लिखामः । तथा वर्तमानकालवार्तिसंशिकनीयमाननवनवरागनामकवनपूर्वकं तात्कालिककाव्येनाऽन्यनिर्दिष्टकोष्टकाक्षरप्रलेपेण कोष्टकानेप पूरयतु, किं वा वयं पूरयामः’ । राजोक्तम्-‘आचार्यमित्रा ! यूयं सर्वान् रागान् परिच्छिन्त ? पूज्यैरुक्तम्-‘महाराज ! यदि केनापि पण्डितेन गृह वादव्यवस्था निष्पन्ना स्यात् तदा क्रियते वार्ता काऽपि, अनेन पुनरज्ञानेन मानुषेण गृह रिपदमानानां केवलमात्मनः कण्ठशोष एवेति’ । राजोक्तम्-‘आचार्य ! मा विषाद, यद्येवकोष्टकवृत्तिरीतिदर्शनेन यथाऽस्माकं गृहहले पर्यते तथा गृह’ । पूज्यैरुक्तम्-‘इदं किमपि यदि कथयत तदाऽस्माकमपि शरीरे मुरं भवति’ । तत्कालकारितिसंशिराद्यमानवशोक्तिपृच्छाऽपनरागमननपूर्वकं तत्कालकृतश्रीपृथ्वीराजस्याप्यप्रियतगुणवर्णनरूपश्लोकादराणि सर्वोपिस्मरि-यद्मासनिर्दिष्ट कोष्टकं प्रविषद्भिः श्रीपूज्यैस्तस्यां ममायां कस्य कस्य मनःपद्मज आधर्यलक्ष्मीः गुणा-मिरुपा न स्थापिता । अतिप्रमत्तेन श्रीपृथ्वीराजपृथ्वीपतिनोक्तम्-‘आचार्य ! जिहं ररया, विरुन्यः कोऽपि मनसि न कार्यः । मन्त्रीपद्मप्रभाभात् महस्तंरूपदेशस्यामितं प्राप्तं मया मल्लमिहस्ततुद्रमातामाधिपत्यं च; तथा न कोऽपि

प्रतिपक्षो मदीयां भूमिकां क्रमितुं शक्नोति यच्चमस्मिन् देशे वससीति । तथाऽऽचार्य ! मया न ज्ञातं यच्चमेवंविधं रत्नं वर्तते, अतो पत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति वदता हस्तौ योजितौ । पूज्यैश्च हर्षवशाद्-

यम्भ्रम्यन्ते तथैतास्त्रिभुवनभवनाभ्यन्तरं कीर्तिकान्ताः,

स्फूर्जत्सौन्दर्यवयां जितसुरललना योपितः संघटन्ते ।

प्राज्यं राज्यप्रधानप्रणमदवनिषं प्राप्यते यत्प्रभावात्,

पृथ्वीराज ! क्षणेन क्षितिप ! स तनुतां धर्मलाभः श्रियं ते ॥

[३९]

इत्याशीर्वादानपूर्वकं राजवचनं बहुमानितम् । एवंविधं समाचारमवलोक्य वैलक्ष्यात् पद्मप्रमेणोक्तम्-‘महाराज ! एतावन्तं कालं समेकः समदृष्टिरस्यां सभायामासीः, इदानीं च त्वमपि स्वपरिवारानुवृत्त्याऽऽचार्यं पक्षपातं कृतवान् । राजोक्तम्-‘पद्मप्रभ ! किमसद्वस्तेन कारयसि ?, यदि तव शरीरे काऽपि पाण्डित्यकलाऽस्ति तदाऽऽचार्येण सह ब्रूहि, वयं न्यायं दापयिष्यामोऽथ नास्ति तद्वृत्तिश्च स्वप्रतिश्रये गच्छेति’ । स प्राह-‘महाराज ! न्यायवत्यां पृथ्वीराजसभायां गत्वा यः कश्चित् कलाकौशल्येनाऽऽत्मानं बहु मन्यते स मया सह दौकतामित्याह्वानपूर्वकमजुलीमूर्ध्वं करिष्य इत्याशयता मया पद्मत्रिशस्तंख्यदण्डनायकायुधप्रकारा अभ्यस्ताः, अतो यद्यद्य तव सभायामेका कला फलवती न भविष्यति तदा कदा भविष्यतीति ?’ ।

५१. अग्रान्तरे श्रीपृथ्वीराजातिवह्ममेन मण्डलीकराणकसमकक्षेण श्रीजिनपतिसुरिपादभक्तेन श्रे० रामदेवेनोक्तम्-‘देव ! द्युतुत वातामेकाम्-श्रे० वीरपालपुत्रजन्मपत्रिकानुसारेण ज्ञापते, तव पुत्रो राजमान्यो द्रव्याढ्यो दानप्रियश्च भविष्यतीत्यादिज्योतिषिकवाक्यश्रद्धया मदीयः पुत्रो राजसभायां सञ्चरन्मा केनाप्यवहेत्यवामित्यभिप्रायेणावाक्यकालादहमात्मविप्रेण पण्डितहस्तेन द्विसप्ततिः कला अभ्यासिताः । अन्यामां च धनानां कलानां फलं मया दृष्टं किन्तु युष्मत्प्रसादान्मम संमुपे वक्रया दृष्टा केनापि नावलोकितम्, अतो बाहुयुद्धस्य फलं न दृष्टम्; इदानीं च मम पुण्या-कृष्टत्वं सभायां पद्मप्रभः समागतोऽतो यदि युष्माकं निरोपो भवति पद्मप्रभस्य च संमतं भवति तदा बाहुयुद्धकलायाः फलमालोक्यते’ । केलिप्रियेण राजोक्तम्-‘श्रेष्ठिन् ! वेगं कुरु, ऊर्ध्वो भव पद्मप्रभ !, त्वमपि स्वकलायाः फलं प्राप्नुहीति’ । तदनन्तरं द्वापि मछग्रन्थिं बद्धा मलागलि योद्धुं प्रवृत्तौ । क्षणान्तरे श्रे० रामदेवेन निहत्य भूमौ पातितः पद्मप्रभः । ‘श्रेष्ठिन् ! श्रेष्ठिन् ! अस्य कर्णौ लम्बौ स्तो मा श्रोतव्ये’ति श्रीपृथ्वीराजवचनं निषेधकमप्युपहासपरतया विधायकं मत्वा तत्कर्णपार्लीं हस्तेन गृहीत्वा पूज्याभिमुखमवलोकितवान् रामदेवः । पूज्यैश्च स्वशिरोपूनेनेन ‘प्रबचनोद्ग्राहं मा कृथा’ इत्यादिवचनेन च निषिद्धः । लोकैश्च कलकलं कृत्वा परस्परमहमिकयोस्तम्-‘यथाऽहो मया प्रथममेव कथितं यच्छ्रेष्ठी जेष्यति; यदनेन साव्रष्टम् पद्मप्रभाभ्यस्तपद्मत्रिशदण्डकलातो द्विगुणकलास्यासिः कथितः’-इत्यादि । राजादेशात् पद्मप्रभं मुचवोत्थितः श्रे० रामदेवः । सोऽपि चोत्थाय धूलिमलिनं निर्जं वस्त्रादि प्रास्नोदयत्, राजपुत्रैश्च श्रीपृथ्वीराजाक्षिप्तंजानुसारेण गले गृहीत्वा पर्वतः स वराकः । तत्पश्चात्तस्य पततः सोपानपङ्क्तिस्तत्तया भग्नं मस्तकमधस्तनसोपानसमीपे क्षणं मूर्च्छां समागता । केनापि वण्टेन प्रच्छादिकाऽपहृतेति तादृशमसमञ्जसं दृष्ट्वा जिनशासनलाघवमीरुभिः श्रीजिनपतिसुरिभिर्दिद्यापरिणामाचक्षणादेवाऽऽत्मभक्तश्रावकहस्तेन येना प्रच्छादिका दापिता तस्य । तथैकेन च वण्टेन हस्तकादानपूर्वकमूर्ध्वोक्त्युजितमस्माकं ठक्कुरेण्येति वदता द्वितीयहस्तेन दत्ता तन्मस्तकं टक्करा । तदनन्तरं सहस्रसंख्यंघटप्रायैर्लोकैस्तन्मस्तके टक्करां ददद्भिर्घवलगृहाह्निरिन्कासितः । श्रीपूज्यैश्च श्रीपृथ्वीराजहस्ते महाशैवहृदिकापट्टचतुष्कोणमण्डलपुहस्तचित्रकरलिखितमहाप्रधानछत्रबन्धपटो दत्तः । राजा पुनरतिमुतुह्लाच्छत्रमवलोक्य-

पृथ्वीराय ! पृथुप्रतापतपन प्रत्यर्थिपृथ्वीभुजां,
का स्पर्धा भवताऽपराद्वयैर्(र्च्य)महसा सार्धं प्रजारञ्जने ।
येनाऽऽजौ हरिणेव खङ्गलतिकासंश्रुक्तिमन्पाणिना,
दुर्वाराऽपि विदारिता करिघटा भ्रादानकोर्वीपतेः ॥

[४०]

इत्येतच्छत्रयन्धवृत्तं वाचितं पण्डितैर्बोभयथाऽपि व्याख्यातम् । तथा तस्मिन्नेव पटे चित्रकरलिखितराजहंसिकायुग-
लोपरिस्थितम्—

कथमलिणपत्तसंगहमसुद्वयणं मलीमसकमं व ।

माणसह्रियं पिअवरं परिहरियं रायहंसकुलं ॥

[४१]

परिसुद्धोभयपक्षं रत्तपयं रायहंसमणुसरह ।

तं पुहविरायरणसरसि जयसिरी रायहंसि व्व ॥

[४२]

इति गाथाद्वयं वाचितं स्वयं पूज्यैर्महाविस्तरेण व्याख्यातं श्रुत्वा चाऽतिप्रमोदात् 'कमेकमस्याचार्यस्यामीष्टं करो-
मी'ति चिन्तयित्वा राज्ञोक्तम्—'आचार्य ! ममाथवा निजगुरोः श्रवणोऽस्ति ते, यदि त्वमात्मनोऽमीष्टमसम्प्रदायमानं
ममाग्रे न कथयसि; यस्मिन् कस्मिन् वा देशे यस्मिन् कस्मिन् वा नगरे तावकं मनो रमते तदुपरि गृहाण पत्ता-
मिति' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'महाराज ! शृणुत, निजश्रुजोपाजितलक्षसंख्याद्रव्यः सा० माणदेवनामा श्रावकः श्रीविक्रम-
पुरे वसन्नस्ति । स च मम गृहस्थसम्बन्धेन पितृव्यो भवति । तेन च मम व्रतग्रहणसमयेऽत्यादरेण भणितम्—'वत्स !
कथमहमात्मीयान् जातकाननेकथा विलासान् कुर्वते द्रक्ष्यामीत्यभिप्रायेणानेकानि कष्टानि विपद्मयैतावानर्थं उपा-
जितः । अतो वत्स ! किमेवं त्वयाऽऽत्ममनसि विकल्पितं यच्च गृहस्थबासादुद्विग्न इव लक्ष्यसे ? । कथय किं द्रम्भान्
सहस्राणि दश विंशतिं दत्त्वा देशान्तरे कस्मिंश्चित् प्रेययाम्यत्रैव वा हट्टं मण्डयामि कन्यकां वा कामपि परिणाययामि, अन्यो
वा यः कश्चित्तव चेतसि मनोरथो वर्तते तं कथय यथा पूज्यामीत्यादि'—मया तु तत्सर्वमवगणय्य स्वगुरुरूपदेशश्रवणो-
च्छलितपरमसंवेगात् सर्वसङ्गपरित्यागः कृतः । सोऽहं कथमव युष्माकं देशाय वा नगराय वा स्पृहयामीति' । राज्ञो-
क्तम्—'तर्ह्यनन्तरं किञ्चित्कार्यं भण, यथाऽहमात्मोत्पन्नं हृषं सन्मानयामि' । उत्तुकीभूय श्रे० रामदेवेनोक्तम्—'देव !
जयपप्रार्पणविषये प्रसादः क्रियताम्' । राज्ञोक्तम्—'श्रे० रामदेव ! अद्य राखसुत्तरं बभूव, दिनद्वयमध्ये निजकायिणा-
जयमेरावागमिष्यामि । तन्नागतः सन्निधयेन जयपत्रमर्पयिष्यामि' । श्रेष्ठिनोक्तम्—'देवनिरोपः प्रमाणम्, परनितः स्वाना-
द्यथाऽऽसद्गुणा महाविस्तरेणाजयमेरौ प्रवेशो भवति तथाऽऽदिशत' । राज्ञोक्तम्—'मण्डलेधर ! त्वया तथा कर्तव्यं
यथा श्रे० रामदेवगुरवो महत्यां शोभायां भवन्त्यामजयमेरौ निजोपाश्रये प्रभूता भवन्ती'त्यादिशिक्षा कदासास्य दत्ता ।

५२. तदनन्तरं ततः स्वानादुत्थाय सहस्रसंख्यतुरङ्गमाधिरूढराजपुत्रानुगम्यमानमण्डलेधरकदासासप्रसुरराजप्र-
धानैः सह प्रीतिवार्तां कुर्वन्तः, स्वकर्णाभ्यामात्मीयकीर्तिं शृण्वन्तः, प्रभूतलोकादीयमानादिषो गृह्णन्तः, श्रीपृथ्वीराज-
सत्के मेधाऽम्बरनाम्नि उग्रे प्रभावनायै मस्तकोपरि ध्रिपमाणे, पुरमध्ये स्थाने स्थाने रङ्गभरेण प्रेक्षणीयके निष्पद्यमाने,
दाने च व्याप्रियमाणे, चक्षुर्यां दीयमानायां, घबलेषु गीयमानेषु, श्रीगौतमस्वामिगणधरप्रभुरपूर्वजसत्कगुणगणप्रशं-
सनपूर्वकं विरुदावलीर्दिदत्तु भट्टलोकेषु, श्रीपृथ्वीराजसभायां श्रीजिनपतिस्मरिभिर्जितः पण्डितपद्मप्रम इत्याद्यर्थप्रतिव-
द्भासु तत्कालनिष्पन्नासु चतुष्पदीषु पठ्यमानासु, निःस्थानैः सह पञ्चशन्देषु वाद्यमानेषु, राजादेशाचरणशोभया शोभिते
श्रीअजयमेरौ चैत्यपरिपाटिपूर्वकं पौषधशालायां समागताः श्रीपूज्याः ।

५३. दिनद्वयानन्तरं प्रतिज्ञातार्थनिर्वाहकः सबलवाहनो महाराजाधिराज-श्रीपृथ्वीराजः श्रीअजयमेरौ निजघवल-

गृहे समागत्य ततः स्थानाद्वस्तिस्कन्धाधिरूढेन जयपत्रेण सह पौषधशालायामागतो ददौ च जयपत्रं श्रीपूज्यानां हस्ते । पठितवाशिनादः श्रीपूज्यैः । आर्यैश्च कारितं महाप्रार्थनकम् । तस्मिन् वर्षापनके त्रे० रामदेवेनात्मगृहात् पारु-
त्यद्रम्माः षोडश सहस्राणि व्ययीकृताः । सं० १२४० विक्रमपुर आत्मना पञ्चदशैः श्रीपूज्यैर्गणियोगतपश्चक्रे ।
१२४१ फलिप्रार्थिकायां जिणनागाजित-पद्मदेव-गणदेव-यमचन्द्राणां धर्मश्री-धर्मदेव्योश्च टीक्षा दत्ता । सं० १२४२
माघसुदि १५ श्रीजिनमतोपाध्याया देवीभूताः । सं० १२४३ सेठनगरे चतुर्मासी कृता । सं० १२४४ श्रीमदणहिल-
पाटकनाशि पत्तन इष्टगोष्ठ्यां वर्तमानायां वड्यायमभयकुमारमुक्तान् भाण्डशालिकसंभवः—‘अभयकुमार ! तव स्वान-
न्येन तव कोटिसंयद्रव्याधिपत्येन तव राजमान्यतया किमस्माकं फलम् ? यच्चमसद्गुरुन् श्रीउज्जयन्त-शुनुजयादितो-
र्थेषु यात्रां न कारयसि ?’ एवं प्रोत्साहितः सन् वड्यायोऽपि ‘भाण्डशालिक ! मा कांचिदनिवृत्तिं कथाः, करिष्यामि
सर्वं भद्रम्’—इत्युक्त्वा राजबुलं गतः । तत्र च महाराजाधिराजमीमदेवं राजप्रधानं जगदेवनानां प्रतीहारं च निज्जप्या-
जयमेरुगास्तव्यसरतरसंचयोग्यं स्वयं लेखितराजदेशं गृहीत्वाऽऽत्मगृह आगतः । तदनन्तरं वड्यायेनात्मसमीपाका-
रितभाण्डशालिकसमक्षं राजादेशं सरतरसंचयोग्यं श्रीजिनपतिश्रुरियोग्यं स्वकीयं विज्ञप्तिस्कादयं दत्त्वा प्रधानलेखनाह्वः
श्रीअजयमेरौ संचपार्थे प्रेषितः । श्रीपूज्या अपि राजदिवदर्शनाद् वड्याय श्रीअभयकुमारसरस्वतिज्ञप्तिस्कादयनाचनाच्च
संधप्रार्थनया च श्रीअजयमेरुनास्तव्यसंधेन सह तीर्थयन्दनार्थं चलिताः ।

५४. त्रिश्रुवनगिरौ यशोभद्राचार्यसमीपेऽनेकान्तजयपताका-न्यायानतारादिजैनतर्क-दशरूपकादिग्रन्थान् भणित्वा,
श्रीपूज्यादेशात् त्रिश्रुवनगिरौपसंधेन सह, तर्कभणनोपष्टम्भकारकशीलमागर-सोमदेवयतिद्वयसहितौ पं० यतिपालमणि-
धर्मशीलगणी तीर्थयात्रोपरि प्रसिद्धानां श्रीपूज्यानां मिलिता कथयतः स्म, यथा—‘प्रभो ! श्रीयशोभद्राचार्येण युग्मदा-
देशात् प्रसिद्धानामस्याक्रमेण कथितं यथा—‘यदि युयं कथयत तदहमपि युष्माभिः सह यात्रायामागच्छामि, यथा श्री-
गूर्जरनायां सञ्चरतां श्रीपूज्यानामग्रे स्थितः काहलिकश्च ब्रजामि येन कोऽपि प्रतिमल्लः संमुखमपि स्वात् [न] शक्नोति
ममापि च निजगुरुगृहमात्रं कुर्वतो लघुतरः कर्मसञ्चयो भवतीति’—अस्माभिस्तु युष्माकरोपाभावात्प्रतिपदः श्रीमदा-
चार्यः ! श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘कचिर कुर्वीधं यदि तमाचार्यमानयध्वम् । भोरिदानीमपि कथमपि स आगच्छति ?’ तैरुक्तम्—
‘प्रभो ! इदानीं दूरदेशे वर्तते स इति नागच्छति’ । तथा, यथा चतुर्दश सहस्राणि नदीप्रवाहा गङ्गाप्रवाहे मिलन्येवं
विक्रमपुर-उद्या-मरुकोट-जैसलमेरु-फलार्थिका-ठिल्ली-गगण्ड-भाण्डव्यपुरादिनगरवास्तव्यलोकसंस्था अहमह-
निरुषा श्रीअजयमेरवीयसंचस्य मिलिताः । श्रीपूज्या अपि विद्यायुगेन तपोयुगेनाचार्यमन्त्रादिशक्त्या धारुलोक-
भक्त्या संसारविरक्त्या वृहस्पतिप्रायप्राणि(वाणी ?) संसक्त्या स्थाने स्थाने प्रवचनप्रभावरत्नं कुर्वन्तः श्रीसंधेन नह प्राप्ताश्च-
न्द्रानत्मा ।

५५. तत्र च संधमध्यस्थितरथप्रतिमाज्जन्दनार्थं पञ्चदशभिः साधुभिः पञ्चमिराचयेथ सह ग्रामाणिकाः धूर्णिमा-
पक्षीयाः श्रीअरुलङ्कदेवसरयः समागत्य रथप्रतिमास्नानमहोत्सवदर्शनार्थमिलितलोकमेललापकदर्शनाद् व्यापुष्य दूरदेशे
वृषसाधस्तात् स्थिताः । श्रीपूज्यैश्च मानुषं प्रेष्य पृच्छापितास्ते, यथा—‘आचार्यमित्राः ! केन कारणेन चैत्ययन्दनाम-
कृत्वेन युयं व्यापुष्य स्थिताः ?’ इति । तैरपि प्रेषितमानुषस्याग्रे कथितं यथा—‘येऽत्राचार्याः मन्त्रि तेऽस्माभिः सह
लघुगृहचया व्यवहारं करिष्यन्तीति ?’ । तेनाप्यागत्य पूज्यानामग्रे भणितम् । पूज्यैश्च—‘करिष्यते व्यवहारः, शीघ्र-
मागच्छते’त्यादि भाषितं तन्मतेन तेषामग्रे । तदनन्तरं ते ममागत्य ज्येष्ठानुक्रमेण ज्जन्दनाज्जन्दनादिकं सर्वं कृतवन्तः ।
अरुलङ्कदेवश्रिभिरुक्तम्—‘किं नामधेया आचार्यमित्राः ? पार्श्वस्थितेन मुनिनोक्तम्—‘श्रीजिनपतिश्रुरिनामानः श्रीपू-
ज्याः ! तत्पार्श्वैरुक्तम्—‘आचार्यमित्राः ! केन कारणेनेत्यभ्युक्तमात्मनाम कारितम् ?’ । पूज्यैरुक्तम्—‘कथं त्रायतेऽ-
युक्तमेतदिति ?’ तैरुक्तम्—‘व्यक्तमेव ज्ञापते; तथाहि जिनशब्देन सामान्यकेशलिन उच्यन्ते तेषां पतिस्तीर्थङ्कर एवेति

तीर्थद्वारनाम्नाऽऽत्मानं वाद्यन्तः परमेश्वराणां तीर्थद्वाराणां महतीमाप्नातनां कुरुष्वमिति । तस्माज्जिनपतिश्चरितरिति नाम युक्तम् । श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमित्राः । सादेवं यदि युष्माकमेवैकं विवक्षितं प्रमाणीकुर्वन्ति विद्वांसः, परं तेऽग्रतः पश्चाच्च घनं विचारयन्त्यन्यथा तेषां प्रेषावचाहानिप्रमत्तेः । यौष्माकीणां चेदृशीं वार्णां दृष्ट्वा वयमेवं मन्यामहे यदुत युष्मामिलोकर्यात्रयैव केरलया... (?) ग्रन्थाम्नासः परित्यक्तः । कथमन्यथा युष्माकं जिनपतिश्चरद एवंविधा विप्रतिपत्तिरूपयते ?; यतो नहि लक्षणविद्यायामेक एव तत्पुरुषनामा समासो वर्णितः । सन्त्यन्येऽपि पञ्च समासा वर्णिताः । यदुक्तम्—

पदं समासा बहुव्रीहिर्द्विगुह्यन्दस्तथाऽपरः । तत्पुरुषोऽप्ययीभावः कर्मधारय इत्यमी ॥ [४३]

तथाऽन्येनापि पण्डितेन चित्री (?) प्रकृतनाथ पदमभासनामनिर्वादाऽऽर्या कृतेयम्—

द्विगुरपि सङ्गन्धोऽहं गृहे च मे सततमन्धययीभावः ।

तत्पुरुष ! कर्म धारय येनाहं स्यां बहुव्रीहिः ॥

[४४]

‘तैरुक्तम्—‘ततः किम् ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘योऽयं क्वाप्येकेन ममासेन न घटते स तत्र द्वितीयेन घटिष्यते, अतः किमिदुच्यते ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘श्रुतं, जिनः पतिर्यस्यासौ जिनपतिरिति बहुव्रीहिमभासे क्रियमाणे को गुणः को वा दोषो भवतीति भणत’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमित्रा ! बहुव्रीहौ क्रियमाणे न कोऽपि दोषो भवति, स्वस्र जैनत्वख्यापनलक्षणे गुणश्च भवति । परमिदृश्या मनसि कल्पितया कष्टपिष्टरूपा किमिति लोको व्यामोक्षते ?; प्राञ्जलमेव जिनपतिश्चरितरिति नाम किमिति न क्रियते ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘येषां चेतसि लक्षणविद्या सम्यक् परिस्फुरति तेषामग्रे मम विषमं वा किमपि नास्ति । यतः स्तोत्रशब्दानपि प्रधानशब्दत्वेन समर्थयन्ति, किं पुनः प्रधानशब्देषु प्रयुज्यमानेषु वाच्यम् । पुनरपि तैरुक्तम्—‘भरतिदमेव, परं संचेन मह यात्रा कापि मिद्वान्ते साधूनां निधेयतया भणिताऽस्ति, यदेवं यूयं प्रश्रितः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘किमेवमुत्तरमापन्नं सुखज्ञाने निद्रांशः स्तोत्रं पुनं वा मिद्वान्तभणितमनाश्रित्य धर्मकृत्ये प्रवर्तते ?’ तैरुक्तम्—‘आचार्य ! अतिष्टया यूयं यदद्यापि सिद्धान्तप्रलम्भस्त’ । पूज्यैरुक्तम्—‘घायते लग्नं केचिच्छृष्टः केचिन्न शृष्टा इति ।’ तैरुक्तम्—‘किं युष्मामिदं ? सिद्धान्ता दृष्टा न द्वितीयः ?’ पूज्यैरुक्तम्—‘यदि द्वितीयः सिद्धान्ता दृष्टा अमविष्यन् वदा ते निधितं नैरमविद्विष्यन्’ । तैरुक्तम्—‘आचार्यमित्रा ! अतिता सत्ता संचेन मह तीर्थयात्रायां न गन्तव्यमित्यादीनि निषेधकराक्षयानि सिद्धान्ते किं वा वयं दर्शयामः, किं वा यूयं विषयसत्त्वरूपि दर्शयथ । अथवाऽस्तु दूरे सिद्धान्तः सप्तमीयगुरोरेव यथापि मा विष्महे । यत्संनोक्तम्—

पिहितसमहिमयसुषुप्त्यो संयिगो विहितयमुचिहितविहारो ।

कष्टपाजं पदिस्मामि सामि तं धंभणयनयरे ॥

[४५]

इत्यादि । पूज्यैरुक्तम्—‘आचार्यमित्राः ! किमिति पुनप्राप्तेन (?) कथ्यते यदयं सिद्धान्ताध्यागि दर्शयाम इति ? यतः श्रुतिस्मृत्यैव श्रुतिपते, यदि सिद्धान्तेऽन्यत्रागि दर्शयते, तानि पुनर्दर्शितान्यपि न प्रमाणीक्रियते विद्वद्भिः । निरर्थकं श्रुतिप्रयोगम् । यानि पुनः सिद्धान्तमप्ये मन्त्यश्रुति तान्यन्यैरपि दृष्टानि भविष्यन्तीति न तानि दर्शयितुं श्रुतिप्रयोगं युक्तमिति । तैरुक्तम्—‘युष्माकमपि सिद्धान्तमजिनामाधिप्येव वयं संचेन मह यात्रायां प्रयत्निता इति शृष्टः न युक्तम् ।’ पूज्यैरुक्तम्—‘इदमीदमेव, यदि कथमपि वयं सिद्धान्तानुगारं युष्मान् भविष्येददितुं न शक्नुमः परं युष्मामिदं श्रुतिप्रयोगं यात्रायां भूष च भोज्यम् । यत्प्रमदयिता युक्तिः सिद्धान्तानुगारिणी भवति तदा भवतीति, न श्रुतिप्रयोगाद्भेदः वापे ।’ तैरुक्तम्—‘व्रतानिभिः । नदननं श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘आपा-

यमिथा ! आचार्यः स एव क्रियते येनानेके देशा दृष्टा भनन्त्यनेकेदमम्वन्धिन्यथ भाषा ज्ञाता भनन्तीति सिद्धान्तेऽस्ति । तैरुक्तम्-‘अस्तीति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘कार्यकारणेन लघुयसोऽपि वयमाचार्यपदे च प्रवेशिता इत्यतोऽधुनाऽज्ञातदेशभाषापरिज्ञानार्थं संघेन सह प्रस्थितानामस्माकं तीर्थयात्रा यदि भवति तदा शङ्को दुग्धैर्भुतः, कस्तूरिका कर्पूरेण वासितेत्येकमुत्तरम् ; तथा संघेन गाढतर वयमभ्यर्थिता यदुव-प्रभो ! अनेकचार्याकलोकसङ्गुलायां गूर्जरत्रायां तीर्थानि सन्ति, तानि च ज्योक्तुं चलितानस्मान् दृष्ट्वा कश्चिच्चार्याकलीतीर्थयात्रानिषेधाय प्रमाणयिष्यति, तदा सिद्धान्तरहस्यापरिज्ञानाद्वैदेशिकत्वाचासाभिर्न किमप्युत्तरं दातुं शक्यते; अतो मा जिनशसने लाघवमभूदिति यूयं यथा तथाऽस्माभिः सह तीर्थवन्दनार्थमागच्छत-इत्यादिसंघाम्भ्यर्धनया वयमागता इति द्वितीयमुत्तरम् । तथा साधूनां नित्यकृत्यव्याघातसंभाजनया सिद्धान्ते संघेन सह यात्रा निषिद्धेति । यदा नित्यकृत्यव्याघातो भवति तदा न क्रियत एव । अस्मिंश्च संघ उभयकालप्रतिक्रमणप्रवृत्त्यर्थनियमरुभस्ताद्यनेकाभिग्रहग्रहणपूर्वकतीर्थानि वन्दितुं श्रावकलोकशागतोऽस्तीति कथमस्माकमावश्यकादिनित्यकृत्यव्याघातसंभारः ?-इत्याद्यनेकयुक्तिप्रतिपादनप्रमोदिताः श्रीअरुलङ्क-देवद्वारयः प्राहुः-‘आचार्यमिथाः ! सरतराचार्य इति शब्दश्रवणेनाप्यम्माभिर्ज्ञातमेव यदि(इ) यूयं पुष्टालम्बनमन्तरेण नैवमपवादाभाश्रयतः, पर किन्तु मारवो लोकोऽस्तिस्थूलभाषी श्रूयते, अथ च मरुस्थलात् संघेन सहाचार्या आगताः सन्तीति श्रुतम् ; अतोऽम्माचार्याः कथं कथं मापन्त इति द्रष्टुं कौतुकादागत्यास्माभिर्यूयमालपिता न निरुपा-भिप्रायेणेति यदनुचितमुक्तं तत्क्षन्तव्यम्’ । पूज्यैरुक्तम्-‘आचार्यमिथा ! इष्टगोष्ठ्यामपि यदपि तदपि बहुमायाति, किं पुनरिदानींस्थायाम् ; अतो युष्मानुद्दिश्याम्माभिरपि यत्किञ्चिदनुचितमाचरितं तत्क्षन्तव्यमिति’ । तदनन्तरं तैरुक्तम्-‘आचार्यमिथाः ! अद्यहं युष्माकं भुजता रीतिं पश्यतामस्माकं चिचाद् यदेतदस्मिन् देशे श्रूयते-सरतराणामाचार्यां बादलविवमपन्नः-इति तर्किक सत्यं किञ्चाज्जीरुमिवेयंरूपः भन्देहोऽपगतः । यतो नहि निर्मूला प्रसिद्धिर्भवति । तथाऽऽचार्यमिथाः ! साधूनां निहरणस्यातिकालो भवत्यतो श्रुतकलयायः’ इति । पूज्यैरुक्तम्-‘अद्याम्माकं प्राधुर्णका न भविष्यथ ?’ हर्षाचैरुक्तम्-‘प्राधुर्णकास्त एवोच्यन्ते ये देशान्तरादागता भवन्ति, यं चात्रत्या एवेति कथं युष्माकं प्राधुर्णका भवामः, यूयं पुनरस्माकं प्राधुर्णका भवन्तिचित’ । पूज्यैरुक्तम्-‘युक्तमेवेतद्’ इत्यादिकां प्रीति-वातां कृत्वा हर्षितचित्ता गतास्ते निजोपाधयम् ।

५६. द्वितीये च दिने तत्रत्यैः श्रावकैः श्रीपूज्यानामग्रे द्वादशानर्चनन्दनं दातुं समागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ता यथा-‘भगवन्तो ! वन्दनं दापयतेति’ । श्रीपूज्यैर्मुद्रां धृत्वा ‘यथासमाधी’त्युक्तम् । तदनन्तरं ते श्रीजिनवल्लभमूर्तिद-क्षितमार्गागतविधिना वन्दनं दातुं प्रवृत्ताः । हर्षवशाच्चीपूज्यैरुक्तम्-‘भो भो महासत्ता ! गूर्जरत्रायामष्टपुटयाध्वर-वक्षिरुपा वन्दनं दीयते, युष्माभिः किमिति चतुष्पुटया दत्तम् ?’ । तैरुक्तम्-‘भगवन्तो ! यं श्रीअमयदेशरिभिरेवं शिक्षिताः’-इत्यादिका पूर्वजगतां श्रुता कामद्वे विहताः संघेन सह । तत्रापि चैत्यवन्दनार्थं महामायागिरः पौर्ण-मासिकः प्रभूतमाधुपरिकलितः श्रीतिलकप्रमथरिः समानगाम सधमये । तत्र च सुगरानात्रिक्षपूरकं स्वगुरुपादपद्मयो-बाहेरोच्छलितकीर्तिपयःपूरवेलेहितदीरं परिहितप्रधानपट्टहीरं स्वर्गाभरणालङ्कृतमनसिजमदशशरीरं माण्डव्यपुरीययनह-रदलक्ष्मीधराश्रावजमद्गुल्या दर्शयता तेन श्रीपूज्याः पृष्टा-‘किमेतं संघपतयः ?’ इति । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! धा-कमात्रस्य संघपतिरिति नाम दातुं न युक्तम् । तेनोक्तम्-‘प्राप्ता तात्रदेर्निषिधा श्रूयते’ । पूज्यैः सोपहागमुक्तम्-‘प्राप्तीणजनसुलभा भाषामाधिलोचर दास्यमि ?’ नेनोक्तम्-‘किं त्वमपि लोभप्रमिद्धा भाषा वचनमात्रेण त्यानयमि ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘बहुला लोभप्रमिद्धा भाषा अगगनान्धयुद्धिनःमाध्ययनार्थः माधुमिः परिगियन्ते । तथाऽऽचार्य ! नाम्नाकं लोकेषु कोऽपि मत्तरोऽस्ति, येन तेषां भाषामप्रमाणीकृतम् ; किं तर्हि अतिना मना तथैव भाषया भाष्यं यथा भाष्यमाणया मान्यानां लाघवं न भवति’ । नेनोक्तम्-‘निमनया भाषया लाघवं सिद्धिर्भवति ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘मर्गो-

‘उपि कोऽपि जानात्येतत्’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! संघशब्देन श्रमण-श्रमणी-श्रावक-श्रावि-कारूपलोकमनुदायो भण्यते । यदुक्तम्-‘साहृण साहृणीण य सावय-साविद्यचउन्विहो संघो’-इत्यादि । तस्य च पतिस्तीर्थकर एवाऽऽचार्यो वा’ । तेनोक्तम्-‘केवलश्रावकमेलकेऽपि संघशब्दः प्रयुज्यमानो दृश्यते’ । पूज्यैरुक्तम्-‘कारणे कार्योपचाराद् दृश्यते यथा घृतमायुरित्यादि; परमपचारबलेन यस्मिंस्तस्मिन् क्रियमाणे प्रयोगे मिथ्या-दृष्टिलोकमध्ये कदाचिदुपहासो भवति, यदेव गृहस्थत्वात्तस्य श्रावकस्य किमपि कुतस्तत् दृष्टोपहासपरतया वक्ष्यति-यद्दो ! जैनानामयमादिरे(मधिपतिः ?) यदेतस्मादधोवर्तिनोऽन्ये सर्वेऽपि जैनाः, अस्य चार्यं प्रक्षाल(?) इति । तथा-ऽऽचार्य ! परत उपचारं मुञ्चाहमन्यथापि संघपतिशब्दं श्रावके वर्तमानं दर्शयिष्यामि’ । तेनोक्तम्-‘कथम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘बहुव्रीहिसमासाश्रयणेन, यथा-संघः पतिर्यस्यासौ संघपतिः श्रावकमात्रः ।’ तेनोक्तम्-‘ननु मया महर्दिके श्रावके संघपतिशब्दः प्रयुक्तः’ । पूज्यैरुक्तम्-‘आन्तिवशात् प्रयुज्यन्त एवान्यत्रापि शब्दाः’-इत्येवमादिना प्रकारेण प्रपञ्चेनानेकसिद्धान्तयुक्तप्रकाशनेन श्रावके प्रयुज्यमानतया संघपतिशब्दे निषिद्धे विलक्षीभूतः श्रीतिलकप्रभूरिः । पुनरप्यालपितः सुप्रवार्ताप्रच्छनेन श्रीपूज्यैर्यथा-‘साम्प्रतं यूयमत्रैव स्थाण्वः ?’ इति । तेनापि सोपहासमुक्तम्-‘आचार्य ! अत्रैवेति भुवता भवताऽहो ! स्वस्य चाकपशुद्दिनामाद्यप्यनार्थनैपुण्यं प्रकाशितम्’ । यतस्तत्र

‘तद्देव सावज्जणमोङ्गी गिरा ओहारिणी जा उ परोवचाङ्गी’

इत्यादिना ग्रन्थेन कृत्वाऽवधारिणीं वाणीं न ब्रूयान्मुनिरित्युक्तम् । भयांश्चात्रैवेति सावधारणं भाषत इति । सर-लशब्दः श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! अतीव शोभना नोदना दत्ता, यतः सावधारणं वाक्यमुक्तं सत् कदाचिद् व्यभिच-रत्यतो मुनिरलीकभाषी स्यात्, तथा च व्रतभङ्ग इति; परं तिलकप्रभुरे ! भवता ममाभिप्रायो नावयुद्धोऽतः स्वाभि-प्रायस्तर्कभाषया प्रकाशयिष्यते । तथाऽऽचार्य ! तर्कस्य भणितस्त्वैतदेव फलं यन्निरमिनिवेशीभूय स्वकीयं वाक्यं यादृशं तादृशं वा यथा तथा समर्थ्यते । अद्य च कारुतालीयन्यायेनाऽऽयोर्योग्यतया-यमुनाप्रवाहयोरिव प्रियमेलकः संजातः, ततो यद्यमिनिवेशं मुक्त्वा तर्करीत्येऽप्योगी क्रियते तदा सफली भवति’ । तेनाप्युक्तम्-‘प्रमाणमिति’ । तदनन्तरं श्रीपू-ज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! साधुः सावधारणं वचनं न ब्रूयादेव किंवा कदाचिद् ब्रूयादपि ?’ तेनोक्तम्-‘कस्मिन् किं किं ? आद्ये पक्षे स्ववचनव्याघातः ।

अहमस्मि य कालस्मि य पञ्चुत्पन्नमणाय ।

निस्संक्रिय भवे जंतु एवमेयं तु निदिसे ॥

[४६]

इत्यादिसिद्धान्तविरोधश्च । द्वितीये च पक्षे न वयमुपालम्भ्याः, भवदभ्युपगमालुसारोणास्मामिरुक्तत्वात् । तथा-ऽऽचार्य ! यस्मिन् वाक्येऽवधारणं साक्षात् दृश्यते तत्र स्वयमवश्यमूहनीयम्-‘सर्वे वाक्यं सावधारणं’-इति न्यायाद्, अन्यथा व्यवस्था क्वापि न स्यात् । पटमानयेत्युक्ते यदपि तदप्यानयेन्नयेद् । अपि च, तथा-अहं देवः, मुमाधुर्गुरु-त्वादिवाक्येऽपि अहं देवः परमपदानास्या, अहं देव एव नाऽहं देवः, तथा मुमाधुर्गुरोरेव परमपदपददर्शकत्वेना-श्रित इत्यादयोऽपि निषेधा न स्युः । तथा सिद्धान्तिकान्यपि वाक्यानि सावधारणानि गन्ति मनोहराणि भवन्ति, यथा-“धम्मो मंगलमुफिट्टं” इत्यादि धर्म एव महत्तमुफिट्टं न दधिदुग्धादिः धर्मो महत्तमेव नामहत्तरूपः; धर्मो महत्तमुफिट्टमेव न दधिदुग्धादिसमानमिति । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! अयोग्यव्यवच्छेदाय वाऽन्ययोग्यव्यवच्छेदाय वाऽन्यन्यायोग्यव्यवच्छेदाय वरकाः प्रयुज्यन्ते विनश्रणेः । अत्र च प्रयुक्तेनामुनेनकारेण किं व्यवच्छिद्यते ?, न तादयोऽपि नान्यव्यवच्छेदाय च विरोधान्नु पुनः पठित एव समर्थः स्यात्, अत्र च विरोधव्यवस्थामात्रः नाप्य-न्ययोगो वा, नप्य चाम्भारुपुत्रविद्वान्निवेन व्यानान्तयोगं निषेद्धमशक्यत्वात्; नाप्यन्यन्यायोगः, क्रियया मर्मं पठित एव दान्दन्दुच्छेदाय प्रमुञ्चन्त्याश्रयामात्रः, तन्नादिचरामहत्यादयश्च एवाप्येवमदं इति । श्रीपूज्यैः

सावष्टम्भमुक्तम्—‘भवेदयुक्तमेवायं यदि वयं कथमपि समर्थयितुं न शक्नुमः, परमत्रानेका युक्तयो दक्षिताः, पुनरपि भवत्प्रश्नोत्तरदानपूर्वकमनेका युक्तीर्दशयामः। प्रतिपाद्यस्य सति सन्देहे विप्रतिपत्तौ वा तदपनोदार्थमवधारणं प्रयुज्यते विचक्षणैः। तथा हि—एके युक्तिवलेन समर्थयन्त्यस्यात्मेति; अपरेऽपि युक्तिवलेन कथयन्ति नास्त्यात्मेति; स्वयं च प्रत्यक्षेण नोपलभ्यते तस्मात् किमस्ति नास्ति चाऽऽत्मेति संशयानं शिष्यं प्रति, तथा यद्वस्तुनः सकाशात्तत्त्वान्यत्वाभ्यामवधार्यं तदवस्तु, यथा व्योमकमलम्, तथा च सुखादिकम्। अथाऽऽत्मनः सुखादिकं भिन्नाभिन्नमित्यसिद्धताहेतोर्यतोऽभेदे क्रियाविरोधो नित्यस्यैकरूपस्य क्रियाया असंभवात्; मेदपक्षे तु ये क्रमभावितो न ते पराभिमतात्मसमवायिनो यथा बीजाङ्कुरादयस्तथा च सुखादयः—इत्यादिना प्रकटरेण नास्त्यात्मेति विप्रतिपद्यमानं च शिष्यं प्रति सावधारणं वाक्यमुच्यते। यथा—अस्त्येवाऽऽत्मा प्रतिप्राणिस्वसंबेदनप्रमाणप्रसिद्धचैतन्यान्यथाऽनुपपत्तिरिति। स चावधारणरूप एवशब्दः कसिश्चित्स्थानके प्रयुक्तः किमपि व्यवच्छिन्नन्ति। असत्प्रयुक्ततत्त्वयमयोगान्ययोगात्पन्त्ययोगांस्त्रीनपि व्यवच्छिन्नन्ति। तथा हि—साम्प्रतं यूयमत्रैव स्थाप्य इत्यस्माभिरुक्तं तत्र सत्सम्पत्तैतच्छब्देनात्रेतिरूपेण मासकल्पादियोगेतरक्षेत्रेभ्यः सकाशादस्य क्षेत्रस्य किमपि व्यवच्छिद्यते च नवा?। यदि न व्यवच्छिद्यते तदाऽस्य प्रयोगो निरर्थक एव। अथ किंचिद् व्यवच्छिद्यते तदैतद्विशेषणं सञ्जातम्, प्रकरणयत्नाच्च विशेष्यं नगरमायातम्। विशेषणाच्च पुरः पठित एवशब्दो वर्तमानकालापेक्षयैतेन नगरेण सदा युष्मद्योगं व्यवस्थापयति, तस्मिन् व्यवस्थापिते, वर्तमानकालापेक्षयैवाऽन्येन नगरादिना योगं स्वयमेवकारो व्यवच्छिन्नन्ति। तथैवात्यन्तायोगमपीत्यनेनाभिप्रायेण साम्प्रतमित्युक्तम्। तस्माद्युक्तमेवायमेवकारः।

“अः कामचारे” तद्विषय एव शब्दे परेऽवर्णस्य लोपो भवति, यथा—इहेव विद्वान्यत्रेव वा तिष्ठेत्यादि। नियोगे तु, इहेव तिष्ठ मा यासीः क्वापीति। पूज्यविहस्योक्तम्—‘तत्किमस्मन्नियोगादेवावता परिवारेण सह भवान्न स्थितः?’ तेनोक्तम्—‘तर्हि अत्रैवेत्यप्रयोगः’। पूज्यैरुक्तम्—‘प्रयोगार्थापरिज्ञानेऽप्यशब्दं नोद्भावनीयम्’। तेनोक्तम्—‘वचनमात्रेण मय्यज्ञानता नाऽऽरोपणीया’। पूज्यैरुक्तम्—‘एवमेतत्’। तेनोक्तम्—‘तर्हि भण्यतामयमेवशब्दः कसिन्धै?’ पूज्यैरुक्तम्—‘अनेकेष्वर्थेषु भविष्यति, परं प्रथममेकस्मिन्नर्थे भण्यते, लग्नं तं सावधानीभूय शृणु—यथा वचनमेव वचनमात्रमित्यादिषु प्रयोगेषु स्वार्थे एवशब्दः, एवमत्रापि। अथवाऽयमर्थः—यथा अपि संभावनायां प्रयुज्यते, एवमयमप्येवशब्दः संभावनायां प्रयुज्यते विद्वद्भिर्गथा—‘वपुरेव तवाचष्टे भगवन्! क्षीतरागता’ मित्यादि श्रीहरिभद्रस्वरिचाक्षेपु।

यत्र तत्रैव गत्वाऽहं भरिष्ये स्वोदरं बुधाः। मां विना यूयमत्रैव भविष्यथ तृणोपमाः॥ [४७]
इत्यादिषु वेति चेति युक्त एवायमेवकारः। तथा पृच्छाकाले हि प्रच्छकः सावधारणं वा द्रव्याभिरवधारणं वा द्रव्यान् तस्य वचनं विचारमर्हतीति लोकस्थितिर्यतोऽसावज्ञानान एव पृच्छति। यस्त्वन्यदा वक्षित तस्य वचने व्यभिचारित्वादयोपोद्भावनेन स्वशक्त्यनुसारेण कदर्थ्यते, यथा तस्य महती शोभा भवतीत्यादि विदग्धजनरीतिं विस्मरयता भवता स्वकीयं पाण्डित्यं प्रकाशितम् इत्यादिवचनसन्दर्भेणात्मप्रयुक्तवैकारविषये उच्यते ज्ञातं श्रीजिनपतिस्वरिषुसाम्भोजात् श्रुत्वाऽतिप्रमुदितमनसा तिलकप्रभस्वरिषोक्तम्—‘आचार्य! सकलायामपि गूर्जरवायां त्वं सिंह इव निःशङ्कः सन् विचरेन् कौऽपि तव सम्मुखं प्रतिमल्लतया स्थास्यति, येन त्वया ममाप्यत्र एवं विद्वन्मत्तमिति’। श्रीपूज्यपार्थस्येति मुनिना शकुनग्रन्थिर्वदः। अभूतपूर्वस्वोचितपण्डितगोष्ठीसमुद्भूतहर्षप्रकर्षात्तिलकप्रभस्वरिः श्रीपूज्यान् प्रशंसन् स्तोषाश्रयं गतः।

५७. तत्पश्चात् संघः श्रीआश्रापल्लयां जगाम। तत्र च साधुक्षेमन्धरः स्वपुत्रप्रमुन्नाचार्यवन्दनार्थं वादिदेवाचार्यसत्कपोपधशालायां गतः। तेनापि च वन्दनाऽनन्तरं सादरमालपितः कुशलवार्तापृच्छनेन सः। तथा—‘साधो! केन कार-

येन पितृपयांगतं वादलविलम्बजगज्यपताकश्रीदेवाचार्यप्रदक्षितमार्गं मुक्त्वा यस्मिन् तस्मिन् कुमते लग्नः ?' क्षेम-
न्धरेणोक्तम्—'मस्तकेन बन्दे, स्वाभिप्रायेणाहमेवं जाने यन्मया रुचिरं कृतं यत्तरतरमार्गे सर्वविधापारगतः
सिद्धान्तानुवर्ति नव्यः श्रीजिनपतिस्त्रिगुरुत्वेनाहतः' । अमर्षवशादाचार्येणोक्तम्—'साधो ! यन्मरुस्थलीमध्ये जडलोकं
प्राप्य सर्वज्ञायितमनेन भवदुरुणा, तदुचितमस्य, यतो निर्वृक्षे देशे एरण्डोऽपि कल्पवृक्षायते; परं युष्मादृशां परमगु-
रुश्रीदेवद्वयविचनामृतभूतकर्णपुगलीकुल्यासंसिक्ततद्दृश्यक्षेत्रोद्गतविवेकाङ्कुराणां जिनप्रवचनप्रतिकूलप्रतिपादनप्रवीणविप्र-
तारकलोकवाक्यहिममहिम्नां यदन्यथाभावो जनितस्तेनास्माकं मनो द्यूतेतराम् । परं यदद्यापि यूयमस्माकं मिलिता-
स्तेनातिशोभनं सञ्जातम्' । सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्—'आचार्य ! मम गुरुर्मरुस्थलीं मुक्त्वा गूर्जरत्रामध्ये भवतः समीपे
टफापां वाद्यमानायाभागतोऽस्ति; परं ज्ञायते लघं यदि त्वं कथमपि संमुखो भवसि' । विलक्षहास्यकरणपूर्वकमाचार्ये-
णोक्तम्—'साधो ! वेगं कृत्वा स्वगुरुं प्रगुण्य स्वप्ररूपितस्यापनावेति' । सा० क्षेमन्धरेणोऽपि निजपुत्रप्रद्युम्नाचार्यप्रति-
चोद्यनार्याभिप्रायेण समीपमागत्य श्रीपूज्या विज्ञप्ता, यथा—'भगवन्तो ! मम पुत्रं प्रद्युम्नाचार्यमायतनानायतनविचार-
करणपूर्वकं प्रतिबोध्य स्वशिष्यीकृतेति । अहमिदानीं बन्दनार्थं तत्पार्श्वे गतोऽभूवम् । सोऽपि च वादाभिमुख इव मया
लक्षित इति' । पूज्यरुक्तम्—'साधो ! प्रमाणमिति' । संचमध्यस्थितभाण्डशालिकसंभववाहित्रिकोद्वरणप्रमुखप्रधानपुरुषं
परस्परं विचार्योक्तम्—'येन गुरुत्वेन प्रयोजनेनागता यूयं प्रथमं तत् कुरुत, पश्चाद्वादविवादादिकं कुर्यात्' । सा० क्षेम-
न्धरेणोक्तमेवं भवतु । पूज्यरुक्तमेवमपि प्रमाणमिति । सा० क्षेमन्धरेण प्रद्युम्नाचार्यसमीपे गत्वा भणितम्—'आचार्य !
इदानीं संचस्तीर्थवन्दनार्थमुत्कण्ठ्यवशादुत्तालो व्रजति, चलन्त्य श्रीमन्तो भट्टारका भवतः सममायतनानायतनविचारं
करिष्यन्ति' । तेनोक्तम्—'भवतु, परमितः स्वानाद् बहिर्न गन्तव्यमिति' । तदनन्तरं सर्वोऽपि संधो महावित्तरेण स्त-
म्भनक्रोडयन्तादितोयेषु महाद्रव्यस्तवेन महाभावस्तवेन तोषांनि वन्दितवान् पूजितवानिति । श्रुतञ्जये च मार्गासौ-
रुपादिकराणाग्रगतः ।

५८. ततो व्याघ्रगच्छति संपे कौतुकवशात् केचिदग्रे भूलाऽऽज्ञापष्टीमध्ये आगताः श्रीपूज्यपादभक्त-
आरकाः, उपविष्टाश्च वाणिजकस्यैकस्य हृष्टे । वाणिजकेनापि पृष्टाश्च ते—'संचमध्य आचार्यः कोऽप्यस्तीति' तैरुक्तम-
स्तीति । तेनोक्तम्—'भरिष्यन्ति घना आचार्याः, परं प्रद्युम्नाचार्यमदृशो भरतक्षेत्रमध्ये कोऽपि नास्तीति' । उपह्वास-
वशात्तरस्युक्तम्—'श्रिष्टि ! मत्प्रेतदुक्तम्, यथा सर्वथा भवतापि सद्यः संतारे कोऽपि नास्ति, किं पुनराचार्येण
सद्य इति । ये च प्रद्युम्नाचार्यात् सर्वगुणैः ममधिस्तास्ते कथं तेन सद्य इति कथ्यते' । तथा प्रद्युम्नाचार्यमस्तमितमयट-
दण्डनायकेन गर्जलीरुनहितेन संचसंभारमागत्य महारित्तरेण प्रवेशः कारितः, श्रीपूज्यानां च धरलपृष्ठप्राय आगमो
पामहते दक्षितः । पूज्याय मपरिरामास्त्र स्थिताः । सा० क्षेमन्धरः पुनरपि श्रीपूज्यानुगया प्रद्युम्नाचार्यवन्दनार्थं
तदुपाधये गतः । तेनापि मचदुमानमालप्य तीर्थवन्दनरानापृच्छन्नागमाने च भणितो यथा—'माधो ! किं त्वं स्वकीयं
पयो रिम्मारितम् ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—'मन्मकेन बन्दे, कथं रिम्मार्यते स्वरचः ?, यद्वाहमेनेन प्रयोजनेनागमनः' ।
तेनाऽऽभंगाग्निकप्रतिचोपनाभिप्रायोऽल्लस्यदुक्तम्—'नहि किमिति विलम्बः क्रियते ?' क्षेमन्धरेणोक्तम्—
'मन्मकेन बन्दे, उजिष्टेदानीमपि ।' ततोऽसौ जिनपतिस्त्रिगुणीये ममागतः, तत्र च ज्येष्ठानुक्रमेण चन्दनानुवन्दनादि-
स्पर्हायः संभूतः । श्रीपूज्येतिप्रमालापि नः—'आचार्य ! के के ग्रन्था दृष्टाः गन्ति ?' नारायणप्रमाणोऽल्लदंमा-
वगन्तिनेन तेनोक्तम्—'वर्तमानरान्तरितः सर्वेऽपि' । श्रीपूज्येति—यदि यत् प्रथममेवास्म्य वन्दने दोषानुद्गमविषयम-
स्तीति आनन्द्याहूतीभूतः मन् किमपि वक्ष्यति ततोऽस्य आगमिन्नानादिस्वरूपं न ज्ञास्यत इत्यादि सिद्धयोक्तम्—
'तथापि नामभिः संक्षिप्तम्' । तेनोक्तम्—'हं मन्मकाग्रप्रमूनीनि लघनज्ज्ञानानि, मापराप्यादिमहाकाव्यानि, वाद-
स्वपादिकृपाः, मुगमिगुणानि नाट्यानि, जपदेवादिदृष्टांगि, चन्दनी-त्रिनायन्यनपदेन्यायप्रमुमान्तराः, वाप्य-

प्रकाशप्रमुखा अलङ्काराः, सिद्धान्ताश्च सर्वेऽपि । श्रीपूज्यैश्च-‘अहो ! अनेन यनं गच्छो वादितः । किमस्यैतावन्मानं शास्त्रपरिज्ञानमस्ति वा न वेत्तुपलक्षयामः’-इति हृदये विचार्योक्तम्-‘आचार्य ! लक्षणायाः किं स्वरूपं कति भेदाः ?’ इत्यादि । तस्मिंश्च सर्वेऽपि काव्यप्रकाशानुसारेण भुवणेषु-‘यदि वयमिदानीमेव निषेधनाभिप्रायेण गाढं भणिष्यामस्तदाऽसावर्थश्च स्यास्यति, न कसिप्यत्यायतनानायतनविचारम्, तस्मादसावद्यास्तलितप्रसरः सन् वदतु; यद्वा परामहङ्कारकोटिं रोहती’त्यादि विमृश्य श्रीपूज्येन किमपि तादृशं वचनं भणितं येन स दूयते । ततस्तेन वहीं गलगतिं कृत्वा भणितम्-‘आचार्य ! अनायतनं कस्य सिद्धान्तस्य मध्ये कथितमस्ति, यदेवं भवान् वराकान् लोकान् विप्रतारयतीति ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘दशार्थकालिकौघनिर्घुक्ति-पञ्चकल्प-व्यवहारादिसिद्धान्तमध्ये कथितमस्तीति’ । तेनोक्तम्-‘आचार्य ! गाढतराम्यासवशादोघनिर्घुक्तिः सकलाऽपि स्वनामसदृशी मम भूताऽस्ति, परं तन्मध्येऽनायतनं क्वापि भणितं नास्ति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘आचार्य ! दूरे सन्त्ये सिद्धान्ता यदि कथमपि वयमोघनिर्घुक्त्यधरैः कृत्वा देवगृहं जिनप्रतिमां वाऽनायतनं भवतीति भवन्तं मानयामस्तदा वयं जयामः’ । तेनोक्तम्-‘प्रमाणं परमिदानीमुत्कृष्टं बभूव, प्रभाते वार्ता । पूज्यैरुक्तम्-‘एवं भवतु’ । स च सा० क्षेमन्धरदत्तहस्तः स्वपौषधशालायां जगाम । तत्र च श्रीपूज्यपादस्थित गृहोपरि बद्धं पञ्चमुद्दिश्य सा० क्षेमन्धरे शृण्वति सा० रासलपित्रा सा० धणेश्वरेणोक्तम्-‘प्रातर्ज्ञास्ते पादवद्वस्य चीर-कटकस्य प्रमाणम्’ । प्रोञ्जलितकोपारक्तनेत्रेण सा० क्षेमन्धरेणोक्तम्-‘अरे लम्पक ! सदीपस्य बृहत्तरस्याऽपि मानोऽस्ति श्रीपूज्यपादस्थितं चीरकटकम्’ । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्-‘साधो ! कीदृजेन कारणेनात्मनोऽपि मध्ये कलहः क्रियते ? । प्रातः सर्वमपि भद्रं भविष्यति । सर्वेषामपि मानानि प्रमाणानि ज्ञास्यते’ । तदनन्तरं सा० क्षेमन्धरो वन्दित्वा श्रीपूज्यान्त आगतः । तत्र च-

यदपसरति मेघः कारणं तत् प्रहृतुं, मृगपतिरपि कोपात् संकुचत्युत्पत्तिष्णुः ।

हृदयनिहितवैरा गूढमन्त्रोपचाराः, किमपि विगणयन्तो बुद्धिमन्तः सहन्ते ॥ [४८]

इत्यादिधीरपुरुषसमाचारमजानानाः साधवः श्रावकाश्च । श्रीपूज्यानामग्रे भणति-‘मस्तकेन वन्दे’ । स्वकोलावलीमास्फाल्य तेनोक्तम्-‘युष्माभिः किमिति किमपि न भणितम् ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘भो ! सिरीभव, न ऐकेनैव स्वमेन रात्रिर्विभास्यति’ । प्रद्युम्नाचार्येण चाकारितस्वयं क्षानुयायिप्रभूताचार्यपण्डितैः सह आज्जल्यमानेषु प्रदीपेषु सकलामपि रजनीमोघनिर्घुक्तिघ्नवृत्तिपुस्तकानि वाधितानि परमानायतनस्वरूपप्रतिपादकं स्थानकं न लब्धम् । पश्चात्पूज्यानां पाशे मानुषं प्रेषितम् । पूज्यैश्च तदीयशृङ्गानुसारेणोद्देशः कथितः । तैरपि पूज्योपदिष्टमुद्देशं गवेषयन्निरुद्धं स्थानकम् । अनायतनप्रतिपादकगाथासम्बद्धवृत्त्यधाराण्यगथावृत्त्यधरैः सह संयोज्य तेन चिन्तितानि । प्रातःक्षणे च सहस्रसंख्यलोकानुगम्यमानमार्गः, अभयदण्डनायकदत्तहस्तकः समाहृतदेशान्तरियाणैकाचार्यपरिकरितः प्रद्युम्नाचार्यः समाजगाम श्रीपूज्यालङ्कृत आवासे । अधस्तनभूमिकायां च क्षुद्रत्वेन शीघ्रमुपविष्टाः सर्वेऽप्याचार्याः । श्रीपूज्या अप्युपरितनभूमिकातः स्वपरिवारेण सह तत्राययुः । वैयावृत्त्यधरेण जिनाभारगणिना तत्र तेषां तादृशं कष्टमालोक्य श्रीपूज्या विव्रताः-‘प्रमो ! क्व निषदां ददे ?’ पूज्यैरुक्तम्-‘अन्यत्किमप्युपवेशनस्थानकं न दृश्यतेऽतोऽत्रैव देहि’ । तेनोक्तम्-‘प्रमो ! संमुखा योगिनी भविष्यति’ । ‘भवतु श्रीजिनदत्तछरिर्भिलिप्यति, त्वं देहि निषधामर्षवेति’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यास्तत्रोपविष्टाः । सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वेगानाम्यां हस्तौ योजयित्वा श्रीपूज्या विव्रताः, यथा-‘प्रमो ! ईदृहमेलापको घनेभ्यो दिनेभ्योऽद्य संजातोऽस्माभिर्दृष्टः, अतो यदि गीर्वाणभाषया यूयं वृत तदाऽस्मात्कर्णयोः सुखं भवति’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘न किमप्येतद्द्विरूपमस्ति, परं परतः प्रद्युम्नाचार्याणामग्रे कथयत’ । वदनन्तरं ताभ्यां प्रद्युम्नाचार्य वन्दित्वा भणितम्-‘मस्तकेन वन्दे, किल लोकमप्य एवं श्रूयते यदुत देवाः सर्वदेव संस्कृतभाषया परस्परं भाषन्ते परं ते न दृश्यन्ते; अतोऽस्माकं महत् बृहत्कलमस्तीति यदि यूयमस्मात् महान्तमनुग्रहं कृत्वा संस्कृतभाषया वृत, तदा

उस्माकं देवदर्शनेच्छा पूर्यते; यतो युवाभ्यां द्वाभ्यामपि रूपेण देवा निर्जिताः' । विहस्य प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'अहो श्राद्धाः किं यूयं संस्कृतभाषामध्ये परिच्छिन्त !' ताम्यामुक्तम्—'मस्तकेन वन्दे, यद् यूयं भणथ तद् सत्यमेव । यतो मरुस्थलोत्पन्ना वदस्व घृतमधस्तादुपरिष्टाद् भवतीत्यपि न जानन्ति । परं तथापि, भट्टारकाः ! क्व यूयं क्व वयम्, पुनर्यासद्वाभ्याद् गुप्ताकं सर्वेषामपि संयोगो बभूवेति, यदि कथमप्यस्मत्कर्णयोः सुखं जनयत तदाऽतिसमाधानं भवति; यतः क्व पुनरपीदृशः संयोगः संभाव्यते'—इत्यादि; श्रावकोपरोधात् प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'प्रमाणमिति' । तदनन्तरं श्रीपूज्यैस्तत्समीपे खटिका-संपुटिके दृष्टोक्तम्—'केनाभिप्रायेणैव खटिकाखण्ड आनीतः ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'कदाचित् संस्कृतभाषया ब्रुवता कश्चिदपशब्दः पतति, तस्य साधनकृते' । श्रीपूज्यैरुक्तम्—'यो हि श्रुतोपरि शब्दं साधयितुमसमर्थस्तस्य संस्कृतभाषया वक्तुं कोऽधिकारः ? तस्मात् परतः क्षिप्यताम् । तथैषा संपुटी किमर्थमानीता ?' प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'पतिष्यदपशब्दलेखनार्थम्' । श्रीपूज्यैरास्फाल्योक्तम्—'यो हि पतितानपशब्दाना-त्महृदयेऽवधारितं न शक्नोति तस्य वादादिषु का जिगीषा ? तस्मात् संपुट्यपि परतः क्रियताम्'—इत्यादिष्वपि परतः कारिते खटिका-संपुटिके । तत्र च तर्करीत्याऽन्यायतनस्यापन-निषेधनार्थं संस्कृतभाषया वयोर्ध्रुवतोर्भरतेश्वर-बाहुबल्योरिव महा-संरम्भेण वाग्युद्धं संजातम् । तत्र च यादृशं किमपि प्रद्युम्नाचार्येणोक्तं तादृशं सर्वमपि कुतूहलिना प्रद्युम्नाचार्यकृतवाद-स्थलेषु द्रष्टव्यम् । यथा श्रीजिनपतिस्वरिभिः प्रद्युम्नाचार्यवचनानि निराकृत्य सर्वलोकसमर्थं परतरमार्गः स्थापितस्तथा प्रद्युम्नाचार्यकृतवादस्थलोपरि श्रीजिनपतिस्वरिकृतवादस्थलानि द्रष्टव्यानि । यथा महान् प्रमोदो भवति । अत्र च गौरव-भिया न लिखितानि । यतः श्रावकोपरोधादित्यमेता वार्ता लिख्यन्ते, अतः श्रावकोपयोगिन्य एव वार्ता लेख्याः; वादस्थले लिखिते त्वेता वार्ता अपि दुर्ग्राह्याः स्युरिति ।

तथापि किंचिदुच्यते । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—'यत्र देवगृहादौ साक्षात् साधवो वसन्ति तद् भवत्वनयातनम्, यत्र तु पहिःस्थितैरेव सारा क्रियते तत्र का वार्तेति ?' । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्, यथा—'आचार्य ! साराशब्दं प्रद्यु-ज्ज्ञानेन भवता वर्तमानकालवर्तिशास्त्रपरिज्ञानता स्वकीया प्रकाशिता' । तेनोक्तम्—'किं साराशब्दो नास्ति ?' पूज्यै-रुक्तम्—'नास्त्येव' । तेनोक्तम्—'सर्वलोकप्रसिद्धं शब्दं वचनमात्रेणाचार्य ! माऽपलापी' । पूज्यैरुक्तम्—'को लोकः ?—किं हलधर-गोपालादिस्तवाभिप्रेतः ? किं वा लक्षणादिविद्यापारदृष्ट्वा पण्डितगणः ? । यद्याद्यपक्षस्तदा गीर्वाणभाषा-न्तराले हलधरादिभाषां ब्रुवाणस्त्वमात्मानं पण्डितसमामध्ये लघुं करोषि; अथ द्वितीयः पक्षस्तर्हि कश्चित्पण्डितं साक्षिणं कुरु; अथवा क्वापि केनापि पण्डितेन प्रयुक्तं दर्शयेति' । आङ्गुल्याङ्गुलीभूतेन तेनोक्तम्—'सारणवारणेत्यादि' । श्रीपूज्यैः सोपहासमुक्तम्—'अहो ! वर्तमानकालशास्त्रदर्शिता'—इत्यादि । तदनन्तरं विलम्बीभूतेन तेनोक्तम्—'सिद्धान्ता-नुयापिनि विचारे प्रारब्धे कीदृशीयं शब्दापशब्दचिन्ता ? प्रस्तुत एव सिद्धान्तः किमिति न वाच्यते ?' पूज्यैरु-क्तम्—'एवं क्रियताम्' । तेन च मण्डिता स्थापनिका घृता च तदुपयोगिन्युक्तिप्रवृत्तिप्रसक्तसत्कसर्वप्रभृता कप-रिका । पूज्यैरुक्तम्—'को वाचयिष्यति ?' तेन कृताभिप्रायेणोक्तम्—'अहं वाचयिष्यामि' । सरलाश्रयैः श्रीपूज्यैश्चिन्त-तमहो ! किमस्य क्षोभवशान्मतिवालः (१) साम्प्रतमभूत्, यदसावस्माकमग्रे वाचकत्वाद्गीकारेण स्वस्य लघुतां न गणितवानिति । भवतु वा । प्रकटमुक्तम्—'एवं कुर्वति' । तदनन्तरम्—

नाणस्स दंसणस्सं य चरणस्स य तत्थ होइ वायाओ ।

यच्चिञ्च यच्च मीरु अणाययणवज्जओ लिप्पं ॥

[४९]

जत्थ साहम्मिया पहये भिन्नचित्ता अणारिया । मूलगुणप्पडिसेयी अणाययणं तं विपाणाहि ॥ [५०]

जत्थ साहम्मिया पहये भिन्नचित्ता अणारिया । उत्तरगुणप्पडिसेयी अणाययणं तं विपाणाहि ॥ [५१]

जत्थ साहम्मिया यहवे भिन्नचित्ता अणारिया । लिंगवेसपडिच्छन्ना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ [५२]
 आययणं पि य दुविहं दन्त्वे भावे य होइ नायव्वं । दन्वम्मि जिणहराई भावे मूलत्तरगुणेसु ॥ [५३]
 जत्थ साहम्मिया यहवे भिन्नचित्ता यहुत्सुया । चरित्तायारसंपन्ना आययणं तं वियाणाहि ॥ [५४]
 सुंदरजणसंसग्गी सीलदरिहं कुणह य सीलह्वं । जह मेरुगिरीलगं तणं पि कणयत्तणमुवेह ॥ [५५]

इत्यादिगाथावृत्तीः पूज्योपदर्शिता वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । पूज्याश्चास्वलितवाण्या व्याख्यातुं प्रवृत्ताः । तदनु स्वमतस्यापनाभिप्रायरचितकूटबुद्धिनाऽन्यां गाथां वाचयित्वा प्रस्तुतपत्रद्वयोत्पादनपूर्वकमन्यतरगाथास्तत्कवृत्तिं वाचयितुं प्रवृत्तः प्रद्युम्नाचार्यः । श्रीमत्पूज्यपार्श्वोपविष्टेन श्रीजिनहितोपाध्यायेन हस्ते गृहीत्वोक्तम्, यथा—‘आचार्य ! पाश्चात्त्यं पत्रद्वयं वाचयित्वेदं पत्रं वाच्यम्’ । सोऽपि व्याकुलतया गतस्मृतिः पत्राण्यग्रतः पश्चाच्च करोति । अत्रावसरे मातुलतया प्रतिपन्नमभयडदण्डनायकं लोकप्रसिद्धमामेत्यक्षरैः सम्बोध्य हेडावाहकेन श्रीमालवंशीयेन वीरणागेन भणितम्, यथा—‘त्वदीये नगरे स एव किं निगृह्यते यो रात्रौ चौर्यं करोति ? यस्तु दिवसे दीप्ते चौर्यं करोति स मूलकलः’ । तदनन्तरं संभ्रमवशादिगवलोकनं कृत्वाऽभयडदण्डनायकेनोक्तम्—‘हेडावाहक ! किमेतद् भवता भणितम् ?’ वीरणागेनोक्तम्—‘मामा ! पश्य पश्य, आचार्येण पत्रद्वयमपलपितम्’ । कोपावेगादभयडदण्डनायकेन हस्तस्थितया चर्मयष्ट्या घृष्टप्रदेश आहतो वीरणागः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि प्रस्तुतं वाचयितुं प्रवृत्तः । विस्तरेण व्याचक्षाणेषु श्रीपूज्येषु श्रीपूज्यभाग्यप्रागभ्यारेरितेन प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘आचार्य ! अनया रीत्या देवगृहमेयानायतनं भवति, न तु जिनप्रतिमाः, युष्माभिस्तु प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्—‘स्मिरीभव, आचार्य ! यदत्र सभायामात्मद्वयेन भवता देवगृहमनायतनं भवतीति कथितं तेनास्माकं सर्वेऽपि मनोरथाः सिद्धाः । प्रतिमाऽप्यनायतनत्वेन भणिता’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्.....द्वाहोया । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘किं वचनमात्रेण किं वा कयाऽपि युक्त्या ?’ श्रीपूज्यैरुक्तम्—‘निर्मुक्तिकं वचनं हलधरादय एव भाषन्ते न वयम्’ । तेनोक्तम्—‘तर्हि युक्तिं ग्रही’ । श्रीपूज्यैर्विहस्योक्तम्—

एवमिणं उचयरणं धारेमाणो विहीइ परिसुदं ।

होइ गुणाणाययणं अविहि असुद्धे अणाययणं ॥

[५६]

अस्याश्च गाथाया व्याख्यानं श्रुत्वा विमता इव मौनं कृत्वा स्थितः प्रद्युम्नाचार्यः । तदनन्तरं सांक्षेपमन्वरेण हस्तयोजनपूर्वकमुक्तम्—‘मस्तकेन वन्दे, जिनप्रतिमाऽनायतनं भवति वा नवेति ?’ प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो ! अस्या गाथाया अनुसारेणेदं ज्ञायते, यदुत जैनी प्रतिमाऽपि भवत्यनायतनमिति’ । तत्पश्चात् क्षेमन्धरेण नेत्रयोरानन्दश्रुतिविभ्रता स्वकीयमस्तककेशैः कृत्वा प्रद्युम्नाचार्यपादाबुद्ध्यष्टौ, पुत्रलेहाच्च भणितम्—‘वत्स ! एतावन्ति दिनानि श्रीजिनदत्तचरिणामेकं लग्नस्य मम भूतानि परं मम मनसि न परिणतम् । यदुत लक्षसंख्यद्रव्यव्ययेन कृतोत्तुह्यतोऽणं देवगृहं निष्पादितमप्यविधिप्रवृत्तिवशादनायतनं भवतीति । इदानीं च तव मृष्टात् तादृशमपि देवगृहमनायतनं भवतीति श्रुत्वा महान् प्रमोदः संजातः’ । प्रद्युम्नाचार्येणोक्तम्—‘साधो क्षेमन्धर ! अन्वेष्टां सिद्धान्तानामखराणि दर्शयित्वा देवगृहमनायतनं न भवतीति परिच्छेदयिष्यामि’ । श्रीपूज्यानामग्रे भणितम्—‘आचार्य ! अम्भन्नामाङ्किता रास-काण्व-चतुष्पद्यादयो न कारयितव्या न पाठयितव्याश्च’ । तदनन्तरं श्रीपूज्यैः सांक्षेपमन्वरेणोक्तम्—‘अहो ! यः कश्चिदस्माकमाज्ञां मनुते तेन प्रद्युम्नाचार्यपराजयनरूपार्थप्रतिबद्ध रास-काण्व-चतुष्पद्यादयो न कर्तव्या न पठितव्याः’ । अर्द्धहृदयत्वात्नेत्रयोरश्रुप्रवाहं विभ्रता सांक्षेपमन्वरेणोक्तम्—‘वत्स ! न यया भन्तं विमोषयितुमारभितो वादः, किन्तु विद्यापात्रमात्मपुत्रं लब्धाचार्यपदं प्रतिबोध्य युगप्रधानपुत्रोः श्रीजिनपतिवरेः शिष्यं कारयितुम्—इत्यादि वदन्तु तेष्व-

तिप्रमुदितैः श्रावकैः साधुभिश्च सह अभयडदण्डनायकदत्तहस्तकास्ततः स्थानादुत्थायोपरितनभूमिकायां प्रभूताः श्री-
पूज्याः, नागरिकलोकोऽपि । तत्र च पूज्यान् वन्दित्वा, अभयडदण्डनायकोऽध्यस्तादागतः । प्रद्युम्नाचार्योऽपि सांक्षे-
मन्वरदत्तहस्तको मनःखेदोद्भवन्मुखकालिमगुणो लज्जावशाद् भूमिमवलोकयन् स्वपौषधशालायां गतः । इतरोऽपि कौतु-
कार्थी लोकः स्वकीये स्वकीये गृहे गतः ।

५९. स्वकीयगुरुप्रद्युम्नाचार्यहृदयस्थकटदर्शनादसुखिन्यभयडदण्डनायके सकलमपि नगरं शून्यमिव जातम् । बहिश्च
संघमध्येऽत्यानन्दोऽभवत् । भा० संभव-वैद्यसहदेव-ठ० हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरण-सा० सोमदेवादित-
श्रुदायेन महापित्तरेण विजयध्वजकं चर्धापनकं च कारितम्-‘अहो ! एते परतो गता मदीयं गुरुं विनोपपिप्यन्त्यतो
यद्यत्रैव कथमपि शिक्षयन्ते तदा भद्रं भवती’ति हृदि विमृश्याऽभयडदण्डनायकेन मालव्यदेशमध्यस्थिते गूर्जरीये
कटके प्रतीहारजगद्देवपाशे विज्रसिकादानपूर्वकं मानुषं प्रेष्य द्वितीये दिने संघमध्ये दापिता राजाज्ञा, यथा-‘राजाधि-
राजश्रीमीमदेवस्याज्ञाऽस्ति यदि यूपमितः स्थानादस्माभिरुत्कलिताः सन्तो यास्येति’ । धृतं च राजपुत्रशतमेकं
गुप्तवृत्त्या संघस्य प्राहरिकपदे । संघोऽपि स्वचेतसि यदपि तदपि संभावयितुं प्रवृत्तः । विजयदर्शनोच्छलितपरमानन्द-
वशाद् भाण्डशालिकसंभवः श्रीपूज्यानां पार्श्वे समागत्य हर्षप्रकर्षोद्भवद्गद्गदस्वरेण भणितुं प्रवृत्तः, यथा-‘प्रमो !
जानामि तावकीनं पराक्रमम्, यतः सिंहस्य पोतकाः सिंहा एव भवन्ति न शृगालाः; परं कपटबहुला गूर्जरास्त्रास्त्र
च येनापि तेनापि समं माऽऽस्फाल्यताम् । कापटिकगूर्जरलोककूटप्रयोगात् कूटा चेद्वचनीयता तादृशी भवति यादृश्या
स्वकीयं मुखमुद्घाटयितुं न शक्यते-इत्याद्यङ्ग मया वादकरणविषयेऽनुमतिर्न दत्ता । भवता च प्रमो ! अतीव शोभनं
कृतं यद् गूर्जराग्रमध्यप्रदेशे समस्ताचार्यसङ्कुटभूतं प्रद्युम्नधरिं सकललोकसमर्थं निजित्योर्ध्वं कृता स्वकीयाद्गुलिका ।
प्रमो ! त्वैकेन चरित्रेण धनमानान्दितस्य स्वर्गस्थस्य श्रीजिनदत्तधरेण विस्मृतो निश्चितममृतपानामिलापः । प्रमो !
तावकीनं धर्ममालोक्य शासनदेवताऽप्यघातमानं सजीवभूतं मन्यते । प्रमो ! त्वदीयामीदृशीं वादलङ्घि दृष्ट्वा भग-
वती सरस्वत्यपि स्वप्रसादस्य माहात्म्यं ज्ञातवती । प्रमो ! तवेदं साहसपक्षेऽप्युपुन्दरादयो देवा अपि भवतो वरप्रदा-
नोत्सुकाः संजाताः-इत्यादिकां वर्णीं प्रत्यक्षां कृतवान् भा० संभवः । श्रीमालव्यशृङ्गपौषधसहदेव-व्य० लक्ष्मीधर-ठ०
हरिपाल-सा० क्षेमन्धर-वाहित्रिकोद्वरणादयोऽपि संघप्रधानपुरुषाः श्रीपूज्यानां पार्श्वे ममामत्याभयडदण्डनायकस्य
द्वयमभिप्रायं कथयामासुः । श्रीपूज्यैर्विमृश्योक्तम्-‘अहो श्राद्धाः ! अनिवृत्तिः काऽपि न कार्या । श्रीजिनदत्तहरिपा-
दप्रसादात् सर्वं भद्रं भविष्यति । परं परमेश्वरश्रीपार्श्वाराधनार्थं स्नात्रकायोत्सर्गादिधर्मकृत्येषूपयता यूपं भवतेति’ ।
श्रीपूज्योपदेशाद्वर्मकृत्योद्यते संघं सति मुखेन जातानि चतुर्दश दिनानि परं निर्गमः कोऽपि न संजातः । तदनन्तरं
संघमध्यस्थितलोकमध्यादौष्टिकाः शते द्वे संघस्य श्रेयःकृते श्वःकल्पे किमपि साहसं तादृशं करिष्यामो येन संघः
सर्वोऽपि स्वकीये स्वकीये स्थानके प्रभूतो भविष्यतीत्यभिप्रायेण प्रगुणीभूताः ।

इतश्च-अभयडदण्डनायकप्रेषितमानुषेण कटकमध्ये गता श्रीजगद्देवप्रतीहारपादयोः पुरो धृता स्वस्मानिनिजसिका ।
श्रीजगद्देवनिरोपाद् वाचयितुं लग्नः पारिग्रहिकः, यथा-अत्र देशे साम्प्रतमतिमहद्विद्वः सपादलक्षीयो बहुलः समा-
गतोऽस्ति । यदि युष्माकं निरोपो भवति तदा सवकीयानां घोटकानां कृते दाहिं करोमीति’ । श्रुत्वा च कोपाधिरूढेन
श्रीजगद्देवेन तत्क्षणादेव स्वकीयपारिग्रहिकहस्तेन लिखितो राजादेशः । लिखितं च तत्र-‘मया महता कष्टेन साम्प्रतं
श्रीपूज्याराजेन सह सन्धिः कृतोऽस्त्यतो यदि मपादलक्षीयस्य लोकास्य हस्तं लासमि तदा गर्दभोदरे तां सेमि-
ष्यामि’-इति राजादेशेन मह प्रेषितो मानुषः । पश्चान् तेनापि पौचाळमत्या गता दत्तो दण्डनायकहस्ते राजादेशः ।
वाचयिता च तं दण्डनायकेन बहुमानपूर्वकं मुत्कलितः सन् संघः समागत्य श्रीमदपहितपाटकनामपचने । तत्र च
‘श्रीपूज्यैः स्वश्रीपार्श्वाराधनार्थं स्नात्रकायोत्सर्गादिधर्मकृत्येषूपयता यूपं भवतेति’ ।

६०. ततः संघेन सह लवणखेटे प्रभूताः श्रीपूज्याः । तत्र च पूर्णदेवगणि-मानचन्द्रगणि-गुणभद्रगणीनां क्रमेण दत्तं वाचनाचार्यपदम् । सं० १२४५ फाल्गुने पुष्करिण्यां धर्मदेव-कुलचन्द्र-सहदेव-सोमप्रभ-सूरप्रभ-कीर्तिचन्द्र-श्रीप्रभ-सिद्धसेन-रामदेव-चन्द्रप्रभाणां संयमश्री-शान्तमति-रत्नमतीनां च दीक्षा दत्ता । सं० १२४६ श्रीपत्तने श्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । सं० १२४७, (१) सं० १२४८ लवणखेटे जिनहितस्पोषाध्यायपदं प्रदत्तं । सं० १२४९ पुष्करिण्यां मलयचन्द्रो दीक्षितः । सं० १२५० विक्रमपुरे पद्मप्रभसाधोराचार्यपदं दत्तं-श्रीसर्वदेवधरिरिति नाम कृतम् । सं० १२५१ माण्डव्यपुरे व्यवहारकलक्ष्मीधरादिप्रभूतश्रावकाणां मालारोपणादि विस्तरेण कृतम् ।

६१. ततोऽजयमेरौ विहारः । तत्र च भ्लेच्छोपद्रवे मासद्वयं यावन्महाकष्टसितौ पत्तने समागत्य भीमपल्लवां चतुर्मासी कृता । कुहियप्रग्रामे जिनपालगणेष्वर्थाचनाचार्यपदं दत्तम् । लवणखेटे राणकश्रीकेल्लहणकृतसामवादोपरोधाक्षिणा-वतारात्रिकावतारणं मानितम् । सं० १२५२ पत्तने विनयानन्दगणिर्दीक्षितः । सं० १२५३ भाण्डागारिकनेमिचन्द्रश्रावकः प्रतिबोधितः । पत्तनभङ्गानन्तरं धाटीग्रामे चतुर्मासी कृता । सं० १२५४ श्रीधारायां श्रीशान्तिनाथदेवगृहे विधिः प्रवर्तितः । तर्कोपन्यासैश्च महार्थारनामा दिगम्बरो रजितः । रत्नश्रीप्रवर्तिनी दीक्षिता । नागद्वहे चतुर्मासी कृता । सं० १२५६ चैत्र वदि ५ लवणखेटे नेमिचन्द्र-देवचन्द्र-धर्मकीर्ति-देवेन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । सं० १२५७ श्रीशान्तिनाथदेवगृहे प्रतिष्ठारम्भः प्रधानशकुनाभावे विलम्बितः । सं० १२५८ चैत्र वदि ५ शान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीशान्तिनाथप्रतिमा प्रतिष्ठिता, शिरारथः । चैत्र वदि २ वीरप्रभ-देवकीर्तिगणी दीक्षितौ । सं० १२६० आपाढ वदि ६ वीरप्रभगणि-देवकीर्तिगण्योरुपस्थापना कृता । सुमतिगणि-पूर्णभद्रगण्योर्व्रतं दत्तम् । आनन्दश्रियो महत्तरापदं दत्तम् । श्रीजैसलमेरौ देवगृहे फाल्गुन सुदि २ श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा स्थापिता । स्थापना च सा० जगद्वरेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १२६३ फाल्गुन वदि ४ महं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा लवणखेटे प्रतिष्ठिता । नरचन्द्र-रामचन्द्र-पूर्णचन्द्राणां विवेकश्री-मङ्गलमति-कल्याणश्री-जिनश्रीसाध्वीनां दीक्षा दत्ता, धर्मदेव्याः प्रवर्तिनीपदं च । ठ० आञ्जल-प्रभूतिवाग्गडीयसमुदायः श्रीपूज्यपादवन्दनार्थमागतो लवणखेटे । सं० १२६५ शुनिचन्द्र-मानभद्रगणी दीक्षितौ, मुन्दरमहिरासमतिश्च । सं० १२६६ विक्रमपुरे भावदेव-जिनभद्र-विजयचन्द्रनामानो व्रतिनः कृताः । गुणशीलस्य वाचनाचार्यपदं दत्तम्, ज्ञानश्रियश्च दीक्षा । सं० १२६९ श्रीजाबालिपुरे श्रीविधिचैत्यालये महता विस्तरेण महं० कुलधरकारितश्रीमहावीरप्रतिमा स्थापिता । श्रीजिनपालगणेष्वर्थाध्यायपदं दत्तम् । धर्मदेवीप्रवर्तिन्याश्च महत्तरापदं दत्तं प्रमाणीयते नाम कृतम् । महेन्द्र-गुणकीर्ति-मानदेवानां चन्द्रश्री-केवलश्रयोश्च दीक्षा दत्ता । ततो विक्रमपुरे विहारः ।

६२. सं० १२७० वाग्गडीयसमुदायप्रार्थनया श्रीराम्गडदेशे विहृताः । दारिद्रेरके शतसंख्यभायक-भ्राविकाणां सम्यक्कारोपण-मालारोपण-परिग्रहपरिमाणदानोपधानविधापनादिधर्मकृत्यकृते महाविस्तरेण सप्त नन्दयः कृताः । सं० १२७१ वृहद्वारे संमुखामगतश्रीजासराजराणकप्रभुसप्रभूतलोकैः सह महाविस्तरेण ठ० विजयश्रायककारितायां महत्यामुत्सर्पणायां प्रविष्टाः श्रीपूज्याः । नन्यादिकं च दारिद्रेरकत्रय कृतम् । मिथ्यादष्टिगोत्रदेवतादिमिथ्यात्वकृत्यपरिहारकारापणेन समुदायस्य महान् प्रमोदो जनितः । सं० १२७३ तत्रैव वृहद्वारे लौकिकदशाहिकापर्वोपरि गङ्गायात्राभिमुखेऽपि उत्तमगतेषु बहुषु राणकेषु सत्यु नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपूज्यचन्द्रसाक्षेत(सहायात् १) काश्मीरीयेन श्रीजिनप्रियोपाध्यायपश्चिज्जिनादासापरनामश्रीजिनमद्रस्रिप्रोत्साहितेन पण्डितमनोदानन्देन श्रीजिनपतिश्रिपौषधशालाद्वारे पत्रावलम्बनं वदुं ब्राह्मण एकः प्रेषितः । सोऽपि द्वितीयाद्वे प्रहरसमये वसतिद्वार आगत्य पत्रावलम्बनं वदुं प्रवृत्तः । विस्मयवशाद् दूरदेशे गत्वा धर्मरुचिगणिना संभाषितो ब्राह्मणः, यथा-‘वदो ! किं करोषि ?’ निर्भयः सन् स ब्राह्म-‘पण्डितमनोदानन्दो शुष्मद्रुत्तुद्विष्य पत्रावलम्बनं करोति’ । धर्मरुचिगणिना सोपहाममुक्तम्-‘वदो ! मदीयसन्देशमेकं पण्डितस्याग्रे कथयेथा-पण्डितश्रीजिनपतिश्रिशिष्येण धर्मरुचिगणिना मम सुतेनेदं

भाणितम्, यथा-पण्डितराज ! मनोदानन्द ! यदि मदीये भणिते लगसि तद्व्यपश्चाच्छालम्बनं कुर्याः, मा पत्रावलम्बनं कुर्याः; अन्यथा दन्ता भङ्गयन्तीति” । मनोदानन्दपण्डितस्वरूपं सर्वं प्रष्टुं श्रुतः । सन् गन्तुं प्रवृत्तो बटुः । धर्मरुचिगणिना सर्वं पूज्यानामग्रे निवेदितम् । श्रीपूज्यपादसमीपोपविष्टकुरुविजयकथावकेण पत्रावलम्बनवार्तां श्रुत्वा स्वकीयो मानुषः प्रेषितः । कथितं तस्याग्रे यथा-‘अहो ! तमस्य बटोः पादे लभो व्रजेः । कस्मिन् कस्मिन् कटक एष बटुर्व्रजतीति परिभाषयेः । वयं प्रष्टुमग्रा एवागच्छामः स्-’ इत्यादिशिखां गृहीत्वा गतो मानुषो बटुपादैः । संभ्रमरादसनादुत्थाय-‘भो भोः साधवः ! शीघ्रं प्रावृणुत’-इति भणन्तः स्वयं प्रावृताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायेन ठं विजयकथावकेण विज्ञातः, यथा-‘प्रभो ! साम्प्रतं भोजनवेला वर्तते, साधवश्च विहृत्य समागताः सन्त्यतो भोजनं कुरुः तत्पश्चात् तत्र यास्यत’ इति । तदुपरोधाद् भोजनं कृतोत्थिताः श्रीपूज्याः । श्रीजिनपालोपाध्यायैर्वन्दनापूर्वकं पादयोरलंगित्वा विज्ञाताः, यथा-‘प्रभो ! मनोदानन्दपण्डितजनार्थं मां प्रेषयत, यथाऽहं यामि युष्माकं प्रसादाच्च जेष्यामि; सहासीतानामस्याकं क उपयोगो यद्ययमेकैकेन मानुषेण सह स्वयमुचितप्रवृत्तम् । तथा प्रभो ! तस्मिन् वराकं मनोदानन्दे युष्माकं कः संरम्भः । यतः-

कोपादेकतलाघातनिपातमत्तदन्तिनः । हरेर्हरिणयुद्धेषु कियान् व्याक्षेपविस्तरः ॥ [५७]

राजनीतावपि प्रथमं पदातयो युष्यन्ते पश्चाच्च नायकाः । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘उपाध्यायमिश्राः ! न ज्ञायते पण्डितस्य स्वरूपम्, यथा पण्डितः कीदृशोऽस्ति’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! भवतु पण्डितो यादृशस्तद्दृशो वा । सर्वत्र युष्माकं प्रसादो विजयते’ । श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘वयमपि तत्रागमिष्यामः, परं भवद्विस्तरं वक्तव्यमिति’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘प्रभो ! युष्मासु संहितितेषु सत्सु मम जिह्वा लज्जाम्नाद् वक्तुं न वहति, अतो यूयमत्रैव तिष्ठत’ इत्यादि । श्रीजिनपालोपाध्यायविहितोपरोधात् प्रसन्नमानसैः श्रीपूज्यैर्मन्त्रध्यानपूर्वकं मन्त्रकं हस्तं दत्त्वा धर्मरुचिगणि-वीरभद्रगणि-सुमतिगणिभिः, ठं विजयकप्रमुखप्रधानाथकैश्च सह मनोदानन्दपण्डितजनार्थं प्रेषितः श्रीजिनपालोपाध्यायः । सुख-वार्ताप्रच्छन्ननिमित्तसमागतानेकराणाकावस्थानमण्डिते नगरकोट्टीयराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रसभामण्डपे प्राप्ताः श्रीजिनपालोपाध्यायः सपरिवारः ।

६३. श्रीपृथ्वीचन्द्रराजानमुपश्लोक्य तत्रस्थः पण्डितमनोदानन्दो भाषितः श्रीमदुपाध्यायेन, यथा-‘पण्डितराज ! किमर्थमस्मद्विद्वद्वरे पत्रावलम्बनं दत्तम् ? तेनोक्तम्-‘जनार्थम्’ । उपाध्यायेनोक्तम्-‘तर्हि कुरु कस्यापि पत्रसाक्षी-कारम्’ । तेनोक्तम्-‘युष्मान् दर्शनवाक्षसेन स्थापयिष्यामीति मम पक्षः’ । श्रीउपाध्यायेनोक्तम्-‘कुरु प्रमेपमिति’ । तदनन्तरं तेनोक्तम्-‘विवादाध्यासिता दर्शनवाक्षाः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति’ । श्रीमदुपाध्यायेन विहस्योक्तम्-‘पण्डितराज मनोदानन्द ! त्वदुत्तेजसिन्ननुमाने कति दूषणानि दर्शये ?’ तेनोक्तम्-‘पथाशक्तिं दर्शये, परं तत्समर्थनार्थं समर्थनं भाष्यम्’ । श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्-‘पण्डितराज ! सावधानीभूय श्रूयताम्, यथा-विवादाध्यासिता दर्शनवाक्षाः, प्रयुक्ताचारविकलत्वान्म्लेच्छवदिति-भनोक्तम्, तत्र प्रयुक्ताचारविकलत्ववदिति हेतुत्वेनान्तिरः, पददर्शनवाक्षसे साध्ये पददर्शनाभ्यन्तरवर्तित्वेनाभ्युपगतेषु बौद्ध-चार्वाकादिषु विपक्षभूतेष्वप्य हेतुर्गमनात् । तथा साधनविकलो दृष्टान्तः । तथा हि-त्वदुक्ताचारवैकल्यं म्लेच्छेष्वेकदेशापेक्षया सामस्यापेक्षया वा भवेत् ? न तावदापनिकल्पः, म्लेच्छा अपि हि स्वज्ञानयुगायिनां लोकाचारं किमपि कुशां दृश्यन्ते । लोकाचारस्य सर्वोऽपि वैदिक एवेत्यसिद्धो हेतुर्दृष्टान्तः । अथवा सामस्यापेक्षया, तर्हि भगवानपि दर्शनवाक्षः, नहि भगवानपि सर्वमपि वैदिकमाचारं कर्तुं शक्नोति’-इत्यादिना प्रकारेण तर्करीत्या युवापेन समसाराजलोचनेतमि चमत्कारद्वारेण श्रीमदुपाध्यायेनानेकदूषणोद्घातनेन कर्तव्यतेषु प्रायमिकेऽनुमाने, घाट्यादभ्यास्यनुमानानि भणितुं प्रवृत्तः पं० मनोदानन्दः । प्रभुवप्रवि-

भाप्रभायेन श्रीमदुपाध्यायेन स्थाने स्थाने ज्वलन्तीषु दीप्यासु दीपिकासु समस्तराजलोकसमक्षमसिद्धविरुद्धनैकान्तिका-
दिदूषणोद्घातनेन तान्यपि निराकृत्य जितो मनोदानन्दः । प्रधानानुमानभणनपूर्वकमात्मा च स्थापितो दर्शनास्पन्तर-
वर्तित्वेनोपाध्यायेन । उत्तरास्फुरणे वैलक्ष्याचिन्तितं प्रवृत्तः पण्डितः, यथा-‘अहो ! तथाविधवैदग्ध्याभावादेते राजानो
यं कंचिद् यतिबुवाणं पश्यन्ति तमुद्दिश्य भाषन्ते यथाऽयं मद्रो वादीति; तस्मादहमपि किमपि हुवन्नस्मि यथाऽमी
जानन्ति पण्डितमनोदानन्दो गाढो वाग्मी’-इति विचिन्त्य-

शब्दब्रह्म यदेकं यच्चैतन्यं च सर्वभूतानाम् ।

यत्परिणामस्त्रिभुवनमखिलमिदं जयति सा वाणी ॥

[५८]

इत्यादि पठितं प्रवृत्तः । ततश्च श्रीमदुपाध्यायेन कोपावेगादुक्तम्-‘अरे वठशेखर ! किमेतदस्मद्भाषसे ?
मया त्वां पददर्शनमात्राः कृतः प्रमाणसामर्थ्येन; यदि तव काऽपि शक्तिरस्ति तदा स्वकीयपत्रावलम्बनसमर्थनाय प्रमाणा-
नुयायि किञ्चिद् ब्रूहि । पूर्वपठितगुणनेऽपि वयमेव समर्थाः । तदनन्तरं श्रीमदुपाध्यायवचनेन श्रीजिनबल्लभस्वरिकृत-
चित्रकूटीयप्रशस्ति-संपपद्व-कर्मशिक्षादिसंस्कृतप्रकरणान्युदात्तखरेण गुणयतो धर्मरुचिगणि-वीरप्रभगणि-सुमतिगणीन्
दृष्ट्वा तत्रोपविष्टान्यराजभिरुक्तम्-‘अहो ! एते सर्वेऽपि पण्डिताः’ इति । मनोदानन्दपण्डितमुखे कालिमामनबलोक्य
राजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रेण चिन्तितम्, यथा-‘अहो ! न इदमते शोभना मनोदानन्दस्य मुपच्छाया । अतो यद्येव हार-
यिष्यति ततो महद्भाषवं मम भविष्यति । तस्मादिदानीमेवानयोः समश्रीकतां करोमीति’-चिन्तनानन्तरं च श्रीमदुपा-
ध्यायानुद्दिश्योक्तम्-‘बृहन्त ऋषयो यूयमिति’ । मनोदानन्दमुद्दिश्योक्तम्-‘बृहन्तः पण्डिता यूयमिति’ । श्रीपृथ्वीच-
न्द्रराजवचनं श्रुत्वा श्रीमदुपाध्यायेन चिन्तितम्, यथा-‘अहो ! अद्यैतावत्प्रमाणेन संरम्भेण रात्रिप्रहरत्रयं जागरित्वाऽपि
न किमपि फलं संप्राप्तम्, यदित्थं निर्वचनीकृतेनापि मनोदानन्देन सधं मम समश्रीकता कृता राज्ञा खपण्डितपक्षपा-
तात् । भयतु, तथापि जयपत्रमगृहीत्वा मयेतः स्थानान्नोत्थातव्यमिति’ । प्रकटं च खस्फन्धास्फालनपूर्वकमुक्तम्-‘महा-
राज ! किमेतदुच्यते ? । मय्युध्वं सत्यन्यो भरते सकलेऽपि न कश्चित्पण्डितो भवति । यद्येव पण्डितस्तदा मया सह लक्ष्मण-
मार्गेण तर्कमार्गेण साहित्यमार्गेण वा वदतु, अन्यथा स्वकीयमिदं पत्रावलम्बनं पाठयतु । अरे यज्ञोपवीतमात्रवहनशक्ते
मनोदानन्द ! श्रीजिनपतिस्त्र्युपरि पत्रावलम्बनं करोषि ? न जानासि रे पटो ! यदनेन सर्वविद्यानिर्णयदायकाः श्रीप्रद्युम्ना-
चार्यसदृशाः पण्डितराजाः सकललोकसमक्षं पूर्वीं चर्चिताः’ । अत्रान्तरे श्रीपृथ्वीचन्द्रेण पत्रावलम्बनं गृहीत्वा यादितम् ।
श्रीमदुपाध्यायेनोक्तम्-‘महाराज ! न तुभ्यामो वसं पत्रावलम्बनपाटनमात्रेण’ । राज्ञोक्तम्-‘कथं तुभ्यम् ?’ उपाध्या-
येनोक्तम्-‘जयपत्रलामेन; यतो महाराज ! अस्माकमीदृशी दर्शनव्यवस्थाऽस्ति, यः कश्चिदस्मदुपाश्रयद्वार एकस्मिन्
दिने पत्रावलम्बनं बभ्राति तस्यैव हस्तेन द्वितीये दिने स्तोपाश्रयद्वारे जयपत्रमुद्गाव्यते । अतो महाराज ! यथा न्याय-
श्रीकरणैकसंमत्याऽस्मादर्शनव्यवस्था बृद्धिं प्राप्नोति तव समायां तथा विधीयताम्’ । राज्ञा च लघून्वस्वपण्डितमनोदा-
नन्दमुखकालिमावलीकनोच्छलितमानसिकदुःखेनापि न्यायविचारप्रवीणपार्थस्थितप्रभूतप्रधानलोकोपरोधात् स्वकीय-
पारिश्रद्धिकहस्तेन लेखयित्वा दत्तं जयपत्रं श्रीजिनपालोपाध्यायानां हस्ते । उपाध्यायैश्च धर्मलभादीनां दानपूर्वकं बहु-
लमुपश्लोकितो महाराजाधिराजश्रीपृथ्वीचन्द्रः । ततः स्थानादुत्थाय प्रातः क्षणे पंचस्रन्द्वादनदिवद्वापिनपूर्वकं गृही-
तजयपत्राः सपरिवाराः श्रीजिनपालोपाध्यायाः समागताः श्रीपूज्यानां समीपे । श्रीपूज्यैश्च स्वशिष्यनिष्पादितजिन-
शासनप्रभावानोद्भूतप्रभूतप्रमोदान्महासंभ्रमेणालापिताः श्रीमदुपाध्यायाः । सं० १२७३ ज्येष्ठपदि १३ शान्तिनाथ-
जन्मकल्याणकं कारितं च वर्षापनकमानन्दभरनिर्भरेण तत्रत्यममुदायेन ।

६४. सं० १२७४ बृहद्भारदागच्छाद्विरन्तरा भावदेवमुनिर्दीक्षितः । सा० धिरदेवप्रार्थनया दारिद्रेरके चतुर्मासी

कृता । तत्रापि नन्दयः पूर्ववत् । सं० १२७५ जावालिपुरे ज्येष्ठसुदि १२ शुवनश्रीगणिनी-जगमति-मङ्गलश्रीसा-
ध्वीप्रयेणसह विमलचन्द्रगणि-पद्मदेवगणी दीक्षितौ । सं० १२७७ श्रीग्रहादनपुरे प्रभूताः प्रभावनाः कृता । अन्यदा
नाभ्यधस्तनप्रदेशोद्भूतग्रन्थिदोषोत्थितवेदनावशसंजातमूत्रसंग्रहोगसत्कष्टादात्मन आयुषो गमनमवगम्य श्री-
पूज्यैर्दात्ता यथोचिता शिक्षा चतुर्विधस्यापि संघस्य । मिथ्यादुष्कृतं च दत्त्वा भाणितं च संघस्याग्रे-‘संघेन मनोमध्ये का-
ऽप्यनिवृत्तिर्नि कार्या-यद्भोऽरिदानीं कथं भविष्यति, यतो येषां प्राणेनानेकैलोकैः सममास्फाल्यास्फाल्योक्तं ते देवीभूता-
इति । यतः पश्चादपि श्रीसर्वदेवद्वरि-श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्याया वयमिव सर्वेषामप्युत्तरं दातुं क्षमाः,
युष्माकं मनोरथान् पूरयितुं समर्थाः सन्ति । तथा वाचनाचार्यद्वरप्रभ-कीर्तिचन्द्र-वीरप्रभगणि-सुमतिगणिनामान-
श्वत्वारः शिष्या महाप्रधाना निष्पन्ना वर्तन्ते । येषामेकैकोऽप्याकाशस्य पततो घरणे क्षमः । परमस्माकं स्वकीयपद-
योग्यं परिभाषयतां वीरप्रभगणिः समागच्छति । वयमपि साम्प्रतं सावाधा वर्तमहे । अतो यदि संघः कथयति तदि-
दानीमपि स्वकीयपदे वीरप्रभगणिमुपवेशयामः । शोकहर्षप्रकर्षाङ्कुलचिचेन संघेन विज्ञप्ताः श्रीपूज्याः, यथा-‘स्वामिन् !
यद्युष्माकं परिभावयतां समागच्छति तदस्माकं प्रमाणम्, परमिदानीमौत्सुक्येन क्रियमाणमाचार्यपदस्थापनमतिशोभा-
युक्तं न संभाव्यते । अतो यदि युष्माकं निरोपो भवति तदाऽत्रत्यसमुदायलेखदर्शनसमागतसमस्तदेशवास्तव्यखरतर-
समुदायैरानन्दभरेण स्थाने विधीयमानानु महतीपूत्सर्पिणीषु वीरप्रभगणैराचार्यपदस्थापना महाविस्तरेण कार्यते’ ।
श्रीपूज्यैरुक्तम्-‘यत्समुदायस्य पर्यालोचयतः समागच्छति तत्प्रमाणम्’ । तदनन्तरं समस्तलोकक्षमितक्षामणपूर्वकमन-
शनविधिना निखिललोकचेतसि चमत्कारं कृत्वा [सं० १२७७ आपाढ सुदि १०] दिवं गताः श्रीजिनपतिद्वयः ।

६५. तदनन्तरं श्रीपूज्यविरहोच्छलितपरमदुःखेन शून्यान्तःकरणेनापि पाश्चात्य[कृत्य]कृते श्रीपूज्याननेकमण्डपिका-
मण्डिते विमानेऽध्वारोप्य स्थाने स्थाने च वारविलासिनीमिस्तकालमुत्पदेन स्वरेण हृदयार्द्रकिरणप्रवीणमेषरागादिदो-
कराणेण दैवोपालम्भाद्यर्थनिबन्धनमधुमधुरेषु गीतेषु गीयमानेषु उच्चाख्यमानेषु च नानाविधेषु बहुषु वनफलेषु, पञ्च-
शब्देषु च ब्राह्मणानेषु नेतुमारेभे समस्तलोकसहितेन चतुर्विधेन संघेन ।

अत्रान्तरे कणपीठमध्ये साक्षात्परीश्रीपूज्यवार्ताश्रवणादुचालीभूय जावालिपुरादागतः प्रधानसाधुसहितः श्रीजि-
नहितोपाध्यायः । स च तत्र तादृगवस्थान् श्रीपूज्यानवलोक्य शोकभरविह्वलीभवन्मानसेन श्रीपूज्यगुणगणसरणपूर्वकं
नानाप्रकारान् विलापान् कर्तुं प्रवृत्तः । यथा-

श्रीजिनशासनकाननसर्वद्विविलासलालसे वसता ।

हा श्रीजिनपतिसूरे !, किमेतदसमञ्जसमवेक्षे ? ॥

जिनपतिसूरे ! भवता श्रीपूज्यराजान्पसदःसरसि ।

पद्मप्रभासिबदने नाऽरमिव जयश्रिया सार्धम् ॥

मथितप्रथितप्रतिवादिजातजलधेः प्रभो ! समुद्धृत्य ।

श्रीसंघमनःकुण्डे न्यघात त्वमानन्दपीयूषम् ॥

बुधबुद्धिचक्रवाकी पट्टकर्तासरिति तर्कचक्रेण ।

प्रीडति पथेच्छमुदिते जिनपतिसूरे ! त्वपि दिनेशे ॥

तव दिव्यकाव्यहृष्टावेकविधं सौमनस्यमुल्लसति ।

द्राक् सुमनसां च तत्प्रतिपक्षाणां च प्रभो ! चित्रम् ॥

धातुविभक्त्यनपेक्षं क्रियाकलापं त्वनन्यसाध्यमपि ।

यं साध्यत् जिनपते ! यमत्कृते कस्य नो जातः ॥

[५९]

[६०]

[६१]

[६२]

[६३]

[६४]

मयि सति कीदृक् चासन्नयमत्र कविरिति नाम वहतीति ।

रोपादसुराचार्यं जेतुं किं जिनपते ! स्वरगाः ? ॥

[६५]

भगवंस्त्वयि दिवि गच्छति हर्षान्त्वदभिमुखमक्षताः क्षिताः ।

सुररमणीभिर्मन्ये सारीभृतास्त एवाग्ने ॥

[६६]

इन्द्रानुरोधवशतो मध्ये स्वर्गं ययौ भवानित्यम् ।

जिनपतिसूरे ! सन्तो दाक्षिण्यधना भवन्ति यतः ॥

[६७]

धामपदधातलमेन्द्राण्यवतारितशरावपुटखण्डाः ।

स्वःश्रीयिवाहकार्यं तव नूनं दिव्युद्भूताः ॥

[६८]

जिनजननदिनस्नानाधानेच्छातः किमाकुलीभूय ।

त्वं पञ्चत्वं प्राप्तः सुरपतिचज्जिनपतिर्भगवान् ? ॥

[६९]

त्वदभिमुखमिव क्षितानाशानारीभिरक्षतान् नूनम् ।

उपभोक्तुं विषदजिरे विचरति चन्द्रो भराल इव ॥

[७०]

नास्तिकमतकृषमरशुरुजयनापेवासि जिनपते ! स्वरगाः ।

परमेतज्जगदधुना विना भवन्तं कथं भावि ? ॥

[७१]

हा ! हा ! श्रीमज्जिनपतिसूरे ! सूरे त्वयीस्थमस्तमिते ।

अहह कथं भविता नीतिचक्रवाकी बराकीयम् ॥

[७२]

करतलघृतदीनास्ये श्रीशासनदेवि ! मा कृपाः कष्टम् ।

यन्मन्ये तव पुण्यैर्जिनपतिसूरिर्दिवमपासीत् ॥

[७३]

रे दैव ! जगन्मातुः श्रीबाग्देव्या अपि त्वपात्रेपि ? ।

ना मन्ये यदमुष्याः सर्वस्व जिनपतिरहारे ॥

[७४]

इत्यादिशोकविलापभरोच्छलितमूर्च्छावसाने च धैर्यालम्बनपूर्वकं श्रीपूज्यपादौ चन्दित्वा पाश्चात्यकरणार्थं तैः सह शुद्धे स्थंडिले जगाम सपरिवारः श्रीजिनहितोपाध्यायः । तत्र च कृत्यं समस्तमपि कृत्वा स्तोपाश्रयगमनपूर्वकं श्रीगौतमस्वामिगणधरादिमहापुरुषचरितोत्कीर्तनेन सकलमपि लोकमाह्लादयति स्म । ततश्चतुर्मासी कृता जावाल्लिपुरे ।

६६. ततः कालान्तरे श्रीसधेन सह श्रीजावाल्लिपुरे श्रीजिनहितोपाध्याय-श्रीजिनपालोपाध्यायादि-प्रधानसाधुसमन्वितः श्रीसर्वदेवसूरिः समस्तसंघसम्मत्या श्रीजिनपतिसूरियुरूपदिष्टरीत्याऽऽचार्यपदोपयोगिपद्-निशङ्कणकलितसौभाग्यभाजनमुपादेयवाक्यं दशविधयतिघर्मादिभूतक्षमाकेलिभवन वीरप्रभगणि भक्तिभरसमागत-समस्तदेशवास्तव्यमव्यलोकसयैः स्थाने स्थाने मण्डितेषु सत्रागारेषु, दीयमानेषु रासकेषु, गीयमानेषु युगप्र-धानगुरु [..] अमारिघोषणाया निष्पाद्यमानायां, सहस्रसंख्यद्रव्यार्पणेन याचक्रवाच्छालु पूर्वमाणासु, प्रधानरूपवैपलक्ष्या शक्रेण सह स्पर्धमानेषु लोकेषु, महाभिध्यादृष्टिभिरपि निरन्तर प्रशस्यमाने जिनशासने, स्व-स्वदेवावहेलापरेष्परेषु दर्शनेषु, रातरतमार्गसत्त्वबिह्वानर्ली पठसु भट्टलोकेषु, नानाविधास्वादिस्तु दीयमानासु, तल्लिङ्गातोरणादिशोभाभूषिते श्रीमहावीरदेवभवने तीर्थप्रयाननानिभिच श्रीजिनपतिसूरिपट्टे माघसुदि ६ उपवेशयामास । कृतं च तस्य पूर्वरूपदिष्टं श्रीजिनेश्वरसूरिरिति नाम । आनन्दभरनिर्भरेण च संधेन कारिता महत्युत्सर्पणा ।

६७. श्रीजिनेश्वरसूरीणां च संक्षेपवाचनेयम्-सं० १२७८ माघ सुदि ६, श्रीमज्जिनेश्वरसूरीणां पदस्थापना । माघ सुदि ९, यशःकलशगणि-विनयचरुचिगणि-बुद्धिसामरगणि-रत्नकीर्तिगणि-तिलकप्रभगणि-रत्नप्रभगण्यमरकीर्तिगणि [नामानः] एते स्म साधवो दीक्षिताः श्रीजावालिपुरे । श्रीमाले सा० यशोधवलेन सह विहृत्य ज्येष्ठ सुदि १२, श्रीविजय-हेमप्रभ-श्री-तिलकप्रभ-श्रीविवेकप्रभ-चारित्रमालागणिनी-ज्ञानमाला [गणिनी]-सत्यमालागणिनीनां दीक्षा । आपाठ सुदि १०, पुनः श्रीश्रीमाले सा० जगद्धरसत्कसमवसरणप्रतिष्ठा श्रीशान्तिनाथस्थापना च । श्रीजावालिपुरे देवगृहप्रारम्भश्च । जावालिपुरे १२७९ माघ सुदि ५, अर्हदत्तगणि-विवेकश्रीगणिनी-शीलमालागणिनी-चन्द्रमालागणिनी-विनयमालागणिनीनां दीक्षा । श्रीमाले १२८० माघ सुदि १२, श्रीशान्तिनाथमवने ध्वजारोपः । श्रीकृष्णनाथ-श्रीगौतमस्वामि-श्रीजिनपतिस्व-रिमेचनादक्षेत्रपाल-पद्मावतीप्रतिमानां प्रतिष्ठा । फाल्गुन वदि १, कुमुदचन्द्र-कनकचन्द्र-पूर्णश्रीगणिनी-हेमश्रीगणिनीनां दीक्षा । वैशाख सुदि १४, श्रीप्रह्लादनपुरे सकलनगरे(?) स्तूपे जिनपतिस्वरिप्रतिमा स्थापिता, विस्तरेण श्रीजिनहितोपाध्यायद्वारेण । सं० १२८१ वैशाख सुदि ६, जावालिपुरे विजयकीर्ति-उदयकीर्ति-गुणसागर-परमानन्द-कमलश्रीगणिनीनां दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, जावालिपुरे श्रीमहावीरमवने ध्वजारोपः । १२८३ माघ वदि २, बाहडमेरौ श्रीकृष्णभदेवमवने ध्वजारोपः । माघ वदि ६, श्रीस्वप्रभोपाध्यायपदं मङ्गलमतिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च, वीरकलशगणि-नन्दिवर्धन-विजयवर्धनगणिदीक्षा । १२८४ वीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवस्थापना, आपाठ सुदि २, अमृतकीर्तिगणि-सिद्धकीर्तिगणि-चारित्रसुन्दरिगणिनी-धर्मसुन्दरिगणिनीदीक्षा । सं० १२८५ ज्येष्ठ सुदि २, कीर्तिकलशगणि-पूर्णकलशगणि-उदयश्रीगणिनीदीक्षा । ज्येष्ठ सुदि ९, वीजापुरे श्रीवासुपूज्यमवने जलानयनादिमहद्वर्षा ध्वजारोपः । १२८६ फाल्गुन वदि ५, वीजापुरे विद्याचन्द्र-न्यायचन्द्राभयचन्द्रगणिदीक्षा । १२८७ फाल्गुन सुदि ५, प्रह्लादनपुरे जयसेन-देवसेन-प्रबोधचन्द्रावोकचन्द्रगणि-कुलश्रीगणिनी-प्रमोदश्रीगणिनीदीक्षा । १२८८ भाद्रपद सुदि १०, स्तूपध्वजप्रतिष्ठा श्रीजावालिपुरे । आश्विन सुदि १०, स्तूपे ध्वजारोपः प्रह्लादनपुरे सांयुधवनपालेन समुदायसहितेन राजपुत्रश्रीजग-सीहसामिध्येन महामहोत्सवेन कारितः श्रीजिनपालोपाध्यायद्वारेण । पौष सुदि ११, जावालिपुरे शरचन्द्र-कुशलचन्द्र-कल्याणकलश-प्रसन्नचन्द्र-लक्ष्मीतिलकगणि-वीरतिलक-रत्नतिलक-धर्ममति-विनयमतिगणिनी-विद्यामतिगणिनी-चारित्रमतिगणिनीदीक्षा । चित्रकूटे ज्येष्ठ सुदि १२, अजितसेन-गुणसेन-अमृतमूर्ति-धर्ममूर्ति-राजीमती-हेमावली-कनकावली-ज्वावलीगणिनी-मुक्तावलीगणिनीदीक्षा । आपाठ वदि २, श्रीकृष्णभदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथप्रतिष्ठा साधुलक्ष्मीधर-सा० राहाम्यां कारिता । सहस्र ८ लक्ष्मीधरेण वैचिताः (व्ययीकृताः) । राजनिस्थानेषु वाद्यमानेषु जलानयनम् । १२८९ उज्जयन्त-शशुङ्गय-सम्मनकतीर्थेषु यात्रा ठ० अश्वराज-सा० राहसाहाय्येन कृता । सम्भतीर्थे च वादियमद-भट्टनामदिगम्बरवादिना [सह] पण्डितगोष्ठी । महामात्यश्रीवस्तुपालस्य सपरिवारस्य श्रीपूज्यानां संमुखसागमनेन प्रभा-चना च । १२९१ वैशाख सुदि १०, जावालिपुरे यतिकलश-क्षमाचन्द्र-शीलरत्न-धर्मरत्न-चारित्ररत्न-मेघकुमारगणि-अभयतिलकगणि-श्रीकुमार-शीलसुन्दरिगणिनी-चन्दनसुन्दरिदीक्षा । ज्येष्ठ वदि २, मूलकं श्रीविजयदेवसूरीणामाचार्यपदम् । १२९४ श्रीसंघहितोपाध्यायस्य पदम् । १२९६ फाल्गुन वदि ५, प्रह्लादनपुरे प्रमोदमूर्ति-प्रबोधमूर्ति-देवमूर्तिगणिनां महद्वर्षा दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथप्रतिष्ठा, साम्प्रतं पत्तन उपविष्टोऽस्ति । १२९७ चैत्रसुदि १४, देवतिलक-धर्मतिलकदीक्षा प्रह्लादनपुरे । १२९८ वैशाख ११, जावालिपुरे खण्डेण ध्वजारोपो मह० कुलधरेण समुदायसहितेन वसायगुणचन्द्रेण-कारितः । १२९९ प्रथमाश्विन वदि २, महामिच्छलधरस्य सकलराजलोकनगरालोकाश्रयार्थमोधिप्रो-च्छासपार्वण्डेनुसोदरेण महामहोत्सवेन दीक्षा, तस्य च कुलतिलकमुनिरिति नाम संज्ञातम् । १३०४ वैशाखसुदि १४, विजयवर्धनगणेशाचार्यपदस्थापना, जिनस्ताचार्य इति नाम । त्रिलोकहित-जीवहित-धर्माकर-दर्पदत्त-संघप्रमोद-विवेकय-सुद-देवगुरुभक्त-चारित्रगिरि-सर्वज्ञभक्त-त्रिलोकानन्ददीक्षा । १३०५ आपाठ सुदि १०, श्रीमहावीर-श्रीकृष्णनाथ-

श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानां नन्दीधरस्य च प्रह्लादनपुरे प्रतिष्ठा ।

इति श्रीजिनचन्द्रहरि-श्रीजिनपतिहरि-श्रीजिनेधरहरिसत्कमजनमनश्चमत्कारिप्रभाकराचार्यानामपरिमितत्वे-
ऽपि तन्मध्यवर्तिन्यः कतिचित् स्थूलाः स्थूला वार्ताः श्रीचतुर्विधसंघप्रमोदार्थम् ।

द्विष्टीवास्तव्यसाधुसाहुलिसुते सा० हेमाश्वर्धनया ।

जिनपालोपाध्यायैरित्थं ग्रथिताः स्वगुरुवार्ताः ॥

[७५]

लोकभाषानुसारिण्यः सुखबोध्या भवन्त्यतः । इत्येकवचनस्थाने काऽपि [च] बह्वक्षरपि ॥ [७६]

यालावबोधनायैव सन्ध्यभावः कचित्कृतः । इति शुद्धिकृचेनोभिः सद्भिर्ज्ञेयं स्वचेतसि ॥ [७७]

शुद्धये शुद्धये ज्ञानवृद्धये जनसमृद्धये । चतुर्विधस्य संघस्य नण्यमाना भवन्त्यतः ॥ [७८]

॥ उद्देशतो ग्रं० (?) १२४ ॥

६८. सं० १३०६ ज्येष्ठ सुदि १३, श्रीश्रीमाले कुन्धुनाथरनाथप्रतिमाप्रतिष्ठा । द्वितीयवेलाघरजरोपणं च
कारितं सा० धीधाकेन ।

सं० १३०९ श्रीप्रह्लादनपुरे मार्गशीर्ष सुदि १२, समाधिरोपर-गुणरोपर-देवरोपर-साधुभक्त-वीरवल्लभमुनी-
नां तथा मुक्तिसुन्दरिसाध्वीदीक्षा । तस्मिन्नेव वर्षे माघ सुदि १०, श्रीशान्तिनाथ-अजितनाथ-धर्मनाथ-वासुपूज्य-
मुनिसुव्रत-सीमन्धरस्वामि-पद्मनाभप्रतिमायाः प्रतिष्ठा कारिता च सा० विमलचन्द्रादीरादिसमुदायेन । तथा हि-साधु-
विमलचन्द्रेण श्रीशान्तिनाथो नगरकोटुप्रासादस्थो महाद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापितः, अजितनाथो वल०माधारणेन, धर्मना-
थो विमलचन्द्रपुत्रधर्मेसिंहेन, वासुपूज्यः सर्वश्राविकाभिः, मुनिसुव्रतो गोष्ठिरुपेहडेन, सीमन्धरस्वामी गोष्ठिकहीराकेण,
पद्मनाभो महाभावसारणेण हालकेन श्रीप्रह्लादनपुरे । तस्मिन्नेव संवत्सरे वाग्भटमेरौ श्रीआदिनाथशिररोपरि स्वर्णदण्ड-
स्वर्णफलशौ प्रतिष्ठापितौ, सहजापुत्रेण धत्यडेन महोत्सवेन च तत्र गत्वाऽऽरोपितौ ।

सं० १३१० वैशाख सुदि ११, श्रीजाबालपुरे चारित्रवल्लभ-हेमपर्वत-अचलचित्त-लोभनिधि-मोदमन्दिर-गज-
कीर्ति-रत्नाकर-भक्तमोह-देवप्रमोद-वीराणन्द-विगतदोष-राजललित-बहुचरित्र-विमलप्रज्ञ-रत्ननिधाना इति पञ्चदश सा-
धवः कृताः । चारित्रवल्लभ-विमलप्रज्ञौ पितृ पुत्रावेतन्मध्याज्येयौ । तस्मिन्नेव वैशाखे १३ स्वातिनक्षत्रे शनौ धारे श्री-
महावीरविधिचैत्ये राजश्रीउदयसिंहदेवादिराजलोकमार्गमे मद्भ०जैत्रसिंहे राजमान्ये सति श्रीप्रह्लादनपुरीय-वाग्गङ्गी-
यप्रभुसमर्पसमुदायमेलापके सति चतुर्विंशतिजिनालय-सप्ततिशत-संमेलन-नन्दीधर-तीर्थरूमात्-हीरामत्कश्रीनेमिनाथ-
उजयिनीसरकश्रीमहावीर-श्रीचन्द्रप्रभ-शान्तिनाथ त्रे०हरिपालसरकसुधर्मस्वामि-श्रीजिनदचहरि-सीमन्धरस्वामि-युग-
मन्धरस्वामिप्रभृतिनानाप्रतिमानां महामहोत्सवेन प्रतिष्ठा जते । प्रमोदश्रीगणिन्या महचरपदं च लक्ष्मीनिधिनाम
कृतम्, ज्ञानमालागणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् ।

सं० १३११ वैशाख सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीचन्द्रप्रभस्वामिविधिचैत्ये श्रीमीमपट्टीग्रामादस्थितश्रीमहावीर-
प्रतिमा साधुमनपालेन महामहोत्सवेन निजशुभोपाजितद्रव्यव्ययेन प्रतिष्ठापिता । श्रीरूपमनाथः समुदायेन,
अनन्तनाथो बोहित्येन, अभिनन्दनो मोल्हाकेन, वाग्भटमेरुनिमित्तं श्रीनेमिनाथ आग्न्यसहोदरेण मारमारेण केन्द-
येन, श्रीजिनदचहरिप्रतिमा हरिपाललघुभ्रात्रा त्रे० कुमारपालेन । श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीजिनपालोपाध्यायानामनशन
पूर्वं धोगमनम् ।

सं० १३१२ वैशाख सुदि १५, चन्द्रकीर्तिगणेरुपाध्यायपदं श्रीचन्द्रतिलकोपाध्याय इति नाम कृतम्, वाचना-

चार्यपदं प्रबोधचन्द्रगणि-लक्ष्मीतिलकगण्योश्च संज्ञातम् । तदनन्तरं ज्येष्ठ वदि १, उपशमचित्त-पवित्रचित्त-आचारनिधि-त्रिलोकनिधिदीक्षा ।

सं० १३१३ फाल्गुन सुदि ४, श्रीया(जा)बालिपुरे स्वर्णगिर्युपरि महाप्रासादे वाहित्रिकोद्धरणप्रतिष्ठापितश्रीशान्तिनाथस्थापना । चैत्र सुदि १४, कनकक्रीचि-विबुधराज-राजशेखर-गुणशेखर-जयलक्ष्मी-कल्याणनिधि-प्रमोदलक्ष्मी-गच्छद्द्विदीक्षा । अनन्तरं वैशाख वदि १, श्रीअजितनाथप्रतिमा प्रतिष्ठापिता । पद्म-मूलिगाभ्यां बहुद्रव्यव्ययेन स्थापिता द्वितीयदेवगृहे । ततः प्रह्लादनपुरे आपाह सुदि १०, भावनातिलक-भरतकीर्त्तिदीक्षा । श्रीभीमपल्लवां च तस्मिन्नेव दिने श्रीमहावीरस्थापना च ।

सं० १३१४ माघ सुदि १३, कनकगिर्युपरिनिर्मापितप्रधानप्रासादोपरि ध्वजारोपः । श्रीउदयसिंहराजप्रसाद-पूर्वकं निर्वह्यं संज्ञातं । आपाह सुदि १०, सकलहित-राजदर्शनसाधोर्ध्वद्विसमृद्धि-ऋद्धिसुन्दरि-रत्नवृष्टिसाध्वीनां च श्रीप्रह्लादनपुरे महाविस्तरेण प्रवज्या ।

सं० १३१६ श्रीजाबालिपुरे माघ सुदि १, धर्मसुन्दरिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । माघ सुदि ३, पूर्णशेखर-कनक-कलशयोः प्रवज्या । माघ सुदि ६, स्वर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथप्रासादे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डारोपणं पद्म-मूलिगाभ्यां श्रीचा-चिगदेवराज्ये कारितम् । आपाह सुदि ११, श्रीवीजापुरे श्रीवासुपूज्यजिनमन्दिरे स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजारोपणं विशेषेण श्रीसोमभञ्जिणा कारितम् ।

सं० १३१७ माघ सुदि १२, लक्ष्मीतिलकगणेरुपाध्यायपदं 'महर्ष्यां पद्माकरस्य दीक्षा च । माघ सुदि १४, श्रीजाबालिपुरालङ्कारश्रीमहावीरजिनेन्द्रप्रासादचतुर्विंशतिदेवगृहिकासु स्वर्णकलश-स्वर्णदण्डध्वजानामारोपणं सर्वममुदायेन कारितम् । फाल्गुन सुदि १२, श्रीशान्तनपुरे श्रीअजितस्वामिप्रासादे ध्वजप्रतिष्ठारोपौ वा० पूर्णकलशगणिद्वारेण । श्रीभीमपल्लवां श्रीमण्डलिकराज्ये दण्डाधिपतिश्रीमीलगण (सीलण ?) सान्निध्येन अनेकप्रह्लादनपुरादिसमुदायमेलकेन सा०लीमडसुत सा० जगद्धर-तदङ्गजस्त सा० ध्रुवनेन समुदायमहितेन महर्ष्यां, वैशाख सुदि १० दशम्यां सोमवारे, श्रीमहावीरकेवलजानमहोत्सवदिने, मन्दिरतिलकनामश्रीवर्धमानजिनप्रासादशिखरे स्वर्णदण्ड-स्वर्णकलशप्रतिष्ठा तयोरध्वारोपश्च कारितः । तथा श्रेष्ठिहरिपालेन तद्भ्रात्रा श्रेष्ठिकुमारपालेन श्रीसरस्वतीप्रतिमा अननद्यधियाचक्रवर्तिकल्पा दशहस्तशुभ्रभामाऽनल्पा सकलसंघसुवृद्धिप्रदायिनी एकपञ्चाशदङ्गुलप्रमाणा महर्ष्यां प्रतिष्ठापिता । अङ्गुलिकत्रिंशत्प्रमाणा श्रीशान्तिनाथप्रतिमा सा० राजदेवेन, ऋषभनाथप्रतिमा मूलदेव-क्षेमन्धराभ्याम्, श्रीमहानीरप्रतिमा साचेदेवपुरेण पूर्णसिंहेन, आजडसुतयोधाकेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा, धारमिंहेन श्रीपार्श्वनाथप्रतिमा भीमभुजवलपराक्रमक्षेत्रपालविम्बं च, श्रीऋषभनाथ महावीरप्रतिमे पूनाणीरुदाकेन, चतुर्विंशतिपट्टाजितप्रतिमे सा० घालचन्द्रेण, श्रीऋषभनाथप्रतिमा श्रेष्ठिधान्यलेन भावडसुतेन, शान्तिनाथप्रतिमा वो० शान्तिगेन, श्रीऋषभनाथप्रतिमा आमणागेन, महावीरप्रतिमात्रयं साहलपुत्रधनपालेन, वमा० भोजाकेन शान्तिनाथप्रतिमा, श्रेष्ठिहरिपाल कुमारपालाभ्यां जिनदच-धरिर्मूर्ति-चन्द्रप्रभसामिप्रतिमे, रूपचन्द्रसुतनरपतिना श्रीनेमिनाथविम्बं, सत्तम० धनपालेन, चण्ड० धीजाकेन, अम्बिकाप्रतिमा मधुदावेन । द्वादश्यां सौम्यमूर्तिन्यायलक्ष्मीदीक्षा ।

संवत् १३१८ पौष सुदि ३, संघमक्तस्य दीक्षा धर्ममूर्तिगणेशाचनाचार्यपदं च ।

सं० १३१९ मार्ग० सुदि ७, अमयतिलकगणेरुपाध्यायपदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीअमयतिलकोपाध्यायः पं० देवमूर्त्यादितापुपरिपूर्वदरजापिन्यां विहृत्य तपोमतीपं पं० गियानन्दं निजित्य प्रागुक्तं धौतलं जलं यतिरस- [कल्पत ?] इति गिदान्तवलेन व्यवसाप्य च जयपत्रं गृहीतम् । तस्य च प्रह्लादनपुरादिषु विनारेण प्रवेग-

कोत्सवः । सं० १३१९ माघ वदि ५, विजयसिद्धिसाध्या दीक्षा । माघ वदि ६, श्रीचन्द्रप्रमस्वामिप्रतिमा अजितनाथ-
प्रतिमा सुमतिनाथप्रतिमा श्रेष्ठियुधचन्द्रेण महामहोत्सवेन प्रतिष्ठापिता । श्रीकृष्णनाथप्रतिमा सा० सुवनपालेन, धर्म-
नाथप्रतिमा जिसधरसुतेन जीविगथावकेण, सुपार्थप्रतिमा रत्न-पेथदथावकाश्याम्, श्रीजिनवल्लभसुरिभूतिः सिद्धा-
न्तयधर्मूचिश्च श्रेष्ठहरिपाल-तद्भावश्रेष्ठिकुमारपालाश्याम् । धीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवप्रासादे अक्षततृतीयायां दण्डक-
लशारोपः सा० अमयचन्द्रेण कारापितः ।

सं० १३२१ फाल्गुन सुदि २, गुरौ चित्तममाधि-शान्तिनिधिसाध्यादीक्षा । सं० १३२१ फाल्गुन वदि ११,
श्रीप्रह्लादनपुरे आलयप्रतिमात्रयस्य दण्डस्य च प्रतिष्ठां कारयित्वा जैसलमेरवास्यसमुद्रायेन सा० जसोधवलकारिते
देवगृहशिखरे जैसलमेरौ ज्येष्ठ सुदि १२ श्रीपार्श्वनाथस्य स्थापना दण्डध्वजारोपश्च कारितः । सं० १३२१ ज्येष्ठ
सुदि १५, चारित्रेश्वर-लक्ष्मीनिवास-रत्नावतारसाधवो दीक्षिता विक्रमपुरे ।

सं० १३२२ माघ सुदि १४, त्रिदयानन्द-शान्त्युक्ति-त्रिभुवनानन्द-कीर्तिमण्डल-सुबुद्धिराज-सर्वराज-वीरप्रिय-
जयवल्लभ-लक्ष्मीराज-हेमसेननामानो दश साधवः, मुक्तिवल्लभा-नेमिभक्ति-मङ्गलनिधि-प्रियदर्शनाभिधानाश्चतस्रः सा-
ध्व्यश्च कृताः । श्रीविक्रमपुरे वैशाखसुदि ६ वीरसुन्दरी साध्वी च ।

१३२३ मार्ग० वदि ५, नेमिष्वज्जसाधुः, विनयसिद्धि-आगमवृद्धिसाध्या च कृताः । जावालिपुरे, सं० १३२३
वैशाख सुदि १३, देवभूतिगणेशाचनार्चयपदम् ; द्वितीयज्येष्ठ सुदि १०, जैसलमेरुश्रीपार्श्वविधिविचैत्यारोपार्थं स्वर्ण-
दण्ड-कलशयोः सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः प्रतिष्ठा; विवेकसमुद्रगणेशाचनार्चयपदस्थापना च कृता ।
आषाढ वदि १, हीराकरसाधुः कृतः ।

सं० १३२४ वर्षे मार्ग० वदि २ छनौ, कुलभूषणसाधु-हेमभूषणसाधुद्वयम्, अनन्तलक्ष्मी-व्रतलक्ष्मी-एकलक्ष्मी-
प्रधानलक्ष्मी इति साध्वीपञ्चकं (चतुष्टयं ?) च महार्क्षा श्रीजावालिपुरे कृतम् ।

सं० १३२५ वैशाख सुदि १०, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिवैत्ये श्रीप्रह्लादनपुरीय-सम्भवीर्धाय-श्रीमेद-
पाटीय-श्रीउषीय-श्रीधाम्गादीयप्रमुखसर्वसमुदायमेलापके व्रतग्रहण-मालारोप-सम्पत्तारोप-सामायिकारोपादिनन्दी महा-
विस्तरेण संजज्ञे । तत्र गजेन्द्रबल इति साधुः, पद्मानतीति साध्वी च कृता । तथा वैशाख सुदि १४, श्रीमहावीरविधि-
चैत्य एव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां चतुर्विंशतिध्वजदण्डानां सीमन्धरस्वामि-शुगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानाम्,
अन्येषां च प्रभूतविम्बानां महाविस्तरेण प्रतिष्ठा जज्ञे । तथा ज्येष्ठ वदि ४, सुवर्णगिरौ श्रीशान्तिनाथविधिवैत्ये चतु-
र्विंशतिदेवगृहिकामध्ये तेषामेव चतुर्विंशतिजिनविम्बानां सीमन्धरस्वामि-शुगमन्धरस्वामि-बाहु-सुबाहुविम्बानां सर्वसमु-
दायमेलकेन महामहोत्सवेन विस्तरेण स्थापनामहोत्सवः संजातः । तत्रैव च दिने धर्मतिलरुणेशाचनार्चयपदम् ।
तथा वैशाख सुदि १४, श्रीजैसलमेरौ श्रीपार्श्वनाथविधिवैत्ये सा० नेमिकुमार-सा० गणदेवकारितयोः सुवर्णदण्ड-
सुवर्णकलशयोः सविशेषमहोत्सवो विस्तरेण संजातः ।

६९. सं० १३२६ वर्षे, सा० सुवनपालसुत सा० अमयचन्द्रविरचितेन, मं० अजितमुत मं० देदासुथावकाङ्गीकृ-
तपञ्छेयाणप्रामारेण, सा०अमयचन्द्र-महं० अजितसुत महं०देदा सा०राजदेव-श्रेष्ठिकुमारपाल-सा०नीम्वदेवसुतसा०
श्रीपति-सा० मूलग-सा० धनपालप्रमुखेण चतुर्दिग्भवेन विधिसंवेन सह व्रतादभ्यर्चनया श्रीशुभ्रयादितोर्यपात्रार्थं
श्रीजिनेश्वरसुरिगुरु श्रीजिनरत्नार्च्य-श्रीचन्द्रतिलकोषाध्याय-बुधुदचन्द्रप्रभृतिसाधु २३ पुरुषास्त्वमानेषु, श्रीलक्ष्मीनि-
धिमहत्तराप्रमुखसाध्वी १३परिश्रितेषु, चैत्र वदि १३, श्रीप्रह्लादनपुरात् प्रचलितेषु, स्थाने स्थाने धीविधिसंघे चमत्कारकारिणीं
विधिमार्गप्रभाषनां कुवणि श्रीतारणमहातीर्थं महं० देदाकेन द्रं० १५०० इन्द्रपदम्, पूनाकसुतेन सा० पेथडेन

५०० मन्त्रिपदम्, कुलचन्द्रसुतबीजडेटेन ५०० सारथिपदम्, सा० राजाकेन ५०० भाण्डागारिकपदम्, महं देदाथायिकाद्वयेन ५०० आद्यचामरधारिपदम्, सा० जयदेव-तेजपालमार्त्याभ्यां पाश्चात्यचामरधारिपदं तिलकेन; तेजपालेन १० छत्रधरपदं महामहोत्सवेन गृहीतम् । श्रीबीजापुरे श्रीवासुपूज्यविधिचिन्त्ये सा० श्रीपतिना ५०० माला गृहीता । द्रुमसहस्र ३ आयपदे जाताः । श्रीलम्भनकमहातीर्थे बहुगुणभ्रात्रा धकणेन ५०० इन्द्रपदम्, साकरिया-सहजपालेन ५०० मन्त्रिपदम्, सा० पाश्चात्यधकेण ५०० चामरधारिचतुष्कपदम्, ५०० प्रतीहारपदं सांगण-पुत्रेण, ५०० सारथिपदं पाशुपुत्रेण, भा० राजाकपुत्रनावन्धरेण ५०० भाण्डागारिकपदम्, बहुगुणेन ५०० छत्रधरपदम्, का० पाससपुत्रसोमाकेन ५०० स्वगिरावाहकपदं गृहीतम् । सर्वसंख्यया पदेषु ५०००, आयपदे ५००० संपेन सफलकृतानि ।

श्रीगुण्डयमहातीर्थे सा० मूलिगेन ५०० इन्द्रपदम्, महं देदाकपुत्रमहं पूनसीहेन ५०० मन्त्रि-पदम्, भा० राजापुत्रइमलेन ५०० भाण्डागारिकपदं गृहीतम् । सालाकेन ५०० प्रतीहारपदम्, महं साम-न्तपुत्रब्राह्मणमिहेन ५०० सारथिपदम्, सा० धनपालपुत्रधीन्याकेन ५०० छत्रधरपदम्, छो० देहडेन ५०० पार-थियपदम्, पद्मसिंहेन ५०० स्वगिरावाहकपदम्, बहुगुणेन ५०० आद्यचामरधारिपदम्, भा० राजाकेन ५००, सा० रूपाकेन ५०० पाश्चात्यचामरधारिपदम् । सर्वांग्रेण पदेषु ५३३८ । सा० पाश्चात्यधकेण ३८ लेप्पमयमूलनायक-युगादिदेवमुखोद्घाटनमाला, सा० पद्मसुतसाहूदाहडेन ५०० मूलनायकयुगादिदेवमाला, महं देदाजनन्या हीरलश्रावि-कया ५०० मरुदेवीस्वामिनीमाला, सा० राजदेवजनन्या तीर्थी(१)श्राविकया ५०० पुण्डरीकगणधरमाला, तत्पुत्रेण मूल-राजेन ५०० कपर्दिपद्ममाला गृहीता । सर्वसंख्ययाऽऽयपदे ५०००० ।

श्रीउज्जयन्तमहातीर्थे सा० श्रीपतिना ५०० इन्द्रपदम्, श्रेष्ठहिरपालपुत्रपूर्णपालेन ५०० मन्त्रिपदम्, पाशु-आ० ५०० प्रतीहारपदम्, भा० राजपुत्रेण आटाभिधेन ५०० भाण्डागारिकपदम्, का० मनोरथेन ५०० सारथि-पदम्, भा० राजदेवभ्रातृपुत्रेण भुवणाकेन ५०० पारिथियपदम्, सा० राजदेवेन पु० मल्लणेन ५०० स्वगिरावा-हकपदम्, धनदेवेन ५०० छत्रधरपदम्, सा० श्रीपतिना ५०० प्रथमनामरधारिपदम्, ८५ चतुर्थचामरधारिपदम्, य। ध० सा० बहुगुणेन ५०० द्वितीयनामरधारिपदम्, १० तृतीयनामरधारिपदं च । ध० हांसिल्लत ध० देहडेन ५०० श्रीनेमिनायकमुक्तोद्घाटनमाला, सा० अमयचन्द्रमात्रा त्रिदुर्ग(१)पालहीश्वारिकया ५०० राजीमतीमाला, सा० श्रीपतिमात्रा मोह(१)श्राविकया ५०० अम्बिकामाला, पाह्मसुतदेवभूमारेण ५०० मातृमाला, भा० अमयचन्द्रपुत्रवीर-धर्मेन ५०० प्रयुक्तमाला, भा० राजदेवभ्रात्रा मोनाकेन ५०० कम्पानजयमाला, भा० पाशुमगिन्या गमलश्राविकया ५०० धीयुत्रजयप्रमदेवमाला, भा० पाशुमात्रा पाह्मश्राविकया ५०० मरुदेवीमाला, भा० उदापुत्रमीमन्तिहेन ५०० पुण्डरीकमाला, भा० धनपालेन ५०० अलीरुनासिरमाला, भा० राजदेवभ्रातृगुणधरपुत्रबीजडेटेन ५०० कपर्दिपद्ममाला गृहीता । एवं सर्वांग्रेण ५०००० । यत्रुजये देवभाण्डागारे उद्देगनः महस्य ५००, उज्जयन्ते महस्य ५०० संजाताः ।

धीजिनेश्वरगिरिः धीउज्जयन्ते धीनेमिनायकपुत्रो ज्येष्ठः.....प्रवेशममुद्र-विनयममुद्रमापुत्रयस्य दी-धामरोन्मयो मानागेपनादिमहोन्मय कृतः । ततो देवचने पतिपान्देनं यादिकमंहता विमलेन पतुविषयं पतिनिः धीजिनेश्वरगिरिः मन्त्रनोर[हित]रागिणी चित्तपरिहाटी कृता । मन्त्रेण पतिपानाम्प्रत्यय अतिरहिताः ।

एवं स्थाने स्थाने महामहाराजकल्पः मन्त्रनीहन्निजन्ममामर्ष्येन मन्त्रनमनोन्मयेन विधिपदार्थेन मह तीर्थ-पानाविषय, अलाट गुदि १, भा० अमयचन्द्रेन देवालयस्य धीजिनेश्वरगिरिपुत्रपतुविषयं पतिनिः पदार्थ-प्रवे-

शकमहोत्सवः सकलनगरालोकचमत्कारकारी [कृतः] श्रीप्रह्लादनपुरं महता निस्तरेण महोत्सवेन श्रीजिनेश्वरसिमु-
रूपसादान्निविमिश्रेयसेऽस्तु ।

सुमेरौ निर्मैरैरपि सपदि जग्मे तरुवरै-

र्तुगन्ध्या दिव्यन्ते सलिलनिधौ चिन्तामणिगणैः ।

कलौ काले वीक्ष्यानवधिमभितो याचरुगणं

न तत्थौ केनाऽपि स्थिरमभयचन्द्रस्तु विजयी ॥

[७९]

धैर्यं ते स विलोकतामभय ! यः शौलेन्द्रधैर्योत्तमना,

गाम्भीर्यं स तवेक्षतां जलनिधेर्गाम्भीर्यमिच्छुश्च यः ।

भक्तिं देवगुरो स पठयतु तव श्रीश्रेणिकं यः स्तुते,

यात्रां तीर्थपतेः स वेत्तु भवतो यः स सांप्रतीं शीप्सति ॥

[८०]

सं० १३२८ वैशाख सुदि १४, श्रीजापालिपुरे सा० क्षेमसिंहेन श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहानिगधरय, महं पूर्णसिंहेन श्रीरूपभदेवस्य, महं ब्रह्मदेवेन श्रीमहावीरनिगधरस्य प्रतिष्ठाभोत्सवः कारितः । ज्येष्ठ वदि ४, हेमप्रभा साध्वी कृता । सं० १३३० वैशाख वदि ६, प्रबोधमूर्तिगणेशाचारायपदम्, कल्याणशुद्धिगणित्याः प्रगतिनीपदम् । वैशाख वदि ८, श्रीस्वर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिमहानिगधं शिसरमण्ये स्थापितम् ।

७०. एवं प्रतिदिनचमत्कृतविश्वविश्वचित्तानि नैरानि सचरित्राणि दुर्न्तः, श्रीमहावीरतीर्थराजार्थं प्रभावयन्तः, प्रोच्छल्लब्ध्यापहृष्टहिरौद्रसंसारमहान्मोधिमज्जजन्तुजातं निस्तारयन्तः, ममस्तत्राणि प्राज्यमनोराज्यमालाः कल्पद्रुवतपूर-
यन्तः, स्वपाङ्कचातुरीतजितदेवस्यः प्रभुश्रीजिनेश्वरस्य लोकोत्तरज्ञानसारभाण्डागाराः श्रीजापालिपुरस्थिताः स्वा-
न्त्यसमयं ज्ञात्वा सर्वसंघममर्धं संक्षेपेण स्मरन्तेनानेकगुणमणिनिपणिं वा० प्रबोधमूर्तिगणिं १३३१ आधिनकृष्ण-
पञ्चम्या प्रातः स्वपदे समस्थापयत् । श्रीजिनप्रबोधसरिरिति नाम ददुः । श्रीप्रह्लादनपुरस्थितान् श्रीजिनरत्नाचापानिव-
मादिश्रेष्ठ यच्चतुर्मास्यनन्तरे सर्वगन्धं समुदायं च मेलयित्वा शुष्माग्निः प्रधानलग्ने यथानिधि निस्तरेण [हरिपदस्था-
पना] कार्या । ततः श्रीपूज्यैरनशनं प्रतिपन्नम् । तदनन्तरं विदोषतः श्रीमत्पञ्चपरमेष्ठिनमस्सरामन्तराज ध्यायन्ती-
ऽनेका आराधना गुणयन्तः सर्वसत्त्वान् क्षमयन्तः शुभध्यानाग्रमारूढा आधिनकृष्णपष्ठ्या रात्रिप्रथमघटिकाद्वये गते श्रीपूज्याः स्वगङ्गिणनिभूषणा बभूवुः ।

ततः प्रभाते समुदायेन सर्वानलोरुसहितेन स्थाने स्थाने प्रेक्षणीयके संज्ञायमाने नान्दीतृपे वाद्यमाने श्रीमत्पूज्य-
संस्कारमहोत्सवः सर्वजनचमत्कारकः कृतः । तत्र च सर्वसमुदायसहितेन सा० क्षेमसिंहेन स्तूपः कागितः ।

✽

७१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीजिनरत्नाचार्याः श्रीजिनेश्वरसिमुग्ररूपदिष्टश्रीजिनप्रबोधसरिरिस्तारपदस्थापनां
चिकीर्षयः श्रीजापालिपुरे समागमन् । ततः सर्वदिक्समुदायमेलापके श्रीचन्द्रसिलोपाध्याय श्रीनिलोपाध्याय वा०
पद्मदेवगणिप्रभुराजनेस्साधुमेलापके च प्रतिदिनं दानानाथदुःस्वितलस्मीदानश्रीचतुर्विधसंयमत्सारविधानादिषु महो-
त्सवेषु जगज्जनमनोमयूराण्डवाडम्भराम्मोधरेषु भविष्यलौकिकीयमानेषु, सं० १३३१ फाल्गुन वदि ८ रात्रौ, श्रीजिन-
रत्नाचार्याः श्रीजिनप्रबोधसूरीणां पदस्थापना चक्रे । ततः श्रीजिनप्रबोधसरिभिः फाल्गुन सुदि ९, धिरकीर्तिं धुन-
कीर्तिष्ठनी केरलप्रभा हर्षप्रभा जयप्रभा यशःप्रमामाध्यथ दीक्षिताः ।

सं० १३३२ ज्येष्ठ वदि १, शुके श्रीजावालिपुरे सर्वदेशसमुदायमेलापके महाविस्तरेण सा० क्षेमसिंहभावको-
चंसेन नमि-विनमिपरिवृतश्रीयुगादिजिन-श्रीमहावीर-अवलोकनाशिश्वर-श्रीनेमिनाथविम्बान् शिव-प्रद्युम्नमूर्त्योः
श्रीजिनेश्वरस्मिन्मूर्त्तयेनदयश्चमूर्त्ति-श्रीसुवर्णगिरि-श्रीचन्द्रप्रभस्वामिचैजयन्त्यस्य प्रतिष्ठा करिता । श्रीयोगिनीपुरवास्त-
व्यदलिकहरुश्रावकेण श्रीनेमिनाथस्य, सा० हरिचन्द्रश्रावकेण श्रीशान्तिनाथस्य, अन्येषामपि प्रभूतविम्बानां प्रतिष्ठा
जज्ञे । ज्येष्ठ वदि ६, श्रीसुवर्णगिरौ श्रीचन्द्रप्रभस्वामिबिज्जरोपः । ज्येष्ठ वदि ९, स्तूपे श्रीजिनेश्वरस्मिन्मूर्त्तये स्थापना ।
तस्मिन्नेव दिने विमलप्रज्ञस्योपाध्यायपदम्, राजतिलकस्य च वाचनाचार्यपदम् । ज्येष्ठ सुदि ३, गच्छक्रीति-चारित्र्य-
क्रीति-क्षेमक्रीतिसुनयो लब्धिमाला-पुण्यमालासाध्व्यौ च दीक्षिताः ।

७२. सं० १३३३ माघ वदि १३, श्रीजावालिपुरे कुशलश्रीगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । अत्रैव संवत्सरे सा० वि-
मलचन्द्रसुत सा० क्षेमसिंह-सा० चाहडविरचितेन मन्त्रिदेदासुतमन्त्रिमहणसिंहनिर्गुहपञ्चेवाणप्रामारेण सा०क्षेमसिंह-
-सा० चाहड-सा० हेमचन्द्र-श्रेष्ठिहरिपाल-योगिनीपुरवास्तव्य सा० जेणुसुत सा० पूर्णपाल-सौवर्गिकधान्यलसुतसा०
मीम-मन्त्रिदेदापुत्रमन्त्रिमहणसिंहप्रमुखेन सर्वदिग्भवेन विधिसंघेन सह तद्गाढोपरोधेन श्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्रायै
श्रीजिनप्रबोधस्मिन्सुगुरु श्रीजिनरत्नाचार्येषु श्रीलक्ष्मीतिलकोपाध्याय-श्रीविमलप्रज्ञोपाध्याय-वा० पद्मदेवगणि-वा०
राजतिलकगणिप्रमुखसाधु २७ सेव्यमानचरणारविन्देषु, प्र० ज्ञानमालागणिनी-प्र० कुशलश्री-प्र० कल्याणश्रद्धिप्रभृ-
तिसाध्वी २१ परिवृतेषु, चैत्र वदि ५ श्रीजावाल(लि)पुरात् प्रस्थितेषु, स्थाने स्थाने श्रीविधिसंघसर्वजनमनमङ्गलकारका-
रिणां विधिमार्गप्रभावनां विदधानेषु, श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये द्र० १४७४ विधिसंघेन सफलीकृताः ।

तथा श्रीप्रह्लादपुरादिषु विस्तरेण चैत्यपरिपाट्यादिना प्रभावनां विधाय, श्रीतारणतीर्थं सा० नीम्बदेवसुत सा०
हेमाकेन द्र० ११७४ इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण द्र० २१०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाघायपदे सर्वसंख्य-
योद्देशतो द्र० ५२७४ विधिसंघेन सफलिताः । तथा वीजापुरे श्रीवासुपुण्यविधिचैत्ये उद्देशतो द्र० सहस्र ४ मालादि-
ग्रहणेन श्रीसमुदायेन कृतार्था विदधिर । तथा श्रीस्तम्भनकमहातीर्थं गोष्ठिकक्षेमन्धरसुत गो० यशोधवल्लेन द्र० ११७४
इन्द्रपदम् । इन्द्रपरिवारेण द्र० २४०० मन्त्र्यादिपदं गृहीतम् । कलशाघायपदे सर्वसंख्ययोद्देशतो द्र० सहस्र ७
संघेन कृतार्था चक्रिरे । तथा भृगुकण्ठे द्र० ४७०० समुदायेन स्थिरीकृताः ।

तथा श्रीशत्रुञ्जये श्रीयुगादिदेवचैत्ये योगिनीपुरवास्तव्य सा० पूनपालेन द्र० ३२०० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवा-
रेण द्र० सहस्र ३ मन्त्र्यादिपदं जगृहे । श्रेष्ठिहरिपालेन द्र० ४२०० पाह्वापदे । उद्देशतः कलशाघायपदे सर्वांगेण द्र०
सहस्र २५ श्रीसंघेनाऽऽज्ञया निर्ममिरे ।

तथा युगादिदेवपुरतः श्रीजिनप्रबोधस्मिन्मूर्त्तये वदि ७ जीवनन्दसाधोः पुण्यमाला-यशोमाला धर्ममालालक्ष्मी-
मालासाध्वीनां च दीक्षामहोत्सवो मालारोपणादिमहोत्सवश्च विस्तरेण विधिमार्गप्रभावनाय चक्रे । श्रीध्यामविधि-
चैत्ये द्र० ७०८, तथा उज्जयन्ते सा० मूलिगसुत सा० कुमारपालेन द्र० ७५० इन्द्रपदम्, इन्द्रपरिवारेण २१५०
मन्त्र्यादिपदम् । सा० हेमचन्द्रेण स्वामातराजनिमिचं द्र० सहस्र-२ नेमिनाथमाला जगृहे । उद्देशतः कलशाघायपदे
सर्वांगेण द्र० सहस्र २३ श्रीसंघेन शाश्वतीकृताः ।

एवं स्थाने स्थाने प्ररचनप्रोत्सर्पणाकारिप्रभावनाविधानतः सफलीकृतनिजजन्म-द्रव्य-कलामामर्धेन सम्पूर्ण-
मनोरथेन श्रीविधिसंघेन सह महातीर्थयात्रां विधाय सा० क्षेमसिंहेन श्रीजावालिपुरे आपाद सुदि १४ श्रीदेवालयस्य
श्रीजिनप्रबोधस्मिन्सुगुरुचतुर्विधसंघमन्त्रितस्य विधिमार्गप्रभावनाय निर्विघ्नं निर्मापितः प्रवेशकमहोत्सवः । सम्-
स्तसंप्रमोदायामस्याचन्द्रार्कम् ।

७३. सं० १३३४ मार्ग सुदि १३, रत्नचुष्टिगणिन्याः प्रवर्तिनीपदम् । श्रीमीमपल्ल्यां वैशाख वदि ५, श्रीमेमिनाथ-श्रीपार्थनाथविम्बयोः, श्रीजिनदचमुरिमुत्तैः, श्रीशान्तिनाथदेवगृहध्वजादण्डस्य च सा० राजदेवेन, श्रीगौतमस्वामिमुत्तैः सा० वयजलेन, प्रतिष्ठामहोत्सवः सर्वसमुदायमेलकेन महामहोत्सवेन कारितः । वैशाख वदि ९ मङ्गलकलशसाधोर्दीक्षा । ज्येष्ठ सुदि २, बाहडमेरौ विहारः । सं० १३३५ मार्ग० वदि ४, पञ्चकीर्ति-सुधाकलश-तिलककीर्ति-लक्ष्मीकलश-नेमिप्रभ-हेमतिलक-नेमितिलकसाधूनां विस्तरेण दीक्षा ।

७४. पौष सुदि ९, श्रीचित्रकूटे विहारः । तस्मिन् दिने सौवर्णिकधान्धल तत्पुत्र भा० बाहडश्रावकाभ्यां सकल-राजलोकसकलनागरिकलोके.....सविस्तरः प्रवेशकमहोत्सवः कारितः । फाल्गुन वदि ५, श्रीसमरसिंहमहाराजराजाम्राज्ये प्रत्यासन्नगरग्रामसमुदायमेलापके समस्तब्रह्मलोक-जटाधर-राजपुत्र-प्रधानसेवसिंह-कर्णराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकेषु मध्येभूय महोत्सवं कुर्याणेषु सर्वदेवगृहसत्केषु एकादशसु मेघाडम्बर-छत्रेषु जनितशोभातिशयेषु स्थाने स्थाने व्यासदिगन्तेषु समुच्चलद्वाद्वादशविधनान्दीनिनादेषु सम्पूर्णविश्वमनोरथविताने यथेच्छं प्रवर्तमाने दाने जगन्मनश्चमत्कारकारिजलयात्रापूर्वं चतुरशीतौ श्रीधुनिमुसुवतस्वामि-युगादिदेव-अजितनाथ-वासुपूज्यविम्बानाम्, श्रीमहावीरसमवसरणस्य, सा० धनचन्द्रसुत सा० समुद्धारकारित श्रीपू(स्व १)र्णगिरिश्रीशान्तिनाथविधिचैत्यसंस्थितश्रीशान्तिनाथपितृलामयसमवसरणस्य, अन्यासां बहूनां प्रतिमानां शम्भुमूर्ति-दण्डाटकस्य च विधिमार्गत्रयत्रयारवकारकः स-विस्तरं प्रतिष्ठामहोत्सवः संजातः । तस्मिन्नेव दिने चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथयोः स्थापना । फाल्गुन सुदि ५ चतुरशीतौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्थनाथानां शम्भु-प्रद्युम्नमुन्योरम्बिकायाश्च प्रासादेषु चपा(स्व१)रहटी अम्बिकायाश्च ध्वजारोपमहोत्सवः सकलराज्यधुराधरणधौरेपराजपुत्रश्रीअरसिंहमाभिष्यात् तीर्थप्रोत्सर्पणागारी सम्पन्नः । एते च सर्वे महामहोत्सवाः सौवर्णिकधान्धल-तत्पुत्ररत्नभा० बाहडाभ्यां सकलसमुदायमहिताभ्यां प्रभूत-स्वस्थापतेयसफलीकरणेन कारिताः ।

यद्ब्रह्माग्रामे श्रीजिनदचमुरिप्रतिष्ठिते श्रीपार्थनाथविधिचैत्ये सा० आह्लाकेन महण-शान्दणादिपुत्रसहितेन कुत-नबोद्वारे चित्रकूटे प्रतिष्ठितस्य दण्डस्य, फाल्गुन सुदि १४, विम्बरेणाप्यारोपः संजातः । जाह्नवाग्रामे चैत्र सुदि १३, सम्यक्तवारोपादिनन्दिमहोत्सवः सा० सोमलश्रावकेण सा० कुमारप्रभुतिम्बकृष्णमहितेन गविस्तारः कारितः । वर-डियास्थाने, वैशाख वदि ६, श्रीपुण्डरीक-श्रीगौतमस्वामि-श्रुद्धभुनि-जिनशुद्धभरि-जिनदण्डभरि-जिनेश्वरवृत्ति-मूर्तीनां सरस्वत्याश्च मविस्तरजलयात्रापूर्वं विस्तरं निविष्टं प्रतिष्ठामहोत्सवः, वैशाख वदि ७, मोहविजय-मुनिवह्म-भयोर्दीक्षा, हेमप्रभगणेष्वर्चनाचार्यपदं च संपन्नानि ।

७५. सं० १३३६ ज्येष्ठसुदि ९ श्रीमत्पूज्यैर्युगप्रधान श्रीवार्त्यसितचरित्रं संस्मरद्भिः स्वयितुः नाधुश्रीचन्द्रस्य प्रान्त्यसमगं विज्ञाय श्रीचित्रकूटान्महता वेगेन श्रीप्रह्लादनपुरे समागत्य नङ्गान्याकूटदेवपत्तनीयाधनेकरोमलसंपमहा-मेलापकेन दीनानाथमनोमनोरथान् पूरयतः मत्तत्रैस्यां स्वं स्वं गफलीकृतैः, प्रभूतगुदानप्रदानेन डाटग्रविधान्दीनि-नादवादं विवादपतः, अनवरतशुद्धशीलालङ्कारधानकस्य, पुण्यागाङ्गरागमुग्मीरुनाङ्गस्य, नानाविधस्थाप्यारमना-म्युलेनं मुमगस्य, सा० श्रीचन्द्रपरमश्रावकस्य संयमश्रीः प्रदत्ता । तेन च पुण्यामना प्रकटितपुण्यदिनमौमदेवचरित्रेण प्रतिक्षणं वर्धमानसंवेगसेन उचण्डव्यात्रालु(१)कञ्जालजालेयममपुष्पवर्णां दुष्प्रापं अये प्राप्य समदशमिनामप्रागग्नि-र्दलितसत्त्वदशविधासंयममहासुभटेन निरतिवागप्रतिपालितकृतप्रान्त्यप्रत्याग्यानेन कृतनवनवागयनामृगपानेन अर्चचारित्रेण जगत्प्रचित्रायना स्तम्भतीर्थोपाधनेकमंथानां चन्द्रारुमव्यजनद्वन्द्वान् स्वरूपप्रानादमौर्णकलेन महा-मुनिना श्रीकलेन श्रोत्रपरमेष्ठिप्रहामन्त्रपरमध्याने सोपानत्रेयागेहेषु मृगाङ्गनदम्याङ्गमलञ्चरं ।

गादिदेव-श्रीनिमिनायतीर्थचक्रिणौ नमश्चक्राते । ततो विस्मृतगृहप्राम्गारेण हर्षाद्भूरधुरितशरीरेण समस्तश्रीसंवेन सर्वस्वापतेयसारपुण्यानुबन्धिपुण्यसारोपार्जनया त्रैलोक्योपरि स्वं मन्यमानेन श्रीइन्द्रपदादिभिः सर्वमहोभिः सुदिनेष्वष्टम दिनेषु धुम्रस्योद्देशतः सप्त सहस्राणि सफलीचक्रिरे । तदनन्तरं श्रीमत्पूज्यप्रसादात् सफलीकृतनिजजन्मसर्वमवो दलितदुर्गतिभयः सम्पूर्णस्त्रिसर्वमनोरथः श्रीजागलिपुरे सम्पन्नमहाप्रवेशक्रमहोत्सवः क्षेमेण सर्वोऽपि संघः प्राविशत ।

७९. तस्मिन्नेव वत्सरे ज्येष्ठ वदि ४, जगचन्द्रमुनिः कुमुदलक्ष्मी भुवनलक्ष्मीमाध्यायौ च दीक्षिताः । पञ्चम्यां चन्द-
नसुन्दरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तं तस्याश्च श्रीचन्दनश्रीरिति नाम जज्ञे । ततः संमुखीनायातश्रीमोममहाराजाभ्यर्थ-
नया श्रीशम्पादनये चतुर्मासीं विधाय, अतुलनलक्ष्मिपालपालामौलिमाणिक्यकिरणरुद्रम्पानीयपूरप्लुतचरणरुमला-
नां सम्पादितभक्ष्यभक्ष्यलोकनिरुपमसम्पत्तयक्रमलानां सकलसंन्यपरिवारपरिकलितसंमुद्रायातप्रभुदितश्रीकर्णमहानरे-
न्द्राणां श्रीजिनप्रबोधधुरिसुनिन्द्राणां श्रीजिसलमेरौ सं० १३४० फाल्गुनचतुर्मासकं महता विस्तरेण प्रवेशक्रमहोत्सवः
सम्पन्नीयद्यत ।

तत्र च वैशाखसुदिअक्षततृतीयादिने श्रीउच्चापुरीय-श्रीत्रिकमपुरीय-श्रीजागलिपुरीयाद्यनेऽसंघमेलापकेन सर्व-
समुदायमहिताभ्यां सा०नेमिदुमार-सा०गणदेवाभ्यां महार्द्धां कृतसर्वमहोत्सवाभ्यां चतुर्विंशतिजिनालयस्वाष्टापदा-
देश चिन्मानां ध्वजदण्डानां च गरिष्ठप्रतिष्ठापनहोत्सवः कारितः सर्वमहोत्सवैः । श्रीदेवगृहापपदे द्र० सहस्र ६ सप्त-
त्पन्नाः । ज्येष्ठ वदि ४, मेरुकलशुमुनि धर्मरुलशुमुनिलब्धिचलसमुनीनां पुण्यसुन्दरी-रत्नसुन्दरी-भुवनसुन्दरी-हर्षसु-
न्दरीसाध्वीनां दीक्षामहोत्सव उत्पदे । श्रीगणदेवमहाराजोपरोधेन चतुर्मासीं तत्रैव विधाय नानाविधधर्मदेशनया
सकलनगरलोकस्य चित्तेषु चमत्कारमुत्पाद्य श्रीविक्रमपुरसमुदायगाढाभ्यर्थनया धुगप्रधानश्रीजिनदत्तधुरिसंस्थापितं मरु-
खलीरूपद्रुमं श्रीमहावीररतीर्थं महता विस्तरेण श्रीविक्रमपुरे प्रविश्य जिनप्रबोधधुरयो वन्दितवन्तः । तत्र श्रीउच्चा-
पुरीय-श्रीमरुणोद्दीपप्रभृतिनासमुदायमेलके श्रीमहावीरनिधिचैत्ये महता विस्तरेण सम्पत्कारोप-मालारोपण-दीक्षा-
दानादिमहानन्दिमहोत्सवः सं० १३४१ फाल्गुनकृष्णकादश्यां श्रीजिनप्रबोधधुरिमिथके । तत्र च नन्दिमहोत्सवे विन-
यसुन्दर-सोमसुन्दर-लब्धिसुन्दर-चन्द्रमूर्ति-मेघसुन्दरनामानः क्षुल्लकाः पञ्च, धर्मप्रभा-देवप्रभालये क्षुल्लिके द्वे च
संजाते ।

तत्र च श्रीमहावीरतीर्थे प्रभाजयतां ज्ञानध्यानबलेन समस्तजनमनःस्वार्थसमुत्पादयतां स्वपक्ष-परपक्षाराध्य-
मानचरणानां पत्रिचरणानां श्रीपूज्यानां महान् दाहज्वरः संजातः । ततो ध्यानबलेन स्वायुःपरिमाणं स्वल्पं सम्पक्
परित्यायात्रिलिखप्रयाणैः श्रीपूज्याः श्रीजागलिपुरे समायाताः । तत्र च सकललोकचमत्कारकारिणि श्रीवर्धमान-
स्वामिनो महातीर्थे वाद्यमानेषु द्वादशविघनान्दीर्घ्येषु, गीयमानेषु प्ररगीतेषु, दीयमानेषु धनलेषु, नृत्यमानेषु प्रवर-
पुराङ्गनासु, त्रितीर्थमाणेषु दीनानाथदुःखितानां महादानेषु, मिलितेषु नानापुरग्रामसंघेषु, नानाविधायदातानुकृतपू-
र्वधुरिभिः श्रीजिनप्रबोधधुरिभिः, सद्वपलक्ष्मीतजितकलाकेलयः समस्तभक्त्याभ्युज्ज्वलप्रकाशनहेलयो नानागुणरत्ननिधयः
प्रवरगभीरिमाधरीकृतवार्धयः श्रीजिनचन्द्रधुरयः सं० १३४१ श्रुगुगादिदेवपारणरूपविनितायां वैशाखशुक्लतृती-
यायां स्वपदे महाविस्तरेण स्थापिताः । तस्मिन्नेव दिने राजशेखरगणेशचत्वार्यपदं प्रदत्तम् । ततश्चाष्टम्यां श्रीम-
त्पूज्यैः सकलसंघेन सह विस्तरेण मिथ्यादुष्कृतं दत्तम् । ततश्च दिने दिने वर्धमानशुभभावाद्विज्ञातसांसारिकमात्रा-
नित्यस्वभावाः सुमायुभिर्निरन्तर आच्यमाणसमारोघनाः सम्पत्तिरहितश्रीदेवगुरुपादपचारधनाः सज्जानलक्ष्मीकण्ठ-
कन्दलहाराः स्वयदनकमलोच्चरितपञ्चपरमेष्ठिनमस्काराः कीर्त्तिध्वजलितसौगवः श्रीजिनप्रबोधधुरयो राधशुद्धकादश्यां
स्वार्वाङ्गभूषणां वभूवुः ।

८०. तदनन्तरं सं० १३४२ वैशाखशुक्लदशम्यां, श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये श्रीजिनचन्द्रहरिभिर्महामहोत्सवेन श्रीतिचन्द्र-सुखकीर्तिनामकं क्षुल्लकद्वयं जयमञ्जरी-रत्नमञ्जरी-शीलमञ्जरीनामकं क्षुल्लिकात्रयं च विहितम् । तस्मिन्नेव दिने वाचनाचार्यमिश्राणां विवेकसमुद्रगणीनामभिषेकपदम्, सर्वराजगणेशवाचनाचार्यपदम्, बुद्धिसमुद्रिगणित्याथ प्रवृत्ति-नीपदं च प्रदत्तम् । सप्तम्यां च सम्यक्चारोप-मालारोपण-सामायिकारोप-साधुसाध्वीउत्थापनानन्दिमहोत्सवश्चेकः ।

तथा ज्येष्ठकृष्णनवम्यां साधुराजक्षेमसिंहेन कारितस्य रत्नमयस्य श्रीअजितस्वामिबिम्बस्य सप्तविंशत्यङ्गुलप्रमाणस्य तेनैव कारितानां श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानां च, महामं० देदाकारितश्रीयुगादिदेव-श्री-नेमिनाथ-श्रीपार्श्वनाथविम्बानाम्, माण्डगारिकछाहडकारितस्य श्रीशान्तिनाथविम्बस्य महत्तमस्य, वैद्यदेहडिकारि-ताष्टापदध्यजादण्डस्य, अन्येषां च बहूनां विम्बानां महता विस्तरेण श्रीसामन्तसिंहविजयराज्ये सकललोकमनश्चम-त्कारी निःशेषपापहारी श्रीजिनचन्द्रहरिभिः प्रतिष्ठामहोत्सयो विहितः । अस्मिन् प्रतिष्ठामहोत्सवे विशेषतोऽतिप्रसन्न-श्रीसामन्तसिंहमहाराजसामिष्येन सकलस्वपक्ष-परपक्षाह्लादकः सकलविधिमागश्रोतसर्षणामुत्पादकः प्रभूततरङ्गपस-फलीकरणेन सा० क्षेमसिंहप्रमुखसमस्तथावकैर्विधिभार्गप्रभावकैः प्रमोदभरमेदुरैः सद्भावनाचन्द्रैः श्रीचन्द्रमहोत्सवः कारितः । ज्येष्ठकृष्णैकादश्यां च वा० देवमूर्तिगणेः श्रीअभिषेकपदं मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४४ श्रीजावालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये मार्गशीर्ष सुदि १०, सा० कुमारपालपु० पं० खिरकीचिंगणेः श्रीजिनचन्द्रहरिभिर्विस्तरेण आचार्यपदं दत्तम्-श्रीदिवाकराचार्या इति नाम ।

सं० १३४५ आपाद सुदि ३, मत्तिचन्द्र-धर्मकीर्त्योर्दीक्षा । वैशाख वदि १, पुण्यतिलक-भुवनतिलकयोधात्रिल-क्ष्मीसाध्व्याश्च दीक्षा । राजदर्शनगणेशवाचनाचार्यपदं च ।

सं० १३४६ माघ वदि १, सा० क्षेमसिंहभा० (आ०?) वाहडकारितस्वर्णगिरि[स्थ]श्रीचन्द्रप्रभस्वामिदेवगृहपार्श्व-स्थितयोः श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथविम्बयोर्मण्डपसातकेषु च समेतखिरवृंशतिविम्बानां च स्थापनामहोत्सवः । फाल्गुन सुदि ८, सा० वाहड-भा० भीमा-भा० जयमहि-भा० रेतसिंहसुथावककारिते प्रासादे श्रीशम्यानपने चाहट (चाह ?) मानाह्वयश्रेष्ठे श्रीसोमेश्वरमहाराजकारितविस्तरप्रवेशमहोत्सवस्य श्रीशान्तिनाथदेवस्य विस्तरेण स्थाप-नामहोत्सवः । देवयल्लभ-चारित्रितिलक-कुञ्जलकीर्तिसाधूनां रत्नशीसाध्व्याश्च दीक्षा । मालारोपणादिमहोत्सवश्च । चैत्र सुदि १, श्रीप्रह्लादनपुरे सर्वथ आहट्टोच्चतपताकोचरे निःस्थानेषु वाद्यमानेषु मं० माघचन्द्रप्रमुखसकलनगरलोकसंभुरा-गमनपूर्वं सा० अमयचन्द्रप्रमुखसमुद्रावेन प्रवेशमहोत्सवः कारितः । वैशाख वदि १४, श्रीभीमपट्टथां श्रीप्रह्लादनपुर-वत्प्रवेशमहोत्सवः । वैशाख सुदि ७, सा० अमयचन्द्रकारिताद्भुततिलकमयीयुगादिदेवविम्ब-श्रीचतुर्विंशतिजिनालय-चतुर्विंशतिविषय-इन्द्रध्वज-श्रीअनन्तनाथदण्डध्वज-श्रीजिनप्रबोधहरिस्तूप-मूर्तिच-दण्डध्वजानेकशिलमयपित्तलामय-विम्बानां विस्तरेण प्रतिष्ठामहोत्सवश्च । ज्येष्ठ वदि ७, नरचन्द्र-राजचन्द्र-मुनिचन्द्र-पुण्यचन्द्रमाधूनां मुक्तिलक्ष्मी-सुक्तिभीमाप्ययोश्च महाप्रभावनापूर्वं दीक्षा च ।

सं० १३४७ मार्गशीर्ष सुदि ६, श्रीप्रह्लादनपुरे मुमनिकीर्तिदीक्षा, नरचन्द्रादिमाधुमाध्वीनामुपस्थापना-मालारोप-णादिमहोत्सवश्च । ततो मार्गशीर्ष सुदि १४, गदिगुडुक्कायां म्याने म्याने तन्त्रिज्ञानोत्पाननानां मं० चण्डापुर मं० रादपपात्रेन मन्त्रमहाजनपरिग्रहयाज्ञादिमेलोपपन्नं प्रवेशमहोत्सवः कारितः । मं० महलपात्रेन गममग्नपमनेयारंज-धीनाचमटनीधान्द्राधीअजितानामिनोर्धवाया कारिता । पौष वदि ५, श्रीतीजापुरीय सा० लक्ष्ममहि-भ्रं० भ्राम-पानप्रमुखगमुद्रावेन गदिगुडुक्काप्रवेशमहोत्सवः कारितः । श्रीजावालिपुरे श्रीजिनप्रबोधहरिस्तूप-मूर्तिस्थापनामहो-त्सवो दण्डध्वजोपमहोत्सवश्च माघ सुदि ११ सा० अमयचन्द्रेण कारितः । चैत्र वदि ६, श्रीतीजापुरे अमग्न-पम-

रत्न-विजयरत्नमाधमो मुक्तिचन्द्रिका साध्वी च सत्समतीर्थ-आद्यापल्ली-गण्ड-मण्डपद्रकादिसंघमेलापकेन विस्तरेण दीक्षिता, मालारोप-परिग्रहपरिमाणान्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

सं० १३४८ वैशाख सुदि ३, श्रीप्रह्लादनपुरे वीरशेखरस्य अमृतश्रीमाच्छपाय दीक्षा, त्रिदशकीर्तिगणेशचर्चनार्च्य-पदम् । तस्मिन्नेव वर्षे श्रीपूज्यैः सुधाकलश-मुनिरत्नमसाधुपरिवृत्तैर्गणियोगतपश्चक्रे ।

सं० १३४९ भाद्रपद वदि ८, साधर्मिन्मनाकारस्य संचयुरूपस्य सा०अमयचन्द्रसुश्रानरुस्य संस्तररुदीक्षा, अमय-शेखर इति नाम । मार्गशीर्ष वदि २, यशःकीर्तिदीक्षा ।

सं० १३५० वैशाख सुदि ९, करहेटक-अर्चुदादिविहितमयिस्तत्तीर्थयात्रामकलीकृतजन्मजीवितस्य वरडियागर-सर्वाधिकारिणो नरलक्षकुरुलोचमस्य भा० ज्ञानेनसुश्रावकस्य सकलस्वपक्ष-परपक्षचमत्कारकारिणी संस्तररुदीक्षा, नरविलम्बराजपरिति नाम ।

सं० १३५१ माघ वदि १. श्रीप्रह्लादनपुरे श्रीयुगादिदेवप्रतिर्धिचत्त्ये मं० तिहुणसत्कश्रीयुगादिदेव-श्रेष्ठिजीजासत्क-श्रीमहारीनिम्नप्रमुखाद्भुतनिम्नानां चत्वारिंशदधिकरूपदशतीप्रमाणानां महं० तिहुण-श्रे० बीजासुश्रानरुकाभ्यां समुदा-यसहिताभ्यां विस्तरेण प्रतिष्ठामहामहोत्सवः कारितः । पञ्चम्या श्रीपूज्यानामनेकमाधुमाध्वीश्रानरुश्रानिकापरिवृत्तानां मालारोपमहामहोत्सवनन्दिः, मिश्रकीर्तिमाधोहंमलक्ष्मीमाच्छपाय दीक्षा । ८००(१)

८१.सं० १३५० जिनचन्द्रधरिगुरुपदेशेन वा० राजशेखरगणिः सुबुद्धिराजगणि-हेमविलम्बगणि-पुण्यकीर्तिगणि-रत्नसुन्दरमुनिसहितः श्रीबृहद्भामे निहृतवान् । ततश्च तत्रत्यठ० रत्नपाल-सा० चाहडप्रधानश्रानकप्रेषिताभ्यां सभाद्र-हेमराज-भागिनेययाचूश्रानरुकाभ्यां सपरिवाराभ्यां सा० बोधिपुत्रेण सा० मूलदेवश्रानकेण श्रीकौशाम्बी-बलारसी-काकिन्दी-राजगृह-पावापुरी-नारिन्दा-क्षत्रियबुण्डग्राम-अयोध्या-रत्नपुरादिनगरेषु जिनजन्मादिपनित्रितेषु तीर्थया-त्रा कृता । तैः श्रानकैः साधैः समुदायसहितपूर्वनिहितहस्तिनागपुरयात्रेण वा० राजशेखरगणिना सपरिवारेणैतानि तीर्थानि वन्दितानि । राजगृहमसीप उड्डवहारे चतुर्मासी कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च कृतः । तथा तत्रैव वर्षे नाना-द्भुतपुण्यरह्णीश्रीश्रीभीमपल्लीतः सा० धनपालसुश्रावकमत्युन सा० भडसीह-सा० सामलश्रानरुकृतसंघेन श्रीप्रह्लादन-पुरीय-भीमपल्लीय-श्रीपत्तनीय-सत्यपुरीयाद्यनेकपक्ष-परपक्षमेलापकेन च साधैः प्रस्थाप्य वारूचातुरीपरभूतगीर्वा-णोपाध्याय-श्रीनिवेकमद्रोपाध्यायप्रमुखसुमाधुमण्डलीपरिवृत्तैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीशङ्खधरपुरालङ्कारचूडामणि-श्विन्तातीतसुसम्पादनापहस्तितचिन्तामणिः ससारदुःखदायामिषाथः श्रीपार्श्वनाथः प्रणतः । तत्र च श्रीसंघेन स्नान-पूजाउद्यापनक ध्यजारोपादिमहोत्सवा निहिताः । ततः सर्वसंघसमन्विताः श्रीमत्पूज्याः श्रीपत्तने समाजगृहः । तत्र च श्रीशान्तिनाथप्रतिर्धिचत्त्ये सविस्तरपञ्चजरोपादिमहोत्सवपूर्वकनानाविधयाद्यमाननन्दीतृप्यप्रवर्तमानाङ्गनाचक्रनृयेषु सक-लपत्तनमध्यस्थसमस्तचत्त्येषु विस्तरेण चैत्यपरिपाटीं निधाय, श्रीपूज्याः श्रीभीमपल्लीय समायाताः । पश्चाच्छ्रीबीजा-पुरीयसमुदायाम्पर्वनया बीजापुरे चतुर्मासी कृता । तत्र च सं० १३५ [३१] मार्गशीर्षकृष्णपञ्चम्या श्रानसुपूज्यमि-धिचत्त्ये मुनिसिंह-तपःसिंह-जयसिंहसाधवो दीक्षिताः, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च संजातः ।

ततः श्रीजाबालिपुरे तत्समुदायाम्पर्वनया विहारः । तस्मिन्नेव संवत्सरे सा० सलरणश्रानरुपुररत्न सा० सीहा श्रावक-माण्डव्यपुरीय सा० ज्ञानेनसत्युनसा० मोहनश्रानरुकाभ्यां निर्मितसंघेन श्रीजाबालिपुरीय-श्रीसम्पानयनीय-श्रीजिसलमेरवीय-श्रीनागपुरीय-रुणापुरीय-श्रीमालीय-सत्यपुरीय-प्रह्लादनपुरीय-भीमपल्लीयाद्यनेकमहद्विक-श्रीमा-लज्ञातिमण्डनश्रीयोगिनीपुरवास्तव्य सा०चाहासुश्रानरुपुर सा० लोहदेवप्रमुखप्रभूतश्रानरुमेलापकरिभूषितेन भार्गव-रत्नविचितावारितसत्रचैत्यपरिपाद्यनेकमहामहोत्सवेन श्रीजाबालिपुराद् वैशाखकृष्णपञ्चम्या प्रस्थाप्य, प्रभूतमुनिमण्ड-

लीसंसेव्यमानैः श्रीचतुर्विधश्रीभ्रमगसंचस्तूपमानैर्जगत्पूज्यैः श्रीमत्पूज्यैः श्रीश्रुदालङ्कारकारिणौ समस्तशौर्गत्यविदारिणौ श्रीयुगादिदेव-श्रीनेमिनाथजिनेश्वरौ नमस्कृतौ । ततोऽपहस्तितकलिकलमहाचौरेण महादानपराभूतदेवतरुवरेण परम-चासनाक्षालितानेकभवसहस्रसंचितदुष्पापौघेन श्रीसमस्तविधिमार्गसंधेन श्रीइन्द्रपद-स्नात्र-ध्वजारोपादिमहोत्सैरुद्देशतो द्रुम द्वादश सहस्राणि कृतार्थीकृतानि । तदनन्तरं हर्षाङ्कुरपूरितः खसुकुतमहाराजपूजितः सदानधः श्रीविधिमार्गसंधः क्षेमेण श्रीजाबालिपुरे विस्तरेण प्रविष्टः ।

सं० १३५४ ज्येष्ठ वदि १०, श्रीजाबालिपुरे श्रीमहावीरविधिचैत्ये सा० सलखगुप्त सा० सीहाकारितो दीक्षा-मालारोपणादिमहोत्सवः संजातः । तस्मिन्महसि वीरचन्द्र-उदयचन्द्र-अमृतचन्द्रसाधूनां जयसुन्दरीसाध्व्याश्च दीक्षादा-नोत्सवः सम्पन्नः । तस्मिन्नेव वत्सर आपादशुक्लद्वितीयायां सिरियाणकग्रामे श्रीमहावीरप्रासादोद्गर-श्रीमहावीरविष्णु-स्थापना श्रे० भाडाश्रावकपुत्रेण श्रे० जोधाश्रावकेण महाविस्तरेण कारिता । सं० १३५५ ।

सं० १३५६ राजाधिराजश्रीजैत्रसिंहविजया मार्गशीर्षसितचतुर्थ्यां श्रीजैसलमेरौ श्रीपूज्याः समायाताः । तत्र च श्रीमहाराजजैत्रसिंहेन योजनद्वयसंयुक्तगामनेन बहुमानपूर्वकं सा० नेमिकुमारप्रमुखसमस्तसमुदायेन च प्रभूतद्रव्य-चेचनेन विधिमार्गप्रमादनापूर्वकं निःस्नानादितूर्पेषु वाद्यमानेषु, पठत्सु बन्दिष्टन्देषु, स्थाने स्थाने संज्ञायमाननयन-मनःप्रह्लादकारिप्रेक्षणीयकेषु, श्रावकश्राविकाभिधिविस्तार्यमाणेषु रास-गीत-धवलमङ्गलेषु, खरक्ष-परपक्षचेतधमत्कार-कारी श्रीपूज्यानां प्रवेशकमहोत्सवः संजातः ।

सं० १३५७ मार्गशीर्षशुक्लचम्यां श्रीमहाराजजैत्रसिंहप्रेषितनिःस्नानादिषु वाद्यमानेषु दीक्षा-मालारोपणादि-महामहोत्सवः संजातः । तत्र श्रे० लक्ष्म-भा० गजपुत्रौ जयहंम-पद्महंमनामानौ दीक्षितौ ।

सं० १३५८ माघशुक्लदशम्यां श्रीपार्श्वनाथविधिचैत्ये महाविस्तरेण निःस्नानादिषु वाद्यमानेषु श्रीममेतशिखरादि-चिम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । सा० केशवपुत्रेण सा० तोलीश्रावकेण कारापितः, काल्युनशुक्लपञ्चम्यां मालारोपण-मन्मथारोपादिमहोत्सवश्च सम्पन्नः ।

ततः सं० १३५९ फाल्गुन वदि ११, श्रीबाहदमेरौ मा० मोरुलसिंह सा० बीजडप्रमुखसमुदायाभ्यर्चनया श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवतीर्थं नमस्कृत्यन्तः ।

तत्र च सं० १३६० माघ वदि १०, सा० बीजड-सा० धिरेदेवादिशुश्रावकैः प्रभूतद्रव्यचेचनेन श्रीजितशामन-प्रभावनायै मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तः कारितः । तत्र श्रीशीवलदेवमहाराजविजया मं० नागचन्द्र-मं० इमारपाल-श्रे० पूर्णादिमनुदायाभ्यर्चनया च श्रीगम्पानयने श्रीशान्तिनाथदेवतीर्थं श्रीपूज्येनमयेक ।

ततः सं० १३६१ शान्तिनाथविधिचैत्ये मं० नागचन्द्र-मं० कुमारपाल-भा० पद्म-श्रे० पूर्ण-मा० रूपचन्द्र-प्रमुखममुदायेन द्वितीयदेशस्य मुदि ६, श्रीजाबालिपुरीय-मपादलक्षीयप्रमुखनानागस्थानसन्त्यममंघमेलापकेन श्रीपार्श्वनाथप्रमुखनानाविम्बानां प्रतिष्ठामहोत्सवः, दशम्यां च मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः मरुलपद्म-वरपद्मचमन्का-रफारी श्रीदेवगुरुप्रमादाभिर्मिगः कारितः । अस्मिन्महोत्सवे ५० लक्ष्मीनिशमगणि-पं० हेमभूषणगण्योशं चनात्तापेयदं दधमिति ।

८२. ततः श्रीजाबालिपुरीयममुदायाभ्यर्चनया श्रीजाबालिपुरे श्रीमहावीर]द्वं श्रीपूज्या नमयतुः । तत्र च सं० १३६४ वैशाखशुक्लपयोदश्यां, मं० सुनर्मिह-मा० गुमट-मं० नयनमिह-मं० दुम्माज-मं० मोजगत्र-मा० गीहा-प्रमुखममस्तधीममुदायदिननानप्रोन्नर्पणापूर्वकं श्रीमत्पूज्येनान[श्रीगजशूरदिमहतीर्थं नमस्कृत्य गमयु सतिशमय-पुण्यप्राम्गारवा० राजनेगगन्धेगपार्षदं प्रदधम् । मयय-पण्यचमन्काः मातगोवगादिनन्दिमरोन्मय श्रीगमुदा-

देहडानुज ४० थिरदेवपुत्रिकायाः श्रीजिनचन्द्रस्रिखहरतकमलदीक्षिताया रत्नमञ्जरीगणिन्या महत्तरापदं प्रदत्तम्—
श्रीजपद्धिमहत्तरति नाम विहितम्, प्रियदर्शनगणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च ।

ततः श्रीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः पचनपुरवरे समायाताः । तत्र च सं० १३६९ मार्गशीर्षसितपष्ठ्यां स्वप-
क्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारकेण श्रीसमुदायविधापितमहोत्सवेन 'जयति जिनशासनम्' इति समुत्साहपूर्वकं श्रीपूज्यैर्ज-
गत्पूज्यैश्चन्दनमूर्ति-धुवनमूर्ति-सारमूर्ति-हीरमूर्तिनामकं ध्रुवकचतुष्टयं विहितम्, केवलप्रभागणिन्याः प्रवर्तिनीपदं च
प्रदत्तम्, मालारोपणादिमहानन्दिमहोत्सवश्च कृतः ।

सं० १३७० माघशुक्लैकादश्यां पुनः श्रीसमुदायकारितसकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारी दीक्षामालारोपणादि-
नन्दिमहामहोत्सवः सकलजगत्कल्पद्रुमावतारैः श्रीमत्पूज्यैः कृतः । तस्मिन्महोत्सवे निधानमुनेपशोनिधि-महानिधि-
साध्वीद्वयस्य च दीक्षा प्रदत्ता ।

ततः श्रीमीमपल्लीसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः श्रीमीमपल्लीयां समायाताः । तत्र च सं० १३७१ फाल्गुनशुक्ल-
कादश्यां श्रीमत्पूज्यैः साधुराजश्यामलप्रमुखश्रीमीमपल्लीसमुदायकारितः श्रीअमारिषोपणावारितसत्रसंप्रपञ्जासाधर्मिक-
वास्तव्यादिनानाविधप्रोत्सर्पणापूर्वकं सकलजनमनोहारी व्रतग्रहणमालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः कृतः । तस्मिन्महो-
त्सवे त्रिभुवनकीर्तिमुनेः, प्रियधर्मा-आद्यालक्ष्मी-धर्मलक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा प्रदत्ता ।

८५. ततः श्रीपूज्यपादाः श्रीजावालपुरीयसमुदायगाडतराभ्यर्थनया श्रीजावालपुरे विहृताः । तत्र च सं०
१३७१ ज्येष्ठविदिशम्यां सं० भोजराज-देवसिंहप्रमुखसकलश्रीजावालपुरीयसमुदायकारितः सकलस्वपक्ष-परपक्षचेतश्च-
मत्कारकारी समस्तजनमनोहारी दीक्षामालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीपूज्यैः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे देवेन्द्रदत्त-
मुनि-पुण्यदत्तमुनि-ज्ञानदत्त-चारुदत्तदुर्नीनां पुण्यलक्ष्मी-ज्ञानलक्ष्मी-कमललक्ष्मी-मतिरक्ष्मीसाध्वीनां च दीक्षा
प्रदत्ता । ततो म्लेच्छकृतो भङ्गः श्रीजावालपुरे जातः । ततः श्रीपूज्याः श्रीशम्भानयन-श्रीरुणापुरी-श्रीध्वरेकादि-
नानास्थानवास्तव्यसकलसमुदायिनां समाधानगृष्ट्याच श्रीरुणातः श्रीश्रीमालकुलोत्तमैः श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकल-
साधर्मिकवरसलैः साधुमानलपुत्ररत्नैः सा०माहा-सा०धान्ध्रप्रमुखभ्रातृभिः सह सकलसपादलक्षणगरग्रामवास्तव्यसम-
स्तसुआवकशफटशतत्रयमेलापकेन श्रीपूज्यपादैः श्रीफलवधिकायां सकलातिश्रयनिधानस्य म्लेच्छव्याकुलसकलसपाद-
लक्षणपदक्षारसमुद्रामृतकूपतुल्यस्य श्रीपार्थनाथस्य प्रथमो यात्रामहामहोत्सवश्चक्रे । तस्मिन् यात्रामहोत्सवे श्रीवि-
धिसंप्रपञ्चावकैः श्रीद्रुपदादिनानापदग्रहण-अवारितसत्र-श्रीसाधर्मिकवास्तव्य-श्रीसंप्रपञ्जादिनानाविधश्रीजिनशास-
नप्रोत्सर्पणापूर्वकमेकमेवं सौवस्वापतेयं सफली चक्रे । पश्चाच्छ्रीनागपुरसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्या नागपुरे विहृताः ।

ततः श्रीलोहदेव-सा०लक्षण-सा० हरिपालप्रमुखश्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायानुचाराभ्यर्थनया नानाम्लेच्छसंकुले
महामिथ्यात्वबहुले श्रीसिन्धुमण्डले महाश्रीमर्चां प्रवर्तमाने दुर्गममरुस्थल्यां सौवज्ञानध्यानवलशालिभिः श्रीमेघकु-
मारदेवकृतसन्निधौपैर्गुणप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रस्रिभित्तिकमुसाधुपरिवृतैः श्रीधर्मकल्पद्रुमारोपणाय विहारश्चक्रे । तत-
स्तद्देशालङ्कारे श्रीउच्चापुरीप्रत्यासन्ने श्रीदेवराजपुरे श्रीउच्चापुरीयविधिसमुदायकृतप्रवेद्यकोत्सवाः श्रीपूज्या महामिथ्या-
त्वरान्योत्पादनापावस्थिताः । तत्र च सकलसिन्धुमण्डलसुआवकाढतराभ्यर्थनया सं० १३७३ वर्षे मार्गशीर्ष-
वदिचतुर्थ्यां श्रीआचार्यपदस्थापनाव्रतग्रहणमालारोपणादिमहामहोत्सवाः सकलाज्ञानिलोकसम्पन्नोपार्जनहेतवः
श्रीपूज्यपादैः प्रारब्धाः । पश्चान्महोत्सवदिनोपरि आरम्भसिद्धिरात्रौ ज्ञानध्यानातिशयसंस्मारितश्रीजिनदत्तस्रिगुण-
प्रवरागमैः श्रीपूज्यैश्चतुर्मासीमध्वेऽपि गुरुतराजविद्वरेण संज्ञायमानशून्यजनपदेऽपि तस्करादिनानोपद्रवबहुलेष्वपि
मार्गेषु सौवज्ञानातिश्रयवलेन कुशलं परिभाष्य, स... वीसल-महणसिंहसुआवकौ श्रीदेवराजपुराच्छ्रीगूर्जरासुगुदकल्पे

श्रीपत्तने श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां पार्थे लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्क-स्वसमय-परसमयसारनिष्कनिष्कणनिकपोपमे समग्राचार्यगुणालङ्कृतमात्रस्य स्वशिष्यरत्नस्य पण्डितराजराजचन्द्रस्य समाकारणाय प्रेषितौ । ततः श्रीउपाध्यायैः सहृदयदेशानुसारेण ताभ्यां सह पुण्यकीर्तिगणि दत्ता पं० राजचन्द्रमुनिः प्रेषितः । ततः श्रीमत्पूज्य-गुरुतरध्यानबलाकर्पिताधिष्ठायककृतसाम्निध्यात् तस्कराद्यनेकोपद्रवानवगणय्य कार्तिकचतुर्मासिकदिने खदीशगुरु-श्रीपूज्यापदपद्ममहातीर्थं पं० राजचन्द्रमुनिना नमस्कृतम् । ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीउचापुरीय-श्रीमरुकोट-श्रीक्यासपुर-प्रमुखसिन्धुदेशनानगरग्रामवास्तव्यासंख्यसुश्रावकसंघमहामेलापकेन स्थाने प्रेक्षणीयेषु संजायमानेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेषु युवतीजनेषु, पापकामनेषु वन्दि.....पु दीयमानेषु, श्रे० उदयपाल-श्रे० गोपाल-सा० वयरसिंह-ठ० कुमारसिंहप्रमुखमहर्द्धिकसुश्रावकलोकैः खर्णाञ्जवस्त्रदानेषु क्रियमाणेषु अवारितसत्रेषु संजायमानेषु साध-मिकवात्सल्येषु श्रीआचार्यपदस्यापना-व्रतग्रहण-मालारोपणादिनिन्दिमहामहोत्सवधके । तस्मिन् महोत्सवे स्वशिष्यरत्नस्य समग्रविद्याबुद्धिपानकुम्भार्पणसमानस्य चाकृचातुरीविनिर्जितसुराचार्यस्य पण्डितराजचन्द्रमुनिवरस्य आचार्यपदं प्रदत्तम्-श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्या इति नामधेयं च कृतम् । ललितप्रभ-नरेन्द्रप्रभ-धर्मप्रभ-पुण्यप्रभ-अमरप्रभाधूनां दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्रावकश्राविकालोकैर्माला गृहीता, सम्यक्त्वरोपसामायिकारोपश्च कृतः । तस्मिन् महोत्सवे साधुराजयशोधवल-कुलप्रदीपेन सा०नेमिकुमारपुत्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावकेण सकलसाधर्मिकवात्सलेन सा० वयरसिंहसुश्रावकेण विशेषतः श्रीसाधर्मिकवात्सल्यावारितसत्रामारिषोपणाश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं स्वखापतेयं सफलीचक्रे ।

८६. ततः पुनः सं० १३७४ फाल्गुनवदि पट्टोदिने श्रीउचापुरीयादिनानगरग्रामवास्तव्यसकलसिन्धुदेशविधि-समुदायकारितः श्रीपूज्यैर्व्रतग्रहणमालारोपणोत्थापनादिनिन्दिमहामहोत्सवः सकलस्वपक्ष-परपक्षचैतद्व्यमत्कारकारी कृतः । तस्मिन् महोत्सवे दर्शनहित-श्रवणहित-त्रि।श्रुवनहितमुनीनां दीक्षा प्रदत्ता, श्राविकाशतेन च माला गृहीता । एवं श्रीदेवराजपुरे महामिथ्यात्वसिन्धु चतुर्मासीद्वयेनोन्मूल्य श्रीपूज्याः [सा १]री० पूर्णचन्द्रस्तुत्रोद्धारचरित्रश्रीजिन-शासनप्रभावक सारी० हरिपालसार्धवाहसाम्निध्यात् मत्स्यलवालुकसमुद्रप्रमुल्लङ्घ्य श्रीनागपुरे श्रीसमुदायकृतगुरुतर-प्रवेशकमहोत्सवाः समायाताः । ततः श्रीकन्यानयनवास्तव्यश्रीश्रीमालकुलोचंसंश्रीजिनशासनप्रभावक सा०काला-सुश्रावककारिता श्रीकन्यानयनवासिदिसमग्रवाङ्मदेश-सपादलक्षदेश-नगरग्रामवास्तव्यनानासुश्रावकमहासंघमेलापकेन श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथदेवस्य श्रीपूज्यैर्द्वितीयवारं यात्रा कृता । महर्द्धिकसुश्रावकलोकैरवारितसत्रसाधर्मिकवात्स-ल्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं श्रीजिनशासने महती प्रभावना चक्रे ।

ततः सं० १३७५ माघशुक्लद्वादश्यां श्रीनागपुरे मन्त्रिदलकुलोचंसं-ठ० विजयसिंह-ठ० सेह-सा० रूदाप्रमुख-श्रीयोगिनीपुरसमुदायसंघपुरुषमन्त्रिदलीय-ठ० अचलप्रमुखसमग्रडालामरुसमुदाय-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-श्रीन-रमटप्रमुखनानागरग्रामवास्तव्य-समस्तवाङ्मदेशसमुदाय-यं० कुमार-यं० श्रीराजप्रमुखकोशवाणासमुदाय-नानागरग्राम-वास्तव्यसमग्रसपादलक्षसमुदाय-सा० सुभटप्रमुखश्रीजावालिपुर-श्रीशम्भानधनप्रमुखमारुवन्नासमुदायादिनानाजनपद-प्रचुरसमुदायमहामेलापके स्थाने स्थाने संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, कार्यमाणेषु महाप्रेक्षणीयेषु, नृत्यमानेषु पुचवी जनेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेषु साधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेषु महामहर्द्धिकसुश्रावकलोकैः कन-ककटरूपकटकवस्त्रदानेषु, श्रीवर्धमानसाम्प्रतिथं प्रवर्तनपरायणैः श्रीपूज्यैः श्रीनागपुरीयसमुदायाम्यर्थनया स्व-पक्ष-परपक्षासंख्यजनमनोहारी सकलमहामिथ्यादृष्टलोकमस्तकवधूननकारी श्रीव्रतग्रहणमालारोपणादिनिन्दिमहामहो-त्सवधके । तस्मिन् महोत्सवे सोमचन्द्रसाधोः शीलसमृद्धि-दुर्लभसमृद्धि-श्रवणमश्रुदिसाध्वीनां दीक्षा प्रदत्ता । पं० जगचन्द्रराणेः सर्वविद्याविलासिनीनाट्यनाट्योपाध्यायकल्पस्य नानाशिष्यरत्ननिष्पादनलब्धिसमुद्रस्य द्विधा स्वसन्तान-जस्य परिभाषितसप्तद्वलक्ष्मीयोग्यस्य तस्य पण्डितराजकुशलकीर्तिगणेश वाचनाचार्यपदम् । धर्ममालागणिनी-पुण्य-

येन कारितः । ततश्चौरचराद्युपायुतेऽपि मार्गे मण० दुर्लभसाहाय्यात् श्रीभीमपट्ट्यां श्रीपूज्याः समाजम् । ततः श्रीपत्तनीयश्रीकोट्टिकाश्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये श्रीश्रावकपौषधशालासन्निवेशनप्रमुखश्रीधर्मकृत्यपेशलसा० जेसलप्रभृतिश्रीसमुदायार्थ्यनया श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथदेवं नमस्कृतवन्तः । ततः श्रीस्तम्भतीर्थीयिकोत्तुडिकाश्रीअजितनाथदेवविधिचैत्यालयश्रीश्रावकपौषधशालाप्रमुखसदर्मकृत्यकुशलेन सा० जेसलेन समामन्यमाणाः श्रीश्रीरीपके श्रीपार्थनाथदेवं नमस्कृत्य सा० जेसलकारितेन स्वपक्षपरपक्षचमत्कारकेणानुक्तमन्त्रीधरश्रीवस्तुपालकारितश्रीजिनेधरछरिमहाप्रवेशकमहोत्सवेन श्रीस्तम्भतीर्थे श्रीपूज्याः श्रीअजितनाथदेवं नमश्चक्रुः ।

८३. ततः सं० १३६६ ज्येष्ठ वदि १२, नानावदातव्रातसहस्रतसर्वपूर्वजकुलेन सार्वमिकवत्सलेन सा० जेसलसुश्रावकेण मेलितेन श्रीपत्तनीय-श्रीभीमपट्टीय-श्रीबाह्मेरवीय-श्रीशम्भानयनीयसमस्तसंघमेलापकेन स्वकीयद्वह्ज्वात् सा० तोलियनिवेशितसंघपुर्यपदेन लघुप्रात् सा० लासुनिवेशितपच्छेवाणपदेन विपमदुःपमाकालेऽप्यतुच्छम्लेच्छसंकुलेऽपि देशे श्रीस्तम्भतीर्थाच्छ्रीदेवालयप्रचलनमहोत्सवो विहितः । तेन सह श्रीमत्पूज्या जयवल्लभगणि-हेमतिलकाण्णादि-साध्वेकादशकेन प्र० रत्नष्टुटिगणिन्यादिसाध्वीपञ्चदशकेन च चरितस्वमानाः श्रीमहातीर्थनमस्करणाय प्रस्थिताः । ततः स्थाने स्थाने चैत्यपरम्परासु चैत्यपरिषाद्याद्यनेकमहोत्सवेषु श्रीसंघेन क्रियमाणेषु, नानाविधतृपेषु वाद्यमानेष्वावेक-श्रावक(श्राविका?) लोकेन श्रीमद्देवगुणगणेषु गीयमानेषु, मृदुघटैः स्वकीयनव्यकाव्येषु पठ्यमानेषु, क्रमक्रमेण पीपलाउलीग्रामे सर्वोऽपि संघः समायातः । तत्र च श्रीशुभजयमहातीर्थपर्यतावलोकमहोत्सवः श्रीसंघेन कृतः । ततोऽप्यारसंसारपारावारनिमज्जन्तुजातप्रवहणायमाननिःशेषदेशगतजन्तुजातपूज्यमानश्रीशुभजयमहातीर्थालङ्कारश्रीदेवाधि-देवश्रीयुगादिदेवपादपद्मनमस्करणायाशार्हर्षप्रकर्षपादुर्भूताङ्कुरपरविश्रितैः श्रीचतुर्विधसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यैर्विहिता । तत्र च सा० सलखणपुत्ररत्न सा० मोकलसिंहादिसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिमहोत्सवाः सविस्तरा विहिताः । तत्र च ज्येष्ठशु-क्लद्वादर्श्यां मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः ।

ततः सुरापट्टालङ्कारश्रीगिरिनारसंस्थितश्रीनेमिनाथमहातीर्थनमस्करणाय चतुर्विधसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः प्रस्थिताः । नेदीयोगच्छदतुच्छम्लेच्छकटकोपट्टतेऽपि सुरापट्टादेशे जगन्नाथश्रीनेमिनाथप्रसादाच्छ्रीअम्बिकासावित्र्या-च्छ्रीमत्पूज्यज्ञानवलाभ सुखसुखेन श्रीउज्जयन्तलहट्टिकायां सर्वोऽपि संघः प्राप्तः । ततः श्रीनेमिनाथकल्याणकत्रयप-विधितश्रीउज्जयन्तमहापर्यतराजालङ्कारभ्राट्श्रीमोघरसौभाग्यसुन्दरनेमिनाथपादवचमहातीर्थे श्रीपूज्याः सकलसंघसम-न्विता नमश्चक्रुः । तत्र च सा० कुलचन्द्रकुलप्रदीप सा० वीजडप्रमुखसकलसुश्रावकैः श्रीइन्द्रपदादिमोत्सर्पणा विहिता । ततः श्रीनेमिनाथदेवं नमस्कृत्य, स्थाने स्थाने नानाप्रभावनां विधाय, श्रीपूज्याः श्रीसंघसमन्विताः श्रीस्तम्भतीर्थे समायाताः । तत्र च सा० जेसलसुश्रावकेण श्रीदेवालयस्य श्रीमत्पूज्यानां च महता विस्तरेण प्रवेशकमहोत्सवश्चक्रुः । तत्र च चतुर्मासी विधाय श्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्थनाथदेवतीर्थे मन्दिदलीप ठ० भरहपालसुश्रावकसाहाय्याच्छ्री-मत्पूज्या ववन्दिरे ।

८४. ततः श्रीवीजापुरे श्रीवासुपूज्यदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ माघकृष्णनवम्यां श्रीमहावीरप्रमुखसौल-मयादिविम्बानां प्रतिष्ठा श्रीमत्पूज्यैर्महता विस्तरेण कृता, मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवश्च जज्ञे । ततः श्रीभीमपट्टीय-श्रीसमुदायार्थ्यनया श्रीमहावीरदेवं नमस्कृतवन्तः । तत्र च सं० १३६७ काल्युप्तशुक्लप्रतिपदि, सकलश्रीभीमपट्टीय-श्रीपत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुत्रीयसमस्तश्रीसमुदायमेलापके नानाविधपुष्पांकदानादिप्रभावनापुरस्सरं शुद्धकत्रयं शुद्धिका-द्वयं च श्रीपूज्याश्चक्रुः । तन्नामानि च परमकीर्त्ति-वरकीर्त्ति-रामकीर्त्ति-पद्मश्री-व्रतश्रीरिति । तस्मिन्नेव च दिने मालारोपणादिनन्दिमहोत्सवः सविस्तरः श्रीसमुदायेन कारितः । पं० सोमसुन्दरगणेशचानाचार्यपदं दत्तम् ।

तस्मिन्नेव वत्सरे सा०क्षेमन्धर-सा०पद्मा-सा०साढलकुलावत्सेन निजमुजोपाजितचारुकमलाकेलिनवासेन कुङ्कुमपत्रि-
कादिना दानसन्मानपूर्वकविहितश्रीपचन-श्रीप्रह्लादेनपुर-श्रीजावालिपुर-श्रीशम्भानयन-श्रीजेसलमेरु-श्रीराणुकोट्ट-श्रीना-
गपुर-श्रीरुणा-श्रीवीजापुर-श्रीसत्यपुर-श्रीश्रीमाल-श्रीरत्नपुरादिप्रभूतश्रावकसंघमेलापकेन निष्प्रतिमपुण्यपण्यशालिना
स्थैर्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सचीर्थयात्रापवित्रगात्रसा०धनपालनन्दनेन श्रीभीमपल्लीपुरीवास्तव्येन राजमान्येन
सद्धर्मकर्मकुशलेन सुथावकसाधुसामलेन श्रीतीर्थयात्रा प्रारम्भि । तस्य च सकलसमुदायसहितस्य गाढाभ्यर्थनया प्रचुर-
म्लेच्छसंकुलेऽपि जनपदेऽविचलसुधवसुश्राविकाभिर्गीयमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीयमानासु चचरीषु, पठत्सु भट्टपट्टेषु,
वाद्यमानेषु प्रवरतृपेषु, महतोत्साहेन श्रीवर्धमानस्वामिजनतोत्सवपवित्रितायां चैत्रशुक्लत्रयोदश्यां नानातिशयशालिनः
श्रीचतुर्विधसंघसहिताः श्रीजगत्पूज्याः श्रीपूज्याः श्रीदेवालयेन सह श्रीभीमपल्लीतः प्रास्थिपत । ततश्च पदे पदे शुभ-
शकुनैः प्रेर्यमाणाः श्रीशङ्खेश्वरे महाप्रभावभवेन श्रीपार्श्वनाथजिनं महता विस्तरेण नमस्कृत्यन्तः । तत्र च समस्तसंघेन
दिनाष्टकं श्रीपार्श्वनाथमहातीर्थं महान्महोत्सवो व्यचयि । ततः पाटलाग्रामे श्रीनेमिनाथतीर्थे चिरकालीनं नमस्कृत्य
श्रीराजशेखराचार्य-जयवल्लभगण्यादिसाधुपौडशक-प्र० बुद्धिसमृद्धिगणिन्यादिसाध्वीषड्दशकपरिवृताः सकलप्राभार-
धोरेण्ये साधुसामलेन, भण० नरसिंहपुत्रासा-दुर्लभादिबान्धवव्यस्तसंघरक्षाभारेण भण०पूर्णपुत्ररत्नेन, वर्यादायशा-
लिना भण० लूणाकेन पाश्चात्यपदनिर्वाहिणा समस्तविधिसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवा-
द्यादिना जिनशासनप्रोत्सर्पणायां विजृम्भमाणायां क्रमक्रमेण सुखसुखेन श्रीशुभजालङ्कारैर्लोभ्यसासमस्ततीर्थपर-
म्परापरिवृत्तं प्रविहितसुरासुरनरेन्द्रसेवं श्रीनाभेयदेवम्, श्रीउज्जयन्ताचलशिखरमण्डनं समस्तदुरितखण्डनं सौभाग्य-
कमलानिधानं यदुकुलप्रधानं कल्याणकत्रयादिनानातीर्थावलिविराजमानं श्रीजरट्टनमिस्रामिनं च नूतनस्तुतिस्तोत्रवि-
धानपूर्वकं परमावधनया सकलसंघसहिताः श्रीपूज्या महता विस्तरेणावन्दिपत । तत्र च श्रीजावालिपुरवास्तव्यमहा-
जनप्रधानगुणनिधान सा० देवसीहसुत-सा०थालगनन्दनाभ्यां निजकुलमण्डनाभ्यां सा० कुलचन्द्र-सा० देवासुश्रा-
वकाभ्यां द्वयोरपि महातीर्थयोः प्रचुरस्वापतेयसफलीकरणेन श्रीन्द्रपदमङ्गीकृतम् । गोष्ठिकवस्रोधवलपुत्ररत्नेन गोष्ठिक-
स्त्रिरपालेन प्रभूतद्रव्येण श्रीउज्जयन्ते श्रीअम्बिकादेव्या माला गृहीता । अन्यैरपि श्रावकपुङ्गवैः सा० श्रीचन्द्रपुत्र सा०
जाह्नव-सा० चाहलपुत्र सा० द्वाञ्जल-सा० ऊधरण-नवलक्षकनेमिचन्द्र-थे० पूना-सा० तिहुणा-भा० पदमपु० भडगा-
सा० महणसीह-सा० भीमापु० लूणसीहादिभिः श्रीतीर्थपूजा-संघपूजा-साधर्मिकवास्तव्यवारितसत्रादिषु, अमेयस्वस्वा-
पतेयसफलीकरणेन महत् पुण्यानुबन्धिपुण्यं समुपाजितम् । एवं च विषमकालेऽपि लोकोत्तरधर्मनिधानेन वरेण्यपुण्य-
प्रधानेन श्रीविधिसंघेन सज्जनचित्तहारिणी सर्वजनचमत्कारकारिणी श्रीतीर्थयात्रा विहिता निर्दिष्टम् । समस्ततीर्था-
वलीं महत्या प्रभावनया वन्दित्वा सा०सामलादिसंघसहिताः सपरिवाराः श्रीजिनचन्द्रस्वर्यः क्षेमेण अपाढचतुर्मासके
श्रीवायडग्रामे जीवितस्वामिकां श्रीमहावीरप्रतिमां निष्प्रतिमां महाविस्तरेण नमस्कृतुः । ततः श्रावणप्रथमपक्षे नृत्य-
न्तीषु धर्मभाविनासु श्राविकासु, गायन्तीषु नागराजानासु, स्थाने स्थाने विधीयमानेषु प्रेक्षणीयेषु, पठत्सु वन्दितृन्देषु,
श्रावकजनैर्दीयमानेषु महादानेषु, सकलसंघसहितानां लोकोत्तरातिशयशालिनां श्रीजिनचन्द्रस्त्रीणां श्रीविधिसमुदायेन
महाविस्तरेण महत्या प्रभावनया श्रीभीमपल्ल्यां प्रवेशमहोत्सवः कारितः । संचागतेन श्रीदेवगुर्जात्राप्रतिपादनोद्यतेन
श्रीसाधर्मिकवत्सलेन भण० लूणासुश्रावकेण श्रीपूज्यपादान्ते श्रीसंघपाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणमहाप्रभावनाकरणममु-
पाजितं पुण्यं सर्वं स्वमातृदिनशीलतपोभावनोद्यताया भण०धेनीसुश्राविकायाः प्रदत्तम् । तया च श्रद्धानपरयाऽ-
नुमोदितम् ।

.....म्यां श्रीभीमपल्लीसमुदायकारितमहामहोत्सवेन प्रतापकीर्त्यादिशुल्लभयोत्थापना क्षुल्लकद्वयं च
पूज्यैर्व्यचयि । तन्नामानि तरुणकीर्तिस्तेजःकीर्तिः, साध्वीश्वर व्रतधर्मा दृढधर्मेति । तस्मिन्नेव दिने ठ० हांमिउ पुत्रस्त ठ०

सुन्दरीगणिन्योः प्रवर्तनीपदं च प्रदत्तम् । ततश्च ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० अचलप्रमुखसमप्रसंगशकटाधमहामे-
लापकेन श्रीफलवर्धिकायां श्रीपार्श्वनाथस्य श्रीपूज्यैस्त्वृतीयवारं यात्रा कृता । तत्र च जिनशासनप्रभावनाकरणप्रवर्णेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन ठ० सेहूमुश्रवणकेण जैथलप्रहसद्वादशप्रदानपूर्वकमिन्द्रपदग्रहणेन, अन्यैः
सुश्रावकलोकेरमात्यादिपदग्रहणेन अवारितसमसंघपूजासाधर्मिकावात्सल्यस्पर्शरजतकटकवस्त्रादिदिनैश्च श्रीजिनशासने
महती प्रभावना चक्रे । श्रीपार्श्वनाथदेवभाण्डागारे च जैथलसहस्र ३० समुत्पन्नाः । ततः पुनः श्रीपूज्याः श्रीसं-
घेन सह नागपुरे समायाताः ।

८७. ततः सं० १३७५ वैशाखवद्यष्टम्यां नानावदतत्रातसमुद्भूतसर्वपूर्वजकुलेन निजभुजोपाजितचारुमलाकैलिनवा-
सेन मन्त्रिदलकुलोत्तसेन-ठ० प्रतापसिंहपुरप्ररत्नेन श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणचतुरेण सकलसाधर्मिकवत्सलेन निः-
प्रतिमपुष्पपण्यशालिना स्वैर्योदार्थगाम्भीर्यादिगुणगणमालिना सकलराज्यमानेन ठक्कुरराजअचलमुश्रवणकेण प्रतापा-
श्रान्तभूतलपातसाहि श्रीकृत्यदीनसुत्राणपुरमाणं निष्कास्य कुङ्कुमपत्रिकादानसन्मानादिपूर्व श्रीनागपुर-श्रीरुणा-श्री-
कोसवाणा-श्रीमेडता-कडुयारी-श्रीनवहा-मुञ्जणू-नरभट-श्रीकन्यानयन-श्रीआसिका-झरे [१] रोहद-श्रीयोगिनी-
पुर-धामझना-यमुनापारनानास्थानवास्तव्यप्रभूतशुभावकमहामेलापकेन प्रारम्भिते श्रीहस्तिनागपुर-श्रीमपुरामहावीर्य-
यात्रोत्सवे श्रीवज्रस्वामि-श्रीआर्यसुहृत्सिद्धिखरिक्तसर्वातिशयशालिना जगत्पूज्याः श्रीमत्पूज्या जयवल्लभगणि-पं० पद्म-
कीर्तिगणि-पं० अमृतचन्द्रगण्यादिसाध्वएक-श्रीजयद्विम्बहचराप्रमुखसाप्ती..... श्रीचतुर्विधसंघसहिताः प्रचुरम्लेच्छा-
वलीसंकुलेऽपि जनपदैः अविधवसुधवाभिः सुश्राविकाभिर्गणमानेषु धवलमङ्गलेषु, दीपमानानु चचरीषु, पठन्तु नाना-
विधवन्दिष्टुदेषु, वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, श्रीदेवालेन सह श्रीनागपुरात् प्रचलिताः । ततश्च पदे पदे शुभ-
शङ्कनैः प्रेर्यमाणाः सकलसंघार्थप्राग्भारधुराधौरेयेण निरुपमदानविस्फुटाशेषकल्पद्रुमेण ठ० अचलमुश्रवणकेण, श्री-
श्रीमालकुलोत्तसेन श्रीदेवगुर्वज्ञाचिन्तामणिविभूषितमस्तकेन अङ्गीकृताशेषसंघाथात्यपदप्राग्भारेण सा० सुरराजपुत्र-
रत्नेन साधुराजरुदवापलशुभावकेण समस्तसंघेन च कलिताः, प्रतिपुरं प्रतिग्रामं निःशङ्कं गीतनृत्यवाद्यादिना श्रीजिन-
चैत्येषु चैत्यप्र(परि)पाटीकरणपूर्वं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणायां विजृम्भमाणायां क्रमक्रमेण श्रीनरभट श्रीजिनदधरि-
प्रतिष्ठितं नवगणमण्डितं समग्रातिशयनिधानश्रीपार्श्वनाथमहातीर्थ श्रीसमुदायकारितासमप्रवेशकमहोरसयाः श्रीपूज्या
नमश्चक्रुः ।

ततश्च श्रीनरभटसमुदायेन श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितायां श्रीपूज्यानां श्रीसंघपूजादिनिर्मापणेन महती प्रभावना चक्रे ।
ततः स्थानात् पुनः श्रीचतुर्विधसंघश्रीदेवालयसमन्विताः श्रीपूज्याः ममप्रवागददेशनगरग्रामशालप्यनुधानश्लोक-
मनोरथमालां परिपूरयन्तो महतीरसाहेन श्रीकन्यानयने श्रीजिनदधरिप्रतिष्ठितं सकलतीर्थपुङ्गवकल्पं सानिशापिनं
श्रीवर्धमानस्वामिनं नमश्चक्रुः । मेहर-पद्म-सा० कालाप्रमुखश्रीकन्यानयनममुदायेन मरुलम्लेच्छसंकुलेऽपि नगरे हिन्दु-
कवारकवत् स्थाने स्थाने संज्ञापमानेषु प्रेषणीषु, श्रीदेवालयश्रीमंथममन्वितायां श्रीपूज्यापदानां प्रवेशकमहोत्सवर-
णपूर्वकं श्रीसंघपूजामाधर्मिकवागमस्यनिर्माणपूर्वकं च श्रीमहावीर्यं भववशान्तरेणाजितवापकक्रमलापहारिणी महती
प्रभावना चक्रे । तत्र च श्रीसंघेन श्रीवर्धमानस्वाम्यप्र दिनाष्टकं गुरुगेन्माहाष्टवर्षकमष्टाहिकमहामहोत्सवरश्चक्रे ।

८८. ततः स्थानात् ममप्रयमुनापार-वागददेशमुश्रवणकल्पानुरूपमशतचतुष्टय-श्रकटशतपञ्चक-श्रुपमशतममकार्त-
रूपलोकमहामेलापकेन वाद्यमानानु टोछप्रम्परानु, माणेषु स्थाने स्थाने दीपमानानु चचरीषु, वाद्यमानेऽहर्निषु द्वादश-
विधनान्दीर्घेषु, अंसंस्थम्लेच्छावप्रम्परानुगम्यमानः, ठ० जयनपाठ-ठ० विजयसिंह-ठ० सेहू-ठ० कुमारपाल-ठ०
देवसिंहप्रमुखसनामानमन्त्रिदलीप-मुश्रवक-ठ० भोजा-श्रेष्ठ-पद्म-सा० काला-ठ० देवाण्ड-ठ० पूर्ण-श्रेष्ठ-महणा-ठ० गन्-सा०
रुणा-ठ० फेरुप्रमुखानेकश्रीश्रीमालीप-मुश्रवक-पूज-सा० कुम्भरपाठ-मं० मेहा-मं० श्रीन्दा-सा० तान्द-सा० मं०

हिराजप्रमुखऊकेशवंशीयासंख्यसुभावकपरम्परैकवितानः श्रीचक्रवर्तिमहसैन्यसमानः, चारुद्रोपीभिर्यमुनामहानदी-
मुचीर्य क्रमक्रमेण निःशङ्कं मन्दमन्दप्रयाणकैः श्रीशान्तिनाथ-श्रीकुन्धुनाथ-श्रीअरनाथतीर्थङ्करचक्रवर्तिनां गर्भा-
तार-जन्म-दीक्षा-ज्ञानकल्याणकचतुष्टयपवित्रितवसुन्धरं हस्तिनापुरं चक्रवर्तिसमानश्रीमत्पूज्य-सेनानीसमानठ०
अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहक-सा०रुद्रपाललंकृतः श्रीचतुर्विधोऽपि संघः सम्प्राप्तः ।

८९. ततश्च श्रीमत्पूज्यैः श्रीचतुर्विधसंघसमन्वितैर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रनमस्कारभजनपूर्वं श्रीशान्तिनाथ-कुन्धुनाथा-
रनाथदेवानां भवभवोपाजितपापपङ्कोच्चारिणी यात्रा चक्रे । श्रीसंघेन च श्रीइन्द्रपदादिग्रहावारितसत्र-साधर्मिकवात्स-
ल्य-श्रीसंघपूजानिर्माण-हेमरजतकटकतुल्यवस्त्रवितरणपूर्वकं कलिकाले प्रवर्तमानेऽपि श्रीकृतयुगवच्छ्रीवीरशासने
स्वपक्ष-परपक्षचेतश्चमत्कारकारिणी महती प्रभावना चक्रे । तत्र च ठ०हरिराजपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण श्रीदेवगुर्वाङ्गावि-
न्तामणिविभूषितमस्तकेन ठ०मदनानुजेन ठ०देवसिंहसुभावकेण जैयलसहस्रविंशत्येन्द्रपदं गृहीतम् । ठ०हरिराजादि
महाद्विकसुभावकैरमात्यादिवदनि गृहीतानि । सर्वसंख्यया देवभाण्डागारे जैयलसहस्र १ सहस्र ५० समुत्पन्नाः । तत्र च
दिनपञ्चकं श्रीजिनशासनप्रोत्सर्षणां विधाय श्रीहस्तिनागपुरात् सर्वोऽपि संघः श्रीमथुरामहातीर्थोपरि प्रचलितः सन्
स्थाने स्थाने प्रोत्सर्षणां विदधानः श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासन्ने तिलपथस्थाने समायातः । अत्रान्तरे द्रमकपुरीयाचार्येण
सुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रसूरीणामतिशयमसहिष्णुना दुर्जनस्वभावेन खण्णच्छत्रधरणसिंहासनोपवेशनादिकं पैशुन्यं
महाराजाधिराजपातसाहिकुतर्दनीनाग्रे कृतम् । ततश्च म्लेच्छस्वभावेन पातसाहिना समग्रोऽपि संघस्तत्राथग्रहे कारितः ।
श्रीपूज्याः सपरिवाराः संघपुरुष-ठ०अचलादिमहाद्विकसुभावकसमन्विताः स्वपार्श्वे समाकारिताः । ततश्च श्रीमत्पूज्य-
मुखकमलावलोकनादेव न्यायिमहोदधिना प्रतापाक्रान्तसमग्रभूतलेन श्रीअलखदीनसुरत्राणपुत्ररत्नेन श्रीकुतघदीनसुरत्रा-
णेन कथितम्-‘एतेषां श्वेताम्बराणां मध्ये दुर्जनोक्तं वाक्यं न किमपि जायतीति’ । पश्चाद् दीपानाग्रे आदिष्टम्-‘एतेषां
कर्णवारं सम्यगालोच्य येऽन्यायिनो भवन्ति ते शिक्षणीयाः’-इत्युक्त्वा श्रीपूज्यादीपाने प्रेषिताः । ततश्च प्रधाना-
धिकारिपुरुषैः सम्यह्न्यायान्यायं परिभाष्य द्रमकपुरीयाचार्यो नष्टोऽपि सन् निष्कासयित्वा राजद्वारे ऊर्ध्वोक्तः ।
पश्चादालापितः सन् किमपि सत्यममुवत् । श्रीपूज्यानामग्र एव राजद्वारे लक्षसंख्यम्लेच्छ-हिन्दुकप्रत्यक्षं यष्टि-मुष्टि-
लकुटादिग्रहणैः कुट्टयित्वा विमोषयित्वा च बन्दी कृतः । श्रीपूज्यानामग्रे कथितम्-‘गुप्ताभिः सत्यभाषिभिर्न्यायै-
कमहोदधिभिः सत्यश्वेताम्बरैः पातसाहिमेदिन्यां परिश्रमणं स्वेच्छया करणीयम्, अत्रार्थे शङ्का काऽपि न कार्या’ ।
पश्चाच्छ्रीपूज्यैः साधुराजतेजपाल-साधुराजखेतसिंह-ठ०अचला-ठ०पेरूणामग्र आदिष्टम्-‘वयमितः स्वानात् पातसा-
हिप्रेषिता अपि वदैव प्रजिप्स्यामो यदाऽस्य द्रमकपुरीयाचार्यस्य दुर्जनस्वभावस्यापि मोचनं विधास्यथाम्’ । यतः श्री-
वर्धमानशिष्येण श्रीधर्मदासगणिनोपदेशमालायास्तुतमस्ति-

जो चंदणेण घाहुं आलिप्पह वासिणाइ तच्छेह ।

संयुणइ जोवि निदह महरिसिणो तत्थ समभावा ॥

[८१]

अन्यशास्त्रेष्वुक्तमस्ति-

शत्रौ मित्रे तृणे श्वेणे स्वर्णेऽहमनि मणौ मृदि ।

मोक्षे भवे च सर्वत्र निःस्पृहो मुनिपुद्गवः ॥

[८२]

इति श्रीपूज्यानां शुशुभ्रसमष्टीनां समतृणमणिलोपुद्रकश्चनानां कल्याणमृद्राणां मादवरं मोचनाभिप्रायं
विज्ञाय सर्वोऽपि राजलोको नगरलोकश्च भक्तकारभूतनपूर्वकं श्रीपूज्यानां गुणग्रहणरूपरायणो जगो । ततः श्रीपूज्या
.....सा०तेजपालादिभिः कारणिकपुरुषान् सम्बोध्य स द्रमकपुरीयाचार्यो मोचयित्वा स्वपथशालायां प्रेषितः ।

पक्षाच्छ्रीपूज्या अश्वपतिवहुमानिता महास्लेच्छराजलोकनगरलोक-सा० तेजपाल-सा० खेतसिंह-सा० ईश्वर-० अचलप्रभु-
खासंख्यसुश्रावकलोकानुगम्यमाना गुरुतरप्रभावनापूर्वकं पा(खां)डासरायस्थाने समायाताः। अस्मिन् प्रस्तावे श्रीपूज्यानां
समग्रसंघस्य च श्रीजिनशासनप्रभावकैः सकलराजमान्यैः सर्वकार्यनिर्वाहणसमर्थैः सकलसंघाधारैः श्रीश्रीमालकुलो-
चंसैः सा० तेजपाल-सा० खेतसिंह-सा० ईश्वरसुश्रावकैः सकलसंघपुरुन्दरेणोदारचरित्रेण चतुर्दिक्षु विख्यातेन मन्त्रि-
दलकुलोचंसेन ० अचलसुश्रावकेण ० श्रीवत्सपुत्ररत्नसमन्वितेन च भव्यं साहाय्यं कृतम्। अत्रान्तरे चतुर्मासी
लम्बा। ततः श्रीपूज्याः संप्रविसर्जनं विधाय ० अचलादिभिः सुश्रावैर्वरिविखमानाः खण्डकसराजौ चतुर्मासीं चक्रुः।

अत्रान्तरे पुनः श्रीमत्पूज्यैः श्रीसुरत्राणकथनेन श्रीसंघालुरोधेन च 'सयामियोगेण गणाभियोगेण' मित्या-
दिसिद्धान्तवचनमनुसरद्भिश्चतुर्मासीमध्येषि श्रावणमासे संघभारनिर्वाहक-० अचल-पाश्चात्यपदनिर्वाहकसा० रुद-
पालादिसमप्रवागडदेशसुश्रावकसंघमहाशेलापकेन श्रीमधुरायां श्रीसुपार्थ-श्रीपार्थ-श्रीमहावीरतीर्थकराणां महता
विस्तरेण यात्रा कृता। श्रीसंघेन च अवारितसत्रश्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिभिर्महती प्रभावना चके। ततः पुनः श्रीयोगि-
नीपुरे समागत्य पा(खां)डासरायस्थाने श्रीपूज्यैः श्रेया चतुर्मासी चके। श्रीजिनचन्द्रस्वरिस्तूपे च बारद्वयं सविस्तार
यात्रा कृता।

९०. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं श्रीमत्पूज्यैः शरीरं कम्परोगेण सावाधितैः सौवज्ञानध्यानबलेन स्वायुः श्रेयं परिभाष्य खड-
स्तीक्ष्णतत्प द्विधासन्तानप्रभवस्य खपडलक्ष्मीपाणिग्रहणयोग्यलक्षणस्य तर्क-साहित्यालङ्कार-ज्योतिष्कसारविचार-
चतुरस्य स्वसमय-परसमयान्मोधितारणतरणस्य साक्षिप्यरत्नस्य वा० कुडलकीर्तिपणेः खपट्टस्यापनस्यपरिभाषितनामका-
रापणादिसर्वशिक्षासमन्वितचिष्टिकागोलकः श्रीराजेन्द्रचन्द्राणां निमित्तं विश्वासपात्रश्रीदेवगुर्वाङ्गानिरत-० विजयसिं-
हहस्ते समर्प्य चाहुमानकुलोचंसंघराणागतयज्जपझराराणकश्रीपालदेवेन गाढतरोपरोधेन समामन्त्र्यमाणैः श्रीयोगि-
नीपुराच्छ्रीमेडतास्थानकोपरि विहारश्चक। ततो मार्गे धामइना-रोहदप्रमुखनानास्थानगुश्रावकलोकान् वन्द्यापयन्तः
श्रीकन्यानयने श्रीमहावीरदेवं नमश्चक्रुः। तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यपादैः तापश्चासादिना वनवरमावाधितैः श्रीकन्या-
नयनीयसमुदायप्रत्यक्षं चतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानपूर्वकं पुनः सर्वशिक्षासमन्वितो हरेरो विश्वासपात्रप्रवर्तकजप-
बलभगणिहस्ते श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्याणां निमित्तं प्रदत्तः। ततो मासमेकं श्रीकन्यानयनीयममुदायस्य समाधानमु-
त्पाद्य श्रीनरमटादिनानास्थानसुश्रावकलोकान् वन्द्यापयन्तः श्रीमेडतास्थाने समायाताः। तत्रापि राणकश्रीमालदे-
वाभ्यर्चनया श्रीसमुदायसमाधानाय च चतुर्विंशतिदिनानि स्थित्वा स्विनवाणयोग्यं स्थानं परिभाष्य श्रीक्रोशवाणा-
स्थाने श्रीपूज्याः समायाताः। तत्रागतैः श्रीमत्पूज्यैः सं० १३७६ आषाढशुक्लनवमीरात्रिप्रथमसार्धप्रहरे... श्रवणपष्टि
..... श्रीचतुर्विधसंघमिध्यादुष्कृतदानमदनकलाङ्कितहस्तकर्मलः अलिता(?)नश्वरह-
स्तिमल्लैः स्वर्गलक्ष्मीपाणिग्रहणं चके।

ततः श्रीसमुदायेन श्रीवर्धमानस्वामिनिर्वाणसमयशिविक्रान्तमानगुरुतमासंख्यमण्डपिकाशोमितविमाननिर्मा-
णपूर्वकं वाद्यमानेषु ढादशविधानदीर्घाण्येषु, उच्छाल्यमानेषु नालिकेरादिकलमसूहेषु, अविधयमुखचामिः श्राविकाभि-
र्गीपमानेषु पूर्वमहर्षिगीतेषु, प्रभातसमये नगरलोक-राजलोकमहामेलापकेन निर्वाणमहामहोत्सवः सविस्तरमारश्चके।

ज्योतिर्लक्षणतर्कमन्त्रसमपालङ्कारविद्यासमा,
दुःशीला वनिता इवात्रभुवने वाञ्छन्ति हातुच्छताम् ॥

[८३]

पङ्कापहारनिखिले महीतले गर्भिनिर्जरतरलितैः । ।

विधाय येऽस्तं गताः श्रीस्वर्गं येऽ.....॥

[८४]

ये तु रीनेपुत्रनिचतवयं मुक्तं मा हत्पाकुलं (१),

सद्यस्तत्पथगामिभिः सहचरैः सौराज्यसौभिद्यकैः ।

स्थास्यामोऽपनयः(१) कथं वयमिति ज्ञात्वेव चिन्तातुरैः,

प्रातः श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरवः स्वर्गस्थिता मङ्गलम् ॥

[८५]

भान्यं भूचलये क्षयं कलिपतेर्दुर्भिक्षसेनापते-

ज्ञात्वा तन्मथनोद्यताः सुरगुरुं प्रष्टुं सत्वायं निजम् ।

मन्ये नाशिकमन्त्रधारणयुताभावात् पत्रादृष्टता (१),

राजानो जिनचन्द्रसूरय इति स्वर्गं गता दैवतः ॥

[८६]

पञ्चान्मश्रीश्वरदेवराजपौत्रेण मं० माणचन्द्रपुत्ररत्नेनोदारचरित्रेण मं० मृन्धराजसुश्रावकेण तस्मिन् स्थाने श्रीम-
न्पूज्यपादुकासमन्वितं स्तूपं कारितम् ।

— * —

९१. ततश्चतुर्मास्यनन्तरं जयवल्लभगणिः श्रीपूज्यप्रदत्तं सर्वशिक्षासमन्वितं लेखं गृहीत्वा श्रीभीमपल्लवा श्रीराजेन्द्र-
चन्द्राचार्याणामस्तिके समायातः । ततः श्रीमदाचार्या जयवल्लभगणिप्रमुखसाधुसमन्विताः श्रीपत्तने विहृताः । तत्र च
विषमकाले महादुर्भिक्षे प्रवर्तमानेऽपि खजानाप्यानवलेन श्रीचतुर्विधस्य संघस्य कुशलं परि...सिद्धिरामावदतैर्निजगुरु-
श्रीमत्पूज्यादेशप्रतिपालननिमित्तैः श्रीराजेन्द्राचार्यवर्यैः सं० १३७७ ज्येष्ठार्धकादश्यां कुम्भलये श्रीमूलपदस्थापना-
महोत्सवविनिश्चयथाकृत । पश्चाच्छ्रीश्रीचन्द्रकुलावतंसं श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणनिरतेनौदार्यविनिर्जित...सा०
जाल्हरपुत्ररत्नेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वभ्रातृसा० रुद्रपालप्रवृत्तेन मूलपदस्थापनामहोत्सवकाराण्याय
भारं श्रीमदाचार्याणां प्रसादादङ्गीकृत्य, चतुर्दिक्षु श्रीषोभिनीपुर-श्रीउवापुर-श्रीदेवगिरि-श्रीचित्रहट्ट-श्रीस्तम्भती-
र्थीदर्याश्च समप्रजनपदनगरग्रामवास्तव्यसमप्रविधिमार्गसुश्रावकाणां तद्दिनोपरि समाकारणाय कुङ्कुमपत्रिकां दत्त्वा
लेखवाहकाः प्रेषिताः । पश्चात् सर्वस्थानकविधिसमुदायाः प्रभुदिव्यदना अहमहमिकया महाविषमकाले प्रवर्तमानेऽपि
तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समाजगृहः । ठ० विजयसिंहोऽपि श्रीपूज्यप्रदत्तं मूलपदस्थोऽपि स्वस्थ्यापनशिक्षाचिह्निका...कं गृही-
त्वा श्रीषोभिनीपुरात् तद्दिनोपरि श्रीपत्तने समायातः । ततः सर्वस्थानकसमुदायसमागमनं ज्ञात्वा स्वप्रतिज्ञातार्थनिर्वाहणा-
ज्जनैर्चिभिः (१) श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यैः श्रीजिनचन्द्रधरिमद्रञ्ज्यावासमूलस्तम्भप्रायसकलविद्यापाठनाद् द्वितीयोपाध्या-
यश्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्याय-प्रवर्तकजयवल्लभगणि-हेमसेनगणि-वाचनाचार्यहेमभूषणगणिप्रमुखसुसाधुप्रयत्निप्रत्ये-
लापके श्रीजयद्विमहचरा-प्र० बुद्धिममृद्धिगणिनी-प्र० प्रियदर्शनागणिनीप्रमुत्साध्वीत्रयोर्विशति-सर्वस्थानरुक्मवंस-
मुदायमहामेलापके च जयवल्लभगणिहस्तक-श्रीमत्पूज्यस्वहस्तप्रदलेखः, ठ० विजयसिंहहस्तक श्रीमत्पूज्यमद-
स्तप्रदत्ता गोलक्रमप्यस्या चिह्निका च वाचिता । तदार्कणनात् तत्स्थानादेव चतुर्विधसंघोऽपि नरनिधानप्राप्तिरद्वय-
कष्टोलामृतपूरितो नृप्यं कर्तुमारेमे । पश्चाच्छ्रीमदाचार्यरसमल्लितनिजपुत्राणांप्रतिपालनोद्यतैः सर्वातिशयशालिभिः श्रीच-

* अत्र पुनः मूलदर्शने २४-२५ अक्षरमितः पङ्क्तिभागः शून्यरूपेण मुक्तोऽस्ति ।

तुविधविधिसंघपरिहृतैः साधुराजतेजपालप्रमुखनानास्थानसमुदायैरहमहमिकया स्थाने स्थाने कार्यमाणेषु प्रेक्षणीयेषु-
दीयमानेषु स्पर्णरजतकटकतुरगवस्त्रानदानेषु, नानाविधकाव्यं परम्पराभिः पठत्सु बन्दिभून्देषु, क्रियमाणेषु महद्विक-
सुश्रावकलोकैः श्रीसाधर्मिकवास्तवेषु, वाद्यमानेष्वहर्निशं द्वादशविधनान्दीतृयेषु, संजायमानासु संघपूजासु, स-
र्वशिक्षासमन्वितश्रीपूज्यप्रदत्तगोलकचिष्टिकालेखानुसारेण सर्वलब्धिवितानसंसारितपूर्वगणधराणामुद्भटभाम्यप्रताप-
लङ्केश्वराणां स्वैर्यौदार्यगाम्भीर्यादिगुणावलीसमुपाविर्तहीराड्डहासराकाशकाङ्ककरनिकसोदरगोक्षीरधाराहारिहारप्रालेयो-
ज्ज्वलदन्तिदन्तक्षोदसमानपशःकाचकर्पूरपूर्वासितविधवलयाणां खसहाध्यायिनां नवनाट्यरसावतारतात्कालिक-
सम्पादितनवनवविञ्चित्चित्काव्यपरम्परायिस्मापिताशेषकोविदचक्राणां ज्ञानध्यानातिशयसंसारिसकलपूर्वस्मरीणां निखि-
लविद्यापारीणानां वाक्चातुरीविनिर्जितसुराचार्याणां मन्त्रीश्वरराजकुलप्रदीपमन्त्री ठ० जेसरत्नरत्नकुक्षिधारिणीमन्त्रिणी-
जयतश्रीपुत्राणां चत्वारिंशद्वर्षप्रमाणानां समप्रयुगप्रवरागमकमलकेलिनिलयाणां वाचनाचार्य.....श्रीशान्ति-
नाथदेवाग्रे सकल..... श्रीगूर्जरत्रायमुक्तकल्पनरसमुद्भटश्रीपत्तनवास्तव्यनानामहद्विकसपक्ष-परपक्षमहाव्यावहारिका-
संख्यलोकगुरुतरानेकराजलोकचेतश्चमत्कारकारी म्लेच्छबहुलेऽपि समग्रजनपदे श्रीश्रेणिक-श्रीसम्प्रति-श्रीकुमारपाल-
महाराजाधिराजधारकवत् श्रीयुगप्रधानपदवीसंस्थापनमहामहोत्सवश्चेत् । श्रीपूज्योपदिष्टश्रीजिनकुशलधरय इति नाम-
निर्माणश्रीपूज्यदापितश्रीपूज्यसमवसरणप्रदानपूर्वकं श्रीयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रख्यदेवप्रासादोपरि महाफलशायि-
रोपश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे सम्पूर्णाचिन्त्यमनोरथमालेनोदारचरित्रेण साधुराजतेजपालेन सर्वस्यानकवास्तव्यः श्रीच-
तुर्विधसंघः समग्रोऽपि वस्त्रप्रदानपूर्वं बहुमानितः । अनेकनाच्छाश्रिताः शतसंख्या आचार्याः सहस्रसंख्याः साधवश्च
वस्त्रादिप्रदानेन रैलिकचिताः कृताः । समस्तवाक्काचार्योऽपि सम्पूरितमनोरथः कृतः । साधुराजसामलपुत्ररत्नेन
सर्वसाधर्मिकवत्सलेन श्रीमीमपल्लीसमुदायमुक्तकल्पेन पुरुषसिंहेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण, श्रीशीमालकुलोच-
स-सा० पञ्जलपुत्ररत्नसाधुराजसिंहेन, मन्त्रिदलकुलोचसेन राजमान्येन श्रीदेवगुर्वीञ्चाचिन्तामणिविभूषितमत्तकेन ठ०
विजयसिंह-ठ० जैत्रसिंह-ठ० कुमारसिंह-ठ० जवनपाल-ठ० पाहाप्रमुखश्रीमन्त्रिदलीयसमुदायेन, साधुराजसुभटपुत्र-
रत्न-सा० मोहण-मं० धन्-ज्ञाकाप्रमुखश्रीजागलपुरीय-सा० गुणधरप्रमुखश्रीपत्तनीय-साहु० तिरुणाप्रमुखश्रीवीजा-
पुरीय-ठ० पडमसिंहप्रमुखश्रीआशापल्लीय-गो० जैत्रसिंहप्रमुखश्रीस्तम्भतीर्थीयसमुदायैश्च श्रीसंघपूजा-श्रीसाधर्मि-
कवास्तव्याचारितसत्रनिर्माणपूर्वकममेयं स्वस्वापतेयं सफलीचक्रे । तस्मिन्नेव दिने श्रीमालारोपणादिनन्दिमहामहो-
त्सवः श्रीपूज्यैश्चक्रे । ततः श्रीसमुदायेन श्रीशान्तिनाथदेवाग्रे युगप्रधानश्रीजिनकुशलधरिपट्टनिवेशनसंस्तवनार्थं गुरु-
त्तरोत्साहपूर्वकमष्टावष्टाद्विकाः कृताः ।

९२. तदनन्तरं श्रीपूज्याः श्रीजिनकुशलधरयः प्राप्नुयुगप्रधानराज्या महामिध्यात्वशूचाटनाय दिग्विजयं कर्तुकामाः
साधुवीरदेवसुश्रावककारितगुरुतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीमीमपल्लीयां प्रथमां चतुर्मासां चक्रुः । ततश्च सं० १३७८ माघ-
शुक्लतृतीयायां साधुवीरदेवप्रमुखसकलश्रीमीमपल्लीसमुदायेन श्रीपत्तनीयसमुदायमहामेलोपकेन सकलजनमनश्चमत्कार-
कारी दीक्षोत्थापना-मालारोपणादिनन्दिमहामहोत्सवः श्रीसाधर्मिकवास्तव्यश्रीसंघपूजादिनानाप्रभाभनापूर्वकं कारितः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजेन्द्रचन्द्राचार्यवर्येण भाला गृहीता, देवप्रभमुनेर्दीक्षा दत्ता, वाचनाचार्यहेमभूषणगणैः श्रीअभि-
पेकपदम्, वं० मुनिचन्द्रगणैर्वाचनाचार्यपदं प्रदत्तम् । तस्मिन्नेव च वर्षे स्वप्रतिज्ञातार्थप्रतिपालनप्रवर्णिः श्रीपूज्यैः
स्वज्ञानध्यानधलेन सकलमञ्जलानुल्लावास्तव्यसमुद्यतानां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायराजानामायुःशेणं विज्ञाय श्रीमीम-
पल्लीतः श्रीपत्तने समागत्य ज्येष्ठावपश्चत्तदंशीदिन आरोग्यशरीराणामपि श्रीविवेकसमुद्रमहोपाध्यायानां चतुर्विध-
संघेन सह मिथ्यादुष्कृतदानं दापयित्वा, गुरुतरश्रद्धानपूर्वकमनश्चनं प्रत्याख्यानं च दत्तम् । तदनन्तरं च श्रीपूज्यपा-

वारविन्दं ध्यायन्तः श्रीपञ्चपरमेष्ठिनमस्कारमहामन्त्रं स्मरन्तो नानाविधाराधनामृतपानं कुर्वन्तः श्रीसमुदायकृतप्रोत्स-
र्पणाः स्वकर्पाभ्यां श्रीउपाध्याया आकर्णयन्तो ज्येष्ठसुदिद्वितीयायां सकलामरगुरुजनार्थं स्वर्गे प्राप्ताः । पश्चाच्छ्री-
पत्नीयसमुदायेन गुरुतरविमाननिर्माणपूर्वकसकलजनमनश्चमत्कारकारी निर्वाणमहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरं च श्रीपूजैः स्वकीयसुगुरुश्रीजिनचन्द्रस्वरिस्वसहाध्यायिश्रीराजेन्द्राचार्य-श्रीदिवाकराचार्य-श्रीराज-
शेखराचार्य-वा० राजदर्शनगणि-वा० सर्वराजाद्यनेकमुनिमण्डलीपाठकानां वारत्रयं भणितश्रीहैमव्याकरणवृहद्वृत्ति-
पद्विंशत्सहस्रप्रमाणश्रीन्यायमहातर्कादिसर्वशास्त्राणां सकलगच्छगौरवाणां श्रीविवेकसमुद्रोपाध्यायानां स्तूपं श्रीसमु-
दायपार्श्वत् कारापयित्वा अपाटशुक्लत्रयोदश्यां महता विस्तरेण वासक्षेपः कृतः । ततः श्रीपत्नीयसमुदायाभ्यर्थनया
श्रीपत्ने द्वितीया चतुर्मासी कृता ।

९३. ततः सं० १३७९ वर्षे मार्गशीर्षवदिपञ्चम्यां नानानवप्रामवास्तव्यासंख्यमहाद्विकसुश्रावकलोकमहामेलापकेन
श्रीसाधर्मिकवत्सलेन श्रीजिनशासनप्रोत्सर्पणाप्रवीणेनोदारचरित्रेण दक्षदाक्षिण्यौदार्यधैर्यगाम्भीर्यादिगुणगणमालालङ्का-
तसारेण युगप्रवरागमश्रीजिनप्रबोधस्वरिसुगुरुजसाधुराजजाह्णपुत्रत्वेन स्वप्रातृ-सा०रुद्रपालकलितेन साधुराजतेज-
पालसुश्रावकेण दिनदशकादारभ्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणीयेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानेष्वचलावृन्देषु, दीय-
मानेष्वभेयस्वस्वापनेषु, क्रियमाणेषु श्रीसंघपूजाश्रीसाधर्मिकवास्तव्याचारितसत्रेषु, सकलगूर्जरत्रासुकुटभूतश्रीपत्नीय-
महामहद्विकमहाजनलोक-राजलोकमहामेलापकेन महिष्ठजलयात्रापूर्वकं गुरुतराश्वर्यकारी स्वपक्ष-परपक्षचेतोहारी प्रति-
ष्ठाप्रमहामहोत्सवः श्रीशान्तिनाथविधिचैत्ये कारितः । तस्मिन्नेव दिने श्रीशत्रुजयतीर्थोपरि साधुराजतेजपालादिसमुदाय-
कारितिश्रीगुणादिदेवविधिचैत्यप्रारम्भः सा०नरसिंहपुत्ररत्नश्रीदेवगुर्विज्ञाप्रतिपालनोद्यतखीवडसुश्रावकोद्यमेन संजातः ।
तस्मिन् महोत्सवे श्रीशान्तिनाथप्रमुखश्रीशैलमय-रत्नमय-पिचलामयविम्बानां सार्धशतं स्वीकृत्य मूलसमवमरणद्वयं
श्रीजिनचन्द्रस्वरि-श्रीजिनरत्नस्वरिप्रमुखनानाधिष्ठायिकानां मूर्चयश्च श्रीपूजैः प्रतिष्ठिताः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीभीमप-
ट्टीसमुदायसुकुटकल्पेन सा० श्यामलपुत्रत्वेनोदारचरित्रेण साधुवीरदेवेन श्रीपत्नीय-श्रीभीमपट्टीय-श्रीआद्यापट्टी-
यसमुदायेन श्रीसंघपूजा श्रीसाधर्मिकवास्तव्यैः साधुसहजपालपुत्रसा० शिरचन्द्र-सा०धीणापुत्रसा० खेतसिंहप्रमुखश्रा-
वकैः श्रीहृन्द्रपादिमहामहोत्सवनिर्माणदिना महती प्रभावना चक्रे । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायाभ्यर्थनया श्रीपूज्याः
श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीवीजापुरे सकललोकाश्वर्यकारकगुरुतरप्रवेद्यमहामहोत्सवपूर्वकं धीवासुपूज्यदेवमहा-
तीर्थं नमस्कृतः । ततः श्रीवीजापुरीयसमुदायेन सह श्रीत्रिशङ्कमके विहृताः । तत्र च साधुराजजेसलपुत्ररत्नाभ्यां श्री-
जिनशासनप्रभावकाभ्यां-साधुराजजगधर-साधुसलक्षणसुश्रावकाभ्यां सकलजनमनश्चमत्कारकार्यनेकसहस्रसंख्यलोकम-
हामेलापकेन प्रवेद्यमहामहोत्सवः कारितः । ततः स्थानाच्छ्रीआरासणमहातीर्थे श्रीवारङ्कमहातीर्थे श्रीवीजापुरीयश्री-
त्रिशङ्कमकीयसमुदायेन सह मन्त्रिदलकुलोचंसश्रीदेवगुर्विज्ञाप्रतिपालनोद्यत-ठ० आसपालपुत्ररत्न-ठ० जगत्सिंहसुश्राव-
कप्रमुखश्रीसाधर्मिकवास्तव्यश्रीसंघपूजां श्रीश्रावितसत्रमहाध्वजारोपादिनानाविधोत्सर्पणापूर्वकं तीर्थयात्रां कृत्वा
श्रीपत्ने तृतीया चतुर्मासी चक्रुः ।

तदनन्तरं सं० १३८० वर्षे कार्तिकशुक्लचतुर्दश्यां श्रीजिनशामनप्रभावनाकरणप्रवीणेन स्वपूर्वजमरुहलीकल्प-
वृक्षसाधुराजयशोधयलवत्साधर्मिकवत्सलेन निर्गर्वचूडामणिना साधुश्रीचन्द्रकुलप्रदीपश्रीजिनप्रबोधस्वरिसुगुरुचक्रव-
र्त्तनुजसाधुराजजाह्णपुत्रत्वेन युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलस्वरिगुरुजगधरश्राविकेकारापणोपाजितदीपद्विदशसहस्रपुत्रादिम-
करकरनिरुगोदीरधाराधवलवत्पुण्ययशःप्रामारेण साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वानुजमाधुद्रपालपरिवृतेन श्रीगु-
ह्यनिष्पद्यमानविधिचैत्ययोग्यमूलनायकश्रीगुणादिदेवविम्बं सप्तविंशत्युल्लसमानं कर्पूरमट्टं कारयित्वा, मकरम्या-
नवास्तव्यसंस्तमुदायान् कुक्ष्यपत्रिकादानपूर्वकं समाभ्यर्च्य, क्रियमाणेष्वचारितसत्रेषु, दीयमानेष्वभेयेषु स्वस्वापनेषु,

गीयमानेषु नृहर्निशमविधवसुधधाभिर्नारीमी रासम्भूदेषु, नृत्यमानेषु खेलरुममूहेषु, सम्पद्यमानेषु श्रीताधर्मिकनात्स-
ल्येषु, समग्रश्रीपत्तनीयमहामहर्द्धिकव्यवहारिकलोक राजलोकमहामेलोपकेन गुरुतरजलयात्रानिर्माणपूर्वकं सकलजनम-
नथमत्कारकारी नानाभरोपाजितपापसंभारापहारी प्रतिष्ठामहामहोत्सवः सविस्तरतः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे साधु-
तेजपालकारितश्रीयुगादिदेवप्रमुखानेकशैलमय पिचलामयविम्बानां श्रीजिनप्रबोधधरि-श्रीजिनचन्द्रधरिभूर्त्तीनां श्री-
कर्पटयक्ष-श्रीक्षेत्रपालाध्वबाधपिष्ठाधिकानां नानासुधावककारितानां प्रतिष्ठा संजाता । श्रीशत्रुञ्जयप्रासादयोग्यद-
ण्डध्वजप्रतिष्ठा च । तस्मिन् महोत्सवे सा०धीणापुत्ररत्नसा०खेतसिंहादिसुभ्राजकैरिन्द्रपद-श्रीयुगादिदेवमुखोद्घाट-
नादिमालाग्रहणपूर्वकमेवेयं स्वस्वापतेयं सफलीकृतम् । मार्गशीर्षवदिपक्षां च सविस्तरतः श्रीमालारोपण-श्रीसम्प-
त्तारोप-सामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणदिनन्दिमहामहोत्सवश्च कृतः ।

९४. तदनन्तरं सं० १३८० श्रीयोगिनीपुरवास्तव्येन श्रीश्रीमालकुलोत्तसेन गङ्गाम्बुप्रगाहनतुल्यच्छाशयेन श्रीजिनशा-
सनप्रभावनाकरणप्रवीणेन पूर्वं कृतसन्तिस्तरतरीकलवधिरामहातीर्थयात्रोत्सवेनोद्भटभाग्यप्रतापलङ्केश्वरेण दानाध-
कृतमकलविश्वम्भरादावुचरणं साधुहरपुत्ररत्नेन साधुधीरयपतिसुधावकेण राजमान्यप्रमानरुनिदेशनिरूप्योद्भटचरि-
त्रसुपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहपार्श्वं पातसाहिर्गिम्पासदीनमहाराजाधिराजकुरमाणं सकलमीरभलिकशिरोनपूननकारकं
श्रीराजप्रधानश्रीनेत्रसाहाय्येन निष्कासयित्वा, श्रीपूज्यानां श्रीपत्तनसितानां समीपे, श्रीशत्रुञ्जयोजयन्तादिमहातीर्थ-
यात्रारण्यार्थे स्वविज्ञप्तिरूपादानपूर्वकं मानुषाणि प्रेषितानि ।

तदनन्तरं सकलातिशयनिधानैर्ज्ञानध्यानादिगुणगणानुकृतसकलपूर्वयुगप्रधानैः श्रीपूज्यैः श्रीजिनकुशलधरिभिः
सम्यक् परिभाष्य श्रीतीर्थयात्राकरणादेशः प्रदत्तः । तदारणनादेव हर्षाद्बलचेतसा साधुधीरयपतिसुभ्राजकेण प्रभाव-
कोदारचरित्रपुत्ररत्नसाधुमहणसिंह-साधुधर्मसिंह-साधुशिरराज-साधुअमयचन्द्र-पौनमीम्भ-भ्रातृसाधुजवणपालादि-
सारपरिवारपरिवृत्तेन श्रीपूज्योपदिष्टनिधिना श्रीयोगिनीपुरसमुदायमुकुटरूपमभिदलकुलोत्तसेनाधुजगणपाल-श्रीदेव-
शुर्वाज्ञाप्रतिपालनोद्यतश्रीश्रीमालीयसाधुभोजा-सा०छीतम-ठ०फेरु-धामइनारास्तव्य सा०रूपा-सा०बीजाप्रमुख-प-
ञ्चउलीसा०क्षेमन्धरप्रमुख-श्रीलक्ष्मीवडीनास्तव्यसमुदायान् श्रीयोगिनीपुरप्रत्यासक्तानेकग्रामसमुदायांश्च मेलयित्वा,
स्वपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहराजजलेन अत्यसंजण(?) श्रीयोगिनीपुरराजमार्गेण वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घैः पुद्गल-
मानेषु रासकेषु, गीयमानेषु गीतेषु, पठसु श्रीसुरगणादिमहाराजभन्दिनृन्देषु, दीयमानेषु कनकाश्वपट्टांशुकादिना-
न्तविधेषु दानेषु, अश्वधिरुद्रवाद्यमानद्रोलप्रम्पराधरिः कृताञ्चाकेषु, प्रथमवैशाखवदिसप्तम्यां नूतनरूपेणप्रासाद-
सदृशः श्रीदेवालयस्य चतुर्विधसंयममन्त्रितस्य निष्क्रमणमहामहोत्सवः कृतः । तदनन्तरं प्रथमदिनादारभ्य
प्रतिदिनमरातरितसत्रं कुराणो गुर्गाढम्बरेण साधुधीरयपतिसुभ्राजकः समग्रसंचान्वितः श्रीरूपानपने समायातः ।
तत्र च श्रीयुगाप्रधानश्रीजिनदत्तधरिप्रतिष्ठितश्रीमहावीरदेवतीर्थराजस्य यात्रानिर्माणपूर्वकं समग्रम्लेच्छानामपि
सम्पत्त्वदायिनी प्रभाजना कृता । ततः स्थानाच्च श्रीजिनशामनप्रभावकमलोत्सवधुराधुरीणश्रे०पूना-श्रे०
पद्मा-श्रे०राजा-श्रे०रात-ठ०देपाल-साधुराजकाला-छारद(?)पूनाप्रमुखश्रीसमुदायो गुर्गाढम्बरेण मा०देदाप्रमुख-
श्रीआनिकासमुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः । तदनन्तरं ग्रामनगरादिषु प्रोत्सर्पणा कुराणः सर्वोऽपि संघः श्रीनर-
भटे समायातः । तत्र च श्रीजिनदत्तधरिप्रतिष्ठितं नवस्कटाविभूषितं सर्वातिशयप्रधानं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवं नाना-
विध ...पूर्वकं सकलसंघेन नमश्चेक । ततः स्थानाच्च मा०भीमा-सा०देवराजादिममुदायः श्रीसंघेन सह प्रचलितः ।
तदनन्तरं छाट्वास्तव्यसा०गोपालप्रमुखानानाभारप्राप्तवास्तव्यानेकथानराः श्रीनरहा-इच्छाण्वास्तव्यसा०काण्हाप्र-
मुखपरिषिसमुदायादिभ्राजकाश्च संघेन सह प्रस्रियताः । ततः पश्चात् श्रीजिनशामनप्रभाजना कुराणः सर्वसंयममन्त्रितः
साधुधीरयपतिसुधावकः श्रीकलवधिरामा श्रीपार्श्वनाथदेवयात्रार्थे समायातः । तत्राऽऽयते साधुधीरयपतिसंयममुद्रे

हुहुमपत्रिकाप्रदानपूर्व पूर्वमाकारित श्रे०हरिपालपुत्ररत्न श्रे०गोपाल-सा०पासवीरपुत्र सा०नन्दन-सा०हेमलपुत्र सा० कट्टया-सा०पूर्णचन्द्रपुत्रप्रभावक सा०हरिपाल-सा०पेथड-सा०चाहड-सा०लाखण-सा०सीवा-सा०सामल-सा०कीक-
टप्रमुखश्रीउच्चकीय-सा०वस्तुपालप्रमुखश्रीदेवराजपुरीय-श्रीक्यासपुरवास्तव्य सा०मोहनप्रमुखसमुदाय-सा०ताहण-
प्रमुखश्रीमरुकोटसमुदायादिसकलसिन्धुनगरग्रामसमुदायाः, सा०खरमसिंहप्रमुखश्रीनागपुरादिसपादलक्षसमुदायाः, सा०
आंवाप्रमुखश्रीमेडतासमुदाय-मे०केल्हाप्रमुखश्रीकोसवाणासमुदाया नदीनां प्रवाहा इव अहमहमिकया प्रविष्टाः । ततः
स्थानात् संघः सर्वोऽपि सा०मेल्प्रमुखश्रीगुडहासमुदायमात्मना सह गृहीत्वा श्रीजावालिपुरे सकलराजलोकनगरलोक-
क्षीममुदायकृतमहाप्रवेशकोत्सवः समायातः । तत्र च गुर्वोडम्बरेण सकलविषहृदयकीलकानुकारिणी श्रीचैत्यप्रपा-
द्यादिप्रभाजना श्रीसंघेन कृता । ततः स्थानात् सा०महिराज-कोरण्टकवास्तव्यसा०गात्रामप्रमुखानेकस्वपक्षपरपक्षीयाः
श्वारका यात्रार्थं संघेन सह प्रचलिताः । पश्चात् सर्वोऽपि संघः श्रीश्रीमाले श्रीशान्तिनाथदेवयात्राम्, श्रीमीमपल्ल्या
श्रीनाथदे च श्रीमहावीरदेवयात्रां च गुरुतरप्रभावनापूर्वं निर्माय, ज्येष्ठवदितुर्दश्यां श्रीगुर्जरश्रामुकटकल्पे प्रभूतम्ले-
च्छव्यहारिकममूहसंकुले श्रीपत्तने महाराजाधिराजसैन्यलीलां दधाना अवसितः । पश्चात् सकलस्वपक्ष-परपक्षाऽश्वयो-
त्पादनपूर्वकं श्रीदशार्णभद्रमहाराजाधिराजवन्महर्ष्या महाभक्त्या च श्रीशान्तिनाथस्वावरतीर्थं युगप्रवरागमसुगुरुचक्र-
वर्त्तिश्रीजिनकुशलद्विरचरणारविन्दं जङ्गमतीर्थं च सुवर्णनखशृष्टिनिर्माणपूर्वकं साधुराजश्रीरयपति-सा०महणमिहप्रमु-
खानास्थानास्तत्सर्वसमुदायैर्नमस्कृत्य । तदनन्तरं श्रीशान्तिनाथपुरतो महामहर्ष्याऽष्टादिकामहोत्सवं कुर्वाणेन श्री-
संघेन श्रीपत्तनीयदेवालयेषु, अध्वारिहृदेषु वाद्यमानेषु ढोलेषु, दीपमानेष्वमेवेषु स्वस्वापतेषु, वमद्यमायमानेषु ढाद-
शनिधनान्दीर्त्येषु, असंख्यलोकमहामेलापकेन सकलजनचेतश्चमत्कारकारिणी मिथ्यादशामप्युपगृह्णाद्वारेण श्रीमन्प-
ञ्चोपार्जनदायिनी असहिष्णुलोकहृदयशल्यानुकारिणी सनित्तरवरा चैत्यप्रपाटी कृता ।

१५. तदनन्तरम्, सकलसंघमुकटकल्पसंपुरुषसाधुश्रीरयपति-सकलसंघभारनिर्वाहणप्रवीणसा०महणसिंह-श्रे०
गोपाल-सा० जवणपाल-सा० काला-सा० हरिपालप्रमुखश्रीदेशान्तीरपसमुदायमुख्यसुभारतैः, साधुराजनाहुणकुल-
प्रदीपमकलोत्तमवनिर्माणोपाजितप्रण्यकदम्बरुमाधुराजतेजपाल-श्रीश्रीमालुलोचनसाधुगजजल[. . .] वृत्तार-
वंरुमाधुरीरयपतिसंधाङ्गीकृतवाध्यात्यदप्रार्णभारनिरुपमनिर्वाहणोद्यतसाधुराजराजसिंह-साधुश्रीपतिपुत्ररत्नसाधुल-
चन्द्र-सा०धीणापुत्ररत्नसा० गोसलप्रमुखश्रीपत्तनीय-श्रीहम्मीपत्तनीयसमुदायमुख्यसुभारतैः तत्कालमन्मार्गम-
त्पाश्रीचाधन्यापालकृताग्रप्रचण्डकलिकालभूपालभयारुम्पमानैः श्रीपुज्यश्रीजिनकुशलद्विरधर्मचक्रान्द्रपादा विज्ञाताः
पद्-स्वामिन् ! प्रत्यास्तत्रायामपि वर्षायां समागतायाम्, मरुलसंघोपरि महत्प्रमादं निधाय अनेकोपद्रवदि-
महामहयलिष्टदुष्टकलिकालमहीपालकृतपद्रवणाप प्रमथ तीर्थपिजययात्रायां पादानधारणं क्रियतां येनात्माकं मन-
श्रित्तार्यमम्पचयस्तत्क्षणादेव सम्पनीयधन्तं । पश्चाद् दाक्षिण्यंरुमहोदधयः परोपकृतिरूपोद्यताहनिशुद्ध्यः श्रीप्रा-
र्यगुदमिश्रि-श्रीयपरस्वामि-श्रीमदभयदेवश्रि-श्रीजिनदचश्रिप्रमुखानेरुपुगप्रवरागमानदातातुकार्यदाननिर्माणो-
पाजितमत्कीर्त्तयः श्रीजिनकुशलप्रणयः-

जो अयमग्नः संघं पावो धोयं पि माणमपलित्तो ।

सो अण्णाणं पोलहं धुवग्गमहात्तागरे भीमे ॥१॥

[८७]

सिरिममणसंघजसापणाओ पायिनि जं दुलं जीवा ।

तं नाहिंमं भमत्थो दाहं परि भययं जणो होह ॥२॥

[८८]

नित्यपणामं पाठं कहेह माहाग्गेण भद्रेण ।

मत्थेसिं सदीणं जोयणनीहरिणा भययं ॥३॥

[८९]

तत्पुञ्चिषा अरहया पूज्यपूया य विणायकम्मं च ।

कयकिबोऽवि जह कह कहइ नमए तहा तित्थं ॥४॥

[९०]

इत्यादिश्रीआवश्यकादिसिद्धान्तानुसारेण;

“यः संसारनिरासलालसमतिर्मुक्त्यर्थमुत्तिष्ठते,

यं तीर्थं कथयन्ति पावनतया येनास्ति नान्यः समः ।

यस्मै तीर्थपतिर्नमस्यति सतां यस्माच्छुभं जायते,

स्फूर्तिर्यस्य परा वसन्ति च गुणा यस्मिन् स संघोऽर्च्यताम् ॥१॥ [९१]

लक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति रमसात् कीर्तिस्तमालिङ्गति,

प्रीतिस्तं भजते मतिः प्रयतते तं लब्धुमुत्कण्ठया ।

स्वःश्रीस्तं परिरञ्जुमिच्छति मुहुर्मुक्तिस्तमालोकते,

यः संघं गुणसंचकेलिमदनं श्रेयोरुचिः सेवते ॥२॥”

[९२]

इत्यादिपूर्वाचार्यावाक्यैश्च श्रीसंघः श्रीतीर्थकाराणामपि मान्यः किमस्माद्वशमिति स्वचैतसि परिमाल्य, प्रत्या-
सन्नभाविनीं चतुर्मासीमप्यवगणय्य, श्रीसंघाद्वतराग्रहं च ज्ञात्वा, श्रीपूज्याश्वक्रीन्द्रसमानाः प्रधानसाधुमत्तद-
शसंसेव्यमानचरणारविन्दाः, श्रीजयद्विहचराप्रमुख-पुण्यसुन्दरीगणिनीप्रमुखसंघ्येनोनविंशतिपरिवृताः, साधुश्री-
रयपतिसुश्रावकं श्रीचतुर्विधसंघसंघे समग्रसंन्याधिपसेनानीसमानं विधाय, साधुराजसिंहं च संघसंन्याधात्पद-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे निधाय, सा०महणसिंह-सा०जयपाल-सा०मोजा-सा०काला-ठ०फेरु-ठ०देपाल-श्रे०गोपा-
ल-साधुराजतेजपाल-साधुराजहरिपाल-मा०मोहन-मा०गोसलप्रमुखानेकमहद्विकसुश्रावकमहारथान् सज्जयित्वा श-
कटपञ्चशती अश्व[ ]शतीसंरयसुमटपदातिर्गप्रमाणेन श्रीसंघसंन्यायेन सह वाद्यमानेषु निःस्नानप्राग्नेषु अश्वाधिरू-
ढेषु ढोह्लेषु, गुर्माडम्बरेण कलिकालभूषणनिर्जगार्थं स्वकार्यसिद्ध्यर्थं च ज्येष्ठशुक्लपक्षीदिने शुभशुभेत्तं खगुरुश्रीजिन-
चन्द्रहरिराजं व्यायन्तः प्रचलिताः ।

तदनन्तरम्, प्रतिदिनं संजायमानेष्वागतिरसत्रेषु, प्रतिपदं दीपमानेषु रासकेषु, श्रीसंघमन्योत्थितरजःपरम्परा-
समाच्छादिताम्बरीशाङ्गणेषु, भविष्यत्पुल्लकानां दीपमानेषु प्रतिदिनं महद्वायं पुष्पांरुदानेषु, सकलनगाग्रामा-
धियमलिक-हिन्दुकादिसमग्रलोकसंसेव्यमानश्रीसंघसंन्याधिपे च श्रीशङ्खधरे श्रीपार्श्वनाथतीर्थराजे नमस्कृत्य, श्री-
महापूजामहाच्चजरोपादिना प्रभातनां निधाय, क्रमक्रमेण दण्डकारण्यप्रायं बालाकदेशमतिप्रसन्नं, समग्रन्लेच्छाधिप-
कृतसाहाय्याः श्रीपूज्या निरागधवृत्त्या सर्वसंघममन्विताः समग्राधिष्ठायाः कृतमाधिष्यः श्रीशुभजयतलहट्टिकायां
प्राप्ताः ।

तत्र च श्रीपार्श्वनाथदेवपानां निधाय अपाठनदिपक्षीदिने सकलतीर्थानलीप्रधानं सगतिशयनिधानं शुभुजय-
शैलालङ्कारायमाणं श्रीयुगादिदेवतीर्थराजं सकलसंघपरिवृताः श्रीमत्पूज्या नन्वालङ्कारमारमृतमकृतस्तुतिलोत्तन-
मस्कारनिर्माणपूर्वकं नमस्कृत्यन्तः । साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण पुनःकलत्रपरिवृतेन प्रत्येकं प्रत्येकं नगद्विषु हेमटङ्कैः
प्रथमा पूजा कृता कारिता च; अन्यैर्महद्विकसुश्रावकैश्च रूप्यटङ्कादिना पूजा कृता । तस्मिन्नेव च दिने श्रीयुगादिदेव-
पुरतो देवमन्त्र-यशोमन्त्रमुच्यतेः सविस्तरतो दीधामहामहोत्सवः कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीजिनश्रामनप्रभावनारूपणप्रगुणेन श्रीदेवगुर्वाजाप्रतिपालनमुद्यतेन साधुश्रीरयपतिमहासंघ-
पाश्चात्यपदप्राग्भारनिर्वाहणेनारातिहानिशान्नदानोपाजितपुण्ययशःप्राग्भारेण चतुर्विधमुत्तमविशयातुक्तश्रीश्रेणिम-

हाराजाधिराजराज्यभारनिर्वाहणप्रवीणश्रीअभयकुमारेण श्रीसुराष्ट्रमहीमण्डलभूपालश्रीमहीपालदेवप्रतिशरीरकल्पसमग्र-
संघकार्यनिर्वाहणप्रवीणप्रभावकसाधुराजमोखदेवानुजपरिवृतेन श्रीश्रीमालकुलोत्तंसाधुजलकुलप्रदीपेन साधुराजसिंह-
सुश्रावकेण, वाद्यमानेषु द्वादशविधानन्दीतूर्येषु, दीयमानेषु खर्णकटवस्त्राधदानेषु, ध्रियमाणेषु मेघाडम्बरछत्रेषु,
ढाल्यमानेषु चामरेषु, गीयमानेषु गीतेषु, संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्येषु, निष्पाद्यमानेष्ववारितसत्रेषु, संपद्य-
मानासु सविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, साधुश्रीरयपतिप्रमुखमहासंघमेलोपकेन आपाढाद्यसप्तम्यां जलयात्रानिर्माण-
पूर्वकमष्टम्यां श्रीयुगादिदेवमूलचैत्ये स्वकारितश्रीनेमिनाथविश्वप्रमुखानेकविश्वानां स्वभाण्डागारयोग्यश्रीसमवस-
रणस्य श्रीजिनपतिस्वरि-श्रीजिनेश्वरस्वरिप्रमुखगुरुमूर्त्तीनां च अनेकमवोपाजितपापविध्वंसकः स्वशिष्यलक्ष्मणपुरजित-
पुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रस्वरिभिः स्वर्गात् समागतैः कैश्चिच्छादोत्तमैरवलोक्यमानैर्गवेष्यमाणः प्रतिष्ठामहामहोत्सवः
समग्रलब्धिनिधानजङ्गमयुगप्रधानश्रीजिनकुशलस्वरिहस्तकमलेन कारितः । तस्मिन्नेव च दिने साधुराजजाह्नकुलप्रदी-
पायमानेन सर्वधर्मकृत्याराधनानुकृतश्रीवर्धमानपरमसुश्रावकाऽऽनन्द-कामदेवादिश्रावकवर्गेण संप्रीणिताशेषयाचकग-
णेन साधुराजतेजपालसुश्रावकेण स्वाजुजसांरुद्रपालसहितेन श्रीपत्तनप्रतिष्ठापितश्रीयुगादिदेवमूलनायकविश्वस्य श्री-
समुदायसहितेन कारिते नूतननिष्पन्ने प्रासादे समग्रवैज्ञानिकवर्गकृतकहस्तशृङ्खला-कम्बिका-पट्टांशुकादिवस्त्रसन्मान-
दानपूर्वकं श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानसाधुश्रीरयपतिप्रमुखनानास्थानवास्तव्यसर्वश्रावकवितानमेलोपकेन स्थापना
प्रासादप्रतिष्ठा च श्रीध्वजस्वाम्यनुकारिश्रीपूज्यहस्तकमलेन कारिता । नवम्यां सविस्तरतरः श्रीमालारोपण-श्रीसन्ध-
यवारोपण-श्रीपरिग्रहपरिमाण-मामायिकारोपनन्दिमहोत्सवः श्रीयुगादिदेवमूलचैत्य एव श्रीपूज्यैर्विहितः । तस्मिन् दिने
सुखकीर्तिगणेष्वर्वाचनाचार्यपदं दत्तम्, सहस्रसंख्यश्रावकश्राविकाभिर्निन्दारोहणं च कृतम् । तस्मिन्नेव च दिने नूतन-
निष्पन्ने प्रामादे सविस्तरतरो ध्वजरोपमहोत्सवः संजातः । एवं दिनदशकं यावच्छ्रीयशुजयशैलोपरि सदावारितसत्र-
निर्माणपूर्वकं मूलचैत्य-स्वचैत्ययोः श्रीमहापूजाकरणपट्टांशुकादिनानावर्त्तसत्कमहाध्वजादानस्वर्गाभिवन्दनसम्पूरिता-
शेषयाचकमन्तानेन्द्रपदादिविधानादयो महामहोत्सवाः श्रीश्रीमालकुलोत्तंसाधुराजहकुलप्रासादकुम्भायमानश्रीयो-
गिनीपुरारक्षार्हनिशानाविधवस्तुदानाधःकृतकल्पवृक्षसन्तानसाधुश्रीरयपति-साधुमहणसिंह-साधुराजतेजपाल-साधु-
राजानसिंहप्रमुखसकलसंघेनाहमहमिकया चक्रिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीउद्यानगरीवास्तव्यरोहणहेमलपुरस्त्रेण सां-
कडुपासुश्रावकेण भ्रातृपुत्रश्रीजिनशासनप्रभायकसां हरिपालसहितेन द्विवस्त्ररुद्रमशत २६७४ श्रीहृद्रपदं गृहीतम्,
मन्त्रिपदं च सांघीणापुत्रस्त्रेण साधुगोसलेन द्रम्मशतपदकेन गृहीतम् । अन्यान्यपि पदानिन्द्रपरिवारयोग्यानि
प्रभूतश्रावकश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंख्यया श्रीयुगादिदेवभाण्डागरे प्रतिष्ठामालोद्वटन-श्रीहृद्रपदमहोत्सव-
कलशमण्डनादिना द्रम्मसहस्र ५० समुत्पन्नाः ।

९६. तदनन्तरम्, श्रीपूज्याः सर्वसंघपरिवृताः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहट्टिकायां संचमये समायाताः ।
ततः म्यानात् म्लेच्छसैन्योपद्रवात् गर्वशून्यायामत्रातमार्गायामपि सुराष्ट्रायाम्, संप्राप्तायामपि चर्पायाम्, श्रीमेघकृमा-
देवकृतमाहाययाः श्रीसंघमैत्र्यमुकुटकल्पप्रचण्डशामनमाधुश्रीरयपतिश्रीकृतासंन्यम्लेज्जानुगम्यमानमार्गाः श्रीपूज्य-
धर्मचक्रार्चयश्रुतविधसंघसैन्यपरिवृताः पूर्वोक्तरीत्यं श्रीपत्तनादिमहानगरराजमार्गान् गुणेन, अश्वानेकशतदिमहा-
मेलोपकेन सुराष्ट्रालङ्कार-सङ्गारगडनायकादिममगराजलोकेन नगरलोकेन च संयुक्तागमनदत्तपट्टमाना रजितगराजलोक-
प्रधानाः श्रीउज्जयन्तमहातीर्थतलहट्टिकायामासिताः । तत्र च सङ्गारगडमध्ये मरुलस्वधरपक्ष-जनचेतधमन्कार-
कारिणीं चैत्यप्रपाटीं संधेन सह विधाय अपाटचतुर्मासकदिने आवालयनचारिणं राज्यराजीमतीपगिहारकारिणं
श्रीउज्जयन्तानलमहातीर्थालङ्कारं श्रीनेमिद्विमारं नूतनकृन्तुतिस्त्रोदानपूर्वकं नमश्चक्रुः । संधायिममाधुश्रीरयपति-
प्रमुखसुश्रावकश्रीयशुजयवष सुवर्णहट्टादिना पूजा कृता । श्रीयशुजयवष (१) तस्मिन्नेव दिने श्रीमहाल्लउत्तरनगर-

वास्तव्योदारचरित्रप्रमाणनानाभिग्रहग्रहणपूर्वकं धन्दनार्थं समागतं सा० जगत्सिंहपुररत्नसाधुजयतासुश्रावक-पद्मार-
गठरास्तव्यमहद्विकरीहृदङ्गाक्षण-री० रत्नपुररत्नसा० मोसादिसुश्रावकश्राविकाणां श्रीमन्मन्त्रारोप-सामायिकारोप-
परिग्रहपरिमाणानिन्दिमहामहोत्सवः कृतः । साधुश्रीरयपतिप्रमुखसंसंघसुश्रावकः शत्रुञ्जयमहातीर्थपञ्चदिनचतुष्टयं
सर्वादरेण महापूजा महाध्वजारोपादिमहोत्सवा निर्मिताः । परमिन्द्रपदं च श्रीहस्मीरपत्तनवास्तवेन श्रीजिनशामन-
प्रभावकेण सा० धीणापुत्रत्नेन सा० गोसलसुश्रावकेण द्विवल्लुकरुद्रमशत २४७४ गृहीतम् । मन्त्रिपदं च प्रभारक-
साधुरालुसासुश्रावरुपुत्रत्नेन सा० वीजासुश्रावकेण द्रुमशताष्टकेन गृहीतम् । शेषसुश्रावकैरन्यानि पदानि गृहीतानि ।
सर्वैरन्यया श्रीनेमिनाथदेवभाण्डागारे द्विवल्लुकरुद्रमसहस्र ४० उत्पन्नाः ।

तदनन्तरम्, श्रीनेमीश्वरमुत्कलनं विधाय सर्वसंघममन्त्रिताः श्रीपूज्यराजाधिराजास्तलहट्टिकायां संघमध्ये
सम्प्राप्ताः । तत्र च नानानिधोत्सवप्रमरनिर्माणेन प्रबलप्रचण्डकलिकालभृपालोन्मूलनलब्धप्रकर्षात् स्वस्वामिनो
वीक्ष्य निजदानतिरस्कृतचिन्तामणि-कामधेनु कल्पद्रुमचयेन समुपाजययशःपुञ्जेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेश्वरेण
सा० महणमिहादिपुत्रपरिवृत्तेन दिनत्रयं यावदहर्निशं स्वर्णशङ्खलिकाकटकाचपट्टांशुक्रीरुरीचीनांशुकादिसु-
कौशल दक्षिणादानेन स्वस्वामिजपसंस्तवनाथं समप्रसुराष्ट्रादेशमध्यपर्ययेययाचकगणैः यथेच्छं पोषितः । अन्यैरपि
साधुराजराजसिंह-साधुराजतेजपाल-सा० हरिपालादिश्रावकैरन्यारितसत्रनिर्माणदिना हर्षप्रकरांकुलः कृतः ।

९७. तदनन्तरम्, ततः स्थानात् प्रस्थाय सम्पादितस्वार्थसम्पत्तयः साहाय्यीभूतपुगप्ररागमश्रीजिनचन्द्रसूरि श्री-
अम्बिकाप्रमुखनानादेवदेवतामलयो लक्षण-तर्क-साहित्यालङ्कार-नाटक-ज्योतिष्क-मन्त्र-गण-छन्दोविधासंस्फुरता
तुरगपद-कोट्यरूपरुण-नानालङ्कार-शान्वयकरण-चिन्तितादिनानासमस्यापरिणतिना रक्षिताद्येपकोनिदचक्रकुडामणयः
अखलिताश्चैश्वर्यारोपोपाजितचन्द्रचन्द्रज्योत्स्नमानमानकीर्चयः स्वाग्दत्तोद्योतितस्वचन्द्रकुलोद्भूतनेकैश्वर्ययुग-
प्रधानश्रीजिनकुशलसूरिसुगुरुचक्रार्चयः श्रीतीर्थयात्रारुगतफलीकृतात्मजन्मानेकापामसमुपाजितामेपरस्त्रापतेये-
नाहर्निशं श्रीजिनशामनापरशामनोद्भवमहापुरुषसमूर्धैरिन्द्रिगर्गस्तस्तूपमानेन नानाविधाभिग्रहप्रतिपालनपत्रिनीक-
ताजन्मदेहेन मनोनाञ्जितार्थसम्प्राप्तिसमुद्भूतमहाहर्षनिरुमितानेन साधुश्रीरयपतिप्रमुखमकलविधिमार्गसंघेन सह
निरागधष्ठया वर्षपूर्वानिविराधनानिवृत्त्या शून्यमपि सुराष्ट्रादेशं राजभार्गवदतिलक्ष्य श्रीसंघनिर्मितासु स्थाने स्थाने
संजायमानासु प्रभारनासु, सुखं सुखेन श्रीपत्तनोपतने श्रावणशुक्लपयोदश्यां समवसृत्य, दिनपञ्चदशकं च यावच्च-
तुर्दिगम्यः समागतश्रीचतुर्विधसंघस्य महत्समाधानममुत्पादनार्थं श्रीसंघमध्येऽवस्थिताः ।

तदनन्तरम्, भाद्रपदवधेकादश्यां चिन्तितार्थसम्पादनसमयेन साधुश्रीरयपतिसुश्रावकेण सा० महणमिहादि-
पुत्रपरिवृत्तेन साधुतेजपाल-साधुराजसिंहसहस्रां चाहमहमिरुया देशान्तरियसंघममुदाय-श्रीपत्तनीयममग्रसंघपरिपक्ष-
महाजनलोत्सवमहोत्सवकेन दीयमानेषु दानेषु, गीयमानेषु गीतेषु, नृत्यमानेषु खेलमृन्देषु, राद्यमानेषु द्वादशविध-
नान्दीतृपेषु, अथापि रुढनानादोष्टनादनविस्मापिताखिललोकेषु, मरुतराजलोकरुनगरलोकचैतश्चमत्काररुग्गी ममस्तदुर्ज-
नजनहृदयोद्विगाहारी स्वजनजनमनोऽम्भोजवननिरासनसूयांतुकारी वचनातिगः श्रीपूज्यराजाणां श्रीरामचन्द्र[नत]प्र-
वेशकमहामहोत्सवः श्रीपत्तने संजातः ।

९८. तदनन्तरम्, साधुश्रीरयपतिः सुधावज्रो द्वितीयगर्गं श्रीपत्तनीययाचकगण संघोप्य ममग्रसंघपरिवृतः श्री-
पूज्यराजापादान् मुत्कलाप्य श्रीपचनात् प्रस्थाय, आगमनरीत्यैव स्थाने प्रभारना कुर्वाणो युगप्ररागमश्रीजिन-
चन्द्रसूरिनिर्माणपरिव्रिते श्रीकोशवाणके ममग्रसंघपरिवृतः प्राप्ताः । तत्र च श्रीजिनचन्द्रसूरिस्तु महाध्वजारोप-महा-
पूजास्तान्तिलेपननिर्माणवारितमन्त्ररुणतुराकरुनकादिनादिना प्रोत्सर्पणां विधाय, पुनर्द्वितीयगर्गं श्रीफलद्वि-

कार्या यात्रां च कृत्वा, वस्त्रादिदानसन्मानपूर्वकं देशान्तरीयसंघान् स्वे स्वे स्थाने प्रविष्टान् कृत्वा, यथागमनमार्गेण श्रीयोगिनीपुरे अभूतम्लेच्छसंकुले सुपुत्ररत्नसाधुराजधर्मसिंहकारितनिर्गमनमहोत्सववत्समधिकतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीदेवालयसमन्वितः साधुश्रीरस्यपतिसुश्रावकः प्रविष्टः कार्तिकवदिचतुर्थ्याम् ।

१९. तदनन्तरम्, पुनः सं० १३८१ वैशाखवदिपञ्चम्यां श्रीपत्तने श्रीशान्तिनाथविधित्वे श्रीयोगिनीपुर-समागतश्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा० रुद्रपाल-सा० नीला-श्रीजावालिपुरागतमञ्जिभोजराजपुत्र मं० सलखणसिंह-रत्नाचार्यलख-
(ख) ण-श्रीसत्यपुरागत मं० मलयसिंह-श्रीभीमपल्लीसमागतसाधुराजवीरदेवप्रमुखसमग्रसमुदाय-श्रीस्तम्भतीर्थगतस्य० छाडा-श्रीघोषावेलकुलागतसा० देपाल-मं० कुमार-सा० खीमदप्रमुखानेकसुश्रावकसमुदायमहामेलायकेन दिनपञ्चद-
शकाराभ्य संजायमानेषु महाप्रेक्षणीयेषु, वित्तीयमाणेष्वेवेषु स्वस्वापत्तेयेषु, दीयमानेषु तालरासेषु, सम्पद्यमाना-
सु सविस्तरतरासु श्रीसंघपूजासु, क्रियमाणेषु श्रीसाधर्मिकज्ञातसत्पाचारितसत्रेषु, भविष्यत्सुल्लङ्घितकानांसकललोका-
भ्यांरिपादपूर्वं दीयमानेषु सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, साधुजाह्णपुत्ररत्नाभ्यां समस्तोत्सवसम्पादनोपाजिततुल्यपुण्य-
कदम्बकाम्यां साधुराजतेजपाल-सा० रुद्रपालसुश्रावकाम्यां श्रीश्रीमालकुलोत्तंस-सा० आना-सा० राजसिंह-भण० लूगा-
सा० श्वेमसिंह-सा० देवराज-भण० पद्म-मन्त्रप्रमुखसमस्तश्रीपत्तनीयसमुदायपरिवृत्ताभ्यां चतुर्थ्यां सविस्तरतमजलया
श्राधिवसनानिर्माणपूर्वकं मकलजनमनश्चेतश्चमत्कारकारी भवभवोपाजितपाहारी समस्तमहाजनलोकप्रत्यासन्नानेक-
ग्रामभास्तत्पल्लोकमस्तकाधूननकारी प्रतिष्ठाभमहामहोत्सवः कारितः । तस्मिन् महोत्सवे समप्रलम्बपुत्रकृतश्रीवज्र-
स्वामिप्रमुखानेकसुगमप्रधानः स्वगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनचन्द्रसुरिकृताहर्निशसाहाय्यैः श्रीजिनकुशलसूरिभिः श्रीजावालि-
पुरयोग्यश्रीमहावीरदेवविम्ब-श्रीदेवराजपुरयोग्यश्रीसुनादिदेवविम्ब-श्रीअनुजपसितबृहत्वापसहीमासादजीणोद्गारार्थ-
सा० छज्जलपुत्ररत्नसाधुराजराजसिंह-साधुनेलदेवकारितश्रीभेयांससुखानेकविम्ब-श्रीअनुजपसितसत्प्रासादमध्यस्थ-
भण० लूगाकारिताप्यापदयोग्यचतुर्थीसतिविम्बप्रमुखशिलमयविम्बानां सार्धशतद्वयं प्रतिष्ठितम्, पिच्छलामयानां
संप्रैष नास्ति । श्रीउचापुरीयोग्यश्रीजिनदत्तसूरि-जावालिपुर-श्रीपत्तनयोग्यश्रीजिनप्रबोधसूरि-श्रीदेवराजपुरयोग्य
श्रीजिनचन्द्रसूरिमूर्तीनां श्रीअन्निकायधिष्ठायिकानां प्रतिष्ठा कृता । स्वभाण्डागारयोग्य प्रधानं समवसरणं च
प्रतिष्ठितम् । पञ्चार्थां च व्रतग्रहणीरथापना-भालारोपणादिनिन्दमहामहोत्सवोत्तिशयेन सविस्तरतः कृतः । तस्मिन्
महोत्सवे देवभद्र-यशोभद्रसुल्लङ्घितोत्थापना कृता । सुमत्तिसार-उदयसार-जयसारसुल्लङ्घिकानां धर्मसुन्दरी-चारि-
प्रसुन्दरीसुल्लङ्घिकयोश्च दीक्षा दत्ता । जयधर्मगणैः श्रीउपाध्यायपदं दत्तम्-तन्नामधेयं च श्रीजयधर्मोपाध्याय इति
कृतम् । अनेकसाध्वीश्राविकाभिर्माला गृहीता । अभूतश्रावकश्राविकाभिः श्रीसम्पत्कारोप-सामायिकारोपश्रीश्रावक-
दशमरारोपश्च कृतः ।

तदनन्तरम्, श्रीतीर्थयात्राकर्तृकामसाधुराजश्रीवीरदेवप्रमुखश्रीभीमपल्लीसमुदायसम्पत्तयेन श्रीपूज्याः श्रीभीम-
पल्ल्यां साधुवीरदेवकारितसविस्तरतरप्रवेशकपूर्वकं श्रीमहावीरदेवं वैशाखवदिययोदश्यां नमस्कृत्यः ।

१००. तदनन्तरम्, तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजिनशासनप्रभावकेण सकलस्वपथ-परपथात्स्वलोकर्वाधमापनो-
द्यतमनस्केन सकलभीमपल्लीसमुदायमुकुटकल्पेन निजावदातस्मैरितस्वपूर्वजसाधुराजरोषवड-सा० यशोधवल-साधु-
राजभयचन्द्र-सा० सादल-साधु० धणपाल-सा० सामलसुश्रावकप्रमुखस्वपूर्वजकदम्बकेनोदरचरित्रेण दुष्करतगाभिप्र-
हयलीप्रतिपालनप्रवीणेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सा० मालदेव-सा० हुलमसिंहसप्रातृपरिवृत्तेन प्रतापान्तराभूत-
त्पातमादिश्रीपासदीनसुसन्नापसकलपुराणं निष्कास्य, सर्वदेशेषु कुटुम्बपरिकाशदानपूर्वकं नानास्थानसमुदायात्
मेलयित्वा, सकलातिशयनिधाना निजावदातस्मैरितश्रीगौतमस्यामि-श्रीमुषर्मास्यामि-श्रीजम्बूस्यामि-श्रीसुलभद्र-

श्रीआर्यमहागिरि-श्रीवज्रस्वामि-श्रीजिनदक्षरिप्रमुखानेकयुगप्रधाना युगप्रवरागमश्रीजिनकुशलक्षरयः श्रीमहातीर्थ-
यात्रोपरि गाढतरनिबन्धेन सर्वस्थानसंघपरिवृतेन सा०वीरदेवश्रावकेण विज्ञप्ताः ।

तदनन्तरम् , दूरिचक्रवर्चिषुयुगप्रवरागमश्रीजिनचन्द्रक्षरिशिष्यचूडामणिभिः श्रीपूज्यपादैर्ज्ञानध्यानबलेन सम्यक्-
परिभाष्य ज्येष्ठाघपञ्चम्यां साधुराजवीरदेवश्रावकं सकलश्रीविधिंसंघसैन्यमुख्यत्वेन श्रीजिनशासनप्रभावकं सकल-
कार्यनिर्वाहणसमर्थं साधुराजदेवपुत्ररत्नं साधुज्ञाज्ञासुश्रावकं साधुपूर्णपाल-साधुखण्डापरिवृतं श्रीसंघपाश्रात्य-
प्राग्भारनिर्वाहणपदे संन्यस्य, पुण्यकीर्तिगणि-वा० सुखकीर्तिगणिप्रमुखसाधुद्वादशक-प्र० पुण्यसुन्दरीप्रमुखसाध्वीवृ-
न्दपरिवृताः साधुराजवीरदेवकारितकृतयुगावतारमहाप्रत्युत्पत्त्यश्रीदेवालये चतुर्विंशतिपट्टकं महदुत्सर्पणापूर्वकं संस्थाप्य,
शकट [शत] त्रयानेकाश्चष्टन्दोष्ट्रष्टन्दनानाज्ञातिसम्मिलिताभेयपदातिवर्गसम्मिलितसर्वस्थानवास्तव्यश्रीविधिंसंघेन
सार्धं सविस्तरतरीश्रीदेवालयनिष्क्रमणमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीमीमपल्लीतः श्रीपूज्यपादाः श्रीतीर्थनमस्करणार्थं प्रत्यास-
न्नायामपि चातुर्मास्यां गाढतमसर्वसंघोपरोधेन प्रस्थिताः ।

तदनन्तरम् , स्थाने स्थाने संजायमानेष्ववारितसत्रेषु, बाधमानेष्वध्याधिरूढेषु ढोलिषु, निजशब्दबधिरिकृताम्ब-
राशासु मेरीशब्देषु, दीयमानेषु तालारासकेषु, श्रीकरीऊ(?)मालेन विराजमानः सर्वोऽपि संघः, अन्तरागतश्रीवायढ-
नगरालङ्कारश्रीमहावीरदेव-श्रीशेरीपकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथादिनानास्थानतीर्थेषु दिनद्वयं श्रीमहाध्वजारोपपूजाविशेषा-
वारितसत्रनिर्माणपूर्वकं यात्रां विधाय श्रीशिरखिजे महानगरे समग्रलोकाध्यकारकजङ्गमप्रासादकल्पश्रीदेवालयप्र-
वेशकमहामहोत्सवपूर्वकं प्राप्ताः । तत्प्रत्यासन्नश्रीआज्ञापल्लीनगरीवास्तव्यव्यवहारिकमहणपाल-व्यव०मण्डलिक-सा०
वयजलप्रमुखश्रीविधिसमुदायाभ्यर्थनया सर्वसंघसुश्रावकपरिवृतैः श्रीपूज्यपादैः सकलजनार्थ्यकारकश्रीआज्ञापल्लीसमु-
दायकारितप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीआज्ञापल्यां श्रियुगादिदेवतीर्थं नमस्कृत्य, सविस्तरतो मालारोपणमहामहो-
त्सवः कृतः ।

तदनन्तरम् , पुनः सर्वसुश्रावकलोकपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीसंघमध्वे समायाताः । तत्पश्चात् , ततः स्थानात्
सर्वोऽपि संघो विशेषतो गुरुतराडम्बरेण श्रीस्तम्भनकश्रीपार्श्वनाथयात्राकरणार्थं सकलगूर्जरालङ्कारभूतश्रीस्तम्भ-
तीर्थोपरि प्रचलितः सन् मार्गागतसर्वनगरग्रामेषु प्रधानप्रासादसमानश्रीदेवालयस्य प्रवेशकमहोत्सवं कुर्वाणः
श्रीस्तम्भतीर्थं प्राप्तः ।

१०१. तत्र च निरुपमातिशयशालिश्रीआर्यसुहृत्क्षरि-युगप्रवरागमानुकारिश्रीजिनकुशलक्षरिसुगुरुपदेशेन
सर्वप्रकारेण श्रीसम्प्रतिमहाराजाधिराजसमानेन सकलबुद्धिनिधानेन साधुराजवीरदेवसुश्रावकेण सकलश्रीस्तम्भतीर्थ-
वास्तव्योत्तममध्यमजघन्यलोकापालगोपालमहामेलोपकेन महाम्लेच्छानां पश्यतामपि होल्यमानेषु धामरेषु, धिय-
माणसु श्रीकरीषु, बाधमानसु मेरीपरम्परासु, अध्याधिरूढढोलादिवादित्रनिनादबधिरिकृताम्बराशाचकेषु, नृत्यमा-
नेषु पदे पदे खेलकृन्देषु, दीयमानेष्वविधयसुध्याभिर्नारीमी रासकेषु, गीयमानेषु श्रीतीर्थङ्करदेवश्रीयुगप्रधानश्री-
संघगुरुपकृतवादतसंस्तवकेषु गीतेषु, पापल्लमानेषु चन्द्रिष्टुन्देषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वखापतेयेषु, किं बहुना वचना-
तिगेषु नानाविधेषु नाटकाद्युत्सवेषु संजायमानेषु, समग्रनगरदृष्टशोभातलिकतोरणनिर्माणपूर्वकं हिन्दुगाराज्यालङ्कार-
मश्रीधरवस्तुपालकारितयुगप्रवरागमश्रीजिनेश्वरक्षरिप्रवेशकमहोत्सववत्महाम्लेच्छराज्यप्रधानालङ्कारभूतसाधुराजजेस-
लकारितसमप्रातिशयनिधानश्रीजिनचन्द्रक्षरियुगप्रधानमहाप्रवेशकाधिकजङ्गमयुगप्रधानानेकलच्चिनिधानश्रीजिनकु-
शलक्षरीणां प्रवेशकमहामहोत्सवो हिन्दुकवारकवत्, श्रीरथयात्रानुकारिप्रासादकल्पश्रीदेवालययात्रानिर्माणपूर्वकं नवा-
ङ्गुत्तिकारश्रीमदभयदेवक्षरिप्रकटितश्रीस्तम्भनकालङ्कारश्रीपार्श्वनाथविधिचत्वालयसंस्थितश्रीअजितस्वामितीर्थायनूत-

नक्तनवनवालङ्कारस्तुतिस्तोत्रमणनपूर्वकं श्रीपूजैः सर्वचतुर्विधसंघपरिवृतैः सकलभवोपाजितपापकर्मलप्रक्षालनप-
त्रिना यात्रा कृता ।

तदनन्तरम्, दिनाष्टकं यावत् साधुराजवीरदेवप्रमुखदेशान्तीयमहर्द्धिकसुश्रावकैः श्रीस्तम्भतीर्थवास्तव्यश्री-
विधिसमुदायेन च श्रीमहाध्वजारोपश्रीमहापूजा-स्वारितसत्र-श्रीसंघवास्तव्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रमहोत्सवामेयस्व-
पतेयोत्सर्पणनिर्माणपूर्वकं सकलस्वपक्षलोकानन्ददायकाः सर्वविषपक्षलोकहृदयकीलानुकारका महामहोत्सवाश्च चक्रिरे ।
इन्द्रपदं च सांस्कृत्यपासुश्रावकपुत्रत्वेन दो०खांभराजसुश्रावकानुजेन दो०सामलसुश्रावकेण द्विव० द्र० शत १२
गृहीतम् । श्रीमन्निपदादिपदानि चान्यैः सुश्रावकैर्गृहीतानि ।

१०२. तदनन्तरम्, श्रीस्तम्भतीर्थत्वा प्रस्थाय सर्वोऽपि संघः संजायमानेषु राजविधुरेष्वपि सर्वशून्यभूतेषु देशेषु,
समग्रोत्साहपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि प्रचलितः सन्, अन्तरागतश्रीधान्यकामहानगरे संप्राप्तः । तत्र सकलनगरनायकेन
मन्दिदलकुलोत्सेनेन ठ०उदयकर्णसुश्रावकेण श्रीसंघवास्तव्यश्रीसंघपूजानिर्माणपूर्वकं महती प्रभावना कृता । ततः पुनः
प्रस्थाय, क्रमक्रमेण श्रीशत्रुञ्जयतलहट्टिकायां सम्प्राप्तः । तदनन्तरं श्रीपूज्यपादैः सर्वसंघपरिवृतैः श्रीशत्रुञ्जयशैलोपर्य-
प्यारोहं विधाय भवभयवल्लीश्रोन्मूलनासिलतासमानां द्वितीयवारं श्रीशत्रुञ्जपालङ्कारश्रीयुगादिदेवमहातीर्थयात्रां नाना-
मन्त्रियपुरसर्वालङ्कारसुन्दरनूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं कृता, तदनन्तरं दिनदशकं यावत् सकलसंघमुख्यभूतसा-
धुराजवीरदेवश्रीसंघपाश्चात्यपदभारनिर्वाहक-सा०साहुतेजपाल-सा०नेमिचन्द्र-योगिनीपुरवास्तव्यश्रीमीमालसा०
रुद्रपाल-साहुनीपदेव-मन्दिदलकुलोत्सेनठ०जवनपाल-सा०लखमा-श्रीजवालिपुरवास्तव्यसा०पूर्णचन्द्र-सा०महाजा-
गुडहावास्तव्यसा०बाधूप्रमुखनानास्थानकवास्तव्यमहामहर्द्धिकसुश्रावकैः श्रीमहाध्वजारोपमहापूजावारितसत्र-श्रीमाध-
मिकवास्तव्य-श्रीसंघपूजा-श्रीइन्द्रपदमहामहोत्सवनिर्माणामेयस्वस्वापतेयैश्च पञ्चांशुकादिनानावस्त्रस्वर्णकटकादिवित-
रणपूर्वकं श्रीशत्रुञ्जयोपरि श्रीजिनशासनश्रोतार्थिका प्रभावना कृता । इन्द्रपदं च श्रीजिनशासनप्रभावनाकरणप्रगुण-
नामूलोद्देष्टुप्रत्नेन साधुलखमासुश्रावकेण द्विवह्नि(६)कद्रम्मशतसप्तत्रिंशद्गिर्गृहीतम् । अमात्यपदं च श्रीयोगिनीपु-
रवास्तव्यश्रीमीमालसा०सुरराजपुत्रत्वेन सा०रुद्रपालानुजेन साहुनीपदेवश्रावकेण द्विवह्नि(६)कद्रम्मशतसप्तत्रिंशद्गिर्गृहीतम् ।
श्रेष्ठपदान्यन्वयमहर्द्धिकसुश्रावकसुश्राविकाभिर्गृहीतानि । सर्वसंघस्य श्रीयुगादिदेवमाण्डागारे श्रीविधिसंघेन सहस्रप-
ञ्चदशप्रमाणं स्वस्वापतेयं सफलकृतम् । स्वकीयश्रीयुगादिदेवविधिवैचैत्ये नूतननिष्पन्नशीततुर्विंशतिजिनालयद्वयशुद्धि-
कायु श्रीपूज्यराजैः सविस्तरतः कलशध्वजारोपः कृतः ।

तदनन्तरम्, सर्वसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः श्रीयुगादिदेवमुत्कलनं विधाय तलहट्टिकायां ममायाताः । ततः
सर्वोऽपि संघ आगमनसरीत्येव गुर्वाडम्बरेण व्यापृत्य पुनः शैरीपके श्रीपार्थयात्रां विधाय, क्रमक्रमेण श्रीगङ्गेश्वरे
ममायातः । तत्र च दिनचतुष्टयमवारितसत्र-श्रीमाधमिकवास्तव्य-श्रीमहापूजा-महाध्वजारोपनिर्माणपूर्वकं श्रीपार्थ-
नाथप्रत्यागमनाडालङ्कारश्रीनीमिधरयोर्नूतनकृतस्तुतिस्तोत्रप्रदानपूर्वकं सकलसंघपरिवृतैः श्रीपूज्यपात्रा कृता । तद-
नन्तरं सकलसंघपरिवृताः श्रीपूज्याः आरण्यशैलकादस्यां प्रभारकपाधुराजवीरदेवकारितमन्त्रिमानप्रवेशरुनिर्माण-
पूर्वकं श्रीमामपन्त्यां श्रीमहावीरदेवं नमयन्तुः । देशान्तर्गतः सर्वः संघः माहुनीसुश्रावरूपं मन्मानदानपूर्वकं
मन्मथाने प्रविष्टः ।

१०३. तदनन्तरम्, सं०१३८२ चै० वशात्समुदि ५ मापुगजामन्त्रप्रदीपयमानस्यैषांदायैगाम्भीयांश्चः कृतमेक-
मन्दपयोनिधिताननमप्रनगलोत्सुष्टुपयमानश्रीजिनशामनश्रोतार्थिकाकरणचानश्रीशत्रुञ्जयादिमहानीर्थयात्राकर-
णमुगादिशुभनिपातनापुगजवीरदेवसुश्रावकाकानि दीयामानागेचनादिनन्दिमहामरोन्मः श्रीमीमालसा-श्री-

पत्तनीय-श्रीप्रह्लादनपुरीय-श्रीबीजापुरीय-श्रीआद्यापल्लीयादिनानास्थानसमुदायमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशवि-
धनान्दीर्त्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, नृत्यमानास्त्रिधवसुधवासु नायिकासु, संजायमानासु श्रीसंघपूजासु, क्रिय-
माणेषु श्रीमाधर्मिकवात्सल्येषु, दीयमानेष्वमेयेषु स्वस्वापत्तेयेषु, सम्पद्यमानेष्वपरातिमत्रेषु, दिनत्रयममारिघोषणानि-
र्माणपूर्वकं हिन्दुकवारकवत्सकलजनमनश्चेतयमत्कारकारी निपक्षहृदयकीलानुकारी सकलातिशयनिधानैः सर्वलब्धिप्र-
धानैर्निरजवादात्संस्मारितपूर्वस्वरिभिः श्रीजिनकुशलस्वरिभिश्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे क्षुल्लकचतुष्टयं क्षुल्लिकाद्वयं कृतम्,
तेषां नामानि त्रिनयप्रभ-मतिप्रभ-हरिप्रभ-सोमप्रभक्षुल्लकाः, कमलधी-ललितश्रीक्षुल्लिके इति । प्रभूतमाध्वीधावि-
काभिर्माला गृहीता । अनेकश्रावकश्राविकाभिः सम्यक्चारोष-सामायिकारोषः कृतः, परिग्रहपरिमाणं च गृहीतमिति ।

तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीपूज्याः श्रीसत्यपुरीयसमुदायाभ्यर्धनया श्रीसत्यपुरे श्रीसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशक-
महोत्सवाः श्रीमहावीरदेवतीर्थराजं नमश्चक्रुः । तत्र च माममेकं श्रीसमुदायस्य गमाधानं सट्पाद्य, श्रीलाटहृदसमु-
दायाभ्यर्धनया श्रीलाटहृदे श्रीसमुदायविहितसविस्तरतरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीमहावीरदेवाधिदेवं नमश्चक्रुः । तत्र च
पक्षमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीरागमटेमेरवीयममुदायाभ्यर्धनया श्रीरागमटेमेरी श्रीसमुदायकारितस-
कलस्यपक्ष-परपक्षचेतयमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवतीर्थनाथं नमस्कृत्य चतुर्मासीं चक्रुः ।

१०४. पश्चात्, तत्र च सं० १३८३ वर्षे पौषशुक्लपूर्णिमायां श्रीजिनशायनप्रभातनाश्रीसाधर्मिकरात्सल्यदिनाना-
धर्मकृत्यकरणोद्यतसाधुराजप्रतापसिंहप्रमुखश्रीरागमटेमेरवीयममुदायाभ्यर्धनया श्रीजेलमेरवीय-श्रीलाटहृद-श्रीसत्य-
पुर-श्रीप्रह्लादनपुरीयादिनानास्थानरात्सल्यमहर्दिकसुश्रावकलोचनमहामेलापकेन संजायमानेषु श्रीसाधर्मिकरात्सल्य-
श्रीसंघपूजादिनानास्थानेषु धर्मकृत्येषु, दीयमानेषु तालारासेषु, क्रियमाणेष्वपरातिमत्रेषु, अमारिघोषणानिर्माणपूर्वकं
श्रीउत्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्चारोपण-सामायिकारोपण-परिग्रहपरिमाणादिनन्दिमहामहोत्सवं चक्रुः ।

१०५. ततस्तस्मिन्नेव संवत्सरे श्रीजालिपुरीयममुदायागततराभ्यर्धनया सकलातिशयनिधानाः समग्रपरिमाला-
प्रधानाः श्रीजिनकुशलस्वरिगुगप्रधानाः श्रीरागमटेमेरुतः प्रस्थाप्य ममप्रगज्यमरपुराधरणधौरेयपञ्चीयपूर्वजराहित-
कोद्वरणकारित-श्रीशान्तिनाथमहाविष्णुमन्वितोत्तुप्तोत्तोगनिर्गमगुरुकारणादाक्षिरं श्रीलक्षणैरुत्तरनगरे युगप्र-
रागमस्वरकीपदीक्षागुरुश्रीजिनचन्द्रस्वरिगुगलज्जमहोत्सममौज्जमदीक्षाग्रणमहामहोत्सयविलोकनपत्रित्रीभूतागिर-
स्वपक्ष-परपक्षजनताननाः श्रीगुम्मानयने च श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवम्, श्रीसमुदायकारितगविस्तरतरप्रवेशकमहो-
त्सवा नमस्कृत्य क्रियन्ति दिनानि उभयस्थानममुदाययोः गमाधानं च समुत्पाद्य धीविधिमकमलशाननप्रगेहमगरे
श्रीजालिपुरे नानोत्समनिर्माणममुद्यत श्रीजालिपुरीयममुदायकारितगविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवाः
स्वहलकमलप्रतिष्ठितं श्रीजालिपुरीयममुदायमनोराट्ठिगार्धपूरणाद्दीर्घतमत्रिं श्रीमहावीरदेवहातीर्थराजचण-
कल्पमुनं नमश्चक्रुः । तत्र च मन्त्रीस्वरकुलधरबुलप्रदीप सं० गोजराजपुत्रगन्ध सं० मल्लपमिह-मा० पाहट-
पुत्ररत्नमा० शास्त्राणप्रमुखश्रीजालिपुरीयममुदायाभ्यर्धनया श्रे० हरिपादपुत्रगन्धश्रे० गोजराजप्रमुखश्रीउद्यरीय-
देवराजपुरीयममुदाय-मन्त्रीस्वरपुराधरणधौरेयपञ्चलमा० जाह्नुपुत्रगन्धमाधुराजनेजपान्त-मा० रुद्रपादप्रमुखश्रीप-
त्तनीय-श्रीजेलमेरवीय-श्रीगुम्मानयनीय-श्रीश्रीमालीय-श्रीमल्लपुरीय-श्रीगुहाराप्रमुखनाजनामप्रामाणाभ्या-
मपश्रीविधिममुदायश्रावकलोचनमहामेलापकेन दिनदशपञ्चरात्राभ्यर्धनं संजायमानेषु मरिच्यक्षुल्लिकानां मरिच्यगरेषु
पुष्पाद्दानमहामहोत्सवेषु, दीयमानेषु तालारासेषु, अनेकमहामहर्दिकसुश्रावकलोचैः स्पर्शजयशान्तानिः मन्त्री-
विष्णुमायेपक्षमेयेषु स्वस्वापत्तेयेषु, दीयमानेष्वपरातिमत्रेषु निर्माणैः माने म्याने गीनेषु, श्रीमन्त्रज्ञा-साधर्मिक-
वात्सल्यपरातिमत्रामारिघोषणानिर्माणप्रभातनाश्रीसंघपूजासु प्रवर्तमानासु, सं० १३८३ वर्षे कान्यकुब्जदिनस्यामतिशयेन वि-
मदुःपमाकाळे प्रवर्तमाने, सङ्घस्वपक्षपरपक्षोत्तमपक्षमज्जपक्षलोचानां ममकहन्माप्यामेहं... इत्यादिमपि, निष्प-
म-

सौवज्ञानध्यानबलातिशयादांगामिकुशलं परिभावयद्भिः श्रीजिनकुशलस्वरिभिः सुपमसुपमावत्सकलस्वपक्ष-परपक्षा-
संख्यम्लेच्छलोकचेतश्चमत्कारकारी विधिधर्मप्रभावनाप्रद्विष्टलोकहृदयकीलानुकारी निर्विघ्नः श्रीप्रतिष्ठा-व्रतग्रहणो-
त्थापना-मालारोपण-श्रीसम्यक्चारोपादिनन्दिमहामहोत्सवः सविस्तरतः कृतः । तस्मिन् महोत्सवे श्रीराजगृहनिवा-
सितप्रश्लोकक्रीडास्थानकश्रीवर्धमानस्वामिचरणकमलन्यास-श्रीगौतमस्वामिप्रमुखश्रीमहावीरैकदशगणधरादिमहाभु-
निनिर्वाणपवित्रीकृतधौवैभारगिरिशैलोपरि ४० प्रतापसिंहकुलप्रदीपमन्दिदकुलोचंसंघपुरुष ४० अचलकारितश्री-
चतुर्विधतिजिनालयोत्तुङ्गतोरणप्रासादमूलनायकयोग्यश्रीमहावीरदेवप्रमुखानेकशिलमय-पित्तलामयाधनेकविभानां गु-
रुमूर्चीनामधिष्ठापिकानां च प्रतिष्ठा संजाता । सुल्लक्षणदकं च कृतम्, तन्नामानि न्यायकीर्ति-ललितकीर्ति-सोम-
कीर्ति-अमरकीर्ति-नमिकीर्ति-देवकीर्तिस्तुनय इति । अनेकाभिः आचिकामिर्माला गृहीता नानाधावकआचिकामिः
श्रीसम्यक्चारोप-सामायिकारोप-द्वादशव्रताङ्गीकारश्च कृतः ।

१०६. तदनन्तरम्, सिन्धुदेशालङ्कारश्रीउच्चानगर-श्रीदेवराजपुरवास्तव्यमहद्विकुश्रावकसमुद्राः पगाडतरोपोध-
शाद् सुपप्रवरागमश्रीअपिसुहस्तिस्वरिलोकोचरावदातप्रकटनपरा दुष्करवरनिरतिचारचारित्रशीलप्रतिपालनलोकोत्त-
रोविधानाच्छाकिङ्करीतभूष्यन्तरामरनिकरसतवहितसन्निध्योद्धराः समाश्रितसौवध्यानातिशयनिरुपमगम्भीरदेविकु-
जराः सांप्रतिष्टाष्टदशसहस्रशीलाङ्गमाहाथनिकरा नवपदत्रिंशिकास्त्रिगुणजात्याश्चषड्व्यासवसुन्धराः पराजप्यानेक-
शुनिमण्डलीपदातिवर्गसारपरिवारा युगाग्रयश्रीजिनकुशलस्वरिसुपुरुषकीधरा महाम्लेच्छकुलाकुलगुहतरश्रीसिन्धुमण्डलो-
परि महामिथ्यात्वदुर्दान्तभूपालोन्मूलनार्थे स्वाश्रितश्रीविधिधर्मधरणीधवसंस्थापनार्थे वैत्राघपक्षे दिग्निजयसुहृते वि-
श्वस्य, स्थाने स्थाने शुभशङ्कनेः प्रेयमाणाः, पुनर्द्वितीयवारं मार्गांगतश्रीधर्मन्यायन-श्रीरोडनगरादिसंस्थानेषु साक्षा-
भूपालसंस्थापनां कुर्वाणाः, क्रमक्रमेण मरुस्थलीजनपदमुखकल्पश्रीजैसलमेरुमहादुर्गमध्यनिवासिसामान्यनराज्यप्रहा-
सानन्दैत्योत्पादनाय श्रीराजलोक-नगरलोकमहामेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, दीपमानेषु महद्विकुश्रा-
वकैरेमेयेषु, स्वस्वाप्तयेषु, श्रीविधिसमुदायकारितसकललोकचेतश्चमत्कारकारिप्रवेशकमहोत्सवपूर्वकं सहस्रकमलप्रतिष्ठितं
निःशेषविममालाविनाशनसमुद्यतं श्रीपार्श्वनाथदेवाधिदेवचरणारविन्दद्वैतं नमस्कुर्यन्ति स्म ।

पश्चात्तत्र दिनदशपञ्चकैः स्वकीयवाक्चातुरीसङ्कलतयाऽज्ञानद्वैत्योच्छेदनं विधाय, सर्वजनमुरारायं ज्ञानादबो-
धभूपालं संस्थाप्य, श्रीउच्चकीय-श्रीदेवराजपुरीयसुभावकेधराः श्रीपूज्ययुगवराः, श्रीपर्वतं प्रवर्तमानायामपि साधि-
प्यकार्यसुदामरनिकराः, किङ्करीभूतमरुस्थलीमप्यस्थानेकभूतप्रेतपिशाचनिकराः, शनैः शनैः स्वच्छन्दलीला
ईयांसमित्यादिनानासमित्यलङ्काराः, मरुस्थलीमहामुर्ध्नि श्रीपञ्चनगरजमार्गवत् समुद्रह्रद, वाद्यमानेषु द्वादशविधना-
न्दीर्घेषु, समग्रलोकनगरलोकमहामेलापकेन नानाविधखर्गपट्टाङ्कदिदानपूर्वकं श्रीदेवराजपुरीयसमुदायकारिवगुरु-
वरप्रवेशकमहोत्सवाः, सहस्रकमलप्रतिष्ठितं श्रीपुण्णादिदेवतीर्थराजं नमश्नुजः ।

१०७. तदनन्तरम्, तत्र चाहमिदं धर्ममर्मदण्डरत्नविरोजमानव्याग्यानमेनाधिपतिना मिथ्यालभूपालपदपाति-
शामनादिनीमालभूपालान् प्राणिहृदयदुर्गमप्यसितान् भायिकेन निर्घात्य, श्रीमत्पूज्यमहाराजाधिराजाः श्रीउच्चकी-
यसमुदायगाढवराभ्यर्चनया नानाविधाश्लोत्थञ्जलिशालिनी दुर्जयमिथ्यातारनिषालोन्मूलनार्थे तत्राजघानीममायां
दिन्दुकारके वादीन्द्रद्विषपटापधाननश्रीजितपतिस्त्रियुरुत्कर्तृचण्डमोहकृष्णविरितायां श्रीउच्चार्वा नगरमप्य-
निगमिचातुर्वर्णम्लेच्छराजलोकांसंस्पृष्टमेलापकेन वाद्यमानेषु द्वादशविधनान्दीर्घेषु, महद्विकुश्रावकैरेमेयेषु या-
चरमनोराष्ट्रिष्ठार्थनिचयेषु, श्रीउच्चकीयमहासमुदायकारितमद्विस्तरप्रवेशक्रमहोत्सवाः श्रीचतुर्विधपट्टकालशूर-
धीपुणादिदेव नमस्कृत्य निःशङ्कचित्ता अवस्थिताः । पश्चात् मरुलन्येकगुणगवहं प्रचण्डधनिमिप्यन्यनभूमिधरं
सरोत्तमगोपधर्मगुणाप्यारोपमात्रेण निर्घात्य, मासमेकं यावत् स्थिता, स्वपक्षाभितं श्रीनिपिधर्ममहाराजं पदमूर्तं सं-

स्याप्य च पुनश्चतुर्मास्युपरि सकलानार्यसिन्धुदेशजनतानुगम्यमानचरणाः श्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिदेवं नमश्चक्रुः ।

१०८. पश्चात्तदनन्तरम्, सं० १३८४ वर्षे माघशुक्लपञ्चम्यां प्रार्थमानशिवस्यसंप्राप्त्याद्यनेकलब्धि-आयानार्यदेशजिनधर्मप्रवृत्तिभूपालादिप्रतिबोधनशक्ति-निर्लोभताप्रचनप्रभापानाधिपानश्रीसुरमिश्राधन-नानासमपार्थव्याख्यान-संवेगतासुरासुरवशीकरणता-परवादिनिर्घाटन-सर्पनगरग्रामजिनभुवनविषमस्यापनादिनानाजलन्धिग्रह्यतादिसंसारितश्रीगौतमस्वामि-श्रीसुधर्मस्वामि-श्रीआर्यसुहस्ति-श्रीवयरस्वामि-श्रीआचार्यमध्वप्रकटीकरणप्रवीणश्रीवर्धमानसुर-श्रीनवान्नवृत्तिरारश्रीस्तम्भनकपार्थनाथप्रकटीकरणोपाजितभूरियशःश्रीअभयदेवसुर-अनेकदेवाराध्य-महत्सलीकल्प-द्रुमावतारश्रीजिनदत्तसुर-वादीन्द्रद्विषपटानिद्रावणपञ्चाननश्रीजिनपतिसुर-नानास्थानसंस्थापितश्रीतीर्थङ्करदेवोत्तुङ्ग-त्तोरणप्रासादश्रीजिनेश्वरसुरप्रमुखानेकस्वर्गश्रीद्रवगणधरयुधप्रधानमालारदातिः तपःक्रियाविद्याव्याख्यानध्यानातिशयावर्जितकिङ्करीभूतामरमहाम्लेच्छहिन्दुकनरेश्वरमधुरानिरुसमाश्रितचरणाम्भोजयुगप्ररागमश्रीजिनचन्द्रसुरशिष्यपराजैर्युगप्रधानपदवीप्राप्तयनन्तरप्रत्येकप्रार्थमानप्रतिष्ठा व्रतग्रहण मालारोपण-श्रीमहातीर्थयात्राविधान-समुपाजितगोक्षीरघाराधनहीराट्टहासतुपाकरनिकरोज्ज्वलयशःकाचकर्पूरवास्तितविश्वबलयैः सुगुरुचक्रवर्तिश्रीजिनदुशलसुरमिभिः स्थैर्यादर्यगाम्भीर्यादिनानागुणगणमुक्ताफललतालङ्कृतगात्रश्रीदेवगुर्गाश्वास्थलितप्रतिपालनजात्यजाम्भुनदमुकुटालङ्कृतोत्तमाङ्गश्रीजिनशासनप्रमानावलीविविधक्रीडापिनोदविधानसमुद्यतश्रेणोपालपुत्ररत्नश्रेणरपाल सावयरसिंह-सा०नन्द-ण-सा०मोखदेव-सा०लाजण-सा०आम्बा-सा०कडुया-सा०हरिपाल-सा०वीकिल-सा०चाहडप्रमुखानेकोच्चकीपम-हामहद्विकसुश्रावक-श्रीदेवराजपुर-श्रीक्रियासपुर-श्रीबहिरामपुर-श्रीमलिकपुरप्रमुखानानगरग्रामरास्तव्यासंख्यसु-श्रावक-राणरु-राजलोक-नगरलोकगाढतराम्यर्थनया प्रचुरदिनादारम्य स्थाने स्थाने संजायमानेषु नानाविधेषु नाटकेषु, दीयमानेषु नराविधरसुधवाभिर्नारीमिस्तालारासकेषु, हाहाहूममानानेकगयनायलीभिर्गीयमानेषु गीतेषु, पापव्यमानेषु भट्टघट्टवृन्देषु, दीयमानेषु महामहद्विकसुश्रावकै राजलोकेर्नानाप्रकारस्वर्णरत्नरुटकतुरङ्गमपङ्कांशुकादि-यस्त्राजदानेषु, संजायमानेषु भविष्यत्सुखसुखलुङ्कितकामालायाः सविस्तरतरेषु पुष्पाङ्कदानेषु, क्रियमाणेषु श्रीसार्धमिक-वास्तव्यश्रीसंघपूजाद्यनेकप्रकारेषु धर्मकृत्येषु, विषमदुःखमकाले प्रवर्तमानेषुपि सुप्रभाव-श्रीचक्रवर्तिपट्टाभिषेकमहोत्स-चानुकारी महामिथ्यात्यदैत्यनिनाशनमधुसूदनानुकारी सकलस्वपक्षमहाजनलोकचेतश्चमत्कारकारी प्रदिष्टाखिललोक-हृदयकीलानुकारी सौश्रीविधिधर्मसाम्राज्यसम्प्राप्तिमिथ्यात्वभूपालोन्मूलनश्रीसिन्धुदेशजिजययात्रारणसमुपाजित-पुण्यराज्यलक्ष्मीपाणिग्रहणसंस्तनकः श्रीप्रतिष्ठाव्रतग्रहणमालारोपणादिनिन्दमहोत्सः सविस्तरतरश्चकिरे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीराणकोहविधिचैत्य-श्रीक्रियासपुरविधिचैत्यमूलनायकयोग्यश्रीयुगादिदेवनिन्द्यप्रमुखानेकशिलमयपितृलामयविम्बाना श्रीमत्पुण्यप्रसरतकीर्तितस्तम्भानुकारिणा प्रतिष्ठा संजाता । नवननिधानानुकारिशुद्धरुनवकं स्थापचं जातम्, क्षुद्रिकात्रयं च-तत्रामानि भागमूर्ति-मोदमूर्ति-उदयमूर्ति-विजयमूर्ति-हेममूर्ति-भद्रमूर्ति-मेघमूर्ति-पद्ममूर्ति-हर्षमूर्ति-क्षुद्रा इति, कुन्धर्मा-विनयधर्मा-शीलधर्मा साध्य इति । सप्तमन्त्रनिश्चायिकाभिर्माला गृहीता । अनेक-श्रावकश्रानिकालोकैः परिग्रहपरिमाणग्रहण-सामायिकारोप-सम्पन्नारोपाः प्रचकिरे ।

१०९. तत्र सं० १३८५ वर्षे लक्ष्मणच्छन्दोलङ्कारसारनाटकप्रमाणप्रमाणप्रसिद्धमिद्वान्ताद्यनधर्मेविषयमहापुर्वी-थीवित्त्यजनप्रचारश्रीभूतदुःशान्तिशासतसौवमतिमाततिरस्कृतपुरस्सरमिभिः श्रीजिनदुशलसुरमिभिः श्रीउच्चकीय-श्रीबहिरामपुरीय-श्रीक्रियासपुरीयादिश्रीखरतरसमुदायमेलापके फाल्गुनशुद्धचतुर्थीदिने पदस्थापनासुखरभुष्टिकोत्थापनामालाग्रहणादिनिन्दमहोत्सः सविस्तरतरश्चकिरे । तस्मिन् महोत्सवे पञ्चमलारगणेशोवाचनार्चयपद प्रदत्तम्, नूतनदीक्षितक्षुद्रिकानामुत्थापना कृता । विश्वतिथ्यायिकाभिर्मालाग्रहणं विहितम् । यदुभिः श्रावक-श्रानिकाभिः परिग्रहपरिमाण-सामायिकारोप-सम्पन्नारोपा विदधिर ।

पा(१)श्रिं जीवेत्यादिविविधाशीर्वादिराशिष्यभाणाः, अग्रेगच्छदतुच्छश्रीपूज्यपुण्यविलासाहृतप्रभृतकामकलशायमान-
कामिनीजनवराङ्गचिन्त्यस्तपूर्णकलशाः, सौवप्रभावातिशयनिश्चितप्रश्रयलनप्रत्यह्वयुहवह्निवितानाः, दुष्टस्लेच्छैरपि
सुश्रावकलोकेरिव वन्द्यमानपादारविन्दाः, वादीन्द्रद्विपष्टापञ्चाननाः, श्रीजिनपतिस्त्रिशीअजयमेरुमहानगरश्रीपृथ्वी-
राजकारितमहाप्रवेशकमहोत्सवानुहारिणा निरवधिविविधमार्गदुष्टलोकमुखमालिन्यनिर्माणमपीकूर्चकानुकारिणा सवि-
स्तरप्रवेशकमहोत्सवेन प्रवेशिताः सार्वकामुकस्वप्रतिष्ठितश्रीयुगादिदेवपादस्वःपादपयुगं ववन्दिरे ।

तत्र च विधिमार्गीयक्यासपुरवास्तव्यस्वरत्नसमुदायेन कोमलश्रावकैश्च श्रीपूज्यज्ञानध्यानपवित्रचारित्रादिवरेण्य-
शुणगणावर्जितैः प्रतिदिनविधीयमानशालिदारोहैयङ्गवीननवीनपक्वाञ्जलफलवलिबहुलश्रीसाधर्मिकवात्सल्य-श्री-
संघपूजावारितसत्र-रासकप्रदान-खेलक-नर्तन-प्रेक्षणीयकनिर्माणदिभिर्गुर्वीश्रवचनप्रभावना विरचयाञ्चक्रे । श्री-
पूज्याः कौतूहलगततुरुष्कनायकान् स्ववचनचातुरीभिराह्लादयन्तः सुप्रथितमिध्यात्वान्धकारधूरितबहुललोहहृदयक-
न्दरासु बोधिलाभमहोद्योतमुल्लासयन्तः, सुश्रावकभक्तिक.....
.....दापयतश्चतुर्मास्युपरि श्रीदेवराजपुरे समस्तसमुदायकारितगुरु-
तरप्रवेशकमहोत्सवाः श्रीयुगादिदेवं नमस्कृतयन्तः ।

११२. तदनन्तरम्, सं० १३८७ वर्षे अ०नरपाल-सा०हरिपाल-सा०जाम्बा-सा०लक्षण-सा०वीकलप्रमुखश्री-
उच्चकीयसमुदायगुरुतराग्रहवशादात्मत्रयोदशाः.....(अत्र कियान् पाठे नष्टः) ।

तत्र च मासमेकं पूर्ववचीर्धप्रभावनां.....गूर्जनगर इव प्रकटतयाऽर्हद्वर्धकमलपरिमलं विस्तार्य श्रीउच्चापुरीतः
श्रीपरशुरो[को]डुवास्तव्यसा० हरिपाल-सा०रूपा-सा०आशा-सा०सामलप्रमुखसमुदायद्वाराग्रहवशाद् श्रीजिनकुश-
लक्ष्म्यश्चक्रेण्यदि(१)पात्राकरणप्रवणाः प्रभूतश्रावकानुगम्यमाना नानाग्रामेषु श्रीपूज्यागमनोत्कर्षनोद्भवप्रमोदाभि-
रामेषु श्रावकान् वन्दापयन्तः परशुरोकोडि वाद्यमानटोल्लिनिनादमेदस्त्रिप्रतिनिनादेन गह्वरितेषु दिग्विधरेषु, संमुख-
मागच्छत्सु शृङ्गारस्फारेषु नागरेषु, संजातगुरुतरप्रवेशकोत्सवा.....श्रीवाहिरामपुर-
श्रीपार्श्वदेवपादारविन्दं नमस्कृन्तुः । तत्र च महतीश्रीजिनशासनप्रभावनां पूर्ववद्विरचयां..... । ततः स्थानात्
श्रीक्यासपुरादि.....ग्रामे एका रात्रिर्नगरे पञ्चरात्रमित्यनया रीत्या भक्तिकलरूपरोपकाराय ..... विहृत्य चतु-
र्मास्युपरिश्रीदेवराजपुरवरे श्रीयुगादिजिनरत्नपादारविन्दं प्रणमुः ।

११३. ततश्च सं० १३८८ वर्षे श्रीविमलाचलचूलालङ्कारहारश्रीमन्यान्तुद्विविहारशृङ्गारश्रीप्रयसतीर्थङ्करप्रमुरा-
र्हद्विम्बनिक्रप्रतिष्ठापन संस्थापन-व्रतग्रहण-भालारोपणादिमहामहोत्सवानेकदेशप्रदेशविहाराद्यवदातघ्रातविततकदली-
जातय .....संजातपशःकाचर्क्षरपूरपासीपरिमलत्रिभुवनोदयश्रुतिभिः श्रीजिनकुशलस्रिभिर्दिशिष्टपरिभ्रजानप्यान-
चलेन सम्यक् समर्थ परिभाष्य निजशृङ्गासमुपाजित.....निजितपारिजातकल्पद्रुमश्रीउच्चापुरी.....ल्लिकस्तनको...
लितसौवर्णतिलकायमानश्रीविधिममुदायश्रीवहिरामपुर श्रीक्यासपुर-श्रीसिलारवाहणादिनाननगरग्रामवास्तव्यमर्मि-
न्युदेवसमुदायमेलापके प्रभूतदिनेभ्य आरभ्य नरीनृत्यमानेषु खेलकवितानेषु, दीपमानेषु श्रावकलोकेन सकर्णकर्म-
सुधासैकेषु रासकेषु, संजापमानेषु श्रीसाधर्मिकवात्सल्यवारितसत्रश्रीसंघपूजादिषु, दीपमानेषु श्रावकलोकेन सततम-
मेयेषु स्वसापतेयेषु, वितन्यमानेषु भाविशृङ्गलक्षुल्लिकानां पुष्पाङ्केषु अ.....णायां स्वपक्ष-परपक्षचैतदमत्कारकारी
पदस्थापन-व्रतग्रहण-भालारोपण-सामायिकारोपण-सम्यक्कारोपादिनन्दिमहामहोत्सवे मार्गशीर्षशुद्धदशमीदिने
निर्माणपमासे । तस्मिन् महोत्सवे गाम्भीर्योद्धार्यर्धस्थैर्जगतिवद्वलरुपितवाग्विभक्तसत्तसौविहितज्ञानदर्शनचारित्रवि-
शदपदत्रिंशत्स्रिगुणगमनिषिषणीनां पं०वरुणकीर्तिपणीनामाचार्यपदं प्रदत्तम्-नाम श्रीवरुणप्रमाचार्याः, पं०लन्ध-

पाध्यायसंस्थापनाद्यपुत्रिकादीक्षादापनप्रमुषदन्तिदन्तावदातावदातव्रातसंजातमुपशःकुसुमश्रेणीसौरभमसुरभितसर्व-
दिवकुटुम्बकेन साधुराजहरिपालमुथावकेण पितृव्यसाधुकहुक-भ्रातृसाधुकुलधर-सत्पुत्रसाधुशाङ्गण-सा० यशोधवल-
प्रमुखसकलपरिवारपरिकलितेन सर्वेषु देशेषु कुङ्कुमपत्रिकाप्रेषणपूर्वं चतुर्दिक्षु सर्वस्थानश्रीविधिसंचान् सनामन्वय, मांस-
कादारम्य प्रतिदिनं श्रीसाधर्मिकवात्सल्यादिनानाप्रभावनासंघपूजादिमहामहोत्सवेषु स्वभुजोपाजितानेकसहस्रसंख्य-
रूप्यटङ्ककव्ययेन याचकजनमनःसन्तोषपोषपूर्वकं कारितः ।

तस्मिन् महोत्सवे साधुआम्बा-सा० शान्ना-सा० मम्मी-सा० चाहड-सा० घुस्सुर-श्रे० मोहण-सा० नागदेव-सा० गोसल-
सा० कर्मसिंह-सा० खेतसिंह-सा० बोहियप्रमुखनानास्थानवात्सव्यमहामहर्द्धिकसुथायकैश्च स्वकीयं स्वापतेयं सफली-
चक्रे । तस्मिन्नेव महोत्सवे जयचन्द्र-शुभचन्द्र-हर्षचन्द्रमुनीनां महाश्री-कनकश्रीबुद्धिकायाश्च श्रीजिनप्रभृतिभिर्दीक्षा
प्रददे । पं० अमृतचन्द्रगणेशवाचनाचार्यपदं प्रदत्तम् । अनेकश्राविकाभिर्मांसा गृहीता । अनेकश्रावक-श्राविकाभिः श्रीस-
म्पत्त्यारोप-श्रीसामायिकारोप-परिग्रहपरिमाणानि गृहीतानि । तदनन्तरं ज्येष्ठपुङ्गववर्मा साधुराजहरिपालकारित-
श्रीयुगादिदेवप्रमुखाहर्द्धिम्बानां स्तूपयोग्य-श्रीजेसलमेरुयोग्य-श्रीकपासपुरयोग्य-श्रीजिनकुशलद्वीपाणां मूर्तित्रयस्य
प्रतिष्ठापनमहोत्सवः पदस्थापनामहोत्सवश्च सविस्तरतरः कृतः । तस्मिन्नेव च दिने महता विस्तरेण श्रीचतुर्विधसंयम-
होमेलापकेन श्रीजिनकुशलद्वीपाणां मूर्तिः स्तूपे संस्थापिता । तदनन्तरं पट्टाभिषेकमहोत्सवोपरि समागतश्रीजेसलमेर-
वीयश्रीविधिसमुदायगाढतराभ्यर्थनया श्रीउपाध्यायपुगलप्रमुखसाधुद्वादशपरिवारपरिव्रताः श्रीपूज्याः श्रीजेसलमेरवी-
यश्रीविधिसमुदायकारितस्वयं परपक्षातुच्छलेच्छानन्दकारिमविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवपूर्वकं श्रीपार्श्वनाथदेवा-
धिदेवं नमस्कृत्यन्तः । प्रथमा चतुर्मासी च तत्र कृता ।

११६. तदनन्तरम्, सं० १३९१ वर्षे यौपयदिदशम्यां मालारोपादिमहोत्सवं सविस्तरतरं विधाय, लक्ष्मीमाला-
गणिन्याः प्रवर्तिनीपदं दत्त्वा, श्रीपूज्या वाग्भटमेरूपरि विहृताः । तत्र च सा० प्रतापसिंह-सा० सातसिंहप्रमुखश्रीसमु-
दायेन श्रीचाहमानकुलप्रदीपराणकश्रीशिखरप्रमुखश्रीराजलोकनगरलोकसंमुखरानयनपूर्वकं प्रवेशकमहोत्सवं विधाय
श्रीयुगादिदेवनहातीर्थं नमस्कारिताः । तत्र च दिनदशकं श्रीसमुदायस्य समाधानं समुत्पाद्य, श्रीपूज्याः श्रीसत्पुत्रो-
परि विहृताः । श्रीसत्पुत्रे च राजमान्यसर्वसंघकार्यनिर्वाहणसमयसाधुनिम्बाप्रमुखश्रीसमुदायेन राणकश्रीहरिपालदे-
वप्रमुखश्रीराजलोक-नगरलोकमश्वरानयनपूर्वकं प्रवेशकमहामहोत्सवः प्रचक्रे । श्रीमहावीरदेवं च श्रीपूज्या नमस्कृ-
तवन्तः । तत्र च माघशुक्लपष्ठ्यां श्रीसमुदायकारितं सकलजनचेतश्चमत्कारकारकं व्रतग्रहणमालारोपादिमहोत्सवं
चक्रुः । श्रीपूज्यैस्तस्मिन् महोत्सवे नयमागर-अभयमागरबुद्धिकयोर्दीक्षा प्रदत्ता । अनेकश्राविकाभिर्मांसा गृहीता ।
श्रीसम्पत्त्यारोपश्च कृतः । तत्र च किञ्चिद्नं भागमेकं श्रीसमुदायस्य समाधानमुत्पाद्य, पश्चात् श्रीश्रादित्यपाठके
संघपुरुषसा० वीरदेवादिदेवसमुदायकारितसविस्तरतरप्रवेशकमहामहोत्सवेन श्रीशान्तिनाथमहातीर्थं नमस्कृतुः । ततो
माघशुक्लपूर्णिमायां सा० जाहणकुलवतंससा० जेजपालप्रमुखश्रीसमुदायकारितः सविस्तरतरः प्रतिष्ठामहामहोत्सवो निर-
चयाञ्चक्रे । तस्मिन् महोत्सवे श्रीयुगादिदेवप्रमुखजिनबिम्बपञ्चशत्याः श्रीपूज्यः प्रतिष्ठा विदधे । ततः फाल्गुनाद्यष्टौ-
दिने मालारोपण-श्रीसम्पत्त्यारोपादिमहोत्सवो विरचयामासे ।

ततः सं० १३९२ वर्षे मार्गशीर्षविपरीदिने बुद्धरूपोत्थापनाश्राविकामालाग्रहणादिमहोत्सवश्च ।

११७. ततः सं० १३९३ वर्षे कार्तिकमासे श्रीपूज्यैलपुत्रयोभिरप्यवश्यकर्तव्यतया साधुतेजपालकारितमविस्तर-
तरघनसारनन्दिपूर्वकं प्रथमोपधानतपो व्यूढम् । ततः श्रीश्रीमालकुलवतंससा० मोमदेवमुत्थारकस्य श्रीजीरापट्टीममल-
ङ्कारश्रीपार्श्वनाथजिननिर्वासविहितगाढतराग्रिग्रहस्य त्रिसिरया फाल्गुनाद्यष्टम्यां श्रीपञ्चनान् प्रस्थाप्य, नारउत्स्थाने

मं० गेहाकेन कारितमहाप्रवेशका दिनद्वयमवस्थाय श्रीआशोटास्थाने श्रीपूज्याः समापयुः । तत्र च साधुश्यामलकुलो-
त्तसेन श्रीशत्रुञ्जयादिमहातीर्थयात्रनिर्माणविश्वविख्यातनानावदातेन सङ्गपुरुषसाधुवीरदेवसुश्रावकेण श्रीविधिसमुदा-
यसहितेन राज० श्रीसं० (रु०) व्रनन्दनराज० गोषा-सामन्तसिंहादिसकलराजलोकनागरिकसम्मुखानयनपूर्वकं श्रीभीमपल्ली-
कारितयुगप्रवरागमश्रीजिनकुशलस्ररिप्रवेशकमहोत्सववत् श्रीपूज्यानां सविस्तरतरः प्रवेशकमहोत्सवश्चे । ततश्च साधु-
मोखदेवकारितविहारक्रमोपक्रमा विषमकालेऽप्यस्मिन् चौरचरटप्रचारप्रचुरेऽपि मार्गे नगरमार्गे इव निःशङ्काः श्रीपूज्या
बृजद्रीस्थाने पादावधारयाम्भुः । तत्र च साधुछजलविपुलकुलगगनतलसमलङ्करणसहस्रकिरणकल्पेन सा०मोखदेव-
सुश्रावकेण सर्वश्रीविधिसमुदायसहितेन चाहमानवंशमानससरीराजहंससमानस्ववाचाप्रदाननिर्वाहणप्रधानराज० श्रीउ-
दयसिंहप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसम्मुखानयनेन महाप्रभावनापुरःसरप्रवेशकमहामहोत्सवश्चे ।

११८. तत्सत्त्रय वर्षे राज० श्रीउदयसिंहमहाप्रसादमासाद्य साधुराजमोखदेवेन साधुराजसिंहतनय-सा० पूर्णसिंह-
सा० धनसिंहादिसकलस्वकीयकुटुम्बसहितेन श्रीअर्बुदाचल्लादितीर्थयात्रां कर्तुं श्रीपूज्या विज्ञपयामासिरे । श्रीपूज्यैश्च
ज्ञानध्यानविधानसमनुकृतसर्वस्वपूर्वजयुगप्रधानपरम्परावदातैर्निर्दिष्टमिति परिभाष्य श्रीतीर्थयात्रामहत्प्रभावनाङ्गं श्री-
संम्यक्तयनिर्मलतानिदानं सुश्रावकाणां कर्तव्यैवेति तद्विधाने समादेशः प्रादायि । ततश्च श्रीसापदलक्षीय-श्रीभीमालीय-
सा० बीजा-सा० देपाल-सा० जिनदेव-सा० साङ्गप्रमुखस्वपक्ष-परपक्षभावकसङ्गकुटुम्बपत्रिकाप्रदानेन, मार्गे च सा० मूल-
राज-सा० पद्मसिंहाभ्यां सर्वसङ्गस्य सुदौ क्रियमाणायं समाकार्यं, चैत्रशुक्लपौर्णिदिने आदित्यवारे श्रीपूज्यानां पार्श्वे
श्रीतीर्थयात्रायोग्यनूतनकारितश्रीदेवालये श्रीशान्तिनाथस्मिन्स्य संस्थापनावासक्षेपः साधुमोखदेवेन कारयामासे । ततो-
ऽष्टाहिकमहोत्सवान् महाप्रभावनाया विधाय चैत्रशुक्लपूर्णिमायां श्रीबृजडीवास्तव्य-सा० काला-सा० कीरतसिंह-सा०
होता-सा० मोजाप्रमुखश्रीविधिसंघ-मं० ऊदाप्रमुखान्यश्रावकसंचमेलापकेन श्रीदेवालयप्रचलनमुहूर्तं ज्ञेयं । श्रीपूज्या
अपि श्रीलक्ष्मिनिधानमहोपाध्याय-वा० शमृतचन्द्रगणिप्रमुखमुनिमतल्लिकापञ्चदश-श्रीजयद्विमहचराप्रमुखसाध्यपट-
कपरिष्ठाताः श्रीसङ्गेन सह श्रीतीर्थयात्रायां प्रचेलुः ।

११९. ततः श्रीबृजद्रीसङ्गः श्रीसापदलक्षीयसङ्गेन सह मिलित्वा श्रीनानातीर्थे समाययौ । तत्र च सा० छराप्रमुख-
श्रावकशुन्दलीकृतश्रीहृदपदादिनिर्माणेन महतीं प्रभावनां विधाय, श्रीमोखदेवप्रमुखश्रीसङ्गः श्रीमहावीरमहाप्रसादे
रूप्यटङ्क शत २ द्वयं सफलीचकार । ततः श्रीपूज्याः शुभशङ्कनैः प्रोत्साह्यमानाः समस्तश्रीविधिसङ्गेनाहमहमिकया
चरिवरूपमानाः श्रीअर्बुदाचलालङ्कारसकललोकमनोपहारविज्ञानवितानसारश्रीविमलविहार-श्रीलृगिगविहार श्रीतेजसिंह-
विहारमूलालङ्कारश्रीनाभेय-श्रीनेमीश्वरप्रमुखश्रीतीर्थकरवारं भावसारं नमश्चक्रुः । तत्र च सा०मोखदेवप्रमुखश्रीविधिसङ्गेन
श्रीशक्रपदामात्यपदादिपदनिर्माणमहाध्वजारोपणावारितसत्रादिमहामहोत्सवपरम्परां विरचयता रूप्यटङ्कशत ५ प्रमाणं
द्रविणं सफलीचक्रे । ततः श्रीप्रह्लादनपुरस्तूलालङ्कारश्रीमज्जिनपतिस्रियुगप्रधानमूर्तिं सुदृश्यलाग्राये श्रीपूज्याः सकलस-
ङ्गसमन्विताः प्रणम्युः । ततः श्रीजीरापल्ल्यां जाग्रत्यम्भावकमलासनाथश्रीपार्श्वनाथं श्रीपूज्याः श्रीसङ्गसमन्विताः प्रणमन्ति
स । तत्र च श्रीसङ्गेन श्रीशक्रपदादिमहोत्सवान् विधाय रूप्यटङ्कशत १५० कृतार्थीकृतम् । ततः स्थानात् प्रस्थाय श्रीसङ्गः
श्रीचन्द्रावल्यां सकलसङ्गपादावधारणं विदधे । तत्र च श्रीसङ्गस्य साधुज्ञाञ्ज्ञान-मं० कृपाप्रमुखनागरिकसुश्रावकलोकैर्न
श्रीसाधर्मिकवात्सल्यश्रीसङ्गपूजादिविधानेन बहुमानप्रदानं प्रचक्रे । श्रीसङ्गेन च तत्रापीन्द्रपदादिविधानेन श्रीयुरादि-
देवप्रासादे रूप्यटङ्कशत २ कृतार्थयामासे । ततोऽपि प्रस्थाय श्रीआरासने श्रीनेमीश्वरप्रमुखपञ्चतीर्थां श्रीपूज्याः श्रीसङ्गेन
सह नमन्ति स । तत्रापि श्रीसङ्गेन पूर्ववच्चक्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० सफलं निर्ममे । ततश्च श्रीतारङ्गके
श्रीकृमारपालभूपालकीर्तनं श्रीअजितस्वामिनं श्रीसङ्गः प्रणनाम । तत्र च विशेषतरं श्रीसङ्गेन श्रीशक्रपदादिनिर्माणेन
रूप्यटङ्कशते २ सफले विदधाते । ततो व्यापुष्य श्रीसङ्गः श्रीविश्वदूतकं समागम् । तत्र च मं० साङ्गपुत्ररत्न-मं०-

मण्डलिक-मं० वयरसिंह-सा० नेमा-सा० कुमारपाल-सा० महीपालप्रमुखत्रिशङ्कमकसङ्गेन महाराजश्रीमहीपालाङ्गज-महाराजश्रीरामदेवविजयनं कृत्वा, तदीयनिरोपमासाद्य निःस्त्रानेषु बाधमानेषु सविस्तरतः श्रीसङ्घस्य नगरप्रवेशक्रम-हामहोत्सवश्चक्र । श्रीपूज्यैश्च सर्वचतुर्विधसङ्घसमन्वितैः सविस्तरा सर्वप्रासादेषु चैत्यप्रपाटी विदधे । श्रीसङ्घश्च श्रीशक्रपदादिनिर्माणेन रूप्यटङ्कशत १५० श्रीपार्श्वनाथप्रासादे कृतार्थचिकार ।

१२०. ततः प्रतिदिक्प्रसर्पत्प्रतिनिनादथीपूज्यनिष्प्रतिमप्रातिभैवैवादिगुणगणसंभवयशोवाद्समाकर्णनेन संजातकौतुकसमाजः श्रीरामदेवमहाराजः सा० मोखदेव-मं० मण्डलिकाग्रे प्रतिपादयामास-‘युष्मद्गुरुणां लघुवयसामपि महान् प्रज्ञाप्रकर्षः श्रूयते । अतस्तदवलोकनार्थमहं तत्रागमिष्यामि; अथवा तान् मम पार्श्वे समानयत’ । ततः सा० मोखदेव-मं० मण्डलिकाभ्यां थीपूज्या महताऽऽग्रहेण विज्ञप्पन्ते स्म । ततस्तदाग्रहाच्छ्रीपूज्याः श्रीलब्धिनिधानमहोपाध्यायादि-साधुपरिवृताः श्रीरामदेवमहाराजसभायां पादा अवधारितवन्तः । श्रीरामदेवमहाराजः श्रीपूज्यान् समागच्छतोऽवलोक्य स्वकीयासनात् समुत्थाय श्रीपूज्यपादान् ननाम । श्रीपूज्योपवेशनार्थं चतुष्पिकां मोचयामास च । श्रीपूज्यैश्चाशीर्वादः प्रादायि । तत्र चोपविष्टेन श्रीसारङ्गदेवमहाराज्ययासेन खोपज्ञं काव्यं व्याख्यायि । तत्काव्ये च श्रीलब्धिनि-नमहोपाध्यायैः क्रियापदे कूटं निरकास्यत । ततः श्रीरामश्चिचे चमत्कृतः । पुनः पुनः सभायां वमाण-‘अहो ! अनीपासुपाध्यायानां जाग्रत्समग्रशास्त्ररहस्यानां महामटवद्वाक्पडुता, येनास्माकमपि सभायां व्यासवचने कूटं निष्कासितम्’ । ततः सर्वाऽपि राजपर्वत् मस्तकधुनेनेन ताण्डवं नाटयन्ती श्रीपूज्यराजश्रीमदुपाध्यायनिश्चगुणवर्णनपरा जज्ञे । ततः श्रीपूज्यैः श्रीराममहाराजवर्णनं तात्कालिक्यार्यया विदधे । तथा हि-

विहितं सुवर्णमारङ्गलोभिनाऽपि त्वयाऽद्भुतं राम ! ।

यत्ते लङ्कापुरुषेण ननु वदे श्रीवरा सीता ॥

[९३]

ततः सर्वाऽपि सभा चमत्कृता । ततः श्रीरामेण श्रीसिद्धसेनप्रमुखाचार्यान् समाकर्ष्य, तत्प्रत्यक्षं श्रीपूज्यपार्श्वोत् कायस्थकथितं विकटाक्षरं काव्यमलेख्यत । तत्र श्रीपूज्यैर्नूतनदृष्टराजसभायामपि धाष्टर्घ्यालिभिर्वारमेकं वाचयि-स्रोतुंस्य च मुखे नाममालामनवच्छिन्नवाण्या गुणयत् सर्वकं समलिल्यत । लोकश्च सर्वाऽपि श्रीपूज्यानां संमुखो बभूव । ततः पुनरप्येकस्यैकस्य श्लोकस्य प्रत्येकमेकमेकमधरमाचार्य-व्यास कायस्थपार्श्वोत्पत्तिवा श्रीपूज्यैरुत्पु-स्तितम् । एवं द्वितीयवारं तृतीयवारमित्यादि यावत् श्लोकत्रयं सम्पूर्णमजनिष्ट । ततः श्रीपूज्यैर्निष्प्रतिमप्रज्ञापोषविशे-पशालिभिः सम्पूर्णश्लोकत्रयं पट्टकलेखि । तेन च सुक्रमेणा विश्वत्रयेऽपि स्वकीयश्लोकराजज्ञसः सेलनार्थमप्रेषि । ततः सर्वाऽपि राजसभा-‘अपापि विपमकलिकालविलुप्तसकलकलात्पपि लोकेषु धीजेनशासने विलोच्यन्तेऽतिशायिकलाकलापकलिताः श्रीसुरिवराः’-इति श्रीपूज्यगुणगणवर्णनपरा जज्ञे । श्रीपूज्याश्च सराजराजसभाचेतयमत्कारं समुत्पाद्य श्रीसङ्घे पादावधारयाञ्चक्रुः ।

१२१. ततश्चन्द्रावत्यादिमार्गेण श्रीचतुर्विधसङ्घेन वरिवस्वमानाः श्रीपूज्या बृजडीत्याने पादावधारयामासुः । तत्र च निर्व्यूढश्रीसङ्घप्राम्भारेण निर्निदानस्वर्णरूप्यवस्त्राश्चप्रमुखसमुत्पत्तिनिधानमहादानप्रदानपवित्रीकृतामेयसस्त्रीयस्वाप-तेयसारेण सङ्घपुरुषसाधुमोखदेवसुधावकवरेण श्रीउदयसिंहमहाराजप्रमुखराजलोकनागरिकलोकसंमुखप्रागमनेन..... बाधमानेषु सर्वेऽपि बाधेषु श्रीसङ्घसहितश्रीदेवालयस्य प्रवेशक्रमहामहोत्सवो विरचयामासे । श्रीपूज्याश्च सपरिवारा-स्तत्र चतुर्मासीं चक्रुः ॥

॥ समाप्तिमगमदत्रेयं गुर्वावली ॥

वृद्धाचार्यप्रबन्धावलिः ।

१.—श्रीवर्द्धमानसूरिप्रबन्धः ।

*

अथ वृद्धाचार्याणां प्रबन्धाः संक्षेपेण कथ्यन्ते—

१. अहम्भया कयार्हं सिरिवद्धमाणसूरिआयरिया अरब्बचारिगच्छनायया सिरिउजोयणसूरिपट्टधारिणो गामाशु-
गामं दृष्टमाणा अप्पडिबंभेण बिहारेण बिहरमाणा अब्बुयगिरितलहट्टीए कासदहगामे समागया । तयणंतरे विमल-
दंडनायगो पोत्ताडवंसमंडणो देसभागं उग्गाहेमाणो सोवि तत्थेव आगओ । अब्बुयगिरिसिहरं चडिओ । सव्वओ
पव्वयं पासिचा पमुइओ चित्ते चित्तेइ—‘अत्थ जिणपासायं करेमि’ । ताव अचलेसरदुग्गवासिणो जोगी-जंगम-तावस-
सन्नासि-माहणप्पमुहा दुद्धा मिच्छत्तिणो मिलउण विमलसाहुं दंडनायगं समीवं आदत्ता । एवं वयासी—‘भो विमल !
तुम्हाणं इत्थ तित्थं नरिथि । अम्हाणं तित्थं कुलपरंपरायातं वट्टइ । अओ इहेव तव जिणपासायं काउं न देमि’ । सो
विमलो विलक्खो जाओ । अब्बुयगिरितलहट्टीए कासदहगामे समागओ । जत्थ वद्धमाणसूरी समोसुओ तत्थेव । गुरुं
विहिणा वंदिउण एवं वयासी—‘भगवन् ! इहेव पक्खए अम्हाणं तित्थं जिणपडिमारूवं वट्टइ त्ति नो वा ?’ । तओ गुरुणा
भणियं—‘वच्छ ! देवयाआराहणेण सव्वं जाणिजइ । छउमत्था अन्नहा कइं जाणंति’ । तओ तेण विमलेण पत्थणा कया ।
किं वहुणा वद्धमाणसूरीहिं छम्मासीतव कयं । तओ धरणिंदो आगओ । गुरुणा कहियं—‘भो धरणिंदा ! धरिमंतअधि-
ट्टायगा चउसट्ठिं देवया संति । ताण मज्जे एगोवि नागओ, न य किंचि कहियं, किं कारणं ?’—धरणिंदेणुत्तं—‘भगवन् !
तुम्हाणं धरिमंतस्स अक्खरं वीसरियं । असुद्धमावाओ देवया नागच्छंति । अहं तवबलेण आगओ’ । गुरुणा उत्तं—
‘भो महाभाग ! पुब्बं धरिमंतं सुद्धं करेहि । पच्छा अन्नं कज्जे कहिस्सामि’त्ति । धरणिंदेणुत्तं—‘भगवन् ! मम सत्ती नरिथि
धरिमंतमखरस्स सुद्धासुद्धं काउं तित्थंकरं विणा’ । तओ धरिणा धरिमंतस्स गोलओ धरणिंदस्स समप्पिओ । तेण
महाविदेहखिचे सीमंधरसामिपासे नीओ । तित्थंकरेण धरिमंतो सुद्धो कओ । तओ धरणिंदेण धरिमंतस्स गोलओ
सूरीण समप्पिओ । तओ वारत्तपधरिमंतसमरणेण सव्वे अहिट्टायगा देवा पव्वक्खसीभूया । तओ गुरुणा पुट्ठा—‘विमल-
दंडनायगो अम्हाणं पुच्छइ—अब्बुयगिरिसिहरे जिणपडिमारूवं तित्थं अच्छइ णवा’ । तओ तेहिं भणियं—‘अब्बुयादे-
वीपासायवामभागे अदुबुदादिनाहस्स पडिमा वट्टइ । अखंडक्खयसत्थिययस्स उवरि चउसरपुप्फमाला जत्थ दीसइ,
तत्थ राणिपव्वं’ । इय देवयावयणं मुच्चा गुरुणा विमलसाहुस्स पुरओ कहियं । तेण तहेव कयं । पडिमा निगया ।
विमलेण सव्वे पासंडिणो आहूया । दिट्ठा जिणपडिमा । सामवयणा जाया । तओ पासायं काउमारद्धं विमलेण ।
तओ पासंडेहिं भणियं—‘अम्हाणं भूमिं पूरिउण दव्वं देहि’ । तओ विमलेण भूमिं दव्वेहिं पूरिउण दव्वं दिन्नं । तओ
पासायं । वद्धमाणसूरीहिं तित्थं प[य]डियं न्हवणपुयाइयं सव्वं कयं । तओ गयकालेण मिच्छत्तिणो तस्माधीणा
जाया । तओ भावन्नजिणालओ सोवण्णकलसदंडधयसहिओ पासाओ निम्मविओ विमलेण । अट्टारसकोटी तेवन्नलक्ख-
संखो दसो लग्गो । अजवि अरंडो पासाओ दीसइ ॥ इय वद्धमाणसूरिपण्णो समको ॥

जायइ । पच्छा अभयदेवसुरिपोसहसालाए गओ । दिट्ठो सुविहियचूडामणिनिम्भंथो आपरिओ । तस्स सपासे दिक्खा गहिया । कमेण जोगवाहाविऊण गीयत्थो कओ । सब्वसंघअब्भत्थणासओ एगासह सड सतसट्ठे वरिसि अभयदेवसुरिणा स्सरिमंतो दिन्नो जिणवल्लहसरि इइ से नामं विहियं । सब्वत्थ विहरइ विहिपक्खयापगो सुविहियचक्कूडामणी । संवेगपरायणो पिहरतो मेइणि मेदपाडदेसे चित्तकूडदुग्गे संपत्तो । तओ मिच्छत्तवहुलो लोओ जिणधम्मं कोवि न पडिवजेइ । तओ खरी चामुंडादेवीपासाए ठिओ । तओ रयणीसमए चाळुंडा आगया । कंपियं पासायं । गुरुणं उवसग्गं काउमाहत्ता । स्सरिणा स्सरिमंतवलेण खीलिया वसीरूया । छागाहजीरवहवलि छंडावियं । जिणसासणस्स पभावणा जाया । देवया भणियं—‘सम नामेण गच्छनामं कुणह, जहा संतुट्ठा महायं करेमि तुम्हं’ । गुरुणा तहेव कयं । सब्वे लोया बोहिया । सम्पत्तं दिवं ।

५. अक्कं च—जिणवल्लहसरिसमीवे एगो सासगो साहारण इइ नामो निद्धणो धम्मिओ चिट्ठ । गुरुणा तस्स दसकोडिदव्वस्स परिगहो दिन्नो । रायपहाणपुत्तेण हसियं लोगममकसं । एसो दरिदी गिहे गिहे मोयणं करेइ । एसस्स दसकोडिदव्वपरिगहं पसह । गुरुणो नि तारिसा । तओ गुरुणा उच्चं—‘ओ पहाणपुत्त नो हसियच्चं एसस्स । एसो तन मत्थयाओ [क]कर उचारिस्सड चि कट्ठु । अन्नया गुरुययाओ साधारणसासणेण पंचसयमयणसगढाणि गहियाणि । तम्मज्जे उतरि मयणं मज्जे सुरत्तं । विविय घण्डो जाओ । रायपहाणपुत्तो रत्ता दंडिओ, बंधिओ । दव्वं नत्थि तस्स सिरे ककर दिन्नं । साहारणसासणेण कोडिदव्वं दाउण छोडात्रिओ । जिणपासायं कारियं चित्तकूडनगरे । जिणवल्लहसरिणा पडियं । सेतुजे संघादियो जाओ । साहारणसासगो देवगुरुवयमत्तो परमसुमासगो ।

अक्कं च — वागडदेसे दससहस्रेणाणि सिरिमालाणं पडियोहियाणि जिणवल्लहसरिणा । पिडविसुद्विपगारणं च रइयं ॥ इति जिनवल्लभसूरिप्रबन्धः ॥४॥

५.-श्रीजिनदत्तसूरिप्रबन्धः ।

६. जिणवल्लहसरिपट्ठे जुगप्पहाणा जिणदत्तसूरिणो अणहिलपुरपत्तये विहरिया । तत्थ सिरिनागदेवो नामसासगो परिवसइ । तस्स संसओ जाओ जुगप्पहाणस्स । सब्वे साहुणो अभिमाणसणे नियनियगच्छे अप्पाणं आयरियं जुगप्पहाणत्तं वपंति । सम्मं न नजइ केणावि । तओ नागदेवमासगो गिरनरपत्तए अविरुदेवीसिहारे गंतुण अट्ठमं तवं कयं । अंघिका पच्चसीभूया । तस्स हत्थे अस्सरा लिहिया । एवं वपामी—‘ओ नागदेवसासगा ! तुह चित्तं जुगप्पहाणस्स ससओ अत्थि । गच्छइ णं देवाणुप्पिया तुमं अणहिलपुरपत्तेण । सच्चाए पोमहसालाए जुलमीगच्छटिपार्ण आयरियाणं दारमह निपहत्थ । ओ इत्थक्कराणि वाएइ सो जुगप्पहाणो नायक्खो’ । तओ देवायणणेण नागदेवो तत्थ गओ । सच्चाए पोमहसालाए आयरियाणं निपहत्थं दरिमियं, न कोवि वाएइ । तओ सो मासओ सरतगच्छादिरस्स जिणदत्तसरिणो पोमहसालाए गओ । वंदिओ खरी दिट्ठो हत्थो । सरिणा मोणं कयं । महाणुभाया नियणुणयुत्तिं न कुच्चंति, लज्जति य । तओ स्सरिणा तस्म समयोनामगस्स हत्थे वामक्खेरो कओ । गुरुण आणमसओ सोसिण इइ अस्सरणि वाइयाणि—

दासानुदामा इव सन्वदेवा यदीयपादाञ्जतले लुटन्ति ।

मरुत्थलीकल्पतरुः स जीयाद् युगप्रधानो जिनदत्तसूरिः ॥१॥

तओ नागदेवेण निससएण तिपयादिणीररेमाणो चारमात्तचंदणेणं वंदिओ । सब्वविक्खाओ जाओ ।

७. अन्नया जिणदत्तसूरी अजयमेरुदुग्गं पइ पिहरिओ । तत्थ चउमट्ठिजोगिणीपीढं । जया जिणउत्तगरी इत्थ चिट्ठिस्सइ, तया अट्ठाणं एयामवरो न भविस्सइ चि कट्ठु, जोगिणीहिं विचित्ठिऊण चउमट्ठिमारियास्सं काउण

वक्त्राणमञ्जे समागया । दुष्टा देवीओ छलणत्थं । तओ घरिणा घरिमंतधिद्वायगवसेण खीलिया थंभिया । उट्टिउं न-
सक्का । तओ दयावसेण मुक्का । अनुत्तं वायावंधो कओ । जत्थ अम्हे न तत्थ तुम्हे । अहंउपीढे तुमे न गंतव्वं । पढं-
एणं उज्जेणीपीढं । वीयं दिह्णीपीढं । तह्यं अजयमेरुदुग्गे पीढं । अद्धं भरवच्छे । जोगिणीहि भणियं—‘भो भट्टारगा । जो-
तुम्ह सीसो तुम्हं पट्टे सो अम्हाणं पीठे न विहरइ । जइ विहरइ तया वध-वंधादिकट्टं सहइ’—त्ति नियमो जहा जिण-
हंससूरी । तओ जिणदत्तसूरीहिं तह त्ति कयं । तओ आयरिया सिधुमंडले विहरिया । तत्थ इगलक्कासीइसहस्साणि
ओसवालाणं गेहाणि पडिबोहियाणि । तओ उच्चनगरे गया । तत्थ मिच्छदिट्ठी हिं एगो माहणो छुहोअरणो रोगघत्थो
सुयमाणो जिणालए मुक्को मडओ । तओ संघेहिं जिणदत्तसूरी विन्नत्तो—‘भगवन् ! माहणेहिं दुट्ठत्तं विहियं । किं
किजइ ?’ । तओ गुरुणा परकायप्पवेसविजाए जिनालयाओ मडयं माहणं सजीवं काऊण नारायणपासाए खिचं ।
माहणा संचिता जाया । गुरुसमीचे आगया माहणं दट्ठूण चरणे पडिया । पुणरवि गुरुणा मडयं सजीवं काऊण सपमेव
भसाणभूनीए गंतूण पडिओ । जिणसासनस्त महिमा कया । सन्वे माहणा सावया जाया । मिच्छत्तं परिहरियं । एवं
जैसलमेर—गहडमेर—सम्मणवाहण—भरवट्टपसुहन्नगराणि विहरिऊण ठाणे ठाणे पमावं काऊण पंचनदे पत्ता । जत्थ पंच-
नईओ मिलियाओ । सोपरो नाम जक्खो पडिबोहियो । जया जिणवल्लहसूरी सगं गओ तथा अट्टायरिया गच्छावासे ।
एगो आयरिओ पुव्वदिसाए रुदओलीनगरे जिणसेखरहरि इइ नामेण भट्टारगो रुदपल्लीगच्छाहियो जाओ । जिणवल्ल-
हसूरिपदे अन्ने सत्तायरिया जालउत्तरनगरंमि मिलिऊण मंतं इइ कयं । समगसंसंगच्छपरिवारिया वीयं भट्टारगं करि-
स्सामि, जिणवल्लहसूरिपट्टे । तओ दक्खिणदेसे देवगिरिनगरे जिणदत्तगणी चउमासी ठिओ अत्थि । तं सपमावगं गीय-
त्थं पट्टजुगं जाणिऊण संघेहिं आहूओ । पट्टठावणा दो मुहुत्ता गणिया । तओ संघपत्थणावसाओ जिणदत्तगणी च-
लिओ । मालवदेसे उज्जेणीनयरीए आगओ विहरंतो । तंमि अवसरे जिणवल्लहदव्वगुरुस्स कचोलायरियस्स अंतकालो
वहइ । तओ कचोलायरिएण जिणदत्तगणिपासाओ आराहणा गहिया । सुहसाणेण भओ । सोहम्मे कपे सुरो जाओ ।
जिणदत्तगणी अग्रे चलिओ । जीहरणिनामनगरउज्जाणे सुण्णदेवाए ठिओ । तत्थ पडिक्कमणं काउमारद्धं । तत्थ कचो-
लायरियस्स जीवो देवो उदंडपयंडपवणलहरीहिं शुब्भमाणो पयडीभूओ । गुरुणा उच्चं—‘कोसि ?’ । तेषुत्तं—‘अहं
तुहप्पसायाओ देवत्तं पाविओ’ । तओ तेण जिणदत्तगणीणं सच्च बरा दिन्ना । तंजहा—तुह संपमज्जे एगो सट्ठो
महद्धिओ होही, गामे वा नगरे वा.—इय पढमवरो । १ । तुह गच्छे संजईणं रिउपुणं न हनिस्सइ—वीओ वरो । २
तुह नामेण विज्जुलिया न पडिस्सइ—तइओ वरो । ३ । तुह नामेण आंधीवचूलाइ परिभरो दलिस्सइ—चउत्थो वरो । ४ ।
अग्गिधंभो पंचमो । ५ । सैन्यजलथंभो छट्ठो । ६ । सप्पवित्तो न पव्हिस्सइ—सत्तमो वरो । ७ । अन्नं च पढममुहुत्ते पट्टे मा
उवाविससि, तुच्छाऊ भविस्ससि । वीयमुहुत्ते तु जुगप्पहाणजिणसामणप्पमावगो भविस्सइ (०सि) । तुह गच्छे दत्तस-
प्पाहाणो सव्वगणिप्पमुहा, धम्मदेववाणापरियाइ पयत्था । मत्तगया साहुणीणं संपया भविस्समि । इइ वपणं कदि-
ऊण देवो अदिट्ठो जाओ । तओ नणी वीयमुहुत्ते जालउरदुग्गे एगारहमपइगुणहचरे चरिसे जिणदत्तसूरी पट्टे उच्चिओ
सन्वसंघेहिं । जारिसो जाओ । पुणो विहरंतो अजयमेरुदुग्गे पनो । पडिक्कमणमज्जे विज्जू उच्चोयं करेमाणा
थंभिया । जिणदत्तसूरी सत्ताउयं पालित्ता सगं गओ । तत्थेअ अजवि थुंभो वट्ठइ ॥ इति संक्षेपेण जिणदत्तसूरि-
प्रवन्धः ॥५॥

६.—श्री जिनचन्द्रसूरिप्रवन्धः ।

८. जिणदत्तसूरिपट्टे जिणचंदसूरी मणियालो जाओ । तस्स भाउपले नरमणी दीपइ । मो त्रि जेमलमेर-
दुग्गाओ दिह्णीनयरवासिसंघेण आहूओ । तओ घरिणा संघस्स लेहो पेमिओ—अम्हाणं तत्थ गए जिणदत्तसूरीणं

जोगिनीपीठे विहारो निसिद्धो तेहिं । तओ दिल्लीपुरसंघस्स अन्मत्थणावसेण जिणचंदसूरी आगओ जोगिनीपीठे । पवेसमहोच्चवमज्जे जोगिनीहिं छल्लिओ मओ । अज्जवि पुरातनदिल्लीमज्जे तस्स थुंभो अच्छइ । संघो तस्स जचा-
कम्मं कुणइ ॥ इतिजिनचन्द्रसूरिप्रबन्धः ॥६॥

७.-जिनपतिसूरिप्रबन्धः ।

९. जिणचंदसूरिपट्टे सिरिजिणपतिसूरी हुत्था । सो वि चारवरिसवइठिओ पट्टे ठाविओ । विहरंतो आसीनगरे समागओ । संघेहिं पवेसमहोच्चओ कओ महाविद्यरेण । पुणो विंषपइड्डाकारावणमारद्धं संघेहिं । तयणरे एगो विजा-
सिद्धो जोगी आगओ भिक्खुइ । विग्गचित्तो संघो कोवि तस्स भिक्खं न देइ । तओ सो रुट्ठो । मूलनायगविंभो कील्लिओ, गओ । पइड्डालगवेलाए सघोवि संघो उट्टावेउं लग्गो परं न उट्टेइ विंभो । तओ संघो चिंताउंरो जाओ । जो-
गिणं पिच्छंति, कत्थवि न लट्ठो । तथा साहुणीणं मज्जे जा महत्तरी अज्जिया सा आपरियं वंदिसा एवं ब्रुत्ता समाणा-
'भगवन् ! संघो इसइ, अम्हाणं भट्टारगो बालो तारिसी विजा नत्थि, किं किजइ' । तओ जिणपतिसूरी सीहासणाओ अञ्चुट्टेइ, अञ्चुट्टेइत्ता सूरिमेतेण विंषस्स मत्थए वासक्खेओ कओ । त्कालं एयेण सावगेण उट्टाविओ विंभो ।
विंषपइड्डा महसवो जाओ । खरयरगच्छे जयजयसद्दो उच्छल्लिओ । अन्नं च-रायसभाए लचीसवादा जिया । जिनपति-
सूरिणा पुणो खरयरगच्छसमापारी उट्टरिया । महापभावो जाओ । जिणवल्लहसूरिकयस्स संघपट्टयपगरणस्स टीका
जेण कया । इति जिनपतिसूरिप्रबन्धः ॥७॥

८.-जिनेश्वरसूरिप्रबन्धः ।

१०. जिनपतिसूरिपट्टे नेमिचन्द्रमंडारी जिणेश्वरसूरीणो (?) पिया संजाओ । तस्स दो सीसा संजाया । एगो सिरि-
मालो जिनसिंहसूरी । बीओ ओसवालो जिणप्यवोहसूरी । अन्नया जिणेश्वरसूरी पट्टपुरे नियपोसहसालाए उवविट्ठो
संतो सूरिस्स दंडगो अकम्हा तटवट्टिसिद्धं काऊण दुहाखंडो संजाओ । तओ सूरिणा भणियं- 'भो सीसा ! एस सद्दो
कुओ संजाओ ?' । अवलोइऊण सीसेहिं कहियं- 'सामि ! तुम्ह इत्थंदंडओ दुहा संजाओ । तओ चितियं आपरिएण-
'मम पच्छा दो गच्छा होइति । तओ सयमेव नियहत्थे गच्छं करिस्सामि' । इत्थेव पत्थावे सिरिमालसंधेहिं मिलिऊण
चितियं-इत्थ देसे कोई गुरू नागच्छइ । पयलह गुरुत्तयासे गुरूं आणेमो । मिलिऊण सयलसंघो गुरुदमीवं गओ ।
वंदिऊण आपरियं विन्नं सयलसंधेहिं- 'भो सामि ! अम्ह देसे कोवि गुरू नागच्छइ । तओ अम्हे किं करेमो । गुरूं
विना सामग्गी न हवइ' । तेण गुरूणा पुच्छनिमिचं नाऊण जिणसिंघसूरी लाटणुधाउत्तो सिरिमालवंसुम्भो नियपट्टे
ठविओ । नामधेयं कयं जिनसिंघसूरिं प्ति । कहियं- 'एए सावया तुम्ह मए सम्पिपया । गच्छइ संघसहिओ' । तओ
वंदिऊण गुरूं सावयसहिओ जिनसिंघसूरी समागओ । सच्चमिरिमालसंधेहिं कहियं- अज्जपमिइ एम मम धम्माय-
रिओ । अओ दो गच्छा संजाया । बारसयअसीए संवच्छरे पट्टपुरे नयरे जिणेश्वरसूरिणा जिनसिंघसूरी कओ ।
पउमावईमंतो उवएसिओ । केवइ वरिसेहिं जिनेश्वरसूरी देवलोयं गओ ॥८॥

९.-जिनसिंघसूरिप्रबन्धः ।

११. जिनेश्वरसूरिपट्टे जिनसिंघसूरी संजाओ । पउमावईमंतसाहणत्तपरो निचं ज्ञाणइ । ज्ञाणावसाणे पउमावइए
भणियं- 'तुह छम्मासाउ बट्टइ' । तओ सूरिणा भणियं- 'मम सीमाणं पच्चकरीधूया । कइयु मम पट्टे को होई ?' तओ
पोमावइए भणियं- 'गच्छइ मोहिलवाडीए नयरीए तांभोगोचपविचकारगो महापरानामगो महइओ मावगो अच्छइ ।
तप्पुओ रयणपालो । वस्स भज्जितेत्तद्वेवीउपरे मुहडपाल इइ नामधेओ सबलकरणसंपयो, तुह पट्टे जिणपट्टहिं

नामभट्टारगो जिणसासनस्त पभावगो होही । इय वयणं मुचा जिनसिंघसूरी तत्थ गओ । महया महोच्छवेण साव-
गेण पुरप्पवेसो कओ । पच्छा महाधरसिद्धिगिहे गओ सूरी । दट्टण आपरियं सच्चट्ठपयं सम्मुहं गच्छड । वंदिऊण
आसणे निमंतिओ-‘भगवन् ! ममोअरि महप्पसाओ तुमे कओ जेण मम गिहे समावया । परं आगमणप्पोयणं
वयह’ । तओ गुरुणा भणियं-‘भो महाणुमान ! तुम्ह गिहे सीसनभिचं समावओहं । मम एणं पुत्तं नियरह’ । तओ
तेण तह चि पडियण्णं । तओ तेण अत्ते पुत्ता संसकारं काऊण वत्थादिणा आणीया । कहियं-‘एयस्स मज्जे ओ
तुम्हाणं रोयइ तं गिण्हह’ । गुरुणा भणियं-‘एए पुत्ता दीहाउया तुम्ह गिहे चिट्ठंतु । परं ओ मुहडपालो बालो तं वि-
यरह’ । तहेन कयं, विहराजिओ, सुमुहुत्ते दिम्भिओ य । तेरहसयछवीसावरिसे दिक्खं सिक्खं दाऊण पडमागईमंतो
समप्पिओ । कमेण गीयत्थचूडामणी संजाओ । तेरहसयडक्कालवरिसे किटिनाणानगरे जिणसिंघन्नरिणा सुमुहुत्ते
नियपट्ठं थप्पिओ जिणप्पहसूरी । जिणसिंघसूरी देवलोयं गओ । इति जिणसिंघसरिप्रन्यः ॥१॥

१०.-जिनप्रभसूरिप्रवन्धः ।

१२. अहुणा जिणपहसूरिपयंधो भण्ह-इओ य जिनसिंघसरिपदे जिणपहसूरी संजाओ । तस्म पुव्वपुण्णवसा पडमागई
पचक्खा संजाया । एयाया पडमागई पुच्छिया सूरिहिं-‘कहसु भगवन् ! मम कत्थ नयरे उच्चई भविस्सइ’ । तओ पड-
मावइए लरियं-‘तुम्ह विहारो जोगिनीपीठे डीलीनयरे महुच्छओ भविस्सइ, तत्थ तुम्हे गच्छह’ । तओ गुरुणा विहारो
कओ । कमेण जोगिणीपुरे [स]मागओ वाहि वा(सा) ? हापुरे उच्चिओ । एयाया धरी नियारभूमिं गओ संतो, तत्थ
अणारिया मिच्छादिट्ठिणो पराभनं काउमारइं लेट्टुमाईहिं । तओ गुरुहिं भणियं-‘पडमागइ ! सुट्ठ महुच्छओ संजाओ ।
तओ पडमागईए तस्स वहगस्स लेट्टुमाईहिं तस्सेन पूया कया । ते अणापरिया पलायमाणा महम्मदमाहिणो समीवे
गया । कहियं सरिअ[इ]यर । तओ चमक्कियचित्तो पुच्छे-‘कत्थ सो अत्थि पुरिसो ?’ तेहिं निवेइयं-‘वाहिं एस्से दिट्ठो
अन्हेहिं’ । तो पहाणपुरिमा आइहा-‘गच्छह तुम्हे, तं आणेह इत्थ, जहा तं पस्साभि’ । तओ ते गंतुण गुरुसमीवे एवं निवे-
इयं-‘आगच्छह भो सामि ! अहं पडुसमीने । तुमे पयलह’ । तओ आपरिया पडलिदुनारे गंतुण ठिया । मिचेहिं गंतुण
निवेइयं । जान ते साहिणो निवेययंति, तान सूरि[हिं] सीसाण कहियं-‘अहं बुंभयात्तणं करोमि । जया माहिं ममागच्छइ
तया तुम्हेहिं कहियइ-एस्स मम गुरू । तओ सो कहिस्सइ-जारिमो आसि तारिस्सं वुणह । तओ तुम्हे अह्णत्थं परिऊण
कंथे ठवेह’ । इय बुत्तण गुरू आणमरिसिओ । बुंभसमाणो संजाओ । तओ आगंतुण महम्मदमाहिं सीस्सं [जं] पइ-‘कत्थ
तुज्झ गुरू ?’ । तेण कहियं ‘अगओ दीमइ तुम्हाणं’ । तओ साहिणा कहियं-‘भो ! जारिमो पुत्तिं आमि तारिस्सं वुणह’ ।
तओ सीसेण वत्थं सरस्सं काऊण सज्जीकया । उट्ठिऊण सरिणा आलीमा दिन्ना धम्मलाहम्म । तओ वहासंलाओ संजाओ
दुन्हवि । तओ साहिणा लरियं-‘भो मामि ! अहं पाणप्पिया बालादे राणी अच्छट । तस्म त्रितरो लग्नो आमि । न
सा वत्थाणि गिन्हइ निपदेहे, न सुम्भूसा पि वुणइ । तस्म तुम्हे पमिऊण मजीवणह । मए भंवजंतचिगिच्छया आहूया
परं जं जं पासइ तं तं लेट्टुलड्डिया हणइ । अहुणा पयायं काऊण तुम्हे पामह’ । गुरुणा भणियं-‘तुम्हे गच्छइ तस्म
समीने, एवं निवेइह-तुम्हं समीवे जिणप्पहसूरी समागच्छइ’ । माहिं [वा] गंतुण कहियं तं वयणं । मोऊण महमा उट्ठिया ।
कहियं-‘दामि ! आणेह वत्थे’ । तओ चेटीहिं वत्थं आणिऊण पहिगरियं । तओ माही चमवगिओ । आगंतुण गुम्भ-
मीवे साहियं-‘आगच्छह तस्म समीवे पामह तं’ । तओ गओ सूरि । तं दट्टण निवेइयं सूरिहिं-‘वि दट्ट ! न्य तुम इत्थ ?
गच्छ तुमं अस्म वामाओ’ । तेण निवेइयं-‘कहं गच्छामि अहं, सुट्टु गिहं लद्ध’ । गुरुणा भणियं-‘अत्थ गिहं नत्थि ?’
तेण भणियं-‘नत्थि एयासिमी’ । तओ गुरुणा मेहनाओ रिचवालो आहूओ, कहियं-‘एयं दूरीवुणम्’ । तओ मेहनाएण
सो त्रितरो गाढं पीडिओ । तेण त्रितरेण एवं निवेइयं-‘अहं मुहाउओ मम त्रिचि भक्कं पयच्छह’ । ‘हिं पयच्छामि ?’ ।

ततो कहियं तेण—‘मम हिंसाईणि पयच्छह’ । गुरुणा भणियं—‘मम अम्मे एवं मा भणह । अहं तुम्हाणं दडवंधणेण वंधामि’ । ततो छरिणा मंतो जविओ । ततो कहियं—‘सामि ! तुमं सबजीवदयापालगो ममं कहं पीडेहि’ । छरिणा भणियं—‘गच्छ इत्थ ठाणाओ’ । तेण कहियं—‘किंचिवि ममं पयच्छह’ । ततो भणियं—‘किं पयच्छामि ?’ । धियगुड-सहियं चुनं पयच्छह मम’ । ततो साहिणा कहियं पयच्छामि । गुरुहि भणियं—‘कहं जाणामि तुमं गओ ?’ । कहियं तेण—‘मम गच्छंतस्स अयुगपिप्पलस्स साहा षडिस्सइ, ततो जाणिजाहि’ । ततो रयणीसमए तं चैव जायं । पभाए सजीजाया बालादेराणी । दट्टण साहिणो म[हा]हरिसो जाओ । निवेइयं तस्स—‘पिए तुमं कत्थ आसि जओ न एस महाणुभागो आगओ हुंतो’ । ततो एवं सोऊण भणियं तीई—‘सामि ! एसं मम पियासारिसो, जया एस महप्पा आग-च्छइ तुम्हपासे तया तुमं एयस्स आगइतागई करिस्ससु, अट्ठासणे निवेसेह’ । ततो तेण तह त्ति पडिवणं । एस राया गुरुसमीवे गच्छइ । गुरुं नियगिहे आपेइ । अट्ठासणं दसइ । एवं सुहंसुहणं वचइ कालो । ततो सव्वपासंडाण पवेसो जाओ ।

१३. इत्थ पत्थावे पाणारसीओ समागओ राघवचेयणो वंभणो चउदसविज्जापारगो मंतजंतजाणओ । सो आगंतूण मिलिओ भूवं । साहिणा बहुमाणो कओ । सो निचमेव आगच्छइ रायसमीवे । एगया पत्थावे सहा उवविट्ठा । छरि-राघवचेयणपमुहा कहाविणोयं चिंटुंति । ततो राघवचेयणेण चितियं दुट्ठसहावं एयं जिणप्पहद्धरिं दोसवंतं काऊण निवारयामि इत्थ ठाणाओ । एवं चित्तिऊण साहिहत्थाओ अंगुलीयं विज्जाबलेण अवहरिऊण जिणप्पहद्धरियहर-यमज्जे पक्खित्तं, जहा छरी न जाणइ । ततो पउमावईए निवेइयं छरिस्स । तुम्हाणं तक्कीदाउकामो राघवचेयणो । साहिपासाओ मुद्दारयणं गहिऊण तुम्ह रयहरणमज्जे उविओ । सावहाणा इवह तुम्मे । ततो छरिणा तं मुद्दारयणं गहिऊण राघवचेयणस्स सीसवत्थे पक्खिचो जहा सो न जाणइ । ततो महम्मदसाहि पासइ, मुद्दारयणं नत्थि । पच्छा अग्गओ पासइ । न पासइ तं मुद्दारयणं । साहिणा निवेइयं—‘इत्थ मम मुद्दारयणं आसि, केण गहियं ?’ । ततो राघ-वेण निवेइयं—‘साहि ! एयस्स छरिसमीवे अच्छइ’ । छरिं पइ साहि भगिंतं लग्गो । छरिणा भणियं—‘साहि एयस्स समीवे अच्छइ’ । तेण नियवरथाणि दंसियाणि । छरिणा भणियं—‘साहि अस्स सीसे अच्छइ’ । ततो मुद्दाज्वलोइया । गहियं साहिणा । कहियं राघवचेयणस्स—‘धन्नोसि णं तुमं सचवाई । सयं गहिऊण जिणप्पहद्धरिस्स दूसणं देसि’ । ततो साममुहो संजाओ । नियगिहं पचो ।

१४. अन्नया चउसट्ठिजोगिणी साविपारुवं काऊण छरिसमीवे छलणत्थमागया । ता सामाइयं गहिऊण वक्खानं निमुणंति । पउमावईए निवेइयं छरिस्स—‘तुम्ह छलणत्थं एयाओ चउसट्ठिजोगिणीओ समागयाओ’ । छरीहिं अव-लोइयाओ ताओ । पासंति अणमिमन्नयणं छरिगयदिट्ठीओ वक्खानरसलुद्धाओ । ततो छरीहिं कीलियाओ ताओ सहाओ । उवएसपच्छा सव्वे सावया साविपयाओ वंदिय नियगिहे पचाओ । ताओ आमणाओ जओ उवविट्ठंति ततो आसणसहियं लगं पासंति । पासिचा पुणरवि उवविट्ठाओ । पुणरवि छरीहिं भणियं—‘साविपया ! रिसिणो विया-रभूमि-विहारभूमिवेला संजाया । तुम्मे वंदह’ । ततो तेहि भणियं—‘सामि ! अम्हे तुम्ह छलणत्थमागया । परं तुम्मे अम्हे छलिया । रुपइ पसयं, मोयइ अम्हाणं’ । छरिणा भणियं—‘वइ मम वया दसइ ततो मुद्यामि नमदा’ । ‘वपइ का वाया ?’ । ‘जइ मम गच्छाहिंवहणो तुम्ह जोगिणीपीठे वचंति तेमिं तुम्मे न उवद्वे कुणइ, ततो मुंचामि’ । तेहिं तह चि पडिववं । ताओ उकीलियाओ नियनियटाणं गयाओ । ततो आपरिपा सव्वत्थ गच्छंति । न उवद्वो जायइ तस्स । ताओ नियवाचावट्ठाओ चिंटुंति ।

१५. अन्नया सहाउक्खिट्ठो छरी । गुरासाणाओ भविओ एगो कलंदरो समागओ । तेण आगंतूण नियट्ठइ उचारऊण गपणे रिमियाओ । कहियं महम्मदसाहिणो—‘माहि ! मो कोवि अत्थि तुम्ह महाए, जो एयं उचारंइ ?’

साहिणा महा अवलोड्या । तत्रो खरी महम्मदसाहिं पइ एवं वयासी-‘पसह राया जं मए एयस्त कायबं’ । तत्रो खरिहिं आगासे रयहरणं रिगिओ । गंतूण तस्म बुल्लहस्त भत्थए पाडियाओ । तत्रो तेण कलंदरेण पुणरवि एगाए इत्थीए जलघडयमाणीयमाणं सीसे आगासे थंभियं अंतलिक्खे । कहियं साहिस्स । पुणरवि खरीहिं तं घडयं भंजिऊण जलं कुंभायरं कयं । साहिणा भणियं-‘जलस्स कणफुमियं कुणह’ । तेण तहेव कयं । कलंदरस्स अहंकारो गत्रो । पुणरवि सहोवविट्ठेण साहिणा भणियं-‘अज मे महोपविट्ठा जाणया कहसु, पभाए केण मग्गेण अहं वचामि रेवाडीए ?’ । तत्रो सबेहिं नियनियबुद्धीए चित्तिऊण लिट्ठिऊण य दिनें चिट्ठीए माहिस्स । माहिणा भणियं-‘खरि ! तुम्हमवि दलह’ । खरिणा पि नियबुद्धीए चिट्ठी दत्ता । तत्रो मवाओ नेऊण नियउत्तरिए बढाओ । साहिणा चित्तियं-जहा एए सबे असव्वाणो हांति तहा करेमि । एवं चित्तिऊण बंदर(ण ?) उरजाओ भंजिऊण निगओ । गंतूणं वाहिं कीडा कया । एगट्ठाणोपगिडा खरिपट्ठहा सबे आह्या । कहियं च तेमि-‘वायह नियनियलिदिये’ । तेहिं सबेहिं नियनि-यलिदिये वाडयं । खरिस्स कहियं-‘नियलेहं वायह’ । तत्रो वाडयं आयसिएण-‘बंदण(र ?) उरजाओ भंजिऊण कीडं का-ऊण बढपायउम्म अहे रिम्मांमे फाही’-एवं नियुणिऊण चमकरिओ साही-‘भो एम आपरिओ परमेसरमारियो । एयस्स सेपं देवानि पुणंति’ । तत्रो साहिणा भणियं-‘जिणप्पहस्रि । एम वटो सीपच्छाओ मणोहरो तहा करेह जहा मम मह गच्छ’ । तहेव कयं । तत्रो पंचकोमाणंनरं खरिणा भणियं-‘साहि ! एवं तर्कं रिमोड’ । जहा नियटाणं गच्छ’ । माहिणा नित्तजणं कयं तस्म रुक्कम्म ।

१६. अन्नाया कत्तणापुस्स महारीतो मिच्छेहिं नेऊण मादिपोलिदुसारं पाटिओ अहांमुहं । तस्मोपरि लोपा आवंति जंति । तत्रो जिणपहस्रि ममागच्छ’ । पागइ तदरथं पटिमं । मज्जे गंतूण माहिस्स निवेदयं खरीदि-‘वाहिं एम पत्थयामि तुम्ह ममीनं, जइ दलह’ । तत्रो माहिणा भणियं-‘मगगह जं देमि’ । तत्रो पत्रोलिदुवाट्ठिओ मरिगओ महारीतो । तत्रो माहिणा नियममीने आणाविओ महारीतो । जत्रो तं पागइ अच्चुपपरं चिगहं । खरिं पइ एवं भणइ-‘नो दाहामि तुम्हाणं’ । तत्रो खरीहिं भणियं-‘अम्हाणं आगमणं निरुत्थयं जाये’ । तत्रो माहिणा पटियं-‘जइ एवं मुहं घुल्लापेह तथा दाहामि’ । खरीहिं भणियं-‘जइ एस्स प्यामवारं कुल तत्रो भागइ’ । माहिणा तदाकयं । पुत्तोउगणं काऊण हत्थे जोडिऊण मणइ-‘रगिय वमायं वयह’ । तत्रो दाटिणहत्थे पमागिऊण एवं भणइ वहावीगे-

चिजयतां जिनमासनमुत्तलं, चिजयतां सुवाधिपदद्वारा ।

चिजयतां सुवि माहि महम्मदो, चिजयतां गुम्हगिजिणयमः ॥१॥

तत्रो गुग्गुहाओ अर्थ आगिऊण तुहो माही-‘भागइ एयस्स किं ट्ठामि ?’ । खरीहिं भणियं-‘माहि ! एस देवो गुग्गुहत्थेहिं सुगइ’ । तत्रो माहिणा भणियं-‘दूमि गामं दिन्नं, मगह-मागटो’ । ने गावया पागवुंटे नेऊण धुवो गाहंति मया । गुलतापेण तस्म पागाओ वागविट्ठो । गयरेयपमंमत्ती जिडो । गुलतापेण वग्गुट्ठियायण रापरचेपपग्ग मंति ठारिओ । संजमणं टग्गियं । पुत्तो गुग्गुहो मेनुजे नेऊण सुपाटिणो कत्रो । रायजिक्करो दुदेहिं वरिमाविओ । अमाचनिहिंहीउं धुमिनाहिं वया ।

गंदेलपुरे नयरे तेरस्सए चउत्ताले । जंगलया मित्रभत्ता टविषा जिणमागणे धम्मो ॥१॥

१६. तेमि च मरुचं मरुच-एगता गेदेननान्गुला विन्दुमया टव्यं ममज्जिं गुग्गुददवपट्टा इयमाना चिट्ठंति । वातार वृणंतामं बहुरा वानग अत्ता । गुटो बहुरो टिडो । तस्म मग्गुग्गुदं मेवना अयुत्तरिया । तत्रो मज्जे कागिऊण विविणिपं लंगा । नेगुवि मज्जकाणा विक्काया । केहिं च गुग्गुददवपट्टा मज्जरतां मणे । वेदं पुण तं परिचनुं अमत्ता तं वेव ववट्ठामाना टिया । तत्रो जिनप्पहस्रं पत्तावेइउण्णा पटिपोहिडो जंगलमुत्तो ॥

॥ इति श्रीजिनप्रमन्नरिज्जयनः ॥१॥

खरतरंगच्छायावलीगतविशेषनाम्नां सूचिः ।

सकल्लङ्कदेव सूरि	३४, ३६
अचल [ठकुरराज]	६५-६८, ८१
अचलचित्त [मुनि]	५१
अचला [ठ०]	६७
अचलेसर [दुर्ग]	८९
अजयमेरु [नगर-दुर्ग]	१६, १९, २०, २४, २५, ३३, ४४, ४४, ८४, ९१, ९२
अजित [मुनि]	३४
अजित [मह०]	५२
अजितश्री [साध्वी]	२३
अजितसेन [मुनि]	४९
अणहिल पाटक [नगर]	३४, ४३
अणहिलपुर पत्तण	९१
अणहिल पत्तण	१४
अणहिलपुर पट्टण	९०
अतिव्रत [अधिष्टायक देव]	२२
अनन्तलक्ष्मी [साध्वी]	५२
अनहिल पत्तण	२, ८
अनेकान्तजयपताका [मन्थ]	१०, ३४
अपक्रंश भाषा	३१
अपराजिता [देवता]	७
अम्बुप गिरि	८९
अम्बुया देवी	८९
अभयकुमार [मंत्रीसर]	७५
अभयकुमार [सा०]	३४
अभयचन्द्र [मुनि]	२०
अभयचन्द्र [सा०]	५२, ५३, ५४, ५९, ६०, ७२, ७७
अभयचन्द्र गणि	४९

अभयड [दण्डनायक]	३९, ४०, ४२, ४३
अभयतिलक गणि [उपा०]	४९, ५१
अभयदेव [न्याय-मन्थ]	१०, ३०
अभयदेव [सूरि]	१, ५, ७, ८, ९, १४, ३६, ७३, ७८, ८२, ९०, ९१
अभयमति [साध्वी]	२४
अभयशेखर [मुनि]	६०
अभयसागर [झुल्लरु]	६८
अभयसूरि	६
अभोहर [देश]	६
अविकादेवी [सिंह]	९१
अमरकोर्ति [झुल्लरु]	८१
अमरकोर्ति गणि	४९
अमरप्रभ [मुनि]	६५
अमररत्न [मुनि]	५९
अमृतकोर्ति गणि	४९
अमृतचन्द्र [मुनि]	६१
अमृतचन्द्र गणि [वा०]	६६, ८६, ८७
अमृतमूर्ति [मुनि]	४९
अमृतश्री [साध्वी]	६०
अम्बिका [अधिष्ठायािका]	१७, २४, ५१, ६३, ७२, ७६, ७७
अयोध्या [नगरी]	६०
अरुसिंह [राजपुत्र]	५६
अर्णोराज [नृप]	१६
अर्जुन [गिरि]	५, ५७, ६०, ६१
अर्जुनचल [तीर्थ]	९०
अर्हदत्त गणि	४९

अत्यवदीन [सुरत्राण]	६७
अशोकचन्द्र [मुनि]	५
अशोकचन्द्र गणि	१९
अशोकचन्द्राचार्य	१४
अश्वराज [ठ०]	४९
अहीर [सा०]	५०
आगमवृद्धि [साध्वी]	५२
आचारनिधि [मुनि]	५१
आबड [सा०]	५१
आटा [मा०]	५३
आदित्यपाटक [नगर]	८६
आनन्द [सा०]	७५
आनन्दमूर्ति [मुनि]	५७
आनन्दश्री [महत्तर]	४४
आना [सा०]	७७
आलुख [ठ०]	४४
आम्बड [सेनापति]	२३
आम्बा [सा०]	५०, ७३, ८२, ८४, ८६
आम्बा [श्राविका]	८५
आर्यमहागिरि [सूरि]	७८
आर्यरक्षित [सूरि]	५६
आराधण, न [महातीर्थ]	७१, ९७
आर्यसुहस्ति सूरि	६६, ७३, ७८, ८१, ८२
आरस्यरु [मन्थ]	७४
आशा [सा०]	८४
आशापट्टी [ग्राम]	५, ३८, ३९, ६०, ७८
आशापट्टीय [संघ]	७०, ७१, ८०
आशापट्टी [साध्वी]	६४

आशिका [नगरी]	२०	उज्जयिनी [नगरी]	१९, ५०, ५१	कक्षरित [राजप्रधान]	२४
आशीर्गुर्ग	८	उज्जोणी [नगरी]	९०, ९२	कञ्चोलापरिव	९०, ९२
आशीढा [ग्राम]	८७	उज्जोणी पीढ	९२	कटुक [सा०]	८६
आसनाग [सा०]	५१	उज्जोणग सूरि	८९	कटुया [सा०] ७३, ७५, ७९, ८२	
आसमति [साग्री]	२४, ४४	उदयकर्ण [ठ०]	७९	कटुयाग्री [ग्राम]	६६
आसदेव [सा०]	१९	उदयकीर्ति [मुनि]	४९	कणपीठ [ग्राम]	४७
आसधर [ठ०]	१६, १७	उदयगिरि [हस्तिनाम]	३०	कपातककोश [ग्रन्थ]	५
आसधर [सा०]	१६	उदयचन्द्र [मुनि]	६१	कनककलश [मुनि]	५१
आसपाळ [ठ०]	७१	उदयदेव [ठ०]	५७	कनककीर्ति [मुनि]	५१
आसपाळ [सा०]	५७, ५९	उदयपाळ [सा०]	६५	कनकगिरि [पर्यत]	५१
आसपाळ [श्रे०]	५७	उदयभूति [सुल्लुक]	८२	कनकचन्द्र [मुनि]	४९
आसराज [राणक]	४४	उदयश्री [गणिनी]	४९	कनकश्री [सुल्लुका]	८६
आसा [भाण०]	६३	उदयसार [सुल्लुक]	७७	कनकावली [गणिनी]	४९
आसिका (आशिका) २३-२५, ६५		उदयसिंह [राजप्रधान]	८७	कन्दली [ग्रन्थ]	१०, ३९
	६६, ७२	उदयसिंह [राजा]	५०, ५१, ८७, ८८	कन्नागापुर	४६
आसी दुर्ग } [संघ] ९, ९३		उद्वेगविहार [स्थान]	६०	कन्यानयन [ग्राम]	२४, ६५, ६६, ६८, ७२
आसी नगर }		उद्योतनाचार्य	१	कन्यानयनीय [संघ]	६८
आहुणसिंह [सा०]	५३	उद्वरण [वार्द्धिक सा०]	४०, ४३, ५१, ८०	कर्पई [दिं] यक्ष	५३, ७२
आह्लाक [सा०]	५६	उपदेशमाला [ग्रन्थ]	१३, ६७	कमलश्री [सुल्लुका]	८०
अन्नपुर [नगर]	२०	उपशमचित्त [मुनि]	५१	कमलश्री [गणिनी]	४९
इसल [मा०]	५३	ऊकेश [गच्छ]	२५	कमलश्री [साध्वी]	६४
ईश्वर [सा०]	६८	ऊकेश [वंश]	६७	कमलकर गणि	८२
उच्चकीय [संघ] ७३, ८०-८२, ८४		ऊदा [म०]	८७	कारिहरी [वसति]	४, ७
	९२	ऊदा [सा०]	५३	कारिहटक [ग्राम]	६०
उच्चनगर }	१९, २०, २३,	ऊदाक [सा०]	५१	कर्णदेव [राजा]	५८
उच्चानगर }	३४, ७५, ८१	ऊदाक [सा०]	५१	कर्णटकसागिर्य [ग्राम]	९
उच्चानगरी }		ऊधरण [सा०]	६३	कर्णराज [प्रधान]	५६
उच्चपुर }	६४, ६९, ८४	ऊद्विष्टदरी [साध्वी]	५१	कर्णशिक्षा [ग्रन्थ]	४६
उच्चपुरी }		ऊपयदत्त [मुनि]	२०	कर्णसिंह [सा०]	८६
उच्चपुरीय [संघ]	५२, ५८, ६४, ६५, ७७	एकलक्ष्मी [साध्वी]	५२	कर्णंदर [कर्णंदर]	९६
उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४, ३९, ४९, ५३, ५५, ६२, ६३, ७२, ८५	ओधनिभुक्ति [ग्रन्थ]	४०	कन्याणकृदि [गणिनी]	५४
उज्जयन्त तल्लटिका	६२, ७५	जोसाळ [ज्ञाति]	९२, ९३	कन्याणकलश गणि	४९
		कदगाव [मण्डलेभर]	२५-२७, २९, ३०, ३३	कन्याणकृदि [म०]	५५
				कन्याणनिधि [मुनि]	५१

कल्याणमति [महत्तरा]	५	कुमुदचन्द्र [मुनि]	४९, ५२	क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३,
कन्याणश्री [साची]	४४	कुमुदलक्ष्मी [साची]	५८		८४, ८६
काकिन्दी [नगरी]	६०	कुम्भारपाल [सा०]	६६	क्यासपुरीय [संव]	८२, ८३
काष्ठा [सा०]	७२	कुलचन्द्र [मुनि]	४४	क्षत्रियकुण्ड [ग्राम]	६०
कादम्बरी [ग्रन्थ]	२८, ३९	कुलचन्द्र [सा०]	२१, २२, ५३,	क्षपण (न) क	३, १४
कामदेव [सा०]	७५		६२, ६३, ७३	क्षमाचन्द्र [मुनि]	४९
काळा [राज प्रधान]	२४	कुलतिलक [मुनि]	४९	क्षान्तिनिदि [साची]	५२
काळा [सा०]	६५, ६६, ७२-	कुलधर [मन्त्रीधर]	८०	क्षेत्रपाल [देव]	७२
	७४, ७६, ८७	कुलधर [मह०]	४४, ४९	क्षेत्रसिंह [प्रधान]	५६
काव्यप्रकाश [ग्रन्थ]	३९, ४०	कुलधर [सा०]	८६	क्षेमकीर्ति [मुनि]	५५
कापस्य [जाति]	८८	कुलधर्मा [साची]	८२	क्षेमन्धर [गोष्ठिक]	५५
काश्मीरीय [पण्डित]	४४	कुलभूषण [मुनि]	५२	क्षेमन्धर [सा०]	२०, ३८, ३९,
कासहृद [नगर]	३६	कुलश्री [गणिनी]	४९		४०, ४२, ४३, ५१, ६३
कासहृद [ग्राम]	८९	कुशलकीर्ति [मुनि]	५९, ६५	क्षेमन्धर [पंचढली सा०]	७२
कियासपुर [ग्राम]	८२	कुशलकीर्ति गणि	६८	क्षेमसिंह [सा०]	५०, ५४, ५५,
किरगावली [ग्रन्थ]	१०, ३९	कुशलचन्द्र गणि	४९		५९, ७७
किदिवाणा [ग्राम]	९४	कुशलश्री [प्र० गणिनी]	५५	खड्गारगढ	७५, ७६
कीकट [सा०]	७३	कुडियप [ग्राम]	४४	खंडेलपुर	९६
कीका [सा०]	८५	कृपा [म०]	८७	खंडेलवाल [गोत्र]	९६
कीरत्तसिंह [सा०]	८७	कूर्चपुरीय [संघ]	८	खदिरालुका [ग्राम]	५९
कीर्तिकलश गणि	४९	केल्हण [राणक]	४४	खर्माहति नयर	९०
कीर्तिचन्द्र [मुनि]	४४, ४७	केल्हण [सा०]	५०	खरतर [गच्छ]	३४, ३६, ३९,
कीर्तिमण्डल [मुनि]	५२	केल्हा [म०]	७३		४७, ४८, ८१-८४,
कुतंबदीन [पातसाहि]	६७	केवलप्रसा [ग० प्रवर्तिनी]	५४, ६४		९०, ९१
कुतुबदीन [सुरत्राण]	६३	केवलश्री [साची]	४४	खरयर [गच्छ]	९०, ९३
कुमार [सा०]	५६	केराव [सा०]	६१	खाटू [ग्राम]	७२
कुमार [म०]	७७	कोटडिका [स्थान]	६२	खामराज [दो०]	७९
कुमारपाल [ठ०]	६६	कोमल [सा०]	८३, ८४	खीमड [सा०]	५१, ७७
कुमारसिंह [ठ०]	६५, ७०	कोमल [संव]	५६	खीमसिंह [व्यव०]	८३
कुमारसिंह [सा०]	८३	कोमलक [सा०]	८३	खीमड [सा०]	७१, ७७
कुम्ता [मंत्री]	६५	कोरण्टक [ग्राम]	७३	खुरासाण [देश]	९५
कुमारपाल [मंत्री]	६१	कोशवाणक [ग्राम]	} ६५, ६६, ६८ ७३, ७६	खेतनगर	३४
कुमारपाल [राजा]	१९, ७०, ८१	कोशवाणा "		खेडनगर	८१
कुमारपाल [सा०]	५०-५२, ५५,	कोसवाणा "		खेतकुदेवी	९३
	५९, ८८	कोशाम्नी [नगरी]		खेतसिंह [सा०]	५९

खेतसिंह [सा०]	६७, ६८, ७१, ७२, ८६	गूर्जरीय [संघ]	४३	चारित्रितिलक [मुनि]	५९
गच्छनीति [मुनि]	५५	गृहिचन्द्र [सा०]	२१	चारित्रमति [गणिनी]	४९
गच्छशुद्धि [साध्वी]	५१	गोहाक [मा०]	८७	चारित्रमात्र [गणिनी]	४९
गज [मा०]	६१	गोधा [सा०]	८७	चारित्रान्न [मुनि]	४९
गजकीर्ति [मुनि]	५०	गोपाल [सा०]	६५, ७२-७४, ८०, ८२	चारित्रलक्ष्मी [साध्वी]	५९
गजेन्द्रवध [मुनि]	५२	गोष्ठक [सा०]	२०	चारित्रप्रभु [मुनि]	५०
गणदेव [मुनि]	३४	गोसल [सा०]	७३-७६, ८६	चारित्रसुन्दरि [गणिनी]	४९
गणदेव [सा०]	१२, ५२, ५८	गौतमस्यामी [गणधर]	२६, ४८, ४९, ५६, ७७, ८१, ८२	चारित्रसुन्दरी [शुद्धिका]	७७
गणधरसप्ततिका [ग्रन्थ]	१८	ग्यासदीन [पातसाहि]	७२, ७७	चारित्रशेखर [मुनि]	५२
गणपद [प्राम]	२०	घोषा बेलाकुल	७७	चारुदत्त [मुनि]	६४
गतमोह [मुनि]	५०	चतसष्टि जोगिणी पीठ	९१	चाहड [प्रधान]	६०
गपधर [सा०]	२०	चक्र (ल ?) रहटी	५६	चाहड [सा०]	५५, ५९, ६३, ७३, ८०, ८२, ८६
गाह्या [सा०]	७३	चक्षुरी [ग्रन्थ]	१८	चाहमान [कुल]	६८, ८६, ८७
गिरनार [पर्वत]	९१	चन्दनमूर्ति [शुद्धक]	६४	चित्तसमाधि [साध्वी]	५२
गिरनार [तीर्थ]	६२	चन्दनसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५८	चित्तकूट दुर्ग	९१
गीर्वाण भाषा	४१	चन्द्रकीर्ति गणि	५०	चित्तकूट [दुर्ग]	१०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
गुड्डा [प्राम]	७३, ७९, ८०	चन्द्र [कुल]	६९, ७१	चित्तकूटीय प्रसास्ति [ग्रन्थ]	४६
गुणकीर्ति [मुनि]	४४	चन्द्र [सा०]	६३	चूडामणि [ज्योतिर्मन्थ]	८
गुणचन्द्र गणि	१८, २३, २४	चण्डा [मंत्री]	५९	चौरसिदानक [प्राम]	२१
गुणचन्द्र [पसाय सा०]	४९	चण्डिकामठ	१०	छजल [सा०]	७३, ७५, ७७, ८७
गुणधर [मुनि]	२३	चन्द्रतिलक [उपाध्याय]	५०, ५२, ५४	छाहा [व्य०]	७७
गुणधर [सा०]	५३, ७०	चन्द्रप्रभ [मुनि]	४४	छाहड [मा०]	५९
गुणभद्र गणि	२०, ४४	चरणमति [साध्वी]	२४	छोतम [सा०]	७२
गुणवर्धन [मुनि]	२०	चन्द्रमाला [गणिनी]	४९	जगधन् [मुनि]	५८
गुणशील [मुनि]	२३, ४४	चन्द्रमूर्ति [शुद्धक]	५८	जगधन् गणि	६५
गुणशेखर [मुनि]	५०, ५१	चन्द्रश्री [महत्तरा]	५८	जगदेव [प्रतीहार]	३४, ४३
गुणश्री [साध्वी]	२०, २४	चन्द्रश्री [साध्वी]	४४	जगद्धर [सा०]	४४, ४९, ५१, ७१
गुणसागर [मुनि]	४९	चन्द्रानवी [नगरी]	३४, ८७, ८८	जगमति [साध्वी]	४७
गुणसेन [मुनि]	४९	चाचिग [सा०]	८३	जगसिंह [मा०]	५९
गुजर [देश]	९०	चाचिगदेव [राजा]	५१	जगत्सिंह [सा०]	७१, ७६
गूर्जर [देश]	८४	चामुंडादेवी	९१	जगत्सिंह [राजपुत्र]	४९
गूर्जरा [देश]	१, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७३, ७८	चारित्रकीर्ति [मुनि]	५५	जगश्री [साध्वी]	२०
		चारित्रगिरि [मुनि]	४९		

जगद्गुरु [मुनि]	२०	जयहंस [सा०]	६१	जिनचंद्राचार्य	१
जंगल [गोत्र]	९६	जया [देवता]	७	जिनदत्त [सूरि]	१, १६, १८-२४, २७, ४०, ४२, ४३, ५०, ५१, ५६, ५८, ६४, ६६, ७२, ७३, ७७, ७८, ८२
जम्पा साहण	९०	जवणपाल [सा०]	७२-७४	जिनदत्ताचार्य	१९
जटी	३	जवनपाल [ठ०]	६६, ६०, ७९	जिनदास [सूरि]	४४
जङ्गल [सा०]	८३	जसोधवल [सा०]	५२	जिनदेव [सा०]	८७
जनार्दन गौड़ [पंडित]	२५, २६	जालकर [नगर-दुर्गा]	९२	जिनदेव गणि	२३
जाम्बुस्थानी	३, ७७	जावलिपुर [नगर]	६, ४४, ४७ -५२, ५४, ५५, ५८-	जिनवर्म [मुनि]	२२
जयचन्द्र [मुनि]	१९, ८६		६१, ६३, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०	जिनपति [सूरि]	७०, १, २०, २३-२५, २९, ३२-३५, ३८, ३९, ४१, ४४, ४६- ५०, ७५, ८१, ८२, ८४, ८७
जयतश्री [भेत्रिणी]	७०	जागलिपुरीय [संघ]	५७, ५८, ६१, ६४, ७०, ८०	जिनपद्म [सूरि]	८५, ८६
जयसा [सा०]	७६	जाहेडामास	५६	जिनपाल [मुनि]	२३
जयसिंह [विरूढ]	२१	जह्मण [सा०]	६३, ६९, ७१, ७३, ७५, ७७, ८०, ८९	जिनपाल गणि	४४
जयसिंहमण [स्तोत्र]	६, ९०	जिणचंद सूरि [मणिपाल]	९०, ९२, ९३	जिनपालाचार्य	४५-५०
जयदत्त [मुनि]	१८	जिणदत्त गणि	९२	जिनप्रबोध [सूरि]	५४, ५५, ५७, ५९, ७१, ७२, ७७
जयदेव [शुन्दःशास्त्र]	१०, ३९	जिणदत्त सूरि	९१, ९२	जिनप्रभाचार्य	१७
जयदेव [सा०]	५३	जिणनाम [मुनि]	३४	जिनप्रिय [मुनि]	२३
जयदेवाचार्य	१७, १८, २३	जिणपद्म सूरि	४६, ९३-९६	जिनप्रियोपाध्याय	४४
जयधर्म गणि	७७	जिणपति सूरि	९३	जिनब्रंशु [मुनि]	२३
जयधर्म [महोपाध्याय]	७७, ८५	जिणपति सूरि	९३	जिनमद [मुनि]	२०, ४४
जयन्ती [देवता]	८	जिणपति सूरि	९३	जिनमद सूरि	४४
जयप्रभा [साप्ती]	५४	जिणपति सूरि	९३, ९४	जिनमद सूरि	४४
जयप्रिय [मुनि, कुंडक]	८५	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयमहारी [कुंडिका]	५९	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयमति [साप्ती]	२४	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयार्द्र [महत्तरा]	६४, ६६, ६९, ७४, ८७	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयउत्तरी [साप्ती]	५१	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयवल्हम [मुनि]	५२	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयवल्हम गणि	६२, ६३, ६६, ६८, ६९	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयशील [मुनि]	२०	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयशार [कुंडक]	७७	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयसिंह [मुनि]	१९, ६०	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयसुन्दरी [साप्ती]	६१	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४
जयसेन गणि	४९	जिणपति सूरि	९२	जिनमद सूरि	४४

जिनरत्नाचार्य	४९, ५२, ५४, ५५, ५७	जीहरणि [नगर]	९२	टिछी नगर	९२, ९४
जिनरथ [मुनि]	२०	जेठू [सा०]	८३	टिछी देश	२, ४
जिनरथ [या०]	२५	जेणू [सा०]	५५	टिछी पोंढ	९२
जिनयष्टम [श्रेष्ठीपुर]	८	जेसल [मंत्री, ठ०]	७०	टिछीपुर	९३
जिनयष्टम [मुनि]	८	जेसल [सा०]	६२, ७१, ७८	टिछी वादली	१
जिनयष्टम गणि [या०]	९-१४	जेसलमेर [दुग]	९२	तग [छा] [ग्राम]	२०
जिनयष्टम सूरि १, १५-१७, ३६, ४६, ५२, ५६		जेसलमेरवीय [संव]	६०, ८०, ८६	तपोमतीय	५१
जिनशिष्य [मुनि]	२३	जेसलमेरू [नगर]	३४, ५२, ५८ ६१, ६३, ८१, ८६	तपःसिंह [मुनि]	६०
जिनशेखर [मुनि]	८, १६	जैत्रसिंह [गो०]	७०	तरुणकीर्ति [कुष्ठक]	६३
जिनशेखर [उपाध्याय]	१७, १८	जैत्रसिंह [ठ०]	७०	तरुणकीर्ति गणि [पं०]	८४
जिनश्री [साध्वी]	१९, ४४	जैत्रसिंह [मह०]	५०	तरुणप्रभाचार्य,	८४, ८५
जिनसंघ सूरि	९३	जैत्रसिंह [राजा]	६१	तर्कहट्ट [विरुद]	२१
जिनसागर [मुनि]	२३	जैथल [द्रम]	६६, ६७	सारङ्गक [महार्थी]	७१, ८२
जिनसिंह सूरि	९३	जोगिनी पोंढ	९३, ९४	सारण [महार्थी]	५२, ५५
जिनहित [या०]	२३	जोगिणीपुर	९४	सारणगढ [तीर्थ]	५९
जिनहित [उपाध्याय]	४२, ४४, ४७, ४८, ४९	जोधा [सा०]	६१	ताहण [सा०]	६६, ७३
जिनाकर [मुनि]	२३	जोयला [ग्राम]	५७	तापी [गोच]	९३
जिनागर गणि	४०	ज्ञानदत्त [मुनि]	६४	तिलरुकीर्ति [मुनि]	५६
जिनेश्वर [गणि, मुनि]	१-३	ज्ञानमाला [गणिनी]	४९, ५०, ५५	तिलकप्रम गणि [मुनि]	४९
जिनेश्वर सूरि ४-६, १४, ४८- ५०, ५२-५६, ६२, ७५, ७८, ८२		ज्ञानलक्ष्मी [साध्वी]	६४	तिलकप्रम सूरि	३६-३८
जिनेश्वर सूरि [चैत्यवासी]	८	ज्ञानश्री [साध्वी]	१९, ४४	तिलपथ [ग्राम]	६७
जिसपर [सा०]	५२	ज्ञाका [श्रा०]	७०	तिहुण [मंत्री]	६०
जिसहड [गो०]	५७	ज्ञासा [सा०]	८६	तिहुणा [सा०]	६३
जीरापट्टी [ग्राम]	८६, ८७	ज्ञाज्ञण [सा०]	५६, ६०, ६३, ८०, ८५-८७,	तिहुणा [साह]	७०
जीरदेवाचार्य	१९	ज्ञाज्ञण [रीहड, सा०]	७६	तीरी (?) [श्राविका]	५३
जीवहित [मुनि]	४९	ज्ञाज्ञा [सा०]	७८	तुरुष्क [देश]	१७, १८
जीवानन्द [उपाध्याय]	१९	मुञ्जणू } [ग्राम]	६६, ७२	तेजपाळ [सा०]	५३, ६७-७७, ७९, ८०, ८६
जीवानन्द [मुनि]	५५	मुञ्जणू }		तेजसिंह विहार	८७
जीवानन्द [सा०]	१८	टकुर [ग्राम]	५	तेजःकीर्ति [कुष्ठक]	६३
जीविग [सा०]	५२	ढालामड [ग्राम]	६५	तोडिय [सा०]	६२
		ढिण्डियाणा [ग्राम]	५	तोडी [सा०]	६१
		ढिछी [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०	त्रिदशकीर्ति गणि	६०
				त्रिदशमनन्द [मुनि]	५२
				त्रिसुगनकीर्ति [मुनि]	६४

त्रिभुवनगिरि [नगर] १९, २०, ३४	देदा [महं०] ५२, ५३, ५५, ५९	देवसेन गणि ४९
[त्रि] भुवनहित [मुनि] ६५	देदा [सा०] ६३, ७२, ८३	देवशेखर [मुनि] ५०
त्रिभुवनानन्द [मुनि] ५२	देदाक [महं०] ५३	देहड [छो०] ५३
त्रिलोकानेधि [मुनि] ५१	देपाल [ठ०] ६६, ७२, ७४	देहड [ठ०] ६४
त्रिलोकहित [मुनि] ४९	देपाल [सा०] ७७, ८७	देहड [वैव] ५३
त्रिलोकानन्द [मुनि] ४९	देपाल गणि १८	देहडि [वैव] ५९
त्रिशङ्कमक [ग्राम] ७१, ८७, ८८	देवकीर्ति [क्षुल्लक] ८१	देवाचार्य [यादी] १९, ३८, ३९, ५७
त्रिशङ्कमकीय [संघ] ७१	देवकीर्ति गणि ४४	देवेन्द्र [मुनि] ४४
त्रिहुण (?) पालही [आश्रिता] ५३	देवकुमार [सा०] ५३	देवेन्द्रदत्त [मुनि] ६४
थकण [सा०] ५३	देवगिरि [नगर] ६९, ९२	द्रमकपुर [ग्राम] ६७
थनणाय नयन ३५	देवगुरुमक [मुनि] ४९	द्रोणाचार्य ७
थालण [सा०] ६३	देवचन्द्र [मुनि] ४४	द्विवल्लक [द्रम्य] ७५, ७६, ७९
थिरचन्द्र [पं०, मुनि] १८, २५	देवातिलक [मुनि] ४९	घणपाल [सा०] ५३, ७७
थिरचन्द्र [सा०] ७१	देवधर [सा०] १८, १९	घणेश्वर [सा०] ४०
थिरदेव [मुनि] २४	देयनाग २०	घनचन्द्र [सा०] ५६
थिरदेव [ठ०] ६४	देवपत्तन [नगर] ५३	घनपाल [सा०] ५१-५३, ६०, ६३
थिरदेव [सा०] ४६, ६१	देवपत्तनीय [संघ] ५६	घनद यक्ष ५५
थेहड [गोष्ठिक] ५०	देवप्रम [मुनि] २४, ७०	घनदेव [सा०] १६, ५३, ८५
दक्षिण देस ९२	देवप्रभा [सुल्लिका] २४, ५८	घनशील [मुनि] २३
दर्शनहित [मुनि] ६५	देवप्रमोद [मुनि] ५०	घनसिंह [सा०] ८७
दशरूपक [साहित्यग्रन्थ] ३४	देवभद्र [सुल्लक] ७४, ७७	घनी [भण० आश्रिता] ६३
दशवैकालिक [ग्रन्थ] ३, ४०	देवभद्र [मुनि] ५, २०	घनु [मं०] ७०
दाक्षिक [ग्राम] ९६	देवभद्राचार्य ९, १४-१६	घनेश्वर [मुनि] ५
दाक्षिक [ग्राम] ४४	देवमूर्ति [पं०, गणि] ४९, ५१, ५२, ५९	धम्मदेव [वा०] ९२
दाहड [सा०] ५३	देवराज [मंत्रीश्वर] ६९	धरणेन्द्र [देवता] १
दिगम्बर २३, २४	देवराज [सा०] ७२, ७७, ८१	धर्मकलश [मुनि] ५८
दिदा [राजप्रधान] २४	देवराजपुर [ग्राम] ६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५	धर्मकीर्ति [मुनि] ४४, ५९
दिनचर्या [ग्रन्थ] ६	देवराजपुरीय [संघ] ७३, ८०, ८१	धर्मचन्द्र [मुनि] २३
दिवाकराचार्य ५९, ७१	देवराजपुरीय [मुनि] ५९	धर्मतिलक [मुनि] ४९
दुर्धम [भण०] ६२, ६३	देवराज [मुनि] ६४	धर्मतिलक गणि ५२
दुर्धमप्राज [मश्राज] २, ३	देवसिंह [मं०] ६४	धर्मदास गणि ६७
दुर्धमसमृद्धि [साध्वी] ६५	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७	धर्मदेव [मुनि] ५, ४४
दुष्टहराय [दुर्लभराज] ९०	देवनीह [सा०] ५७, ६३	धर्मदेव [वप्राप्याय] १४
दुस्मान [मं०] ६१	देवसुरि ३९	धर्मदेवी [प्र० महत्तर] ४४
ददधर्मा [साध्वी] ६३		

धर्मदेवी [साध्वी]	३४	नगरकोट [तीर्थ]	५०	नाथ [सा०]	८३
धर्मपाल [मुनि]	२३	नगरकोटीय [संघ]	४४, ४५	नायन्धर [मा०]	५३
धर्मप्रभ [मुनि]	६५	नगिकीर्ति [सुष्ठक]	८१	नारसद [नगर]	८६
धर्मप्रमा [क्षुष्टिका]	५८	नन्दन [सा०]	७३	नास्तिदा [स्थान]	६०
धर्ममति [गणिनी]	४९	नन्दिवर्धन [मुनि]	४९	निम्बा [सा०]	८६
धर्ममाळा [ग० प्रवर्तिनी]	६५	नन्दीश्वर [तीर्थ]	५०	नीम्बदेय [सा०]	५२, ५५, ७९
धर्ममाळा [साध्वी]	५५	नयनसिंह [मंत्री]	६१	नीवा [सा०]	७७
धर्ममित्र [मुनि]	२३	नयसागर [सुष्ठक]	८६	नेव [राजप्रधान]	७२
धर्ममूर्ति [गणि, मुनि]	४९, ५१	नरचन्द्र [मुनि]	४४, ५९	नेमा [सा०]	८८
धर्मरुचि गणि	२४, ४४-४६	नरातिष्ठक [राजर्षि]	६०	नेमिकुमार [सा०]	५२, ५८, ६१, ६५,
धर्मलक्ष्मी [साध्वी]	६४	नन्दण [सा०]	८२	नेमिचन्द्र [नवलक्षक, सा०]	६३
धर्मशाल गणि	३४	नरपति [सुष्ठक]	२३	नेमिचन्द्र [भा० सा०]	४४, ९३
धर्मश्री [साध्वी]	३४	नरपति [सा०]	५१	नेमिचन्द्र [मुनि]	४४
धर्मसागर [गणि, मुनि]	२३, २४	नरपालपुर [ग्राम]	२०	नेमिचन्द्र [सा०]	७९
धर्मसिंह [सा०]	७२, ७७	नरपाल [श्रेष्ठी]	८४	नेमिचन्द्र [मुनि]	५६
धर्मसुन्दरी [क्षुष्टिका]	७७	नरपाल [सा०]	८२	नेमिचन्द्र [साधु]	५२
धर्मसुन्दरी [गणिनी]	४९, ५१	नरभट [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७२	नेमिचन्द्र [मुनि]	५६
धर्मोत्तर [मुनि]	४९	नरवर [ग्राम]	१३	नेमिमति [साध्वी]	५२
धवलक [नगर]	१४	नरवर्म [राजा]	१३	न्यायचन्द्र [ग्रन्थ]	२०
धाटी [ग्राम]	४४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	न्यायकीर्ति [सुष्ठक]	८१
धानपाठी [ग्राम]	२४	नरसिंह [मण०]	६३, ७१	न्यायचन्द्र गणि	४९
धान्यल [सा०]	५१	नरानयन [नगर]	२५	न्यायप्रकाश [ग्रन्थ]	७१
धान्यल [सौवर्गिक, सा०]	५५, ५६	नरेन्द्रप्रभ [मुनि]	६५	न्यायलक्ष्मी [साध्वी]	५१
धान्यू [सा०]	६४	नवलक्षक [कुल]	६०	न्यायावतार [ग्रन्थ]	३४
धान्यूका [नगर]	७९	नवहर [ग्राम]	१९	पञ्चमसिंह [ठ०]	७०
धामदना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	नवहा [ग्राम]	६६, ७२	पञ्चमवर्द्ध [देवी]	९३, ९४, ९५
धारसिंह [सा०]	५१	नवाङ्गवृत्ति [ग्रन्थ]	६, ९	पञ्चनद [देश]	९२
धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	नागदत्त [वा०]	२०	पञ्चाशरीय [चैत्य]	२, ३
धारापुरी ,,	२०	नागदेव [सा०]	८६, ९१	पञ्चकल्प [ग्रन्थ]	४०
धीणा [सा०]	७१-७३, ७५, ७६	नागप्रह [ग्राम]	४४	पञ्जिका [ग्रन्थ]	१८
धीणिग [सा०]	८३	नागपुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	पञ्जिकाप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
धीधक [सा०]	५०	नागपुरीय [संघ]	६०, ६५	पतिपाण [?]	५३
धीन्याक [सा०]	५३	नागचन्द्र [मंत्री]	६१	पत्तन [नगर]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२,
धीर [सा०]	८३	नाणा [तीर्थ]	८७		
धुसुर [सा०]	८६				

६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	पातिसाहि	६७	पूना [सा०]	६३, ७२
पत्तनीय [संघ] ६०, ६२, ७०- ७३, ७६, ७७, ८०	पारस [सा०]	५३	पूनाक [सा०]	५२
पद्म [भा०] ६३	पारुत्य [द्रुम] १३, २०, २४, ३४		पूनापी [सा०]	५१
पद्म [भण०] ७७	पार्श्वदेव गणि	२४	पूर्ण [सा०]	६१
पद्म [भा०] ६१	पाल्लवद्रा [ग्राम]	५५	पूर्ण [ठ०]	६६
पद्म [सा०] ६६	पाल्लव [सा०] २१, २२, ५३		पूर्णकलश गणि	४५, ५१
पद्मकीर्ति [मुनि] ५६	पावापुरी [नगरी]	६०	पू (स्व) णगिरि	५६
पद्मकीर्ति गणि ६६	पासट [सा०]	२४	पूर्णचन्द्र [मुनि]	२३, ४४
पद्मचन्द्र [मुनि] २३	पासवीर [सा०]	७३	पूर्णचन्द्र [रीढव, सा०]	६५, ८५
पद्मचन्द्राचार्य २०, २१	पासू [सा०]	५३	पूर्णचन्द्र [सा०]	७३, ७९
पद्मदेव [मुनि] ३४	पाहा [ठ०]	७०	पूर्णदेव गणि	२०, ४४
पद्मदेव गणि ४७, ५४, ५५	पाह्नी [श्राविका]	५३	पूर्णपाल [सा०]	५३, ५५, ७८
पद्मप्रम [ऊ० ग० मुनि] २५, ३३, ४४, ४७	पिंडविसुद्धि [पगरण]	९१	पूर्णभद्र गणि	४४
पद्ममूर्ति [क्षुल्लक] ८२, ८५	पिशाच [भाषा]	३१	पूर्णरथ [मुनि]	२३
पद्मरत्न [मुनि] ५९	पीपलाउली [ग्राम]	६२	पूर्णशेखर [मुनि]	५१
पद्मश्री [क्षुल्लिका] ६२	पुष्करणागोच	९०	पूर्णश्री [साध्वी]	१८, १९
पद्मसिंह [सा०] ५३, ८७	पुष्पकीर्ति गणि ६०, ६५, ७८		पूर्णश्री [गणितो]	४९
पद्महंस [सा०] ६१	पुष्पचन्द्र [मुनि]	५९	पूर्णसिंह [महं०]	५४, ५७
पद्मा [सा०] ६३, ७२	पुष्पतिलक [मुनि]	५९	पूर्णसिंह [सा०]	५१, ८७
पद्माकर [मुनि] ५१	पुष्पदत्त [मुनि]	६४	पूर्णसमर [मुनि]	२३
पद्मावती [देवी] ४९	पुष्पप्रभ [मुनि]	६५	पूर्णमा [गच्छ]	३४
पद्मावती [साध्वी] ५२	पुष्पप्रिय [क्षुल्लक]	८५	पूर्णनीनरेन्द्र (पूर्णराज)	२९
पद्म [सा०] ५१, ५३	पुष्पमाळा [साध्वी]	५५	पूर्णचंद्र [राजा]	४४-४६
परमकीर्ति [क्षुल्लक] ६२	पुष्पमूर्ति [मुनि]	५७	पूर्णराज [राजा]	२५-३३, ४३, ४७, ८४
परमानन्द [मुनि] ४९	पुष्पलक्ष्मी [साध्वी]	६४	वेध [सा०]	५२, ७३
परशुरो [कोट] [ग्राम] ८४	पुष्पमुन्दरी [ग० प्रवर्तिनी]	५८, ६५, ७४, ७८	वेरवाड [वंस]	८९
पल्ली [ग्राम] १	पुर्ण [भण०]	६३	वीरगमासिक [गच्छ]	३६
पन्हुपुर [ग्राम] ९३	पुष्करिणी [ग्राम]	४४	प्रतापकीर्ति [क्षुल्लक]	६३
पवित्रचित्त [मुनि] ५१	पुष्करी [ग्राम]	२३	प्रतापसिंह [ठ०]	६६, ८१
पाटला } [ग्राम] ६३, ७९	पुष्पमाळा [साध्वी]	५५	प्रतापसिंह [सा०]	८०, ८६
पाटला } [ग्राम] ६३, ७९	पुहविराय [शृङ्गाराज, राजा]	३३	प्रमुद्रसूरि	४३
पाणिनि [ग्रन्थ] १०	पूना [सा०]	६६	प्रमुद्राचार्य २६, ३८-४३, ४६	
	पूनासी [महं०]	५३	प्रधानलक्ष्मी [साध्वी]	५२
	पूनापाळ [सा०]	५५	प्रबोधचन्द्र गणि	४९, ५१

प्रबोधमूर्ति [मुनि]	४९	वालादे [राज्ञी]	९४, ९५	भावढापयि [गच्छ]	१४
प्रबोधमूर्ति गणि	५४	वाहड [देवगृह]	१६	भाभदेन [मुनि]	४४, ४६
प्रबोधसमुद्र [मुनि]	५३	वाहड [मा०]	५६	भाभनातिलक [मुनि]	५१
प्रभाभती [महत्तरा]	४४	वाहड [सा०]	१४, ५९	भाभमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
प्रमोदमूर्ति [मुनि]	४९	वाहडमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६	भीम [क्षेत्रपाल]	५१
प्रमोदलक्ष्मी [साध्वी]	५१	वाहडमेरवीय [सच]	६२	भीम [सा०]	५५, ८३
प्रमोदधर्मा [गणिनी]	४९, ५०	वाहला [सा०]	६०	भीमदेव [राजा]	३४, ४३
प्रसन्नचन्द्र [मुनि]	५	बुद्धिसमृद्धि [ग० प्रवर्तिनी]	५१, ५९, ६३, ६९	भीमसिंह [राजा]	२३, २४
प्रसन्नचन्द्र गणि	४९	बुद्धिसागर [मुनि]	५	भीमसिंह [सा०]	५३
प्रसन्नचद्राचार्य	९, १४	बुद्धिसागर गणि	४९	भीमपल्ली [ग्राम]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
प्रल्हादन [बृहत्तर]	११	बुधचन्द्र [सा०]	५२	भीमपल्लीय [सच]	६०, ६२, ७१, ७९
प्रल्हादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२, ५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७	बुजडी [ग्राम]	८८	भीमा [मा०]	५९
प्रल्हादनपुरीय [सच]	५०, ५२, ५७, ६०, ६२, ८०	बुजडी [ग्राम]	८७	भीमा [सा०]	६३, ७२
प्राकृत [भाषा]	२८, ३१	बृहद्गिर [ग्राम]	४४, ४६	भीम्य [सा०]	७२
प्रियदर्शना [साध्वी]	५२	बोधाक [सा०]	५१	मुक्ताक [सा०]	५३
प्रियदर्शना [गणिनी]	६४, ६९	बोहिय [सा]	६०, ८६	मुन [सा०]	५१
प्रियधर्मा [साध्वी]	६४	बोहिय [सा०]	५०	मुनकीर्ति [मुनि]	५४
प्रीतिचन्द्र [क्षुल्लक]	५९	ब्रह्मचन्द्र गणि [बा०]	१८, १९	मुनचन्द्र गणि [बा०]	१९
फलवर्धिका [नगरी]	२४, २५, ३४, ६४-६६, ७२, ७६	ब्रह्मदेव [मह०]	५४	मुनतिलक [मुनि]	५९
केरु [ठ०]	६६, ६७, ७२	ब्रह्मशास्ति [यक्ष]	५	मुनपाल [सा०]	४९, ५२
बज्र [सा०]	७०	भठणा [मा०]	६३	मुनमूर्ति [क्षुल्लक]	६४
बन्धेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४	भटसीह [सा०]	६०	मुननख्खी [साध्वी]	५८
बरडिया [नगर]	६०	भद्रमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	मुननखी [गणिनी]	४७
बहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४	भरत [क्षेत्र]	३९	मुननममूर्ति [साध्वी]	६५
बहिरामपुरीय [सच]	८२, ८३	भरत [सा०]	१६	मुननसिंह [मरी]	६१
बहुगुण [सा०]	५३	भरतकीर्ति [मुनि]	५१	मुननसुन्दरी [साध्वी]	५८
बहुचरित्र [मुनि]	५०	भरवच्छ [नगर]	९२	मुननहित [मुनि]	६५
बहुदाक [श्रावक]	११	भरहपाल [ठ० सा०]	६२	भ्रगुकच्छ [नगर]	५५
बाचू [सा०]	६०	भवनपाल [सा०]	५०	भोखर [सा०]	१६
बालचन्द्र [सा०]	५१	भाडा [सा०]	६१	भोजराज [म०]	६१, ६४, ७७, ८०
		भादानक [नगर]	२८, ३३	भोजराज [राजा]	२९
		भागह	१	भोजा [ठ०]	६६
		भावड [सा०]	५१	भोजा [सा०]	७२, ७४, ८७

भोजाक [वसा०]	५१	मलिक	७४	मानदेव [सा०]	२३, २४
भोजाक [सा०]	५३	मल्लदेव [महामात्य]	५७	मानल [सा०]	६४
मङ्गलकलश [मुनि]	५६	महण [सा०]	५६	मानमद् गाणि	४४
मङ्गलनिधि [साध्वी]	५२	महणपाल [व्यव०]	७८	मारव	३६
मङ्गलमति [गणिनी]	४९	महणसिंह [मंत्री]	५५	मारुवत्ता [देश]	६५
मङ्गलमति [साध्वी]	४४	महणसिंह [सा०]	६४, ७२-७६	मालदेव [राणाक]	६८
मङ्गलश्री [साध्वी]	४७	महणसीढ [सा०]	६३	मालदेव [सा०]	७७
मण्डलिक [मं०]	८८	महणा [सा०]	६६	मालव [देस]	९०, ९२
मण्डलिक [राजा]	५१	महम्मदसाहि	९४-९६	मालव्य [देश]	४३
मण्डलिक [व्यव०]	७८	महाधर [सा०]	८३, ९३	माहला [सा०]	६४
मतिचन्द्र [मुनि]	५९	महाधर [सिद्धि]	९४	मीलगण (सीलण !)	
मतिप्रम [क्षुल्लक]	८०	महाधर [देश]	२०	[दण्डाधिपति]	५१
मतिहस्ती [साध्वी]	६४	महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	मुक्तावली गणिनी	४९
मथुप [तीर्थ]	२०, ६६-६८	महावीर [दिगंबर]	४४	मुक्तिचन्द्रिका [साध्वी]	६०
मदन [ठ०]	६७	महावीरचरित [ग्रन्थ]	१५	मुक्तिहस्ती [साध्वी]	५९
मदनपाल [राजा]	२१, २२	महाश्री [क्षुल्लिका]	८६	मुक्तिबल्लभा [साध्वी]	५२
मनोदानन्द [पं०]	४४-४६	महिराज [सा०]	६६, ७३	मुक्तिश्री [साध्वी]	५९
मनोरथ [का०]	५३	महीपाल [महाराज]	८८	मुक्तिमुन्दरी [साध्वी]	५०
मन्त्रिदल्लुल ६५, ६६, ७०-७२,		महीपाल [सा०]	८८	मुद्रस्थला [ग्राम]	८१
७९, ८१		महीपालदेव [राजा]	७५	मुनिचन्द्र [उपाध्याय]	१९
मन्दिरतिलक [प्रासाद]	५१	महेन्द्र [मुनि]	४४	मुनिचन्द्र गाणि	४४, ७०
मन्ना [सा०]	७७	माक्षड [ग्राम]	९	मुनिचन्द्र [मुनि]	५९
मम्मणयाहण [नगर]	९२	मागधी [भाषा]	३१	मुनिचन्द्रार्चार्थ	११
मन्नी [सा०]	८६	माघकाव्य [ग्रन्थ]	३९	मुनिवल्लभ [मुनि]	५६, ६०
मरुध [देश]	९२	माङ्गलतर [नगर]	७५	मुनिसिंह [मुनि]	६०
मरुकोह [नगर]	८, ९, १३, २०,	माणचन्द्र [मं०]	६९	मुपरि [नाटक]	३९
२३, ३४, ६५, ७३		माणदेव [सा०]	३३	मृन्धराज [य०]	६९
मरुकोहीय [संघ]	५८	माणिमद् [पं० मुनि]	२४	मृन्धराज [मन्त्री]	६५
मरुदेवी [गणिनी]	५	माणिमद् गाणि [वा०]	१९	मृन्देव [सा०]	५१, ६०
मरुस्थल	३६, ४१, ६५	माणू [सा०]	८	मृन्धराज [सा०]	५३, ८१
मरुस्थली	१६, ३९, ५८, ६४,	माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	मृत्तिग [सा०]	५१-५३, ५५
८१, ८२		माण्डव्यपुरीय [संघ]	६०	मेवकुमार गाणि	४९
मलयचन्द्र [मुनि]	४४	माधव [मंत्री]	५९	मेघनाद [क्षेत्रपाल]	४९
मलयसिंह [मंत्री]	७७	मानचन्द्र गाणि [वा०]	२५, ४४	मेघमूर्ति [क्षुल्लक]	८२
मलिकपुर [ग्राम]	८२	मानदेव [मुनि]	४४	मेघसुन्दर [क्षुल्लक]	५८

मेडता [ग्राम]	६६, ६८, ७३	यशोमद्राचार्य	३४	राजचन्द्र [पं०, मुनि]	५९, ६५
मेदपाटीय [संघ]	५२	यशोधर [मुनि]	२४	राजचन्द्र [सूरि]	६८
मेदपाड [देश]	९१	यशोधवल [गोष्ठिक]	५५, ६३	राजतिलक गणि [वा०]	५५
मेरुकलश [मुनि]	५८	यशोधवल [सा०]	४९, ६५, ७१, ७७, ८५, ८६	राजदर्शन गणि [वा०]	५९, ७१
मेख [सा०]	७३	यशोदामाला [साध्वी]	५५	राजदर्शन [मुनि]	५१
मेहनाभ [खितपाळ]	४४	या [जा] वालिपुर [नगर]	५१	राजदेव [सा०]	५१-५३, ७८
मेहर [सा०]	१६, ६६	युगमन्धरस्वामी	७	राजपुत्र [मा०]	५३
मेहा [मं०]	६६	योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९,	राजललित [मुनि]	५०
मोकलसिंह [सा०]	६१, ६२	रत्न [री० सा०]	५२, ७६	राजशेखर [मुनि]	५१
मोख [सा०]	१६	रत्नकीर्ति गणि	४९	राजशेखर गणि	५८, ६०, ६१
मोखदेव [सा०]	७५, ७७, ८२, ८७, ८८	रत्नतिलक गणि	४९	राजशेखराचार्य	६३, ७१
मोदमूर्ति [छुल्लक]	८२	रत्ननिधान [मुनि]	५०	राजसिंह [सा०]	७०, ७३-७७, ८७
मोदमन्दिर [मुनि]	५०	रत्नपाल [ठ०]	६०	राजा [भा०]	५३, ५७, ७२
मोल्हाक [सा०]	५०	रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	राजाक [भा०]	५३
मोहण [भेटी]	६२	रत्नपुरीय [संघ]	५७	राजाक [सा०]	५३
मोहण [सा०]	५७, ७०, ७३, ७४, ८३	रत्नप्रभ गणि	४९	राजीमती [गणिनी]	४९
मोहन [सा०]	५७, ६०	रत्नमञ्जरी [छुल्लिका]	५९	राजू [आधिका]	५५
मोहयिजय [मुनि]	५६	रत्नमञ्जरी [गणिनी]	६४	राजेन्द्रचन्द्राचार्य	६५, ६९, ७०
मोहा [सा०]	५७	रत्नमति [साध्वी]	४४	राजेन्द्राचार्य	७१
मोहिलवादी [ग्राम]	९३	रत्नवृष्टि [प्र०, गणिनी]	५६, ६२	राणककोट [ग्राम]	८२
मोहला [आधिका]	५३	रत्नवृष्टि [साध्वी]	५१	राणकोट [ग्राम]	६३
मत्तिलकर [मुनि]	४९	रत्नश्री [साध्वी]	५९	राव [मा०]	७२
मत्तिपाल गणि [पण्डित]	३४	रत्नश्री [प्रवर्तनी]	४४	रामकीर्ति [छुल्लक]	६२
यमचन्द्र [मुनि]	३४	रत्नसुन्दर [मुनि]	६०	रामचन्द्र [मुनि]	४४
यमदण्ड [दिगम्बरवादी]	४९	रत्नसुन्दरी [साध्वी]	५८	रामचन्द्र गणि [वा०]	१८, १९
यमुना [नदी]	६७	रत्नाकर [मुनि]	५०	रामदेव [महाराजा]	८८
यमुनापार [प्रदेश]	६६	रत्नावतार [मुनि]	५२	रामदेव [मुनि]	४४
यशःकलश गणि	४९	रत्नावल [गणिनी]	४९	रामदेव [सा०]	२५, ३२, ३३
यशःकीर्ति [मुनि]	६०	रयणपाल [रत्नपाल]	९३	रामदायनीय [संघ]	५७
यशःप्रभा [साध्वी]	५४	रयपति [सा०]	७२-७७, ८४,	रासउ [सा०]	१६, २०, ४०
यशश्चन्द्र [मुनि]	२०	राघवचैयण [पण्डित]	९५, ९६	रासउ [आधिका]	५३
यशोमद्र [छुल्लक]	७४, ७७	रात्र [मंत्रीधर]	७०	राहवा [आ०]	४९
यशोमद्र [मुनि]	२०	रात्रगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	रीहद [वंश]	७५, ७६, ८५

रुणा [ग्राम]	६३, ६६	लन्विनिधान गणि	८४	वयरस्वामी	७३, ८२
रुणापुरी [ग्राम]	६४	लन्विनिधान महोपाध्याय	८५-८८	वरकीर्ति [झुल्लक]	६२
रुणापुरीय [संघ]	६०	लन्विमाला [साची]	५५	वरडिया [ग्राम]	५६
रुदथोली [नगर]	९२	लन्विमुन्दर [झुल्लक]	५८	वरणाग गणि [वा०]	१९
रुदपाल [सा०]	६६, ६९, ७१, ७५, ७७, ७९, ८०	ललितकीर्ति [झुल्लक]	८१	वरदत्त [मुनि]	१८
रुदपल्ली [गच्छ]	९२	ललितप्रम [मुनि]	६५	वरदत्त गणि [वा०]	१९
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१	ललितश्री [झुल्लिका]	८०	वर्धमान [मुनि]	१
रूदा [सा०]	६५	लवणखेटक [नगर]	४४, ८०	वर्धमान सूरि	१, ३, ५, ८२
रूपचन्द्र [सा०]	५१, ६१	लाखण [सा०]	७३, ८२	वर्धमानचन्द्र [मुनि]	२०
रूपा [सा०]	७२, ८३, ८४	लाखू [सा०]	६२	वर्धमानाचार्य	९
रूवाक [सा०]	५३	लाटहद [ग्राम]	८०	वश्याय [गोत्र नाम]	३४
रोहद [ग्राम]	६६, ६८	लाटणुवाड	९३	वस्तुपाल [महामात्य]	४९, ६२, ७८
रोहण्ड [कुल; वंश ?]	७५	लाभनिधि [मुनि]	५०	वस्तुपाल [सा०]	७३
रोहंड [सा०]	७५	लाखाहण [ग्राम]	८३	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१
रक्षणपडिका [ग्रन्थ]	१४	लाखाहणीय [संघ]	८३	वागीश्वर [पंडित]	२५
रक्ष्मीकलश [मुनि]	५६	लाले [आ०]	२०	वागड [देश]	४४
रक्ष्मीतिलक उपाध्याय	५५	लोलावती कथा [ग्रन्थ]	५	वागडीय [संघ]	४४, ५०, ५२
रक्ष्मीतिलक गणि	४९, ५१	लूणसीह [सा०]	६३	वाग्भट मेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६
रक्ष्मीधर [भा०]	५७	लूणा [अण०]	६३, ७७	वाग्भट मेरवीय [संघ]	५७, ८०
रक्ष्मीधर [यशहरक, सा०]	४४	लूणा [सा०]	६३	वाछिग [सा०]	१४
रक्ष्मीधर [व्य०]	४३, ४४	लूणाक [अण०]	६३	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५
रक्ष्मीधर [सा०]	४९, ८५	लूणिगविहार [मन्दिर]	८७	वादळी [दिङ्डी ?]	१, २०
रक्ष्मीनिधि [महत्तरा]	५०, ५२	लूणीवडी [ग्राम]	७२	वादस्थल [ग्रन्थ]	२६
रक्ष्मीनिवास [मुनि]	५२	लोहट [ठ०]	२१	वादस्थान [ग्रन्थ]	२६
रक्ष्मीनिवास गणि	६१	लोहट [सा०]	७९	वाघू [सा०]	७९
रक्ष्मीमाला [गणिनी]	८६	लोहड [सा०]	२२	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८
रक्ष्मीमाला [साची]	५५	लोहदेव [सा०]	६०, ६४	वाजक [देश]	७४
रक्ष्मीराज [मुनि]	५२	वज्रस्वामी	६६, ७५, ७७, ७८	वासल [सा०]	१६, १८
रख [क्ष] ण [रक्षाचार्य, सा०]	७७	वटपद्रक [नगर]	६०	वा(वा)हडनेर [नगर]	९२
रखण [सा०]	६४, ८४	वत्यड [सा०]	५०	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८
रखम [सा०]	६१	वदमाणसुरि	८९, ९०	विक्रमपुरीय [संघ]	५८
रखमसिंह [सा०]	५९, ७३	वदरहा [ग्राम]	५६	विगतदोष [मुनि]	५०
रखमा [सा०]	७९	वयजल [सा०]	५६, ७८		
रन्धिकलश [मुनि]	५८	वयरसिंह [मं०]	८८		
		वयरसिंह [सा०]	६५, ६६, ८२		

विजय [ठ०, सा०]	४४	विमलचन्द्र [सा०]	५०, ५५	वीरमद्र [मुनि]	२०
विजयक [ठ०, सा०]	४५	विमलप्रज्ञ [मुनि]	५०	वीरमद्र गणि	४५
विजयकोर्ति [मुनि]	४९	विमलप्रज्ञ [उपाध्याय]	५५	वीरवल्लभ [मुनि]	५०
विजयचन्द्र [मुनि]	४४	विमलविहार [मन्दिर]	८७	वीरसेखर [मुनि]	६०
विजयदेव सूरि	४९	विमलाचल [तीर्थ]	८४	वीरसुन्दरी [साध्वी]	५२
विजय [प्रभ] मुनि	४९	विवेकप्रभ [मुनि]	४९	वीराणन्द [मुनि]	५०
विजयमूर्ति [क्षुल्लक]	८२	विवेकश्री [साध्वी]	४४	वीरहा [मं०]	६६
विजयरत्न [मुनि]	६०	विवेकश्री [गणिनी]	४९	वीसल [सा०]	६४
विजयवर्धन गणि	४९	विवेकसमुद्र [मुनि]	४९	श्रुतप्रबोध [ग्रन्थ]	५७
विजयसिद्धि [साध्वी]	५२	विवेकसमुद्र [उपाध्याय]	६०	शुद्धप्राम	६०
विजयसिद्ध [ठ०]	६५, ६६, ६९, ७०	विवेकसमुद्र गणि	५२, ५७, ५९	शेला [सा०]	८३
विजया [देवता]	८	विवेकसमुद्र [मुनि]	६०	मत्तधर्मा [साध्वी]	६३
विद्याचन्द्र [गणि]	४९	विश्वकोर्ति [मुनि]	६०	मत्तलक्ष्मी [साध्वी]	५२
निधानन्द [पं०]	५१	विहिमन्त्र (विधिपक्ष)	९१	मत्तश्री [क्षुल्लिका]	६२
विद्यापति [पंडित]	२५, २६, २८	वोक्ल [सा०]	८४	व्यग्रहार [सूत्र-ग्रन्थ]	४०
विद्यामति [गणिनी]	४९	वोक्लि [सा०]	८२	व्यग्रपुर [नगर]	१८, २४
विनयचन्द्र [मुनि]	२०	वोजड [सा०]	५३, ६१, ६२	शङ्खेचरपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४
विनयधर्मा [साध्वी]	८२	वोना [सा०]	६०, ७२, ७६, ८७	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७
विनयप्रभ [क्षुल्लक]	८०	वोनाम [सा०]	५१	शत्रुञ्जयतलहट्टिका	७४, ७९
विनयमद्र [वा०]	२४	वोनापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	शम्भाणा [ग्राम]	६
विनयमति [गणिनी]	४९	वोनापुरीय [संघ]	५९, ६०, ७१, ८०	शम्भानयन [ग्राम]	५८-६५, ८०, ८१
विनयमाळा [गणिनी]	४९	वीर [सा०]	७९	शम्भानयनीय [संघ]	५७, ६२, ८०
विनयकृचि गणि	९४	वीरकशल [गणि]	४९	शारदन्द गणि	४९
विनयशाल [मुनि]	२०	वीरचन्द्र [मुनि]	२३, ६१	शान्तनपुर	५१
विनयसमुद्र [मुनि]	५३	वीरजय [मुनि]	२०	शान्तमति [साध्वी]	४४
विनयसागर [मुनि]	२३	वीरणाग [देवावधक]	४२	शान्तमूर्ति [मुनि]	५२
विनयसिद्धि [साध्वी]	५२	वीरतिष्ठक [गणि]	४९	शान्तिग [था०]	५१
विनयसुन्दर [क्षुल्लक]	५८	वीरदेव [मुनि]	२३	शिवर [रागक]	८६
विनयानन्द गणि	४४	वीरदेव [सा०]	७०, ७१, ७७-७९, ८६, ८७	शिराखिज [ग्राम]	७८
विन्ध्यादित्य [मन्त्री]	५७	वीरधवल [सा०]	५३	शिवराज [सा०]	७२
विद्युधराज [मुनि]	५१	वीरपाल [सा०]	३२	शीतलदेव [राजा]	६१
विमल [मुनि]	५	वीरप्रभ गणि	४, ४६-४८	शीतधर्मा [साध्वी]	८२
विमल [दंडनायक]	८९	वीरप्रिय [मुनि]	५२	शीरभद्र [मुनि]	१८
विमलचन्द्र गणि	८८, १९, ४७			शीरभद्र गणि [वा०]	१९

शीलमञ्जरी [क्षुष्टिका]	५९	संघपट्टय [पगरण]	९३	सहजा [सा०]	५०, ७९
शीलमाला [गणिनी]	४९	सचप्रमोद [मुनि]	४९	सहजपाल [मंत्री]	५९
शीलरत्न [मुनि]	४९	संघमक [मुनि]	५१	सहदेव [मुनि]	५, ४४
शीलसमृद्धि [साध्वी]	६५	संघहितोपाध्याय	४९	सहदेव [वैद्य]	४३
शीलसागर [मुनि]	२२, ३४	सङ्कक [सा०]	१०	साऊ [श्राविका]	२४
शीलसुन्दरी [गणिनी]	४९	सण्डिया [सा०]	१८, १९	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
शुभचन्द्र [मुनि]	८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ७७, ८०, ८६	सागण [सा०]	५३
शरसेनी [भाषा]	३१	सत्यपुरीय [संघ]	६०, ८०	सागण [मं०]	८७
शैरीपक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९	सत्यमाला [गणिनी]	४९	सागा [सा०]	८७
श्याम [सा०]	६४	सं (रु ?) द्र [राजा]	८७	साढळ [सा०]	२३, ५१, ६३, ७७
श्यामळ [सा०]	७१, ८७	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३	सातसिंह [सा०]	८६
श्रीकलश [मुनि]	५६	सपादलक्ष्मीय [संघ]	४३, ६१, ८७	साधारण [बळ०]	५०
श्रीकुमार	४९	समरसिंह [राजा]	५६	साधारण [सा०]	९०, १५, ९१
श्रीचन्द्र [मुनि]	२४	समाधिसोखर [मुनि]	५०	साधुभक्त [मुनि]	५०
श्रीचन्द्र [सा०]	५६	समुद्धार [श्रा०]	५६	सामन्त [महं०]	५३
श्रीतिलक [उपाध्याय]	५४	समेतशिलर [तीर्थ]	५९, ६१	सामन्तसिंह [राजा]	५९, ८७
आदेवी [साध्वी]	२४	समेत [तीर्थ]	५०	सामळ [दो०]	७९
ओपति [सा०]	५२, ५३, ७३	सम्प्रति [राजा]	७०, ७८	सामळ [सा०]	६०, ६३, ७०, ७३, ७७, ७९, ८४
ओग्रम [मुनि]	४४	संयमश्री [साध्वी]	४४	सारङ्गदेव [महाराज]	५७, ८८
ओमती [साध्वी]	१८, १९	सरस्वती [देवी]	५१	सारभूति [क्षुल्लक]	६४
ओमाल [बुल]	५५, ६३-६६, ६८, ७०, ७२, ७३, ७५, ७७, ७९, ८६	सरस्वतीश्री [साध्वी]	२०	साळाक [प्रसीद्धार]	५३
ओमाल [ज्ञाति]	६०	सरस्वई [नदी]	९०	सानदेव [सा०]	५१
ओमाल [नगर]	४९, ५०	सर्वज्ञभक्त [मुनि]	४९	साधारण [सागण]	९१
ओमाल [वंश]	४३	सर्गदेव [मुनि]	५	साङ्गुलि [सा०]	५०
ओमालीय [संघ]	६०, ६६, ७२, ८०, ८७	सर्वदेव गणि	१४	सितपट	१४
ओमालपुरीय [संघ]	५७	सर्गदेव सूति	४४, ४७, ४८	सिद्धकीर्ति गणि	४९
ओपस्त [ठ०]	६८	सर्गदेवाचार्य	२४	सिद्धसेन [आचार्य]	८८
ओणिक [राजा]	७०	सर्वराज [मुनि]	५२	सिद्धसेन [मुनि]	४४
ओपेपट	११, १३, २६, ३०	सर्वराजगणि [वा०]	५९, ७१	सिद्धान्त यक्ष	५२
ओतान्धर	२५, ६७, ८३	सलखण [पुर]	५३	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
ओतान्धराचार्य	२४	सलखण [सा०]	६०-६२, ७९	सिन्धुमण्डळ	६४, ८१, ९२
पा (खा) डासराय [ग्राम]	६८	सलखणसिंह [मंत्री]	७७, ८०	सिरिमाळ [नगर]	९१, ९३
सकळ [नगर]	४९	सुकेरगशाळा [ग्रन्थ]	६	सिरियाणक [ग्राम]	६१
सकलदित [मुनि]	५१	सुव्यगणि (सर्वगणि)	९२	सिजरावाहन	८४
संघपट [ग्रन्थ]	४६	सुंरहत [भाषा]	३१, ४०, ४१	सीधपुर [नगर]	९०
		सुहजपाल [सा०]	७१	सीमन्धरस्थाना	७
		सुहजपाळ [साकरिया]	५३		

सीहा [सा०]	६०, ६१	सोमर [यक्ष]	९२	हर्षप्रमा [साध्वी]	५४
सीमा [सा०]	७३	सोमल [सा०]	५६	हर्षमूर्ति [कुल्लुक]	८२
सुखकीर्ति [कुल्लुक]	५९	सोमसुन्दर [कुल्लुक]	५८	हर्षसुन्दरी [साध्वी]	५८
सुखकीर्ति गणि	७८	सोमसुन्दर गणि	६२	हरितनागपुर	६०, ६६, ६७
सुधर्मस्वामी	३, १७, ७७, ८२	सोमाक [का०]	५३	हालाक [सा०]	६०
सुधाकलश [मुनि]	५६, ६०	सोमेश्वर [राजा]	५९	हाँसिल [ठ०]	६३
सुन्दरमति [साध्वी]	४४	सौम्यमूर्ति [मुनि]	५१	हाँसिल [वै०]	५३
सुबुद्धिराज [मुनि]	५२	स्तम्भतीर्थ ६०, ६२, ६९, ७७,		हिन्दुक हिन्दुक [जाति] ६६, ७४,	
सुबुद्धिराज गणि	६०	७८, ७९		७८, ८०, ८१, ८२	
सुमति [मुनि]	५	स्तम्भतीर्थीय [सध] ५२, ५६, ७०		हीरमूर्ति [कुल्लुक]	६४
सुमतिकीर्ति [मुनि]	५९	स्तम्भनक [पुर, महातीर्थ] ६, १७,		हीरल [सा०]	५३
सुमति गणि	४४-६७	३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६		हीरा [श्रे०]	५०
सुमतिसार [कुल्लुक]	७७	स्थान [ठाणाय, सूज]	७	हीराक [गोष्ठिक]	५०
सुमट [सा०]	६१, ६५, ७०	स्थिरकीर्ति [मुनि]	५४	हीराकर [मुनि]	५२
सुरराज [सा०]	६६, ७९	स्थिरकीर्ति गणि [आ०]	५९	डुलमसिंह [आ०]	७७
सुरप्राण	६८, ७२	स्थिरचन्द्र [मुनि]	१८	हेम [सा०]	५०
सुरा [सा०]	८७	स्थिरचन्द्र गणि [वा०]	१९	हेमचन्द्र [सा०]	५५
सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६	स्थिरपाठ [गोष्ठिक]	६३	हेमतिलक [मुनि]	५६
सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५	स्थूलभद्र	७७	हेमतिलक गणि	६०, ६२
सुड्डपाठ	९३, ९४	स्याद्वादरत्नाकर [ग्रन्थ]	८५	हेमदेवी [गणिनी]	२०
सूडा [सा०]	७८	स्वर्णगिरी [पर्वत] ५१, ५४, ५९		हेमपर्वत [मुनि]	५०
सूरप्रभ [मुनि]	४४, ४७	हम्मीरपत्तन [नगर]	१६	हेमप्रभ [मुनि]	४९
सूरप्रभ [उपाध्याय]	४९	हम्मीरपत्तनीय [सध]	१३	हेमप्रभ गणि	५६
सुराचार्य	२, ३	हरिचन्द्र [सा०]	५५	हेमप्रभा [साध्वी]	५४
सेढी [नदी]	६, ९०	हरिपाल [ठ०]	४३	हेमभूषण [मुनि]	५२
सेढ [ठ०]	६५, ६६	हरिपाल [राणक]	८६	हेमभूषण गणि	६१, ६९, ७०
सेत्तुज [महातीर्थ]	९१, ९६	हरिपाल [सा०] ५०-५५, ६४,		हेममूर्ति [कुल्लुक]	८२
सेयवर [वेताम्बर]	९०	७३, ८०, ८२-८६		हेमराज [सा०]	६०
सोम [मन्त्री]	५१	हरिपाल [सा०री, सार्यवाह]	६५	हेमल [रोहण्ड, सा०] ७३, ७५, ८५	
सोम [राजा]	५८	हरिप्रभ [कुल्लुक]	८०	हेमलश्री [साध्वी]	६०
सोमकीर्ति [कुल्लुक]	८१	हरिभद्र [मुनि]	५	हेमश्री [गणिनी]	४९
सोमचन्द्र [प०]	५, १४, १५	हरिभद्र सुरि	३८	हेमसेन [मुनि]	५३
सोमचन्द्र [मुनि]	६५	हरिराज [ठ०]	६८	हेमसेन गणि	६९
सोमचन्द्र गणि	१६	हरिसिंह [मुनि]	५	हेमाक [आ०]	५५
सोमदेव [मुनि]	३४	हरिसिंहाचार्य	१५, १६, १९	हेमावटी [गणिनी]	४९
सोमदेव [सा०]	४३, ८६	हर [दलिक, सा०] ५५, ७२, ७५		हेमव्याकरण [ग्रन्थ]	३९, ७१
सोमपञ्च [जटाधर]	१, २	हर्षचन्द्र [मुनि]	८६	दोता [सा०]	८७
सोमप्रभ [कुल्लुक]	८०	हर्षदत्त [मुनि]	४९		
सोमप्रभ [मुनि]	४४				

गुर्वावलीगतनृपति-मन्त्रि-दण्डनायकादिसत्ताधारिजनानां नाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचल [ठकुरराज] ६५-६८, ८१	कुलधर [महं०] ४४, ४९	देवराज [मंत्रीधर] ६९
अचला [ठ०] ६७	केलहण [राणक] ४४	देवसिंह [मं०] ६४
अजित [महं०] ५२	केल्हा [मं०] ७३	देवसिंह [ठ०] ६६, ६७
अमयकुमार [मंत्रीधर] ७५	क्षेत्रसिंह [प्रधान] ५६	देहड [ठ०] ६४
अमयड [दण्डनायक] ३९, ४०, ४२, ४३	खामराज [दो०] ७९	नयनसिंह [मंत्री] ६१
अरसिंह [राजपुत्र] ५६	खेतासिंह [भा०] ५९	नरवर्म [नृपति] १३
अर्णोराज [नृपति] १६	गज [भा०] ६१	नरसिंह [भण०] ६३, ७१
अलावदीन [सुरग्राण] ६७	गेहक [मं०] ८१	नाणचन्द्र [मंत्री] ६१
अश्वराज [ठ०] ४९	ग्यासदीन [पातसाहि] ७२, ७७	नावन्धर [भा०] ५३
आटा [भा०] ५३	चण्ड [मंत्री] ५९	नेब [राजप्रधान] ७२
आसुल [ठ०] ४४	चाचिगदेव [नृपति] ५१	नेमिचन्द्र [भा०] ४४, ९३
आम्बड [सेनापति] २३	चाहड [प्रधान] ६०	पडमसिंह [ठ०] ७०
आसधर [ठ०] १६, १७	छाहड [भा०] ५९	पद्म [भा०] ६१
आसपाळ [ठ०] ७१	जगदेव [प्रतीहार] ३४, ४३	पाहा [ठ०] ७०
आसराज [राणक] ४४	जगसिंह [भा०] ५९	पुहविराय (पृथ्वीराज) [नृपति] ३३
उदयकर्ण [ठ०] ७९	जगसीह [भा०] ४९	पूनसी [महं०] ५३
उदयसिंह [राजप्रधान] ८७	जवनपाळ [ठ०] ६०, ६६, ७९	पूर्ण [ठ०] ६६
उदयसिंह [नृपति] ५०, ५१, ८७, ८८	जेसल [मंत्री, ठ०] ७०	पूर्णसिंह [महं०] ५४, ५७
फइमास [मण्डलेस्वर] २५-२७, २९, ३०, ३३	जैत्रसिंह [ठ०] ७०	पृथिवीनरेद्र (पृथ्वीराज) २९
फकरिड [राजप्रधान] २४	जैत्रसिंह [महं०] ५०	पृथ्वीचंद्र [नृपति] ४४-४६
फर्णदेव [नृपति] ५८	जैत्रसिंह [नृपति] ६१	पृथ्वीराज [ ] २५-३३, ४३, ४७, ८४
फर्णराज [प्रधान] ५६	तिहुण [मंत्री] ६०	प्रतापसिंह [ठ०] ६६, ८१
फाला [राजप्रधान] २४	थिरदेव [ठ०] ६४	फेरु [ठ०] ६६, ६७, ७२
कुतबदीन [पातसाहि] ६७	दिदा [राजप्रधान] २४	वाहड [भा०] ५६
कुतुबदीन [सुरग्राण] ६६	दुर्लभ [मण०] ६२, ६३	मलदेव [महं०] ५४
कुमार [मं०] ७७	दुर्लभराज } [नृपति] २, ३, ९०	मउणा [भा०] ६३
कुमारपाळ [ठ०] ६६	दुलहराय } [नृपति] २, ३, ९०	मरहपाळ [ठ०] ६२
कुमारसिंह [ठ०] ६५, ७०	दुस्साज [मं०] ६१	मीमदेव [नृपति] ३४, ४३
	देदा [महं०] ५२, ५३, ५५, ५९	मीमसिंह [ ] २३, २४
	देदाफ [महं०] ५३	मीमा [भा०] ५९
	देपाळ [ठ०] ६६, ७२, ७४	

सुरनसिंह [मंत्री]	६१	रत्नपाल (रत्नपाल)	९३	श्रीरत्न [ठ०]	६८
भोजराज [म०] ६१, ६४, ७७, ८०		राच [मंत्रीधर]	७०	श्रेणिक [राजा]	७०
भोजरान [नृपति]	२९	राजपुत्र [भा०]	५३	सं (रु) द्र [राजा]	८७
भोजा [ठ०]	६६	राजा [भा०] ५३, ५७, ७२		समरसिंह [नृपति]	५६
मण्डलिक [नृपति]	५१	राजाफ [भा०]	५३	सम्रति [,,]	७०, ७८
मण्डलिन [म०]	८८	राष्ट्र [ठ०]	६६	सखणासिंह [मंत्री]	७७, ८०
मदन [ठ०]	६७	रामदेव [नृपति]	८८	सहणपाल [मंत्री]	५९
मदनपाल [नृपति] २१, २२		रङ्गीधर [भा०]	५७	सागण [म०]	८७
मलयसिंह [मंत्री]	७७	रूणा [मण०] ६३, ७७		सामन्त [मह०]	५३
मल्लदेव [महासाय]	५७	रूणाक [मण०]	६३	सामन्तासिंह [नृपति]	५९, ८७
महणासिंह [मंत्री]	५५	लोहट [ठ०]	२१	सामल [दो०]	७९
महम्मदसाहि [पातसाह] ९४-९६		मयरसिंह [म०]	८८	सारङ्गदेव [नृपति]	५७, ८८
महीपाल [नृपति] ७५, ८८		वस्तुपाल [महासाय] ४९, ६२, ७८		साकाक [प्रतीहार]	५३
माधव [मंत्री]	५९	विजय [ठ०]	४४	सेट्ट [ठ०]	६५, ६६
मालदेव [राजाक]	६८	विजयक [ठ०]	४५	सेम [मंत्री]	५१
मीलगण (सीलण ?)		विजयसिंह [ठ०] ६५, ६६, ६९, ७०		सोम [नृपति]	५८
[दण्डाधिपति]	५९	किष्क्यादित्य [मंत्री]	५७	सोमेश्वर [,,]	५९
मूधरान [म०]	६९	विमल [दण्डनायक]	८९	हरिपाल [ठ०]	४३
मूधरान [मन्त्री]	६५	वीरहा [म०]	६६	हरिपाल [राजक]	८६
मेहा [म०]	६६	शिरखर [राजक]	८६	हरिराज [ठ०]	६८
रत्नपाल [ठ०]	६०	शीतलदेव [नृपति]	६१	हासिठ [ठ०]	६३

गुर्वावलीसमुपलब्धस्थलादिज्ञापकानां विशेषनाम्नां पृथक् सूचिः ।

अचलेसर [दुर्ग]	८९	उज्जयन्त [तीर्थ]	५, १७, ३४,	क्षत्रियकुण्ड [,,]	६०
अजयमेरु	[नगर, दुर्ग] १६, १९, २०, २४, २५	३९, ४९, ५३, ५५, ६२, ६३, ७२, ८५		लङ्कारगढ (दुर्ग)	७५, ७६
अजयमेरु	३३, ३४, ४४, ८४, ९१, ९२,	उज्जयन्त तलहट्टिका	६२, ७५	खड्डेलपुर	९६
अणहिल पाठक	३४, ४३	उज्जयिनी [नगरी]	२९, ५०, ५१	खदिरालुका [ग्राम]	५९
अणहिलपुर पत्तण	९१	उज्जैणी [,,]	९०, ९२	खंभाइति [नगर]	९०
अणहिल पत्तण	१४	उज्जैणी [पीठ]	९२	खाट्ट [ग्राम]	७२
अणहिलपुर पट्टण	९०	उदंडविहार [स्थान]	६०	खुपसाण [देश]	६५
अनहिल पत्तन	२, ८	कुडुयारी [ग्राम]	६६	खेटनगर	३४
अम्बुधगिरि [अर्द्धदगिरि]	८९	कामपीठ [,,]	४७	खेडनगर	८१
अंनोहर [देश]	१	कानकगिरि [पर्वत]	५१	गणपद [ग्राम]	२०
अयोध्या [नगरी]	६०	कामागपुर [ग्राम]	४६	गिरनार [पर्वत]	६२, ९१
अर्द्धदगिरि	५, ५७, ६०, ६१	कान्यामथन [ग्राम]	२४, ६५, ६६, ६८, ७२	गुडहरा [ग्राम]	७३, ७९, ८०
अर्द्धराचल [तीर्थ]	९०	कारडिहटी [नगरी]	४, ७	गुज्जर [देश]	९०
आदित्य पाठक [नगर]	८६	कारडैटक [ग्राम]	६०	गूर्जरा [,,]	८४
आरासग, -सन [महातीर्थ]	७१, ९७	कर्पटकवाणिज्य [ग्राम]	९	गूर्जरा [,,]	१, ४, ३४, ३६, ३८, ३९, ४३, ५७, ६४, ७०, ७१, ७२, ७८
आशापल्ली [ग्राम]	५, ३८, ३९, ६०, ७८	कामिन्त्री [नगरी]	६०	घोषा बैकाकुल	७६
आशिका [नगरी]	२०	कासदह [नगर]	३६	घटसहि खोगिणी पीठ	९१
आशीदुर्ग	८	कासदह [ग्राम]	८९	चक्र (स्व ?) रहटी	५६
आशोदा [ग्राम]	८७	कियासपुर [,,]	८२	चण्डिकामठ	१०
आसिका [आशिका]	२३-२५, ६५, ६६, ७२	किदिनाया [,,]	९४	चन्द्रावती [नगरी]	३४, ८७, ८८
इन्दुर [नगर]	२०	कुडिय [,,]	४४	चिचकूढ दुर्गा	१०, १२-१५, १९, २०, ४९, ५६, ६९
उशनगर	१९, २०, २३, ३४ ७५, ८१	कोरण्टक [ग्राम]	७३	चौरसिदानक [ग्राम]	२९
उद्यानगर		फोसनागक [ग्राम]	६५, ६६, ६८, ७३, ७६	जालउर [नगर, दुर्ग]	९२
उद्यानगरी		कोशवाणा		जावालिपुर [नगर]	६, ४४, ४७-५२, ५४, ५५, ५८-६१, ६२, ६५, ७३, ७७, ७९, ८०
उषापुर	६४, ६९, ८४	कोशवाणी [नगरी]	६०	जाहेदाग्राम	५६
उषापुरी		क्यासपुर [ग्राम]	६५, ७३, ८३, ८४, ८६		

जीरापट्टी [ग्राम]	८६, ८७	द्रमकपुर [ग्राम]	६७	पावापुरी [नगरी]	६०
जीहरणि [नगर]	९२	धवलक [नगर]	१४	पीपलाउली [ग्राम]	६२
जेसलमेर [दुर्ग]	९२	धाटी [ग्राम]	४४	पुष्करिणी [,,]	४४
जेसलमेरु [नगर]	३४, ५२, ५८, ६१, ६३, ८१, ८६	धानपाली [,,]	२४	पुष्करी [,,]	२३
जोगिणी पीढ	९३, ९४	धानूका [नगर]	७९	पू. (ख) गीगिरि [पर्वत]	५६
जोगिणीपुर [नगर]	९४	धामदना [ग्राम]	६६, ६८, ७२	प्रह्लादनपुर [नगर]	४७, ४९-५२, ५४-५६, ५९, ६०, ६३, ८७
जोयडा [ग्राम]	५७	धारा [नगरी]	१३, १८, १९, ४४	फलयर्दिका [नगरी]	२४, २५, ३४, ६४-६६, ७२, ७६
झुझगू } [ग्राम]	६२, ७२	धारापुरी [,,]	२०	बन्वेरक [ग्राम]	२०, २३, २५, ६४
झुझगू }		नगरकोट [तीर्थ]	५०	वरडिया [नगर]	६०
टकुर [,,]	५	नन्दीसर [,,]	५०	वहिरामपुर [ग्राम]	८२, ८३, ८४
बालामड [,,]	६५	नरपाळपुर [ग्राम]	२०	वाहवेमेरु [नगर]	४९, ५१, ५६
डिण्डियाणा [,,]	५	नरभट [,,]	६५, ६६, ६८, ७२	बूजडी [ग्राम]	८८
डिंडी [नगरी]	२१, २२, २४, ३४, ५०, ९२, ९४	नरवर [,,]	१३	बूजद्री [,,]	८७
डिंडी देश	२, ४	नरसमुद्र [पत्तन]	७०	बूल्हानसही	७७
डिंडी पीढ	९२	नरानयन [नगर]	२५	बृहद्दशर [ग्राम]	४४, ४६
डिंडीपुर	९३	नवहर [ग्राम]	१९	भरत [क्षेत्र]	६९
डिंडी वा दडी	१	नवहा [,,]	६६, ७२	भरवच्छ [नगर]	९२
तग [ठा] [ग्राम]	२०	नागाब्रह्म [,,]	४४	भादानक [,,]	२८, २९
तारङ्गक [महातीर्थ]	७१, ८२	नागापुर [नगर]	१३, १४, १६, १९, ६३-६६, ७३	मीमपल्ली [,,]	४४, ५०, ५१, ५६, ५९, ६०, ६२-६४, ६९-७१, ७३, ७७-७९, ८७
तारण [,,]	५२, ५५	नागा [तीर्थ]	८१	मृगुलच्छ [नगर]	५५
तारणगढ [,,]	५९	नारउम [नगर]	८६	मथुरा [तीर्थ]	२०, ६६-६८
तिळपथ [ग्राम]	६७	नारिन्दा [स्थान]	६०	मन्दिरतिळक [प्रासाद]	५१
तुरुष्क [देश]	१७, १८	पंचनद [देश]	९२	मन्मथवाहण [नगर]	९२
त्रिमुवनगिरि	१९, २०, ३४	पतिवाण (?)	५३	मरवड [देश]	९२
त्रिशङ्गमक [ग्राम]	७१, ८७, ८८	पत्तन [अणद्विप]	२, ६, ७, १०, १४, १६, १९, ४४, ४९, ५२, ६०, ६३-६५, ६९-७३, ७५-७७, ८१, ८६	मरकोट [नगर]	८, ९, १३, २०, २३, ३४, ६५, ७३
धंमणय (धंमनक) [,,]	३५	परलुर [कोट] [ग्राम]	८४	मरस्यठ	३६, ४१, ६५
दक्षिण देश	९२	पल्ली [,,]	१	मरस्यली	१६, ३९, ५८, ६४, ८१, ८२
दादिक [ग्राम]	९६	परलुर [,,]	९३	मरिक्पुर [ग्राम]	८२
दादिरिक [,,]	४४	पाटला } [,,]	६३, ७९	महानन [देश]	२०
देवगिरि [नगर]	६९, ९२	पाडला }			
देवपत्तन [,,]	५३	पाडला [,,]	७		
देवरात्रपुर [ग्राम]	६४, ६५, ७७, ८१, ८२, ८४, ८५				

महाविदेह [क्षेत्र]	५, ७, ८९	दृणीवडी [,,]	७२	शान्तनपुर	५१
माइयड [ग्राम]	९	वटपद्रक [नगर]	६०	शिरखिन [ग्राम]	७८
माङ्गलुतर [नगर]	७५	वद्रदहा [ग्राम]	५६	शोरीपक [तीर्थ]	६२, ७८, ७९
माण्डव्यपुर [ग्राम]	३४, ३६, ४४	वरडिया [,,]	५६	श्रीमाल [नगर]	४९, ५०
मारवना [देश]	६५	वागड [देश]	१२, १७-१९, ३४, ६०, ६५, ६६, ६८, ९१	पां (खां) डासराय [ग्राम]	६८
मालव [,,]	९०, ९२	वाग्गड [देश]	४४	सकल [नगर]	४९
मालव्य [,,]	४३	वाभटमेरु [ग्राम]	५०, ८०, ८६	सत्यपुर [ग्राम]	६३, ८०, ८६
मुद्रस्थल [ग्राम]	८१	वाणारसी [नगरी]	६०, ९५	सपादलक्ष [देश]	६४, ६५, ७३
मेढता [,,]	६६, ६८, ७३	वादली (डिल्ली ?)	१, २०	समेतशिखर [तीर्थ]	५९, ६१
मेदपाड [देश]	९१	वायड [ग्राम]	६३, ७३, ७८	संमेत [,,]	५०
मोहिलवाडी [ग्राम]	९३	वालाक [देश]	७४	सरस्सी [नदी]	९०
यमुना [नदी]	६७	वा (वा) हडमेर [नगर]	९२	सलखण [पुर]	५३
यमुनापार [प्रदेश]	६६	विक्रमपुर [नगर]	१३, १८-२०, २३, २४, ३३, ३४, ४४, ५२, ५८	सागरपाट [नगर]	२०-२३, २५
या (जा) वालिपुर [नगर]	५१	विमलविहार [मन्दिर]	८१	सिन्धु [देश]	६५, ७३, ८१, ८२, ८४, ८५
योगिनीपुर [नगर]	२२, ५५, ६०, ६५, ६९, ७२, ७५, ७७, ७९	विमलाचल [तीर्थ]	८४	सिन्धुमुण्डल	६४, ८१, ९२
रत्नपुर [नगर]	६०, ६३	वीजापुर [नगर]	४९, ५१, ५३, ५५, ५७, ५९, ६२, ६३, ७०, ७१	सिरिमाल [नगर]	९१, ९३
राजगृह [नगरी]	६०, ६१, ८१	वृहद्ग्राम	६०	सिरियाणक [ग्राम]	६१
राणककोट [ग्राम]	८२	व्याप्रपुर [नगर]	१८, २४	सिलारवाहन [,,]	८४
राणकोट [,,]	६३	शङ्करपुर [तीर्थ]	६०, ६३, ७४	सिधपुर [नगर]	९०
रुणा [ग्राम]	६३, ६६	शत्रुञ्जय [महातीर्थ]	१७, ३४, ३९, ४९, ५२, ५३, ५५, ६२, ६३, ७१, ७२, ७४-७९, ८५, ८७	सुराष्ट्र [देश]	६२, ७५, ७६
रुणापुरी [,,]	६४	शत्रुञ्जय तलहटिका	७४, ७९	सुवर्णगिरी [पर्वत]	५२, ५५
रुदओली [नगर]	९२	शम्भाणा [ग्राम]	६	सेढी [नदी]	६, ९०
रुद्रपल्ली [गच्छ]	९२	शम्यनयन [,,]	५८-६५, ८०, ८१	सेतुज [महातीर्थ]	९१, ९६
रुद्रपल्ली [ग्राम]	१७, १८, २०, २१			स्तम्भतीर्थ	६०, ६२, ६९, ७७, ७८, ७९
रोहद [ग्राम]	६६, ६८			स्तम्भनकपुर [महातीर्थ]	६, १७, ३९, ४९, ५१, ५५, ७८, ८६
रवणखेटक [नगर]	४४, ८०			स्वर्णगिरी [पर्वत]	५१, ५४, ५९
ठाटहद [ग्राम]	८०			हम्भिरपत्तन [नगर]	१६
ठाडणुवाड [,,]	९३			हरिनागापुर [,,]	६०, ६६, ६७
ठारवाहन [,,]	८३				

गुर्वावलीस्थितानामवतरणरूपपद्यानामनुक्रमः ।

अश्वमि य काळमि	३९	तत्पुत्रिया अरहया	७४
अश्वं पगडे लेणं	३	तव दिव्यकाव्यदृष्टा	४७
अत्रोत्सूत्रजनक्रमः	९	तित्थपणामं काउं	७३
आचार्याः प्रतिसप्र०	७	त्वदभिमुखमिव क्षित०	४८
आययणं पि य दुविहं	५१	द्विगुरावि सद्दन्द्रोऽश्म	३५
आसीज्जनः कृतज्ञः	१२	धातुनिभक्त्यनपेक्षम्	४७
इदमन्तरमुपकृतये	१७	धैर्यं ते स विभोक्ताम्	५४
इन्द्रानुरोधवशतः	४८	नाणस्स दंसणस्स य	४१
ऊर्ध्वस्थितश्रीत्ररतो०	३०	नास्तिकमतकृदमर०	४८
एतेयां चरितं किञ्च	१	पङ्कपहारनिखिले	६९
एवमिणं उवगरणं	४२	पञ्चैतानि पवित्राणि	२५
कयमलिणपुत्तसंगह०	३३	परिसुद्धोभयपक्वं	३३
करतलधृतदीनास्ये	४८	पृथिवीनरेन्द्र । समुपाददे	२९
कोपादेकतलाघात०	४५	पृथ्वीराय । पृथुप्रताप	३३
कौ दुर्गत्याविनाशिनी	१	प्राणा न हिंसा न	२५
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—कीर्त्या	३०	प्राणान्न हिंस्यान्न	२६
चकर्त दन्तद्वयमर्जुनं शरैः—क्रमात्	२९	प्राणाणिकैराधुनिकैः	२३
चातुर्वर्ण्यमिदं मुदा	२२	बन्धमप्यन्ते तवैतास्मिन्नुन०	३२
चिरं चित्तोयाने	१२	बालावबोधनायैव	५०
जल्य साहस्रिया—उत्तरगुण०	४१	बुद्धये शुद्धये ज्ञानबुद्धये	५०
जल्य साहस्रिया—चरित्ता०	४२	बुधबुद्धि चक्रवाकी	४७
जल्य साहस्रिया—मूलागुण०	४१	ब्रह्मचारियतीना च	३
जल्य साहस्रिया—लिङ्गवैस०	४२	मगवंस्त्वयि दिवि	४८
जिनजननदिनस्नान	४८	भाणिं तित्थपरेहिं	७
जिनपतिसुरे ! भवता	४७	भवति नियतमेवासंयमः	४
जिनभवनं जिनविम्बम्	११	माव्यं भूवलये क्षयम्	६९
जो अवमज्ज संघं	७३	मथितप्रथितप्रतिवादि०	४७
जो चंदणेण बाहुं	६७	मयि सति कीटक्	४८
ज्ञानं मददपहृत्	२३	मरिज्जा सह विजाए	८
उयोतिर्लक्षणतर्कमन्त्र०	६९	मरुदेवि नाम अजा	५
दिङ्मोहास्तन्यसाधु०	५०	मर्यादाभङ्गमतिस्मृत०	१२

मेवं संस्था बहुपरिकरः	१६	निस्कर्जदन्तवान्तं	३०
यत्र तत्रैव गत्वाऽहम्	३८	विहितं सुवर्णसारङ्गं	८८
यदपसरति मेघः कारणम्	४०	विहिसमहिगयसुयथो	३५
यः संसारनिरासलाञ्छनं	७४	शत्रौ भित्रे तृणे खैणे	६७
यस्मिन्नस्तामिहेऽखिलम्	६८	शब्दब्रह्म यदेकम्	४६
यस्यान्तर्बाहुगेहम्	२८	श्रिये कृतनतानन्दा—तव०	२
ये तुरगिपुत्रनिचतवयं (!)	६९	श्रिये कृतनतानन्दा—भवताम्	१७
रे दैव ! जगन्मातुः	४८	श्रीजिनवल्लभसूरिः	१
रे रे नृपाः ! श्रीनरवर्म०	१३	श्रीजिनशासनकानन०	४७
छक्ष्मीस्तं स्वयमभ्युपैति	७४	सत्तर्कन्यायचर्चा	५
छलमविक्रमाक्रान्तं०	२९	सा ते मवाऽनुसुप्रीता	२९
छत्तपशःसिताम्भोज !	२९	साहित्यं च निरर्थकम्	२२
छोकभाषानुसारिण्यः	५०	सिरिसमणसंघ आसा	७३
घरकरवाला कुवलय०	२९	सुमेरौ निर्मेरैपि सपदि	५४
वर्द्धमानं जिनं नत्वा	१	सुंदरजणसंसर्गी	४२
वामपदघातलभे.	४८	स्वःश्रीविवाहकार्यम्	४८
विद्या विवादाय धनं०	३०	हा ! हा ! श्रीमजिनपतिसूरे !	४८